

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

ТИЖДЕНЬ НАУКИ-2021.
Юридичний факультет

Збірник тез доповідей щорічної
науково-практичної конференції серед студентів,
викладачів, науковців, молодих учених і аспірантів

19–23 квітня 2021 року

Електронне видання на DVD-ROM

м. Запоріжжя

УДК 34
Т39

*Рекомендовано до видання Вченою радою
Національного університету «Запорізька
політехніка» (Протокол № 10/21 від 12.04.2021 р.)*

Упорядник Філей Ю.В.

Редакційна колегія:

Наумик В. В., д-р техн. наук, професор (відпов. ред.)

Шило Г.М., д-р техн. наук, доцент

Кузькін О.Ф., д-р техн. наук, доцент

Глушко В.І., канд. техн. наук, доцент

Климов О.В., канд. техн. наук, доцент

Антонов М.Л., канд. техн. наук, доцент

Савченко В.О., канд. техн. наук, доцент

Кабак В.С., канд. техн. наук, доцент

Касьян М.М., канд. техн. наук, доцент

Корольков В.В., канд. екон. наук, доцент

Дєдков М.В., канд. іст. наук, доцент

Васильєва О.О., канд. фіз.-мат. наук, доцент

Пуцина І.В., канд. пед. наук, доцент

Філей Ю.В., канд. юр. наук, доцент

Гайворонська Т.О., канд. філос. наук, доцент

Сажнев В. М., канд. техн. наук, доцент

Висоцька Н. І., начальник патентно-інформаційного відділу

Савчук Н.О., начальник редакційно-видавничого відділу

Вичужаніна С.А., провідний фахівець відділу наукової роботи студентів

Тези доповідей друкуються методом прямого відтворення тексту, представленого авторами, які несуть відповідальність за його форму і зміст.

Т39 Тижень науки-2021. Юридичний факультет. Тези доповідей науково-практичної конференції, Запоріжжя, 19–23 квітня 2021 р. [Електронний ресурс] / Редкол. : В. В. Наумик (відпов. ред.) Електрон. дані. – Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2021. – 1 електрон. опт. диск (DVD-ROM); 12 см. – Назва з тит. екрана. ISBN 978-617-529-322-5.

Зібрані тези доповідей, заслуханих на щорічній науково-практичній конференції серед студентів, викладачів, науковців, молодих учених і аспірантів. Збірка відображає широкий спектр тематики наукових досліджень, які проводяться на Юридичному факультеті Національного університету «Запорізька політехніка». Збірка розрахована на широкий загал дослідників та науковців.

ISBN 978-617-529-322-5.

© Національний університет
«Запорізька політехніка», 2021

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ».....	9
Саміло Г.О. ЦІННОСТІ В СУЧАСНОМУ ПРАВІ	9
Басєва Л.В. СУТНІСТЬ ТА ВИДИ СТИЛЮ УПРАВЛІННЯ В ОРГАНАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ	11
Смолярєва М.Л. ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРАВОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ У ТРУДОВОМУ ПРАВІ	13
Бостан С.К. ЗАКОНИ ДІАЛЕКТИКИ ЯК КОМПОНЕНТ МЕТОДОЛОГІЇ ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	14
Купін А.П. ОСОБЛИВОСТІ ВИБОРЧИХ ПРАВ МІГРАНТІВ У КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	16
Буканов Г.М. ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ	18
Максакова Р.М. НОВИЙ ЗАКОН ПРО ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ РЕФЕРЕНДУМ — НОВІ ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЙ	20
СЕКЦІЯ «ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА, КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО, АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО, ТРУДОВЕ ПРАВО».....	24
Анісімова М. О. КАТЕГОРІЇ ДІАЛЕКТИКИ ЯК КОМПОНЕНТ МЕТОДОЛОГІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ	24
Єременко К.Д. З ДОСВІДУ ПОБУДОВИ ТА ДІЯЛЬНОСТІ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОРГАНІВ У ЛИТВІ	26
Козиря А.В. ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ДІЗНАВАЧАМИ В УКРАЇНІ	28
Шеремет О. І. ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ	30
Різниченко В.Р. «ГРАФЕ ПАРАНОМОН» ЯК ПРООБРАЗ ІНСТИТУТУ КОНСТИТУЦІЙНОГО НАГЛЯДУ	31
Литвиненко М. С. ЕККЛЕСІЯ – ОРГАН НАРОДОВЛАДДЯ В АФІНАХ	33
Новосьолова А. С. ПРИНЦИПИ ЗАГАЛЬНООБОВ’ЯЗКОВОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ	34
Барановська В.А. ПРАВА ТА ОБОВ’ЯЗКИ ПОСАДОВИХ ОСІБ МИТНИХ ОРГАНІВ	36
Зуб Д.В. МИТНЕ ПРАВО ЯК ГАЛУЗЬ ПРАВА УКРАЇНИ	38
Клименко О.Р. ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ КРАЇНИ ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРІВ	40

<i>Ляшенко А. О.</i> СУЧАСНА СИСТЕМА ДЖЕРЕЛ МИТНОГО ПРАВА.....	42
<i>Малеева Д.А.</i> ПРАВОВИЙ СТАТУС ПОСАДОВИХ ОСІБ МИТНИХ ОРГАНІВ.....	44
<i>Мерена В.С.</i> ОРГАНІЗАЦІЯ МИТНОЇ СПРАВИ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ	45
<i>Моїсєєва П.А.</i> ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ МИТНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ.....	47
<i>Моїсєєв В. Р.</i> РЕФОРМА МИТНОЇ СИСТЕМИ ТА ЗАКОНОДАВСТВА В УКРАЇНІ.....	49
<i>Паламарчук С.С.</i> ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ	51
<i>Риженко А.О.</i> ТРУДОВІ КНИЖКИ ТА ЇХ ПЕРЕВЕДЕННЯ В ЕЛЕКТРОННУ ФОРМУ	52
<i>Руденко М. В.</i> КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОНАННЯМ ПРАВИЛ МИТНОГО ОБІГУ ТОВАРІВ	54
<i>Безсонов Ю.К.</i> ВИНИКНЕННЯ ПЕРШОГО ПАРЛАМЕНТУ ТА СТАНОВЛЕННЯ ЗАКОНОДАВЧОЇ ПРОЦЕДУРИ	56
<i>Котегова А.В.</i> СУСПІЛЬНА ПРАВОСВІДОМІСТЬ.....	58
<i>Литвиненко М.С.</i> ПРОБЛЕМИ СПІВВІДНОШЕННЯ СУДОВОГО ТЛУМАЧЕННЯ ПРАВА І СУДОВОЇ ПРАВОТВОРЧОСТІ	61
<i>Нестерець М.С.</i> СУДОВЕ ТЛУМАЧЕННЯ ПРАВА ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРАВОЗАХИСНОГО МЕХАНІЗМУ	63
<i>Чулісова Л.М.</i> ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	65
<i>Романцов Ю.І.</i> ДОКТРИНАЛЬНЕ ПІДГРУНТЯ ДЛЯ ЗАКОНОДАВЧОЇ ПРОЦЕДУРИ	67
<i>Баєва Л.В., Плетінь А.С.</i> НАПРЯМКИ ОПТИМІЗАЦІЇ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ У ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ	69
<i>Баєва Л.В., Носенко Я.Д.</i> КІБЕРБЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	71
<i>Баєва Л.В., Довга І.О.</i> РОЛЬ ОМБУДСМЕНА В СИСТЕМІ КОНТРОЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ	73
<i>Баєва Л.В., Вінс В.Г.</i> МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ МІСЦЕВИМИ ЗАПОЗИЧЕННЯМИ В КОНСТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....	74
<i>Бочарова А.О., Купін А.П.</i> ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СПІВРОБІТНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ..	76
<i>Варяник М.М., Купін А.П.</i> СУБ'ЄКТИ, ЩО ЗАСВІДЧУЮТЬ ВАЖЛИВІ ДЛЯ ВСТАНОВЛЕННЯ ОБ'ЄКТИВНОЇ ІСТИНИ ФАКТИ, ДІЇ, ОБСТАВИНИ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	78

<i>Вінницький В.О., Купін А.П. ПОНЯТТЯ ТА ПРАВОВА ПРИРОДА БУЛІНГУ</i>	80
<i>Грабова А.О., Купін А.П. ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СПІВРОБІТНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ</i>	82
<i>Довга І.О., Купін А.П. ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ</i>	84
<i>Євпак І.С., Купін А.П. ОКРЕМІ КВАЛІФІКУЮЧИ ОЗНАКИ ДРІБНОГО ВИКРАДЕННЯ ЧУЖОГО МАЙНА</i>	86
<i>Загубипалець К.Є., Купін А.П. ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ</i>	87
<i>Івахненко А.О., Купін А.П. ЮРИДИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕЗАКОННЕ ВИРОБНИЦТВО, ПРИДБАННЯ, ЗБЕРІГАННЯ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ АБО ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН БЕЗ МЕТИ ЗБУТУ В НЕВЕЛИКИХ РОЗМІРАХ</i>	89
<i>Кульбачко В.В., Купін А.П. АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРОДАЖ ПОБУТОВИХ ПІРОТЕХНІЧНИХ ВИРОБІВ</i>	91
<i>Найдебон О.О., Купін А.П. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ НЕПОВНОЛІТНІХ</i>	93
<i>Онищенко Г.М., Купін А.П. КВАЛІФІКУЮЧИ ОЗНАКИ ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ.174 КУПАП</i>	95
<i>Плетінь А.С., Купін А.П. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕВИКОНАННЯ БАТЬКАМИ АБО ОСОБАМИ, ЩО ЇХ ЗАМІНЮЮТЬ, ОБОВ'ЯЗКІВ ЩОДО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ</i>	97
<i>Палій Е.К. ПАРЛАМЕНТСЬКА РЕСПУБЛІКА В УКРАЇНІ ЯК ОПТИМАЛЬНА ФОРМА ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ</i>	99
<i>Плетінь А.С. ПРОБЛЕМАТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЦЕДУРИ ІМПІЧМЕНТУ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ</i>	102
<i>Гавриш С. О. ПРАВО ГРОМАДЯН НА МИРНІ ЗІБРАННЯ: ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ</i>	104
<i>Осовська Д.Д. ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ НАРОДОВЛАДДЯ В УКРАЇНІ</i>	107
<i>Коряк В.Я. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОРЯДКУ ОРГАНІЗАЦІЇ І ПРОВЕДЕННЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО РЕФЕРЕНДУМУ</i>	110
<i>Анісімова М.О. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ: ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ КОНСТИТУЦІЙНОГО РЕФОРМУВАННЯ</i>	112

<i>Вінс В. Г.</i> ЗАСАДИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ УКРАЇНИ	114
<i>Вафіна Є.О.</i> МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ СУДДІВ МІСЦЕВИХ СУДІВ В УКРАЇНІ	117
<i>Галах М.О.</i> ІСТОРИЧНА ТРАНСФОРМАЦІЯ АКЦИЗНОГО ПОДАТКУ	119
<i>Рибалко А.О.</i> ЗЕМЛЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ	122
СЕКЦІЯ «АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО, ЦИВІЛЬНОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА».....	124
<i>Надієнко О.І.</i> ДО ПИТАННЯ ПУБЛІЧНО-ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	124
<i>Назаренко П.Г.</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ В ЧАСТИНІ ПРИЗНАЧЕНОГО ПОКАРАННЯ У ВИГЛЯДІ ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ	126
<i>Філей Ю.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИДАЛЕННЯ ФЕЙКОВОЇ ПРОДУКЦІЇ З МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ	128
<i>Шиян Д.С., Шиян О.Ю.</i> НЕУЗГОДЖЕННЯ ПЕВНИХ СЛІВ ПО РОДАХ У ПОНЯТТІ ЗЛОЧИННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ТЕРМІНУ «КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ» У КРИМІНАЛЬНОМУ КОДЕКСІ УКРАЇНИ	130
СЕКЦІЯ «КРИМІНАЛЬНЕ, ЦИВІЛЬНЕ ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО».....	133
<i>Леоненко Т.С., Бочарова А.О.</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ПОНЯТТЯ СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ.....	133
<i>Леоненко Т.С., Грабова А.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ ПРИ КОНКУРЕНЦІЇ ЗАГАЛЬНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ НОРМ.....	135
<i>Надієнко О.І., Байрамова Д.А.</i> ОСОБЛИВОСТІ ЗАПОВІДАЛЬНОГО ВІДКАЗУ	137
<i>Надієнко О.І., Власюк І.П.</i> ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА НОТАРІАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УКРАЇНІ	139
<i>Назаренко П.Г., Новосьолова А.С.</i> ВИКОНАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПОКАРАНЬ У ДЕЯКИХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ	141
<i>Назаренко П.Г., Руденко М.В.</i> ПОВЕДІНКА АДВОКАТА У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: МОРАЛЬНИЙ АСПЕКТ	143
<i>Філей Ю.В., Гнуча Т.В.</i> ФЕЙКОВА ПРОДУКЦІЯ СЕКСУАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ ЯК ЗАСІБ ВЧИНЕННЯ ВИМАГАННЯ	145

<i>Філей Ю.В., Гудименко Д.Ю.</i> ДЕТЕРМІНАЦІЯ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ	147
<i>Шиян Д.С., Бурлака О.В.</i> АКТУАЛЬНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА	150
<i>Шиян Д.С., Громико Р.Г.</i> ПРИВАТНЕ ТА ПУБЛІЧНЕ РОЗМІЩЕННЯ АКЦІЙ: СПІЛЬНІ ТА ВІДМІННІ РИСИ.....	152
<i>Шиян О.Ю., Романовський Р.Е.</i> ВПЛИВ КРИЗОВИХ ЯВИЩ В УКРАЇНІ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ.....	154
<i>Шиян О.Ю., Ярсеви́ч А.І.</i> СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ	156
СЕКЦІЯ «АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПОЛІТИЧНИХ НАУК» .	159
<i>Арабаджисєв Д.Ю., Сергієнко Т.І.</i> ГЛОБАЛЬНІ ПРОЦЕСИ І ФЕНОМЕН МАНІПУЛЯЦІЇ В СОЦІАЛЬНІЙ РЕАЛЬНОСТІ.....	159
<i>Бабарикіна Н.А.</i> ДІАЛЕКТИКА ПРОЦЕСІВ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	161
<i>Бабарикіна Н.А., Лебедюк В.М.</i> РОЛЬ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ У ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	162
<i>Бекдамірова Л.З.</i> МОДЕЛЮЮЧА ГРА ЯК ЗАСІБ ВИРІШЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ТА ПРОФЕСІЙНИХ ЗАВДАНЬ	164
<i>Венгер О.М., Сергієнко Т.І.</i> ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ.....	166
<i>Волобуєв В.В.</i> ФІЛОСОФІЯ ПОЛІТИКИ У ПИТАННІ ПРАВА І СВОБОДИ.....	169
<i>Попович Я.М.</i> АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ ПОЛІТИЧНОЇ КОРУПЦІЇ.....	170
<i>Рябінін Є.В., Сергієнко Т.І.</i> НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	171
	. 175
<i>Ширишов Р.В., Сергієнко Т.І.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	175
<i>Слободіна В.Д., Сергієнко Т.І.</i> ОБРАЗ ІДЕАЛЬНОГО ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРА У СПРИЙНЯТТІ СУСПІЛЬСТВА	178
<i>Рудковський К.Ю., Сергієнко Т.І.</i> ТЕОРЕТИКО – КОНЦЕПТУАЛЬНІ ВИМІРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ	180
<i>Гришко Д.Д., Сергієнко Т.І.</i> КОМУНІКАЦІЯ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ІЗ СУСПІЛЬСТВОМ	181
<i>Павелко М.С., Сергієнко Т.І.</i> ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ ПАБЛІК РІЛЕЙШІЗ У СФЕРІ ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ	183
<i>Сафарова Г.Т., Сергієнко Т.І.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО МАРКЕТИНГУ ТА ПОЛІТИЧНОГО РИНКУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ..	186
<i>Мороховський В.О., Сергієнко Т.І.</i> ТИПОЛОГІЯ ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРА	188

<i>Скоркіна А.О., Сергієнко Т.І.</i> ВПЛИВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА СТВОРЕННЯ ІМІДЖУ ПОЛІТИЧНИХ ЛІДЕРІВ.....	192
<i>Герман В.О., Сергієнко Т.І.</i> СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРА.....	194
<i>Бабарикіна Н.А., Сафарова Г.Т.</i> ДОБРЕ ВРЯДУВАННЯ ЯК НОВІТНЯ МОДЕЛЬ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....	196
<i>Бабарикіна Н.А., Самоха Б.А.</i> ПРОБЛЕМАТИКА АБСЕНТЕЇЗМУ В СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ	199
<i>Бабарикіна Н.А., Важненко К.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ	200
<i>Бабарикіна Н.А., Сlepко Ю.С.</i> ДОБРЕ ВРЯДУВАННЯ ЯК НОВІТНЯ ФОРМА УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ У ЗДІЙСНЕННІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ	203
<i>Бабарикіна Н.А., Чернявський О.</i> ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ РЕФОРМУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ.....	205
<i>Попович Я.М., Мальованна А.Є.</i> ПРОПАГАНДА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОЛІТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ТА МАРКЕТИНГУ.....	207
<i>Попович Я.М., Перепелиця В.С.</i> СУТНІСТЬ ПАТРІОТИЗМУ: ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ.....	208
<i>Трипольська М.І., Зуб Д.О.</i> ПОЛІТИЧНІ РИЗИКИ ЗАВЕРШЕННЯ РЕФОРМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	210
<i>Белименко Д.Д., Бекдамірова Л.З.</i> КОНВЕНЦІЙНА ГРА ПОЛІТИЧНА	212
<i>Бурцев О.С., Бекдамірова Л.З.</i> ВПЛИВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА МОЛОДЬ	213
<i>Клименко В.С., Бекдамірова Л.З.</i> ПОЛІТИЧНА КВАЗІГРА	215
<i>Слісаренко В.М., Бекдамірова Л.З.</i> АВТЕНТИЧНА ГРА У ПОЛІТИЦІ	216
<i>Слободіна В.Д., Бекдамірова Л.З.</i> ІСТОРИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ.....	218
<i>Фльор М.О., Бекдамірова Л.З.</i> ЕТНОНАЦІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ.....	220
<i>Чеснокова Т.С., Бекдамірова Л.З.</i> ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МІЖ ГРОЮ ТА ПОЛІТИКОЮ	222
<i>Пивовар Д.О., Бекдамірова Л.З.</i> МОВНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ.....	224
<i>Холодєєва А.Р., Бекдамірова Л.З.</i> ІГРОВИЙ АСПЕКТ ПОЛІТИКИ.....	226
<i>Доценко М.О., Волобуєв В.В.</i> SALUS POPULI SUMMA LEX, АБО ПРИЧИНИ УКРАЇНСЬКОЇ БІДИ	227
<i>Кікош М.А., Волобуєв В.В.</i> РОЗВИТОК ЦИФРОВОГО УРЯДУВАННЯ У СИСТЕМІ УРЯДОВОЇ СЛУЖБИ	229
<i>Бслов О.М., Волобуєв В.В.</i> ЕТНІЧНА ЕМОЦІЯ ЯК ЗАХИСТ У КОНСЦІЄНТАЛЬНІЙ ВІЙНІ.....	231

СЕКЦІЯ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ»

УДК 340.111

Саміло Г.О.

канд. юрид. наук, доц., НУ «Запорізька політехніка»

ЦІННОСТІ В СУЧАСНОМУ ПРАВІ

Право, як і будь-яке інше явище, створене людиною, володіє власним історичним, моральним, соціальним підґрунтям. Воно покликане охороняти та забезпечувати ті цінності, які були закладені в першооснову правової системи держави – Конституцію. Правова система кожної держави відповідає рівню розвитку, формам, принципам та характеру його суспільства, а також іншим важливим факторам, таким як віросповідання основної частини суспільства, звичаї, соціальні стереотипи, правовий менталітет та інші.

Розглянемо керівні ідеї природного права. Так, прихильники даного вчення стверджують, що право, як явище, виникає природним шляхом на певному етапі розвитку цивілізації та є невід'ємною складовою частиною людського ества. Законодавство існує лише для закріплення основних природних потреб суспільства, задля того, щоб повною мірою забезпечувати належні умови для життєдіяльності індивідів та розвитку суспільства. Природні засади праворозуміння ґрунтуються на постулатах інших наук, таких як еволюційна біологія, генетика, соціологія, психологія, та відкидають будь-які рамки стереотипного людського мислення, адже ніщо не може стати більш дієвим регулятором суспільних відносин, ніж ті закони, що склались природним шляхом.

Є кілька підходів до розуміння доктрини природного права. Загальноприйнятою є розуміння природного права або як сукупності моральних вимог, що протиставляються позитивному праву як антропоцентрична критична думка, або ж як основа законодавства, моральні устої якого виникають лише з моменту їх законодавчого офіційного закріплення.

Природне право, як явище, виникає стихійно, у вигляді нагромадження керівних ідей, думок, поглядів, і дістає закріплення перш за все в моральних принципах, звичаях, традиціях. Право в такому випадку розглядається як сукупність моральних установок, етичних принципів, загальноприйнятих вищих людських цінностей, що мають значення для життя і розвитку кожного окремого індивіда. Юридичне закріплення природних прав, на думку прихильників природного праворозуміння, не є необхідним, а в деяких випадках – зайвим.

Протилежним природному праву є позитивне право. Особливість позитивного права виступає в тому, що дане вчення визнається більш сучасним, ніж природне. Вважається, що позитивне право є пріоритетним видом праворозуміння в умовах державного режиму організації суспільства. Як відомо, держава існує задля забезпечення потреб суспільства, гарантує закріплення та охорону загальносоціальних цінностей та визначає людину як основну цінність, охороняти яку покликаний закон. Дане положення закріплено в Конституції України, яка проголошує, що людина, її життя, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Іншими словами, позитивне право можна визначити як сукупність актів, що приймаються законодавцем, тобто системою загальнообов'язкових норм, що встановлюються державою. Варто зазначити, що загальноприйняте поняття справедливості нечасто фігурує в позитивному праві. В залежності від форми правління та політичної системи країни, законодавець володіє прерогативою по-своєму трактувати поняття справедливості та оцінювати наявну нормативно-правову базу на відповідність принципам справедливості. В законодавстві авторитарних та тоталітарних країн дуже часто спекулюють поняттям «справедливість», але під час впровадження нормативних приписів в життя принципу справедливості не дотримуються.

Варто зазначити, що природне та позитивне право мають розглядатись як суміжні, пов'язані між собою поняття, адже природне право не може повною мірою реалізуватись без необхідного нормативного закріплення, а позитивне право в своїй основі повинно містити основні принципи та поняття природного права, а також його основні цінності.

В Україні у сучасний період, як і в більшості країн світу, відбувається переоцінка цінностей і здійснюється орієнтація політичного курсу держав на встановлення єдиних загальнолюдських принципів і стандартів, на їх природні засади, що є значущими для всього світового співтовариства. Такими цінностями є свобода, рівність, справедливість, демократія, а також цінності, що мають безпосереднє відношення до кожного громадянина – життя, здоров'я, честь, гідність. Право закріплює та охороняє усі ці цінності, при цьому воно само є суспільною цінністю, культурним та інтелектуальним надбанням людської цивілізації.

Звичайно, наша країна в даний час лише ступає на шлях становлення громадянського суспільства та розбудови правової держави, але, зважаючи на високий соціально-моральний розвиток, має всі необхідні основи для впровадження та дотримання даних ціннісних принципів. Іншим питанням

виступає необхідність подальших реформ задля створення дієвого механізму охорони та реалізації даних цінностей, а також законодавчого закріплення базисних основ та відповідальності за недотримання даного курсу, що дозволить підвищити рівень життя населення і регуляцію суспільних відносин в сферах як публічного, так і приватного права.

Сучасне розуміння права передбачає визнання людини найвищою соціальною цінністю, а забезпечення та реалізацію невід'ємних прав і свобод людини і громадянина – головною метою діяльності державної влади, яка реалізує свою компетенцію тільки в межах Конституції та законів України.

УДК 351.74

Баєва Л.В.

канд. юрид. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

СУТНІСТЬ ТА ВИДИ СТИЛЮ УПРАВЛІННЯ В ОРГАНАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Уміння керівника поліції створити сприятливий соціально-психологічний клімат в колективі, зацікавити роботою працівників, застосувати певні мотиваційні та управлінські методи, виявити свої лідерські здібності, вміння спілкуватися та вирішувати конфліктні ситуації – все це залежить від обраного стилю керівництва і впливає на ефективність та результативність організації діяльності поліції. Керівник поліції повинен знайти до кожного поліцейського підхід, створити сприятливі умови для ефективного виконання поставлених завдань та функцій органу поліції, мотивувати працівників до діяльності, бути лідером.

У тлумачному словнику зазначається, що «стиль» – це сукупність зовнішніх ознак, особливостей, властивих чому-небудь, кому-небудь, характерних рис якої-небудь поведінки, діяльності, методу роботи.

Стиль управління характеризує безпосередньо діяльність керівних органів і розглядається в цілому як сукупність конкретних способів і методів у процесі вирішення завдань управління.

В науковій літературі по-різному трактується «стиль керівництва». Ф. Фідлер вважає, що стиль керівництва – це стабільна ознака особистості керівника; А. Журавльов визначає стиль керівництва як індивідуально-типові особливості щодо стійкої системи заходів, методів, прийомів впливу керівника на колектив з метою ефективного та якісного виконання управлінських функцій.,

Керівнику поліції важко виробити стиль діяльності, який би був здатний задовольнити всіх членів підпорядкованого йому колективу.

Щоб організація була успішною, а управління ефективним, керівник поліції повинен мати такі якості: психологічні; інтелектуальні; професійні; соціальні. Кожен керівник органу поліції в управлінській діяльності виконує службові обов'язки у визначеному, властивому тільки йому стилі роботи.

Серед більшості вчених та практиків одержав визнання поділ стилів керівництва на три основних: директивний (авторитарний), демократичний та ліберальний. Вони відрізняються порядком розподілу обов'язків, методами розробки і виконання рішень, формами контактів керівництва з виконавцями та контролю за їх діяльністю. Від стилю керівника залежить те, що називають «мікрокліматом» у колективі.

Авторитарний стиль (від французького *autoritaire* – владний) характеризується тим, що керівник покладається лише на авторитет посади, у прийнятті рішень орієнтується на власні цілі та інтереси, займає жорсткі позиції, застосовує методи адміністративного та психологічного впливу на особовий склад, завжди впевнений у власній правоті, спирається на широкі зв'язки в органах державної влади. Такий стиль буде ефективним у напружених управлінських ситуаціях, коли потрібні рішучі дії, а також у разі низької трудової і виконавської дисципліни. Керівник такого типу може привести орган публічної влади як до великого успіху, так і до повного краху.

Демократичний стиль передбачає надання підлеглим самостійності, підготовку й прийняття рішень за їх активної участі. Керівник у своїй роботі постійно спирається на групу однодумців в особі ради, колегії, правління, дбає про створення необхідних умов, з повагою ставиться до людей. Основними ознаками демократичного стилю є: висока міра децентралізації повноважень; орієнтація на зворотний зв'язок з персоналом.

Ліберальний стиль – безініціативність, постійне очікування вказівок зверху, небажання брати на себе відповідальність за рішення та їх наслідки. Цей стиль досить нестійкий, малоефективний, характеризується лише негативно.

Крім основних, можна визначити такі різновиди стилю управління: загальний нормативний; індивідуальний; прогресивний; делегуючий; самоцентристський; демотивуючий; діловий.

Таким чином, можемо підвести підсумок, що керівнику важко обрати стиль управління, що задовольняє всіх членів підпорядкованого йому колективу. Стиль роботи складається підсвідомо і поступово, поки не визначиться сукупність прийомів спілкування з підлеглими і впливу на них, що дозволяють знаходити найбільш ефективне і правильне рішення.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРАВОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ У ТРУДОВОМУ ПРАВІ

Ефективність правового стимулювання багато в чому залежить від правильного застосування законодавчої техніки. Вона є елементом як початкового етапу підготовки проекту нормативного акта, так і кінцевого етапу у вигляді тлумачення і реалізації прийнятого нормативно-правового акта. За твердженням С.С. Алексєєва, законодавча техніка являє собою систему правил і способів підготовки найбільш досконалих за формою і структурі проектів нормативних актів, що забезпечують максимально повну і точну відповідність форми нормативних приписів їх змісту, доступність, простоту і прозорість нормативного матеріалу, вичерпний об'єм врегульованих питань.

Перше правило законодавчої техніки пов'язано з оцінкою права і закону як способів пізнання життя суспільства. Тому правники досліджуючи це питання проводять аналіз різних процесів, відносин, які потенційно можуть виступати об'єктами правового впливу та виділяють з них ті, які мають велику соціальну важливість для людини, суспільства, держави. І таким чином, можливо визначити предмет правового стимулювання. Дотримуючи цього правила ми маємо можливість вибрати найбільш раціональну форму правового акта, який буде містити в собі правові стимули. При цьому особливу увагу слід звернути на розробку концепції нормативно-правового акта. Вона служить аналітичної нормативною моделлю з варіантами правової поведінки, з приблизною структурою акту, його зв'язками з іншими актами, можливими наслідками та оцінкою ефективності їх дії. Концепції нормативних актів повинні враховувати, а точніше базуватися на особливостях стимуляційного способу правового регулювання. Перш за все, необхідно звертати увагу на чіткість використовуваних науково-юридичних понять. Зазвичай в текстах законів і підзаконних актах використовують три види термінів: загальноновживані, спеціально-технічні та спеціально-юридичні. Загальноновідомо, що загальноновживані вважаються терміни в загальноприйнятому значенні. Спеціально-технічні це терміни, що мають значення у галузі спеціальних знань. Спеціально-юридичні це терміни, що мають особливе юридичне значення, яким виражається своєрідність того чи іншого правового поняття (наприклад, колективний договір).

Насправді до наукової термінології пред'являються вимоги такі, як їх однозначність, суворе визначеність, ясність, стійкість, системність, та неприпустимість необґрунтованого використання іноземних термінів.

Як точно зазначив академік С.С. Алексєєв «спеціально-юридичну термінологію не можна обмежувати набором особливо складних юридичних виразів і слів. По суті справи, в законах, в інших нормативних документах вирази й слова, які, здавалося б, відносяться до звичайних, насправді мають свій специфічний правовий зміст... По суті, в кожному формулюванні закону криється своєрідний юридичний сенс, засвоєння якого досягається за допомогою ґрунтовних професійних юридичних знань».

Отже, можна сказати, що ефективне правове стимулювання у трудовому праві можливо при наявності ряду умов. По-перше, повинна бути розроблена концепція трудового законодавства, що будуватиметься на науковому розумінні процесу впливу правових стимулів на свідомість і психіку учасників трудових правовідносин. По-друге, кожен новий нормативний акт повинен представляти чітку модель, реалізація якої буде мати відповідну форму соціально-активної поведінки суб'єктів стимуляційних правовідносин. Для цього суб'єкт, який стимулює повинен відповісти на ряд наступних питань: При наявності яких умов даний правовий стимул реально діятиме? Які юридичні наслідки настають після реалізації правових стимулів?

УДК 101.8+340.115

Бостан С.К.

д-р юр. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»

ЗАКОНИ ДІАЛЕКТИКИ ЯК КОМПОНЕНТ МЕТОДОЛОГІЇ ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Діалектика, точніше матеріалістична діалектика, як відомо, тривалий час, на терені так званого «соціалістичного табору», вважалася методологічною базою пізнання усіх, у тому числі, і правових наук. Але розпад цього «табору» наприкінці минулого століття зумовив і певні зміни у методологічному базисі правознавства, де науковці-методологи стали відноситись до діалектики по різному. Одні продовжують відстоювати діалектичний метод як загальний метод науки (О. І. Ющик, Україна), інші активно його критикують та намагаються замінити іншим універсальним методом, наприклад, синергетикою (А. Б. Венгерова, Росія), треті, до них відносимося і ми, пропонують розглядати його нарівні з іншими науковими методами пізнання. Оскільки, діалектика – це складна, багатогранна система законів, принципів та категорій, за допомогою яких право пізнається як

рухоме суспільне явище, що постійно змінюється під впливом внутрішніх протиріч і боротьби протилежностей, то ми, враховуючи обмежений обсяг цих тез, зупинимося на визначенні ролі законів діалектики в методології.

В діалектиці, як відомо, є три закони. Перший з них, є закон боротьби та єдності протилежностей – котрий визначає розвиток в природі, суспільстві та пізнанні як зумовлений внутрішніми протиріччями результат руху. Цей закон займає провідне місце в складі діалектики, його суть полягає в тому, що кожний предмет, явище (у нашому випадку – право), процес є суперечливою єдністю протилежностей, які взаємопроникають, переходять одна в одну. Протилежності не ізольовані одна від одної. Вони існують в одних і тих самих явищах, виявляються в єдності, образно кажучи, не можуть «жити» одна без одної. Єдність, збіг протилежностей і означає, що вони взаємопороджують одна одну, одна без одної не існують. Перебуваючи у стані єдності і боротьби, породжують певний розвиток, у процесі якого об'єкт, зберігаючи до певного часу ряд своїх характеристик, в той же час втрачає ряд інших характеристик і здобуває нові.

Другий закон діалектики є закон взаємного переходу кількісних змін у якісні, тобто закон, котрий показує в яких формах протікає рух і розвиток, як здійснюється перехід від одного стану предметів, явищ до інших на основі кількісних та якісних характеристик. Специфіка цього закону полягає у тому, що він розкриває загальний механізм процесу розвитку і відповідає на питання як, у яких формах протікає рух і розвиток, як здійснюється перехід від одного якісного стану предметів, явищ до іншого. Він розкриває взаємозв'язок безперервності і переривчатості в поступальному русі, розвитку. Щоб зрозуміти сутність цього закону й особливості його дії, необхідно насамперед з'ясувати зміст таких понять як «якість», «кількість», «міра», «момент». Якість – сукупність суттєвих внутрішніх властивостей речі (явища), що задовольняють конкретні потреби певного суб'єкта. Кількість – поняття, що відображає такі параметри, як число, обсяг, величина, температура тощо. Міра – це межа кількісних змін, в рамках якої предмет залишається тим, чим він є, не змінюючи своєї якості. Момент – це коли стара якість перетворюється на нову відразу (раптово) або протягом певного періоду (поступово). Коли кількісні зміни виходять за межі певної міри, в цей момент з'являється предмет нової якості, який має нову кількісну характеристику і нову міру.

Третій закон діалектики, це закон заперечення заперечення, тобто закон, який відображає поступальність, спадкоємність, а також специфічну діалектичну форму розвитку предметів і явищ об'єктивної дійсності. В основі цього закону лежить діалектичне заперечення, тобто не просте заперечення чи механічне відкидання старої якості, а її подолання, зняття. Якщо закон «єдності і боротьби протилежностей» розкриває джерело, причину змін, а

закон «переходу кількісних змін у якісні» – механізм розвитку явищ та перехід від однієї якості до іншої, то закон заперечення заперечення відповідає на запитання про спрямованість розвитку і про характер, спосіб внутрішнього взаємозв'язку його ступенів, етапів. Кожний новий ступінь розвитку – це не просто поєднання позитивного змісту попередніх стадій, а перехід у вищу фазу розвитку, ствердження якісно нового, більш багатшого змісту. Розвиток відбувається не по колу, а від простого до складного, від нижчого до вищого, умовно – у вигляді «спіралі», оскільки має місце повторюваність старого на вищій основі.

Таким чином, відповідно до вимог діалектики, усі суспільні явища, у тому числі і правові явища вивчаються не у статичі, а в динаміці, на основі таких законів, як перехід від поступових кількісних змін до докорінних якісних перетворень; боротьби суперечностей між старим і новим, між тим, що відживає й тим, що народжується; заперечення в суспільному житті, з якими пов'язані виникнення, розвиток і функціонування правових та інших суспільних явищ.

УДК 342.8

Купін А.П.

к.ю.н., доцент НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ВИБОРЧИХ ПРАВ МІГРАНТІВ У КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

В країнах Європейського Союзу найбільш лояльна політика щодо участі негромадян в політичному процесі в країнах Скандинавії, а найбільш несприятлива в країнах Східної Європи.

Низка європейських країн у різній формі здійснила надання виборчих прав негромадянам протягом останніх сорока років. Частина з них дозволяє мігрантам-резидентам голосувати лише на місцевих виборах, інші – на регіональних і національних виборах. У 70-х роках це були Швеція (1975), Данія (1977) і Норвегія (1978). У 1980-х - Нідерланди (1982), Ірландія (допустила негромадян до загальних виборів в 1984), Іспанія (1985), Ісландія (1986) і Угорщина (1990, із змінами в 2004), ввели законодавство, надаючи виборчі права іноземцям-резидентам. Важливий етап у процесі наділення виборчими правами осіб, що не входять в національну спільноту, пов'язаний з розвитком загальноєвропейської інтеграції. Маастрихтським договором про створення Європейського союзу, який набув чинності в 1993 році, було введено інститут європейського громадянства. Володіння національним громадянством держави-члена ЄС стало умовою отримання громадянства

ЄС. Маастрихтський договір наділив громадян ЄС, які проживають в інших державах-членах, правом обирати і бути обраним як на місцевих (муніципальних) виборах, так і на виборах до Європейського парламенту, зрівнявши їх у правах з громадянами країни проживання. Однак наділення громадян європейських держав, що проживають за межами своїх країн, активним і пасивним виборчим правом у державах-членах ЄС не можуть характеризуватися як розширення політичних прав мігрантів, оскільки виборчі права вони отримують внаслідок володіння статусом громадянина ЄС.

У деяких країнах виборчі права надаються тільки громадянам конкретних країн на умовах взаємності (Мальта – громадянам держав-членів Ради Європи, Португалія – громадянам тих держав, з якими укладено відповідні міждержавні угоди).

Значна група європейських країн не допускає в принципі ніякої участі негромадян у виборчому процесі (Австрія, Угорщина, Німеччина, Греція, Італія, Кіпр, Латвія, Литва, Люксембург, Франція, Чехія).

Частина згаданих країн гарантує відомий рівень виборчих прав легальним резидентам із певних країн. Так, у Великобританії до цієї категорії відносяться вихідці із країн Британської Співдружності; Іспанія і Португалія допускають надання виборчих прав на основі принципу взаємності з рядом третіх країн.

Таким чином, формально доступ мігрантам-іноземцям до виборчих прав детермінується громадянством індивіда.

Отже, мігранти-негромадяни, які постійно проживають в країні прибуття, є повноцінними учасниками соціальних та економічних процесів. Проте вони не завжди виступають повноправними учасниками політичних процесів. Статус мігранта в сучасних державах передбачає те, що він, як мінімум забезпечує можливість участі людини у трудових відносинах, отриманні певних соціальних благ та інших публічних сферах, але виключає їх зі сфери політичної участі – символічної приналежності до «своїх». Дану приналежність (включення у політичну сферу) у повному обсязі забезпечує громадянство, яке надає право членства і участі у політичному процесі.

Політична участь мігрантів-негромадян в країні, що приймає, визначається цілим комплексом причин як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру. До перших відносяться інституціональні особливості політичної системи країни, а до других – соціально-професійні характеристики самих мігрантів.

Форми політичної участі мігрантів значною мірою і в першу чергу залежать від структури політичних можливостей, що існують в даний момент часу і в даному суспільстві, яке є результатом механізмів включення-виключення, що розроблені державами (проживання і походження) і

зумовлені їх політичними системами – надання або заборона права голосу для іноземців, шляхом сприяння або перешкоджання доступу до громадянства, шляхом надання або стримування свободи об'єднань, шляхом забезпечення або блокування консультативної політики.

Основними формами політичної участі мігрантів у країнах прийому можна назвати наступні: участь у електоральному процесі, політичних партіях, консультуванні (на формальній і неформальній основі, індивідуально і колегіально) з представниками уряду, регіональної та місцевої влади, політичних партій, громадських організацій та інших представників суспільства, в організаціях та асоціаціях на підставі різного роду спільних інтересів, а також участь у неінституційних формах політичної діяльності.

УДК 351

Буканов Г.М.

доцент НУ «Запорізька політехніка»

ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

В Українському законодавстві державна екологічна політика визначається як «система специфічних політичних, економічних, юридичних та інших заходів, що вживаються державою для управління екологічною ситуацією, забезпечення раціонального використання природних ресурсів на території України та забезпечення гармонійного, динамічно збалансованого розвитку економіки, суспільства, природи», а в прийнятому Законі України «Про основні засади (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року» метою екологічної політики є досягнення задовільного стану навколишнього середовища шляхом впровадження екосистемного підходу у всі напрямки соціально-економічного розвитку України з метою забезпечення конституційного права кожного громадянина України на безпечне навколишнє середовище, впровадження збалансованого природокористування, збереження і відтворення природних екосистем.

Визначимо основні групи чинників формування екологічної політики в Україні.

В Стратегії державної екологічної політики України на період до 2030 року зазначено, що причинами формування нової екологічної політики в Україні є: 1) підпорядкованість екологічних пріоритетів економічній доцільності; 2) переважання ресурсо- та енергоємних галузей у структурі економіки із здебільшого негативним впливом на довкілля; 3) фізичне та

моральне зношення основних фондів у всіх галузях національної економіки; 4) неефективна система державного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища; 5) низький рівень розуміння в суспільстві пріоритетів збереження довкілля та переваг збалансованого (сталого) розвитку; 6) незадовільний рівень дотримання природоохоронного законодавства та екологічних прав і обов'язків громадян.

Серед глобальних чинників формування національної екологічної політики слід виділити: 1) глобальні екологічні проблеми; 2) міжнародне співробітництво у сфері охорони довкілля (нормативно-правовий і організаційно-управлінський аспекти); 3) вплив міжнародних неурядових екоорганізацій; 4) розвиток «зеленої» економіки у глобальному вимірі.

Під егідою ООН розробляється концепція єдиного правового механізму екологічно безпечного планетарного природокористування, яке враховує природокліматичні й соціально-економічні особливості окремих регіонів і країн. Розв'язання міжнародних спорів і суперечностей у галузі екологічної безпеки у відповідності до міжнародного екологічного права передбачає спільну цілеспрямовану діяльність зацікавлених сторін щодо відновлення сприятливого життєвого середовища.

Таким чином, міжнародні організації представляють найвищий рівень управління в сфері екологічної політики в Україні, що формує основні напрямки її реалізації як на національному, загальнодержавному рівні, так і на регіональному, місцевому.

Серед чинників формування державної екологічної політики можна виділити: 1) основні екологічні проблеми в Україні; 2) особливості національного екологічного законодавства; 3) імплементація екологічної нормативно-правової бази згідно Угоди про асоціацію з ЄС; 4) стратегія сталого розвитку України; 5) розвиток інституцій громадянського суспільства в сфері охорони довкілля.

Перший екологічний закон «Про охорону навколишнього природного середовища», визначив правові, економічні і соціальні основи організації охорони навколишнього природного середовища на користь нинішнього і майбутніх поколінь. Державна екологічна політика в Україні забезпечується також еколого-правовими нормами інших галузей законодавства, а саме: цивільного, адміністративного, кримінального тощо. У 2019 році було прийнято Закон України «Про основні засади (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року», який визначив основні напрями і інструменти реалізації державної екологічної політики України.

Впливовим чинником є також імплементація екологічної нормативно-правової бази згідно Угоди про асоціацію з ЄС, що визначає пріоритетні напрямки формування і реалізації державної екологічної політики, а також передбачає впровадження економічних, фінансових і організаційно-

управлінських механізмів регулювання в екологічній сфері: наприклад, стратегічна екологічна оцінка, екологічний аудит, екологічний моніторинг, екологічні податки, субсидії, платежі тощо, що відповідає прийнятим практикам в країнах Європейського Союзу.

Можна, також, констатувати стрімкий розвиток інституцій громадянського суспільства в сфері охорони довкілля в Україні. Основою громадського екологічного руху в Україні є всеукраїнські громадські організації, місцеві екологічні групи, благодійні фонди, наукові товариства, тематичні об'єднання, асоціації, мережі, робочі групи, створені для розв'язання національних і місцевих екологічних проблем. Усього налічується близько 500 громадських екологічних організацій, з них 28 всеукраїнського рівня, зареєстровані Мін'юстом України. Найбільші організації: Українське товариство охорони природи, Всеукраїнська екологічна ліга, Українська екологічна асоціація «Зелений світ», Всеукраїнська дитяча спілка «Екологічна варта», Національний екологічний центр України, Всеукраїнська громадська екологічна організація «Мама-86», Українське географічне товариство, Українське ботанічне товариство тощо. Громадські природоохоронні організації та їх екологічна діяльність впливають на формування і реалізацію державної екологічної політики в Україні.

Таким чином, серед глобальних чинників формування національної екологічної політики виділено: 1) глобальні екологічні проблеми; 2) міжнародне співробітництво у сфері охорони довкілля (нормативно-правовий і організаційно-управлінський аспекти); 3) вплив міжнародних неурядових екоорганізацій; 4) розвиток «зеленої» економіки у глобальному вимірі; серед локальних чинників: 1) основні екологічні проблеми в Україні; 2) особливості національного екологічного законодавства; 3) імплементація екологічної нормативно-правової бази згідно Угоди про асоціацію з ЄС; 4) стратегія сталого розвитку України; 5) розвиток інституцій громадянського суспільства в сфері охорони довкілля.

УДК 342.573; 324

Максакова Р.М.

д-р. юрид. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»

НОВИЙ ЗАКОН ПРО ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ РЕФЕРЕНДУМ — НОВІ ПИТАННЯ ДЛЯ ДИСКУСІЙ

В Україні інститут всеукраїнського референдуму є невід'ємним складовим елементом демократичної інституціоналізації влади, що має бути

реальним правовим механізмом для вирішення найбільш суспільно значущих проблем на загальнодержавному рівні.

Тому прийняття парламентом 26 січня 2021 року нового Закону України «Про всеукраїнський референдум» № 1135-IX стало дійсно знаковою та довгоочікуваною подією. Нарешті, 11 квітня 2021 року громадяни України отримали реальну можливість реалізації проголошеного Конституцією права брати участь у всеукраїнських референдумах, бо саме в цей день зазначений Закон набув чинності. Хочу нагадати, що майже три роки громадяни України маючи де-юре проголошене ч. 1 ст. 38 Конституції України право брати участь у всеукраїнських референдумах, - де-факто були його позбавлені, у зв'язку з відсутністю закону, який би передбачав порядок реалізації цього права. Та позитивне ставлення до цієї події, нажаль, на цьому і закінчується, бо ознайомившись з процесом прийняття та змістом нового Закону України «Про всеукраїнський референдум», — виникає багато дискусійних питань, більше того, є підстави навіть стверджувати, що цей Закон може зазнати долю попереднього та бути визнаним неконституційним. Підстави для такого твердження наступні.

По-перше: порушення конституційно визначеної процедури його підписання. Справа в тому, що Верховною Радою України Закон «Про всеукраїнський референдум» був прийнятий 26 січня 2021 року - але підписаний Президентом України аж 08 квітня 2021 року, тобто майже через 2,5 місяці після прийняття. Натомість, відповідно до положень ч.ч. 2 і 3 ст. 94 Конституції України встановлено, що «Президент України протягом п'ятнадцяти днів після отримання закону підписує його, беручи до виконання, та офіційно оприлюднює його або повертає закон зі своїми вмотивованими і сформульованими пропозиціями до Верховної Ради України для повторного розгляду. У разі якщо Президент України протягом встановленого строку не повернув закон для повторного розгляду, закон вважається схваленим Президентом України і має бути підписаний та офіційно оприлюднений».

З цього одразу ж може виникнути питання: а чи не запізно отримав Президент Закон, може проблема затримки в порушенні строків підписання Закону Головою парламенту та в затримці у відправленні на підпис Президентові? В цьому разі давайте розглянемо законодавчо встановлену процедуру підписання Закону Головою парламенту. Так, відповідно до ч. 1 ст. 94 Конституції України встановлено, що Закон підписує Голова Верховної Ради України і невідкладно направляє його Президентові України. Відповідно до положень ст. 130 Регламенту Верховної Ради України уточнено строки такого підписання і відправлення. Порахувавши уважно всі конституційно визначені і законодавчо встановлені строки - в жодному

випадку не виходить 2,5 місяці! Отже, виникає питання: чи не було порушено процедуру підписання Закону?

По-друге: прийнятий Закон має внутрішньо суперечливі положення з приводу предмета референдуму. Так, відповідно до положень п. 3 ч. 1 ст. 3 нового Закону «Про всеукраїнський референдум» предметом всеукраїнського референдуму можуть бути питання про зміну території України (що відповідає положенням ст. 73 Конституції), але нормами цієї ж статті, а саме: п. 3 ч. 2 визначено, що не можуть бути предметом всеукраїнського референдуму питання спрямовані на створення загрози національній безпеці України. Відповідно до п. 6 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України» загрози національній безпеці України — це явища, тенденції і чинники, що унеможливають чи ускладнюють або можуть унеможливити чи ускладнити реалізацію національних інтересів та збереження національних цінностей України. А питання зміни території України в разі, якщо розглядається питання не приєднання, а напаки — від'єднання частини території України, - однозначно будуть викликати питання щодо можливості збереження певних національних цінностей, які пов'язані з тією частиною території України, що має від'єднатися. Тут, на нашу думку, без офіційної позиції Конституційного Суду ніяк не розібратися.

По-третє: новий Закон положеннями ч. 2 ст. 3 значно розширює перелік питань, які не можуть бути предметом всеукраїнського референдуму, хоча положеннями ст. 74 Конституції України визначено їх вичерпний перелік.

По-чверте: п. 3 ст. 3 нового Закону допускає можливість винесення на всеукраїнський референдум лише одного питання, чим, на нашу думку, обмежуються проголошені Конституцією права і свободи громадян, що є категорично неприпустимим. Окрім того, положення п.3 ст. 3 щодо можливості винесення лише одного питання в якості предмета референдуму суперечать ст.1 цього ж Закону, положеннями якої визначено, що «Всеукраїнський референдум є формою безпосередньої демократії в Україні, способом здійснення влади безпосередньо Українським народом, що полягає у прийнятті (затвердженні) громадянами України рішень шляхом голосування у випадках і порядку, встановлених Конституцією України та цим Законом.» Зверніть увагу — рішень, а не рішення. Тобто визначення всеукраїнського референдуму в Законі все ж таки передбачає наявність декількох питань.

По-п'яте: внутрішньо неузгодженим та таким, що суперечить Конституції та чинним Законам України є впровадження новим Законом порядку електронного голосування. Так, ст. 23 Закону встановлено, що «...Порядок створення та функціонування автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи затверджується Центральною виборчою комісією.» Тож реалізація окремих референдумних процедур буде

здійснюватися на підставі підзаконного акту Центральної виборчої комісії, що не узгоджується з положенням п. 20 ч. 1 ст. 92 Конституції України, яким встановлено, що виключно законами України визначаються організація і порядок проведення референдумів.

Зазначені мною проблемні питання нового Закону «Про всеукраїнський референдум», нажаль, не вичерпуються означеним колом проблем. Не однозначне ставлення до нового Закону й у самих парламентарів, про що свідчить результат голосування народних депутатів за нього: підтримали Закон 255 депутатів, 55 — проголосували проти, 40 — утримались і 22 не голосували. Отже, не зважаючи на явний прогрес наших законодавців, що нарешті виявився у прийнятті цього вкрай важливого Закону для реалізації безпосередньої демократії в Україні, - нажаль, він викликає дуже багато питань щодо внутрішньої узгодженості поміж собою його норм, конституційності окремих його положень й в цілому всього Закону. З цього приводу вирішальну позицію може висловити лише Конституційний Суд України.

СЕКЦІЯ «ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА, КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО, АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО, ТРУДОВЕ ПРАВО»

УДК 340.115

Анісімова М. О.

студ. гр. Ю-110м НУ «Запорізька політехніка»

КАТЕГОРІЇ ДІАЛЕКТИКИ ЯК КОМПОНЕНТ МЕТОДОЛОГІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Зміни, які відбулися в українському суспільстві за роки незалежності, створили певну суспільно-політичну ситуацію, яка, залежно від певних обставин, характеризується переважаючим впливом у системі вищих органів державної влади того чи іншого владного інституту. Це стосується насамперед інституту президента (президентури), який, незважаючи на наявність в Україні парламентсько-президентської республіки, фактично домінує у «трикутнику» влади: президент – уряд – парламент. Для цього є певні об'єктивні підстави, які зумовлені зокрема розстановкою партійно-політичних сил в країні та двома масштабними загрозами: військовими подіями на Сході України та коронавірусною пандемією, що викликає не тільки політичний, а й науковий інтерес до інституту президента, організації його роботи. Цей науковий інтерес може бути задоволений шляхом всебічного дослідження цих аспектів діяльності інституту президента, що здійснюється на основі відповідного методологічного інструментарію. Оскільки таких інструментів досить багато, то ми вирішили зупинитися більш предметно на пізнавальних можливостях категорій діалектики.

Відомо, що окрім законів, особливе місце у складі діалектики посідають її категорії, котрі об'єднуються в дві групи: перша група показує детермінаційні зв'язки між явищами (сутність-явище; причина-наслідок; необхідність-випадковість; можливість-дійсність), а інша – відображає «організацію», «побудову» буття державно-правових явищ (зміст-форма; одينية-загальне; частина-ціле).

Із категорії діалектики, що відображають детермінаційні зв'язки у суспільних відносинах та певним чином допомагають вивчити організаційні аспекти роботи інституту президента є насамперед «причина і наслідок». Причина полягає в тому, що з розпадом СРСР і проголошенням незалежності виникла необхідність у створенні нових інститутів влади. Якщо й до того парламент та уряд в Україні існували, то новим для неї, як утім для усіх інших колишніх союзних республік, був інститут президента. Тому наслідком розпаду СРСР стала незалежність і створення так званої

президентури (інституту президента), процес який пройшов кілька етапів. Спочатку Президент України за своїм статусом і назвою був найвищою посадовою особою в державі, потім – Главою держави й главою виконавчої влади, і нині, за чинною Конституцією України, є Главою держави. За часи незалежності в самому процесі еволюції інституту Глави держави, організації його роботи спостерігається постійний взаємозв'язок і взаємообумовленість «причини» (залежно від різних умов) та «наслідку».

Виділяючи із категорії діалектики, що відображають «організацію», «побудову» буття можна виділити такі категорії, як «одиничне» та «загальне». Одиничне позначає ті функції та повноваження які належать лише Президенту України, його конституційно-правовий статус та недоторканість на час виконання повноважень. Адже тільки Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина. Та лише Президент України є гарантом реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору. А загальне позначає, наприклад, що Президентом України може стати будь-який громадянин України, але за певних умов, визначених конституцією та законодавством України.

Також цей аспект проблеми пізнається за допомогою таких категорій, як «форма та зміст». Зміст відображається в упорядкованості таких складових елементів конституційно-правового статусу Президента України як: права та обов'язки, функції та компетенція, адже ці елементи сприяють здійсненню Президентом України своїх конкретних повноважень. Формальне вираження прояву державної влади Президента України як Глави держави, як гаранта державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції, прав і свобод громадян знаходять в нормах Основного Закону України. Але дослідження «форми» тільки через розкриття діалектичної взаємодії з її парною категорією «змістом» – не розкриває повноти всієї картини. Необхідне з'ясування зв'язків та взаємозалежностей між іншими категоріями, з якими форма й зміст перебувають в органічній єдності. Найбільш тісно в цьому плані форма пов'язана з парними категоріями «сутність та явище», де «сутність» це сукупність глибинних зв'язків, відносин і внутрішніх законів, котрі визначають основні риси й тенденції розвитку інституту президента, а «явище» – форма прояву й виявлення сутності інституту президента в Україні.

Таким чином, використання категорій діалектики як методів пізнання державно-правових явищ, допомагає поглиблено дослідити організацію роботи Президента України, його конституційно-правовий статус, повноваження, функції та особливості компетенції.

З ДОСВІДУ ПОБУДОВИ ТА ДІЯЛЬНОСТІ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОРГАНІВ У ЛИТВІ

Боротьба з корупцією є однією з особливих прикмет нашого часу. Це особливо характерно для постсоціалістичних країн, які борються з цим явищем з «перемінним» успіхом. Більше успіхів в цьому питанні досягли прибалтійські країни, серед яких і Литва, на досвіді якої ми б хотіли зупинитись докладніше.

З відновленням незалежності і створенням нових правових структур в Литві функція боротьби з корупцією входила в компетенцію більшості правоохоронних установ. Ця розпорошеність зумовила необхідність створення спеціалізованої установи для боротьби з корупційними злочинами. Восени 1997 р. була заснована Служба спеціальних розслідувань при МВС Литви, призначення якої була боротьба з корупцією та службовими злочинами. Але прагнучи до збільшення самостійності і ефективності діяльності Служби спеціальних розслідувань, а також до розширення її можливостей у боротьбі з вищою політичною корупцією, у 2000 році було прийнято рішення вивести її з-під підпорядкування виконавчої влади і реорганізувати в підзвітну тільки Президенту і Парламенту службу. Цьому сприяло прийняття на початку травня 2000 року спеціального закону «Про службу спеціальних розслідувань» (далі – Закон) [1].

Служба спеціальних розслідувань Литви багатоцільова структура, яка складається з управління оперативної діяльності, підрозділи збору і аналізу інформації, слідства а також інших обслуговуючих підрозділів. Окрім головного офісу в Вільнюсе вона має територіальні відділи в інших великих містах країни, зокрема, в Каунасі, Клайпеді, Шяуляє та Паневежисі. Очолює службу Директор, кандидатура якого згідно статті 11 Закону представляється Сейму і, зі схвалення останнього, призначається (та звільняється) на посаду Президентом Республіки. Директор призначається строком на п'ять років, проте цю посаду він може заміщати не більше ніж два строки повноважень поспіль. За рекомендацією Директора Президент Республіки призначає (звільняє) першого заступника та заступника директора Служби. За відсутності директора Служби спеціальних розслідувань його обов'язки виконує перший заступник директора Служби.

За приписами Закону діяльність Служби спеціальних розслідувань має ґрунтуватися на принципах верховенства закону, законності, поваги прав і свобод людини, рівності осіб перед законом, гласності та конфіденційності,

узгодження особистої ініціативи посадових осіб і службової дисципліни (стаття 4 Закону).

Завданнями Служби спеціальних розслідувань є охорона і захист особи, суспільства, держави від корупції, попередження та виявлення останньої. У функціональному плані Служба спеціальних розслідувань: 1) здійснює оперативну діяльність з метою розкриття та припинення корупційних злочинів; 2) проводить дізнання та досудове слідство; 3) в установленому правовими актами порядку здійснює співробітництво з іншими правоохоронними інституціями; 4) здійснює збір, накопичення, аналіз та узагальнення інформації про корупцію та пов'язаних з нею соціальних, економічних явищах; 5) на підставі наявної інформації розробляє і здійснює заходи щодо превенції корупції, а також інші заходи; 6) разом з іншими правоохоронними інституціями здійснює програми контролю і превенції злочинності; 7) не рідше ніж два рази на рік в письмовому вигляді представляє інформацію про результати своєї діяльності, а також вносить пропозиції щодо поліпшення діяльності Служби Президенту Республіки та Голові Сейму (стаття 8 Закону).

Діяльність Служби, враховуючи світову практику, була спрямована не тільки на активізацію розкриття злочинів, а й на попередження корупції і просвіти громадськості. Одним з найбільш ефективних превентивних методів було створення і здійснення Національної програми по боротьбі з корупцією, яка була затверджена Парламентом Литви в 2002 році. При виконанні Програми особлива увага приділялося перегляду правових актів, митної та податкової систем, фінансування політичних партій, системі охорони здоров'я, приватизації, міжвідомчої співпраці та координування антикорупційних дій, інших питань.

Отже, в Литві здійснена досить велика робота з протидії та боротьби з корупцією, але уявлення про рівень корупції в Литві, як і раніше достатньо високі. Незважаючи на те, що індекс боротьби з корупцією майже в два рази перевищує аналогічний в Україні, суспільна довіра до антикорупційних органів в Литві не надто висока. Тому влада цієї країни продовжує відповідну діяльність в цьому напрямку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. О службе специальных расследований : Закон Литовской Республики от 2 мая 2000 г. № VIII-1649. URL: https://e-seimas.lrs.lt/rs/legalact/TAD/TAIS.../ISO_PDF/

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ДІЗНАВАЧАМИ В УКРАЇНІ

Прийняття законопроекту «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» (від 22 листопада 2018 року № 2617-VIII) є величезним кроком до вдосконалення процесу диференціації форм досудового розслідування. Оскільки важливою частиною ефективності досудового розслідування у формі дізнання є наділення дізнавача додатковими повноваженнями, то ми зупинимося на цій проблемі докладніше.

Спочатку хотілося б зазначити, що якщо раніше досудове розслідування кримінальних правопорушень могли проводити лише слідчі, то тепер останні зможуть зосередитись на виявленні серйозних злочинів, особливо тяжких, а розслідувати кримінальні проступки мають дізнавачі – службові особи підрозділу дізнання органу Нацполіції. Відповідно до статті 40-1 КПК України визначаються такі повноваження дізнавача: 1) починати дізнання; 2) оглядати місце події, обшукувати затриманих, допитувачів, вилучати зброю та засоби правопорушення або речі та документи, знайдені під час затримання, та проводити слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії; 3) доручати проведення слідчих дій відповідним оперативним підрозділам; 4) звертатися (за погодженням з прокурором) до слідчого судді з клопотаннями про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій; 5) проінформувати особу про підозру у здійсненні проступку (за згодою прокурора); 6) за результатами розслідування скласти обвинувальний акт, клопотання про вжиття обов'язкових медичних чи виховних заходів та подати його на затвердження прокурору; 7) закривати кримінальне провадження [1]. Дізнавач є незалежним у своїй діяльності і тому особам, які не мають законних для цього повноважень, забороняється втручатися в його діяльність.

В той же час, нова редакція КПК України не вирішила деяких проблем, пов'язаних досудовим розслідуванням. Одна з таких проблем, на нашу думку, полягає у тому, що можна замінити джерело доказів новими доказами. Зокрема, при затриманні особи за вчинення кримінального проступку вилучаються речі та документи, які є знаряддями і засобами вчинення правопорушення. Джерелом доказів може бути пояснення осіб, результати

медичних оглядів, висновки експертів, ідентифікація технічного обладнання та технічних засобів з функціями фото- і кінозйомки, відеозапису. Дізнавач зможе здійснити процесуальні дії для отримання джерел доказів, а потім внести інформацію до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Це ускладнює перевірку процедури їх отримання та визначення джерела їх походження, що може стати механізмом для підробки. У разі встановлення факту правопорушення, дізнавач готує вмотивовані висновки. У КПК України процедуру отримання висновку слідчого неодноразово змінювали, але все ж таки вона регулюється законом. Натомість процедура отримання висновку дізнавача залишається нерегульованою і, як результат, учасники кримінального провадження мають можливості для зловживань у ході кримінального провадження.

Ще одна проблема полягає у тому, що згідно законодавства дізнавач зобов'язаний виконувати доручення та вказівки прокурора, які надаються в письмовій формі. В той же час в законодавстві нічого не сказано про ті вказівки, що виходять за межami правового поля. З огляду на це вважаємо, що законодавець не звернув достатньої уваги на право дізнавача оскаржувати письмові вказівки прокурора до прокурора вищого рівня. Незважаючи на те, що дізнавач несе відповідальність за законність проведення дізнання, на жаль, законодавець у ч. 2 ст. 312 чинного КПК України наділяє такими повноваженнями тільки слідчого [1].

Отже, хоча зміни до КПК України є великим кроком до вдосконалення диференціації форм досудового розслідування та правового статусу дізнавача, існують деякі прогалини у законодавстві. Серед них те, що процедура отримання висновку дізнавача потребує конкретного законодавчого регулювання. Також обґрунтованою є необхідність внести до переліку прав дізнавача право на оскарження вказівок керівника органу дізнання прокуророві, а вказівок прокурора – прокуророві вищого рівня. Тобто необхідно внести поправку до ч. 2 ст. 312 чинного КПК щодо повноважень дізнавача з питань оскарження. Це дозволило б йому виконувати програмні дії та приймати програмні рішення в найкоротші терміни в межах власних повноважень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кримінально-процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI : станом на 17.03.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

Успішна боротьба з правопорушеннями, та забезпечення правопорядку неможлива без реальної та дієвої участі громадськості в правоохоронній діяльності. Якщо Національна поліція України не отримає широкої підтримки у своїй діяльності з боку населення, то їй не вдасться дієво проводити заходи, які спрямовані на боротьбу зі злочинністю та профілактику правопорушень.

На сьогоднішній день питання взаємодії поліції та громадян залишаються актуальним. Потрібно і надалі вести науковий пошук, вдосконалення правових та організаційних засад взаємодії з урахуванням вимог сьогодення, сучасних національних здобутків, як у науковій, так і в практичній діяльності.

Суб'єктами взаємодії виступають органи, підрозділи НПУ та окремі поліцейські; органи місцевого самоврядування, територіальні громади та громадяни.

Взаємодія ґрунтується на добровільній участі сторін у спільній справі. Добровільна участь та ініціатива допомагає отримати максимально ефективні результати. Вільна воля партнерів сприяє поєднанню державних і особистих інтересів у справі встановлення правопорядку.

Основними формами взаємодії є спільне патрулювання, рейди, обходи, огляди, спільне планування заходів щодо охорони публічного порядку і боротьби з правопорушеннями, узгодження самостійно проведених заходів, інструктування працівниками поліції членів громадських формувань, які сприяють їхній діяльності спільний аналіз оперативної ситуації, обмін інформацією про оперативну ситуацію (криміногенна ситуація на території обслуговування, масові заворушення тощо), проведення спільних нарад, семінарів і зборів із правоохоронної тематики та ін.

Нормативну основу взаємодії органів поліції та громадськості становлять Конституція України, міжнародні нормативно-правові документи, закони України, нормативно-правові акти Президента України, Кабінету Міністрів України та інших органів виконавчої влади, а також відомчі накази Міністерства внутрішніх справ України, що спрямовані на регулювання питань взаємодії Національної поліції України з громадськістю в правоохоронній діяльності. Серед них можна виділити КУпАП, Закон України «Про національну поліцію», Закон України «Про оперативно-

розшукову діяльність», положення про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі МВС, та ін.

Таким чином, взаємодія НПУ з громадськістю в правоохоронній діяльності виражена в співпраці між суб'єктами взаємодії з використанням відповідних форм та методів для досягнення спільної мети. Цю взаємодію потрібно розвивати шляхом дотримання законності, поваги людської гідності, відкритості, гласності, вдосконаленням нормативно-правових актів, з метою залучення якомога більше громадян, для профілактики та запобігання правопорушень.

УДК 342.9

Різниченко В.Р.

студ. гр. Ю-110, НУ «Запорізька політехніка»

«ГРАФЕ ПАРАНОМОН» ЯК ПРООБРАЗ ІНСТИТУТУ КОНСТИТУЦІЙНОГО НАГЛЯДУ

З моменту набуття незалежності України ми можемо спостерігати стійкий напрямок до збільшення загальної кількості нормативно-правових актів, прийнятих державними органами, але не всі прийняті законодавчі акти спрямовані на благополуччя громадян. Тому, такий інститут як «графе параномон» є актуальний на сьогодні для нашої держави.

«Графе параномон» (з грецької *grapho* – пишу, *paranomos* – беззаконний, не справедливий) – назва означає «позов проти (законопроектів), що суперечать закону». Вважають, що «графе парамон» було введено в Афінах під час розквіту демократії – близько року 415 р. до н.е. Позов «на протизаконне» міг стосуватися як вже прийнятих законів (чи указів), так тих, що виступають ще як пропозиція. Зі звинуваченням «на протизаконне» міг виступити кожен громадянин Афінського полісу проти того, хто, на його думку, пропонував (або вже провів) закон, що суперечить демократичній конституції та інтересам держави. Інститут «скарги на протизаконне» таким чином давав кожному громадянину право виступати на захист існуючих законів та всього устрою афінської демократії, а також обмежував внесення до законодавчих органів поспішних, погано підготовлених або свідомо неправильних основоположних правових норм.

«Графе параномон» виконував подвійну функцію. По-перше, він давав можливість переглянути і, навіть, скасувати декрети і закони, прийняті народними зборами (умовно кажучи законодавчим органам) Афінського полісу. У цьому він нагадує суди нагляду, такі, наприклад, як сучасний Верховний суд США, або Конституційний суд України. Однак судді (яких

зазвичай називають присяжними) афінського суду (гелієї), як і присутні на зборах, були звичайними громадянами, а не експертами з правових питань (присяжні, правда, мали трохи вищий статус, оскільки вони повинні були бути старше тридцяти, а не двадцяти, як для зборів, і вони були під присягою). Цей механізм можна порівняти з функціями верхніх палат сучасних парламентів, що існують в багатьох сучасних демократичних державах. Однак в Афінах цей розгляд не був автоматичним, а повинен був відбуватися за ініціативою громадян. На відміну від верхньої палати або спеціально створеного суду, перегляд не був оформлений як неупереджений та об'єктивний повторний розгляд, а був оформлений як звинувачення, проти автора закону, який як відповідач повинен захищатися й уразі засудження він ніс відповідне покарання.

Друга функція «графе параномон» полягала в тому, що він був «зброею», за допомогою якого або афінські політики-суперники могли нашкодити один одному, або, засобом, коли афінський демос міг віддати перевагу або покарати лідерів, які йому служили. Після п'яти років чинності закону позов не розглядався. У випадку винесення обвинувального вироку зазвичай як вид покарання виносився штраф, іноді невеликий, але іноді настільки великий, що його не можна було сплатити. В цьому випадку відповідач позбавлявся виборчих прав (атимія), що фактично призводило до припинення політичної кар'єри. Іноді, при несприятливому результаті, обвинувачуваний ніс більш тяжке покарання – смертну кару.

Звичайно розглянута нами давня афінська процедура «графе параномон» далеко не у всіх деталях відтворює теперішні для нашого часу схеми конституційного контролю і в них проглядається лише окремі подібності і паралелі, але це і не так уже й важливо. Важливо інше, цей та інші історичні приклади показують, що якщо в тій чи іншій країні виникає політичний устрій, при якому робляться спроби надати групі правових норм фундаментальний, основоположний і домінуючий характер, то держава і суспільство відчуває потребу в інститутах і процедурах, що будуть гарантувати стабільність і пріоритетність цих норм. При цьому не має значення чи зосереджені ці норми в єдиній писаній конституції чи розповсюджені в різних джерелах формального і неформального характеру.

ЕККЛЕСІЯ – ОРГАН НАРОДОВЛАДДЯ В АФІНАХ

Утворенню сучасної форми парламенту як вищого органа законодавчої влади передували древні форми цієї гілки влади. Розглядаючи екклесію (народні збори) стародавньої Афіньської держави як прообраз сучасного парламенту, можна дослідити його внутрішні механізми зародження, еволюцію у часі, модернізацію системи законодавчої влади, глибинні причини, що спонукали держави майже усього світу до утворення саме цього органу влади. Сучасні парламенти зобов'язані своїм виникненням саме Афіньським народним зборам – екклесії.

Вивчаючи історію розвитку екклесії, слід зазначити, що її формування не було швидким процесом. Питання «коли і за яких обставин виникла екклесія?», є ключовим, тому що саме воно ілюструє процес формування таких гілок влади як законодавча, виконавча та судова. При утворенні давньогрецьких міст-держав, таких як Спарта, Фіви та Афіни, виникла гостра потреба сформувати орган держави, який би здійснював законодавчу, виконавчу і судову владу. І говорячи саме про Стародавні Афіни, головним і вирішальним органом влади в них були Народні збори (Екклесія). На Народні збори збиралися всі громадяни Афін, тобто особи чоловічої статі, мати і батько яких також мали афіньське походження. Але жінка не була громадянином Афін. Таким чином, в Екклесії брали участь громадяни всього демосу віком від 20 років незалежно від їх майнового стану, які проживали в місті Афінах, Піреї, в Аттиці та на інших територіях, що входили до складу Афіньської держави. Тобто, Екклесія — це народні збори в Стародавніх Афінах в період золотой афіньської доби 444—429 до н. е, що врегульовували соціальні конфлікти та суперечки в державі. Процес перебігу народних зборів в Афіньській державі був дещо складним, мав свої унікальні риси. До складу народних зборів входили члени ради п'ятисот(булевати) які мали управлінські функції. Скликав збори наглядач який обирався серед пританів, постійного діючого органу при раді членів булевату. Тема зборів обговорювалась заздалегідь (наприклад суд над злочинцями чи конфіскування майна). При обранні ораторів на чергове засідання зборів перевіряли чи володіє оратор усіма громадянськими правами. Голосування відбувалося за допомогою підняття рук — хіротонія. Після закінчення розгляду справ голова зборів розпускав їх через глашатая. Відстрочували збори тоді, коли справи не були закінчені або якщо грім чи блискавка або інші лиха заважали продовженню наради. Говорячи про функції, то тут

екклесія володіла широкими повноваженнями. Під час засідання затверджувалися державні закони, оголошувалися війни та укладалися мирні угоди. На Народних зборах обиралися посадовці та магістрати Афінівської держави, після їх річного управління обговорювалися звіти, вирішувалися найважливіші справи, як, наприклад, з продовольчого постачання міста, контролювалися здача в оренду державного майна, земель і рудників, затверджувалися великі за обсягом заповіти. Серед найважливіших функцій Екклесії було обговорення та затвердження державного бюджету, набуття прав громадянства іноземцям, однак це траплялося вкрай рідко. Народні збори виступали не тільки як законодавчий орган держави, а й контролювали ситуацію в сферах адміністрації й управління. Народні збори в Афінах збиралося в конкретно визначені терміни: раз в 9 днів або 4 рази на 36 днів, а вся річна діяльність складалася з 10 циклів. Щоб упорядкувати роботу Екклесії, на кожне з них виносилися свої важливі питання. Наприклад, на першому обговорювалися продовольчі, військові, надзвичайні заяви, проводилася перевірка правильності обрання відповідних магістратів. На другому – розглядалися клопотання з особистих і суспільних справ та інше.

Народні збори (Екклесія) уособлювали собою 3 ланки влади законодавчу, виконавчу і судову владу, при перевазі першої. Вони мали вирішальне місце в державному апараті Стародавніх Афін, оскільки стосувалася всіх сторін життя громадянина міста-держави. Також, саме вони створили підґрунтя до виникнення сучасного парламенту, який зараз має тільки законодавчу функцію в державах сучасного світу, на відміну від парламенту Стародавніх Афін.

УДК 342.92

Новосьолова А. С.

студ. гр. Ю-119 сп НУ «Запорізька політехніка»

ПРИНЦИПИ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ

Питання пенсійного страхування є найактуальнішою темою серед багатьох питань, які, безпосередньо, стосуються населення України. В наш час мало хто з громадян розуміє зміст пенсійної реформи, яка діє в Україні. Пенсія не є допомогою від держави, а забарний результат довгорічної праці громадянина.

Де котрі не замислюються над власною майбутньою пенсією, та працюють неофіційно, без оформлення трудових відносин і з роботодавцем. В результаті, цей період не буде враховуватися до їх страхового стажу.

Незалежно від того, далеко людині до пенсійного віку чині, вона має замислитися про майбутній розмір пенсії.

Перш за все, принципи пенсійного забезпечення – основоположні засади, які закріплені в нормах права пенсійного забезпечення і виражають головні ознаки. Їх можна розподілити на дві групи: перша – належить змісту правових норм (права громадян в області пенсійного забезпечення). Друга група – забезпечення та реалізація суб'єктивного права на пенсію.

Право на пенсійне забезпечення є одним із ключових прав. У ст.46 Конституції України зазначено, що громадяни мають право на захист, у разі повної, часткової, тимчасової втрати працездатності, втрата годувальника чи безробіття.

Відповідно до ст.7 ЗУ «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» пенсійне забезпечення має будуватися на таких принципах: загальності пенсійного забезпечення; доступності умов виникнення права на пенсійне забезпечення; численності видів пенсійного забезпечення; диференціації умов; права вибору пенсійного забезпечення; здійснення пенсійного забезпечення коштом з цільових фондів; охорони та захисту прав громадян на пенсійне забезпечення.

Враховуючи викладене, розглянемо перший принцип – загальності пенсійного забезпечення. Дана засада свідчить, що право на державне пенсійне забезпечення має загальне коло громадян, жодних обмежень в отриманні пенсійного забезпечення за кольором шкіри, статі, мовною ознакою та іншим походженням не передбачено.

Право на добровільну участь у системі державного пенсійного страхування осіб, є одним із вагомих принципів загальнообов'язкового пенсійного страхування. Особи, що бажають взяти добровільну участь у цій системі, повинні звернутися до Пенсійного фонду за місцем проживання та подати документи (заяву про добровільну участь у системі, копії документів, довідку про присвоєння ІНН, трудову книжку, документ, що посвідчує особу.) Принцип диференціації умов пенсійного забезпечення, полягає в тому, що умови призначення пенсійного забезпечення різні й залежать, безперечно, від статі, сфери, умов, характеру та умов трудової діяльності та її тривалості. Даний принцип допускає встановити розмір пенсійних виплат з тривалістю страхового стажу.

Принцип права вибору пенсійного забезпечення. Законодавством передбачено, якщо особа має право на кілька видів пенсій, то вона має віддавати перевагу лише одному виду пенсії. З трьох рівнів системи пенсійного забезпечення особа може отримувати пенсійні виплати одночасно з різних рівнів системи пенсійного страхування.

Розглянемо принцип задовільного рівня пенсійного забезпечення. Насамперед він закріплений у Конституції України. Пенсії, інші види

соціальних виплат є провідним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижче від прожиткового мінімуму.

Принцип фінансування пенсійного забезпечення здійснюється шляхом коштів страхових внесків, деякі види пенсій фінансуються з коштів Пенсійного фонду, а решта – з коштів державного бюджету. Принцип пенсійного забезпечення реалізується за кошти цільових фондів (Накопичувального фонду, Фонду соціального страхування від нещасних випадків, Пенсійного фонду). Пенсійний фонд фінансує виплату страхових пенсій, пенсій за віком, пенсії по інвалідності, пенсії у зв'язку із втратою годувальника. Тільки виплата пенсії за вислугу років, пенсії за особливі заслуги перед Україною фінансується коштом Державного бюджету.

Таким чином, можна дійти до висновку, що в Україні кожному громадянину, який має право на пенсію, держава забезпечує види та розміри пенсії. Пенсійне забезпечення в Україні є однією з найскладніших та соціально загострених проблем, яке спрямоване на задоволення потреб людей, підвищення їх добробуту та стабільності.

УДК 342.92

Барановська В.А.

студ. гр. Ю-117 НУ «Запорізька політехніка»

ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ПОСАДОВИХ ОСІБ МИТНИХ ОРГАНІВ

Посадові особи, як і органи митної служби, забезпечують виконання завдань і обумовлюють їх ефективне функціонування. Тим більше, що норми Конституції України передбачають забезпечення реалізації права на працю у різних формах власності підприємств, так і шляхом вступу на державну службу. У зв'язку з виконанням службових обов'язків вони повинні бути політично нейтральними, які діють і дотримуються етичних вимог, працюють над підвищенням довіри до державної служби.

Посадовими особами Митної служби України є працівники митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій, на яких покладено виконання широкого кола повноважень (ст. 407 Митного кодексу України). До повноважень митних органів за законодавством віднесено здійснення організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій.

Незважаючи на це, у посадових інструкціях спостерігається розмежовування службових обов'язків і прав посадових осіб митних органів. Звичайно, інколи бувають випадки, коли розглядається обов'язок як право посадової особи на відповідні дії, це можливо при доведенні що порушення мало місце при бездіяльності та безвідповідальності посадової особи.

Науковець О. Бідні наголошує на те, що основні права передбачаються у загальних нормативних актах та поширюються на всіх працівників, які обіймають посади в державних органах відповідно; особливі права, передбачені загальними нормативними актами, що регулюють правовий статус окремих державних органів та їх працівників; трудові права, які закріплені в локальних нормативних актах, зокрема в посадових інструкціях і стосуються конкретних працівників. В цей час права посадових осіб можна поділити на дві групи: загальні права, вони встановлюються для усіх посадових осіб незалежно від місця служби або посади; спеціальні права, які встановлюються відповідного органу, в якому посадовець несе службу або за посадою, яку він займає.

До загальних обов'язків фізичних осіб входить: по-перше, це суворе дотримання норм та вимог закону, по-друге, це детальний захист економічних інтересів України, по-третє, це сумлінне виконання своїх обов'язків на високому професійному рівні, по-четверте, постійно вдосконалювати митний, митний контроль, боротися з контрабандою та порушенням митних правил, по-п'яте, запобігати порушенням службової та трудової дисципліни, а також діям, несумісним зі статусом працівника митної служби та державного службовця; по-шосте, зберігати державну, службову та комерційну таємницю; сьоме, з належною повагою ставитись до громадян України при виконанні службових обов'язків, інших держав та осіб без громадянства.

Повноваження посадових осіб визначені законодавством: визначає дату та час прийняття документів, нанесення позначок у відповідний функціональний модуль автоматизованої системи митного оформлення; робить оперативний запит до Єдиної автоматизованої інформаційної системи Державної митної служби України за номером документа для контролю доставки та перевіряє наявність електронної копії цього документа в ЄАІС Держмитслужби України; перевіряє відповідність супровідних документів та вантажів, що подаються на митне оформлення, інформації, зазначеної в електронній копії документа для контролю доставки. Для здійснення своїх повноважень митники мають такі права - право перевіряти документи, включаючи розпорядження глави держави, Фіскальної служби, начальника митниці та інші; право на отримання інформації за допомогою запитів від фізичних та інших осіб, пов'язаних з митними справами.

Основними причинами невиконання або нехтування виконання обов'язків посадових осіб це: відсутність стратегічної мети розвитку митної системи і митних органів; відсутність чіткої комплектації відділень; та ігнорування міжнародного досвіду.

Державний службовець представляє державу, тому до нього законодавством встановлюються спеціальні вимоги: його діяльність

неповинна сприяти підриву авторитету державної служби, він не повинен брати участь у страйках та допускати порушення, що гноблять статус державного службовця.

Отже, законодавство чітко визначає права які реалізуються митниками при виконанні ними службової функції. Крім того, визначені функції, завдання кожного підрозділу митної служби, які ефективно функціонують у митній справі У 2020 році КМУ прийняв постанову про пілотну реалізацію проекту з перевірки надійності митних службовців. Перед митниками висуваються два основних завдання, перше - це підвищення ефективності їх роботи, а друге - відновлення довіри громадян та бізнесу до них. Ми вважаємо, що ця резолюція дасть певні результати при підборі персоналу на певні посади.

УДК 342.92

Зуб Д.В.

студ. гр. Ю-119 сп НУ «Запорізька політехніка»

МИТНЕ ПРАВО ЯК ГАЛУЗЬ ПРАВА УКРАЇНИ

Україна стала незалежною з моменту проголошення Декларації про суверенітет, започаткувавши власну митну політику та власне митне законодавство України. 1991 рік можна вважати початком формування митного права як відносно самостійної галузі українського законодавства, становлення якої продовжується і на сьогодні.

Дефініція митного права - це комплексна галузь права, яка має в собі норми багатьох фундаментальних галузей, таких як цивільне, кримінальне, адміністративне та інші.

Після прийняття нового митного кодексу України змінилися принципи та засади митної справи в Україні, вона стала здійснюватись на нових світових принципах та засадах.

Варто зазначити, що митне право як комплексна галузь законодавства також може містити в собі норми декількох галузей права, що можуть регулювати різні суспільні відносини, що складають відносно самостійну сферу суспільного життя, що обов'язково пов'язана з переміщенням товарів та транспортних засобів через митний кордон. Якщо погодитися з даним визначенням, то правильним буде звернути увагу саме на поняття «комплексної галузі». За тлумаченням даного поняття варто звернутися до праць С.С. Алексєєва. Саме у монографії «Теорії права» С.С. Алексєєв зазначає, що право відрізняється багатогранною, ієрархічною структурою. Деякі вчені вважають, що мова може йти тільки відносно митного

законодавства як сукупності законів, що регулюють митну справу, інші правники вважають, що митне право треба розглядати як окреме право, як окрему галузь, підгалузь чи як окремий інститут адміністративного права. В основу розподілу галузей права покладено предмет правового регулювання. Інакше кажучи, науковці покладають в основу розподілу галузей предмет правового регулювання, коло суспільних відносин, що знаходять своє відображення в нормах окремого права (галузі, підгалузі).

У визначенні предмета митного права покладені «митний режим» і «митна політика». Разом з тим, митна справа і за змістом і за структурою можна вважати складним, багатоплановим явищем. Тому суспільні відносини у галузі митної справи різняться за групами, специфікою і регулюються окремими нормами різних галузей права.

Конституційні положення, які містяться у нормах, що стосуються митної справи, знаходять своє подальше втілення у нормах митного права. Згідно зі ст. 2 Конституції України «територія України в межах існуючого кордону є цілісною і недоторканою». Зазначені конституційні положення деталізуються у Митному кодексі України. Зокрема, у ст. 1 зазначається, що законодавство України з питань державної митної справи складається з Конституції України, Митного кодексу України, інших законів України, що регулюють зазначені відносини, з міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також з нормативно-правових актів, виданих на основі і на виконання Митного кодексу і інших законодавчих актів. Відносини, пов'язані із справлянням митних платежів, регулюються Митним кодексом, Податковим кодексом та іншими законами України з питань оподаткування. У відповідності зі ст. ст. 9, 10 Митного кодексу України територія України, зайнята сушею, територіальне море, внутрішні води і повітряний простір, а також території вільних митних зон, штучні острови, установки і споруди, створені у виключній (морській) економічній зоні України, на які поширюється виключна юрисдикція України, становлять митну територію України. Межі митної території України є митним кордоном України. Митний кордон України збігається з державним кордоном України, крім меж штучних островів, установок і споруд, створених у виключній (морській) економічній зоні України, на які поширюється виключна юрисдикція України. Межі території зазначених островів, установок і споруд становлять митний кордон України.

Отже митне право можна визначити як комплексну галузь права, що складається із різних правових інститутів та правових норм, що регулюють суспільні відносини в галузі митної справи.

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ КРАЇНИ ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРІВ

Правила визначення походження товарів є важливою частиною правил торгівлі, оскільки існує ряд заходів, які ставлять країни, що експортують товари, у невідгдане становище, такі як квоти, пільгові тарифи, антидемпінгові та компенсаційні заходи тощо.

В українській фiскальній практиці регулювання питань визначення походження здійснюється відповідно до Митного кодексу України, згідно з яким, країною походження товару вважається країна, в якій товар був повністю вироблений або підданий достатній переробці відповідно до законодавчо встановлених критеріїв. Країну походження товару можна тлумачити як групу країн, митні союзи країн, регіон чи частину країни, якщо є необхідність їх виділення з метою визначення походження товару.

Положення Митного кодексу України застосовуються для визначення походження товарів, на які, у разі ввезення їх на митну територію України, поширюється режим найбільшого сприяння (непреференційне походження), з метою застосування до таких товарів передбачених чинним законодавством заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Повністю вироблені або піддані достатній переробці товари преференційного походження визначаються на основі законів України, а також міжнародних договорів України, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України. Регулятивний потенціал країни походження проявляється в основному через механізм митного тарифу.

Необхідність визначення країни походження товару виникає в тому випадку, коли товар виробляється, збирається або використовує матеріали, які походять з понад однієї країни. У такому разі, у міжнародній практиці використовують, здебільшого, чотири основні типи визначення країни походження такого товару: за особливостями виробничих процесів, з якими пов'язується або не пов'язується походження (технічний тест); за зміною у тарифній класифікації; за значенням адвалорного відсотка (тест на додану вартість). З метою застосування об'єктивного рівня митно-тарифного навантаження на імпортовані товари з боку митних органів проводиться контроль за правильністю визначення країни походження товарів. За своєю

регулятивною сутністю контроль за правильністю країни походження – це комплекс заходів в основному з приводу документальної верифікації (через підтвердження дійсності та справжності сертифікатів про походження) та перевірки належного рівня переробки на відповідність тому походженню, що зазначається під час декларування і спрямовує товар у відповідний режим тарифного оподаткування.

Щодо порядку здійснення контролю за правильністю визначення країни походження товарів, то він поділяється на контроль під час та контроль після процедури митного оформлення і є визначеним законодавчо алгоритмом взаємодії з суб'єктом ЗЕД. Якщо інформація про задекларовану країну походження не підтверджується, то результати контролю оформлюються рішенням про визначення країни походження, в якому зазначається остання або ж та, що її виявив митний орган, або ж у відповідній графі документа проставляється як «невідома».

Контролюючи правильність декларування країни походження товарів, митниці також забезпечують додаткові надходження, тобто неврахування цього ризику має фінансове значення. З метою перевірки достовірності походження товарів у 2018 році до уповноважених органів зарубіжних країн у порядку, встановленому ст. 45 Митного кодексу України, направлено на перевірку 159 непрепаренційних сертифікатів про проходження товарів.

Таким чином, на закінчення можна сказати, що використання інструментів для визначення та контролю країни походження товарів має прямий вплив на регулювання зовнішньоекономічних відносин, особливо при отриманні юридичного звільнення від митних зборів та інших податків на зовнішню торгівлю. Механізм дії інструменту, безсумнівно, використовується у поєднанні з іншими заходами митного впливу, що проявляється через дію митного тарифу, є основою регуляторного та захисного потенціалу митних і тарифних відносин за умови оптимального використання є частиною ефективного та безпечної інтеграції національної економіки у світовий економічний простір. Впровадження режиму вільної торгівлі з перспективними торговельно-економічними партнерами дозволить Україні диверсифікувати географію та асортимент національного експорту шляхом довгострокової лібералізації ринків таких країн. Водночас уніфікація правил, що визначають країну походження товарів, повинна бути однією з пріоритетних галузей національного законодавства. Гармонізація та уніфікація процедур і правил не позбавляє самоідентифікації національних вимог, але сприяє здійсненню зовнішньоторговельних операцій, безперешкодному просуванню національного продукту на світовий ринок.

СУЧАСНА СИСТЕМА ДЖЕРЕЛ МИТНОГО ПРАВА

Митне право є унікальною комплексною правовою галуззю, яка представляє собою цілісну взаємозалежну систему державних правових норм, з різної галузевою та правовою приналежністю.

Митна справа є особливою сферою діяльності держави, що вимагає особливого правового регулювання, що здійснюється за допомогою різноманітних правових актів. Беззаперечну значимість мають джерела митного права, які мають завжди відповідати викликам часу, є розгалуженою системою нормативних актів, та від яких напряду залежить економічна стабільність держави.

Метою нашої роботи є з'ясування особливостей сучасної системи джерел митного права в Україні.

Проблема теоретичного осмислення системи джерел митного права в Україні неодноразово опинялась в рамках дослідницьких пошуків, в нашій роботі використано праці В. Ігоніна, М. Шульги та С. Перепьолкіна.

Варто вказати, що на сьогодні відсутній єдиний підхід до визначення «джерел митного права». Під джерелами митного права розуміють зовнішні форми вираження і закріплення митно-правових норм. В. Ігонін визначає митно-правові норми як встановлені або санкціоновані державою правила поведінки, які регулюють суспільні відносини, що виникають в процесі або з приводу переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон, тобто в сфері митної справи.

Більш загальним є інший підхід. Зокрема, джерела митного права - це нормативні правові акти, прийняті уповноваженими державними органами, що мають офіційний характер, в яких закріплені норми галузі митного права. Дане визначення, як зазначає С. Перепьолкін, властиво джерел будь-якої галузі права, однак, в силу інтеграційних та глобалізаційних процесів у світовій спільноті джерела митного права мають істотну специфіку.

М. Шульга зазначає, що джерела митного права становлять єдину, цілісну систему, елементи якої перебувають у відносній субординації та ієрархічній підпорядкованості відповідно до логіки правового регулювання митної справи.

Специфічною рисою джерел митного права є те, що митна справа безпосередньо стосується і пов'язане з укладанням міжнародних договорів і контактів. Сучасна концепція розвитку адміністрування в рамках митниці

складається в прагненні до загальної стандартизації та уніфікації норм, які регламентують міжнародну торгівлю загалом і зокрема митна справа.

Систему джерел митного права України становлять: Конституція України та закони України; міжнародні договори, які належним чином ратифіковані ВРУ; підзаконні нормативно-правові акти, які регулюють питання здійснення митної справи; звичаєве право; судова практика; норми м'якого права (акти міжнародних організацій, модельні закони, політичні домовленості).

На перше місце в системі джерел митного права варто встановити міжнародні договори і конвенції, щодо яких Конституцією встановлено пріоритет по відношенню до національних правових актів у разі їх визнання (Конституція України).

Серед законів чільне місце в системі джерел митного права посідає Митний кодекс України як кодифіковане зібрання найбільш важливих норм митного права. Значних змін зазнало митне законодавство України у зв'язку з прийняттям у березні 2012р. нового Митного кодексу України. С. Перепьолкін характеризуючи новий правовий акт, стверджує що він увібрав у себе як попередній позитивний, так і сучасний досвід правового регулювання митної справи, являє собою разом із Конституцією України основу митного законодавства. Значна роль в регулюванні митних правовідносин грають підзаконні правові акти, оскільки закони не можуть вирішувати всі виникаючі питання в галузі митної справи. У митному праві України присутня значна частка відомчих норм, що приймаються наказами Державної митної служби України. Важливість і специфічність даних актів полягає в тому, що їх призначення в оперативному впливі на відносини, своєрідної миттєвої реакції держави на зміну в механізмі регулювання задля їх поліпшення.

Звичаєве право відіграє не останню роль у регулюванні митних відносин та є одним із джерел митного права. На думку В. Ігоніна у митній справі міжнародно-правові звичаї найчастіше використовуються у двох випадках – при митному оформленні вантажу, який перевозиться морем, і при визначенні митної вартості товарів.

Отже, подальший розвиток митного законодавства є одним із головних пріоритетів діяльності органів державної влади, від цього залежить не тільки економічна безпека держави, а й її авторитет у світі.

ПРАВОВИЙ СТАТУС ПОСАДОВИХ ОСІБ МИТНИХ ОРГАНІВ

Митна служба України є єдиною національною системою, що складається з митних органів та спеціалізованих митних установ та організацій і виконує широке коло завдань у галузі митної справи. Захист економічних інтересів України значною мірою залежить від належного виконання митниками своїх функцій. Чітке визначення та юридичне закріплення правового статусу посадових осіб митниці має наукове та практичне значення, через недостатнє регулювання його складових (прав, обов'язків, обмежень, гарантій та відповідальності).

Проблеми правового статусу посадових осіб як державних службовців загалом, так і митних органів частково були розглянуті такими вітчизняними вченими як: С.Д. Дубенко, І.Г. Калетнік, В.Т. Комзюк, Н.Р. Нижник, О.В. Петришин. Потрібно зазначити, що питання про правовий статус посадових осіб митної служби України розглядалися вченими фрагментарно. Тому, ми спробуємо більш детальніше розглянути це питання.

Для того, щоб стати митником необхідно відповідати вимогам передбаченим у законодавстві, а саме 1) На службу до митних органів приймаються громадяни України, які досягли 18-річного віку і здатні за своїми діловими та моральними якостями, освітнім рівнем і станом здоров'я виконувати завдання, покладені на ці органи. З прийняттям на службу може бути встановлено випробування відповідно до Закону України «Про державну службу»; 2) Прийняття на службу до митних органів України здійснюється на конкурсній основі, якщо інше не передбачено законом. Порядок проведення конкурсу визначається Кабінетом Міністрів України. Прийняття на службу до митних органів на посади, перебування на яких не пов'язане з проходженням державної служби, здійснюється в порядку, визначеному законодавством України про працю, з урахуванням особливостей, передбачених Митним Кодексом; 3) На службу до митних органів не можуть бути прийняті особи, визнані в установленому порядку недієздатними або обмеженими у дієздатності, особи, які мають судимість за вчинення умисного кримінального правопорушення, а також особи, які протягом року, що передував їх зверненню до митного органу з приводу працевлаштування, притягувалися до адміністративної відповідальності за вчинення корупційних діянь та інших правопорушень, пов'язаних з корупцією; 4) З особами, які призначаються на службу до митних органів на посади державної служби, можуть укладатися контракти про проходження державної служби

відповідно до законодавства про державну службу з урахуванням особливостей, передбачених Митним Кодексом.

Особливості правового статусу митників за законодавством наступні: правовий статус митників виникає у зв'язку із заміщенням державної посади, що є основою для визначення її елементів; посадові особи виконують покладені на них завдання від імені держави; їх діяльність підпорядкована виконанню завдань і має офіційний характер; обов'язково приймають присягу; їм присвоюються спеціальні звання; їх права та обов'язки встановлюються в межах компетенції митних органів. Їх права одночасно є обов'язками, оскільки вони використовуються в інтересах служби, а обов'язки – правами. Законодавчі вимоги митних службовців повинні виконуватися всіма, до кого вони адресовані, як це прямо зазначено у законодавстві. Митники повинні дотримуватися встановлених обмежень з метою забезпечення ефективності службової діяльності. На них поширюється Дисциплінарний статут та Положення про порядок та умови проходження служби в митних органах України та для них передбачені певні соціальні та матеріальні гарантії. Крім того, вони несуть підвищену юридичну відповідальність як за власні дії, так і за дії (бездіяльність) своїх підлеглих.

На сьогодні важливо підвищити правовий статус митників, що дозволить досягти таких соціально значущих результатів: підвищити професіоналізм та продуктивність їх службової діяльності; знизити рівень правопорушень у діяльності посадових осіб, у тому числі тих, що вважаються корумпованими; підвищити авторитет митної служби в очах населення.

Отже, під правовим статусом посадових осіб органів митної служби розуміється система обов'язків, прав, обмежень, гарантій та відповідальності особливої категорії службовців, на яких законодавчими актами покладено здійснення митної справи.

УДК 342.92

Мерена В.С.

студ. гр. Ю-117 НУ «Запорізька політехніка»

ОРГАНІЗАЦІЯ МИТНОЇ СПРАВИ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Законодавство України вказує, що державна митна політика є системою принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки.

Проблеми реформування та розвитку митної служби, як одного з інститутів держави, що функціонує в умовах постійних соціальних перетворень є предметом досліджень багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених. Це наукові дослідження таких українських дослідників, як: Г. Бережнюк, С.В. Ківалов, Н.А. Липовська, П.В. Пашко та ін.

Згідно з думкою Ченцова В.В., у більшості зарубіжних країн митна служба традиційно знаходиться у віданні міністерств - відомств першої групи. Так, Головна митна служба Німеччини, Дирекція митниць акцизів Бельгії, Головне митне управління Фінляндії, Департамент митниць непрямих податків Італії, Митна служба Угорщини, Управління митниць Болгарії, Головне митне управління Португалії, Митне бюро США, Департамент митної політики Японії - підпорядковані Міністерствам фінансів цих країн. До вищенаведеного переліку країн також можна віднести Швецію, де Департамент зовнішньої торгівлі підпорядкований Міністерству закордонних справ. Але також існують митні служби, які займають самостійне становище в системі державного управління. Державна митна служба України та Головне митне управління Іспанії функціонують як незалежні органи виконавчої влади. Митна адміністрація колишньої Югославії була незалежним органом.

Тобто, можна сказати, що кожна з країн втілює свої самостійні аспекти в формування митної політики, але порядок та спосіб формування митних органів в різних країнах не відрізняються різноманіттям. В основному глави цих відомств призначаються вищим виконавчим органом. Особливе значення митної служби підкреслюється тим, що навіть в тих країнах, де митні органи підпорядковані якому-небудь міністерству, їх глави призначаються не актами міністра, а рішеннями Уряду (Ради міністрів).

Співпраця з Всесвітньою митною організацією є один з пріоритетних напрямів міжнародного митного співробітництва для будь-якої країни.

Всесвітня митна організація створює, підтримує та впроваджує міжнародні інструменти для гармонізації та рівномірного застосування спрощених та ефективних митних систем та процедур, що регулюють переміщення товарів, осіб та транспортних засобів через митні кордони.

Всесвітня митна організація - це форум, де делегати країн-учасниць можуть на рівних обговорювати митні питання. Кожна країна має одного представника та один голос. ВМО пропонує своїм членам широкий спектр конвенцій та інших міжнародних документів. Члени ВМО можуть також скористатися послугами технічної допомоги та навчання, які пропонуються Секретаріатом або разом із ним.

Отже, державне управління митними справами є однією з форм керівництва, координації та контролю за реалізацією митної політики, яка належить до компетенції вищих державних органів усіх країн. Незважаючи

на певні національні особливості, сучасний розвиток митниці характеризується яскраво вираженою тенденцією до інтеграції, уніфікації, в результаті чого створюються наднаціональні митні органи - Всесвітня митна організація, Митний союз тощо. Ці процеси призводять до значних змін у національних митних службах, що характерно для Державної митної служби України.

УДК 342.92

Моїсєєва П.А.

студ. гр. Ю-117 НУ «Запорізька політехніка»

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ МИТНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ

Загалом діяльність органів публічної влади існує в умовах постійних змін (реформ) як зовнішнього так і внутрішнього середовища, саме тому дуже складно здійснювати реформування митної справи в таких умовах. Задля визнання сучасного світового досвіду, а також спрощення митної справи необхідно вдосконалення митних процедур з одночасним збільшенням контролю та рівня оптимізації митної справи та її правового регулювання.

В Україні проводяться колосальні зміни не тільки митної системи, але й податкової системи для покращення роботи відповідних служб в цілому. Як заявила Віце-прем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України Іванна Климпуш-Цинцадзе - «До основної мети реформування митної справи в рамках євроінтеграції входить: зміна підходів до взаємодії із суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, які працюють з експортно-імпортними операціями, запуск уповноваженого економічного оператора, а також застосовування правил обміну інформацією з країнами ЄС щодо митних товарів».

На думку Є.В. Гармаша з тих пір як сталося об'єднання двох служб у 2012 році якихось суттєвих змін в напрямку подолання корупції, проблем контрабанди, порушень митних та податкових правил, а також тіньової економіки не відбулось. Ми вважаємо, що причиною цього слугує деформація та недосконалість пізнання самих методів реформування митниці, а також безумовно в неконструктивній критиці методів самої реформи, в ігноруванні заохочення до нових механізмів оновлення, реформування та покращення системи. Але, все ж таки поєднання таких двох елементів як митна та податкова служба є здебільшого природним явищем, так як в цілому ці дві системи поєднанні між собою не тільки спільними цілями але й безпосередньою філософією. Якщо розглядати детальніше то

можна привести приклад який є найбільш притаманний цим службам – наскрізний контроль, завдяки якому і здійснюється нагляд (контроль) усієї ланки поставки товару. Так, звичайно проблема реформування органів як податкової так і митної служби є як ніколи актуальною, так як вона гостро стоїть у сфері міжнародних відносин та в особливості на внутрішньодержавному рівні. Через угоду між Європейським Союзом та Україною саме на Україну покладено обов'язок щодо наближення законодавства до права Євросоюзу саме у сфері митних відносин. Саму концепцію реформування митної справи було прийнято у 2017 році в березні, незважаючи на це станом на 1 січня 2018 року було виконано приблизно 29% таких зобов'язань. За поданням концепції Міністерства фінансів України до Кабінету Міністрів України був розроблений детальний план роботи, який потім був позитивно оцінений Європейським Союзом, а також Митною прикордонною службою США та Всесвітньою митною організацією. Згідно з цим планом митна служба повинна була перейти на обов'язкові загальні стандарти щодо визначення митної вартості товарів, та розпочати взаємообмін інформації між митними організаціями з країнами Євросоюзу, що у свою чергу позбавило б фіскалів усіх можливостей утворення неприродних проблем експертам для перевірки «спаду» вартості товарів. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України було передбачено створення Міжрегіональної митниці та Міжрегіонального управління ДФС.

За допомогою аналізу судової практики з питань оскарження рішень про зміну митної вартості товарів встановлено певний перелік передумов для прийняття вказаних рішень митними органами. Отже, коригування митної вартості товару митний орган оформляє відповідним рішенням, яке у свою чергу згідно з законом повинно відповідати ч.2 ст.55 МКУ. Проте, на практиці найчастіше митний орган порушує ці вимоги, не зазначаючи обґрунтування причин з яких сталося неприйняття митної вартості. Наказом Міністерства фінансів України від 18.07.2017 № 643 затверджено Порядок повернення авансових платежів (передоплати) та помилково та/або надміру сплачених сум митних платежів. Цим Порядком визначено послідовність дій посадових осіб митниці при поверненні платникам податків коштів передоплати та сум митних платежів. У такому випадку у разі виникнення підстав для повернення цих коштів платник податків повинен подати до митниці відповідний документ (заяву) в порядку визначеному законодавством.

Отже, можна зробити висновок, що митна справа в Україні знаходиться ще на початковому рівні реформування. Але, ми все ж таки сподіваємося, що вдосконалення реформування митної справи призведе к поліпшенню та врегулюванню проблемних питань роботи митниці та уряд все ж таки

перейде до активної фази виконання своїх зобов'язань перед західними партнерами у сфері реформування митної політики.

УДК 342.92

Моїсєєв В. Р.

студ. гр. Ю-117 НУ «Запорізька політехніка»

РЕФОРМА МИТНОЇ СИСТЕМИ ТА ЗАКОНОДАВСТВА В УКРАЇНІ

Звернення саме до зазначеної теми зумовлено тим, що митні правовідносини і законодавство в відповідній сфері мають важливу значущість та відіграють велику роль на державному рівні. Так, саме митниця сприяє розвитку ринкової економіки в державі, сприяє розвитку економічній конкурентоспроможності як на державному, так і на міжнародному рівні, а також забезпечує національну безпеку та територіальну цілісність. Тому тема реформи митного законодавства є актуальною, особливо сьогодні, в час євроінтеграції та внесення змін до митного законодавства через адміністративну реформу.

Дослідженням даної тематики займалися такі вчені як Л.О. Ліханіна; О.М. Вакальчук; Л.О. Копцева; О.А. Гончарук; І. С. Губіна; Ю.В. Дубко та інші.

Потрібно зазначити, що митне законодавство постійно змінюється, починаючи з виникнення митних правовідносин за часів Київської Русі і до сьогодні. Це пояснюється розвитком держави під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів. З часом змінювались зовнішньоекономічні відносини, правила перетину товарів через кордон, що потребувало приведення у відповідність норм законодавства чи взагалі, прийняття нового. Адже нормативно правові акти повинні відповідати вимогам сьогодення і регулювати саме ті відносини, які існують в цей час в державі, враховуючи всі тонкощі та особливості.

Значно інтенсивно митна система і відповідне законодавство почало розвиватися після проголошення незалежності України. Спочатку був створений Державний митний комітет України, з 1996 р. працювала Державна митна служба, у період з 2012 р. по 2014 р. функціонували митні органи у структурі Міністерства доходів і зборів України. Потім зазначена установа була реорганізована в Державну фіскальну службу України, яку ми і маємо на сьогодні.

Проте, потрібно зазначити, що 2012 р. став переломним, так як до митної системи були включені податкова та митна сфера. Після змін в 2014 р. і до сьогодні Державна фіскальна служба України показала, що пріоритет

фіскальної функції призвела до фактичного занедбання безпечної, захисної, контрольно-регулюючої функцій та міжнародного митного співробітництва. Тобто ми спостерігаємо негативну тенденцію розвитку митної системи.

Крім цього, до проблемних питань в цій сфері на даний момент можна віднести неефективну роботу митних органів, що полягає у зниженні митної вартості, неправильне оформлення товарів і т.д., що призводить до зменшення митних платежів, які повинні надходити до державного бюджету.

Тож митна система потребує змін, якими б було проведено паралель з більш розвиненими європейськими країнами та запроваджено більш суворий контроль щодо діяльності митних органів та їх службовців. На нашу думку, саме такі шляхи підходять для вирішення проблеми в митній системі.

Так, перші кроки Україна вже здійснила і знаходиться на етапі митної реформи. Між Україною та ЄС підписано Угоду про асоціацію, що тягне за собою необхідність лібералізації правил оформлення і відповідно, зміни законодавства в цій сфері.

До того ж, прийнято Закон «Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законів України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи». Законом внесено зміни до законодавства України в частині удосконалення структури управління у сфері державної митної та податкової політики в Україні, з урахуванням утворення Державної митної та Державної податкової служб.

Законом запроваджується новий формат діяльності Державної митної служби та Державної податкової служби як єдиних юридичних осіб, у зв'язку з чим їх територіальні органи будуть здійснювати діяльність не як юридичні особи публічного права, а як відокремлені підрозділи. Законом узгоджено положення законодавчих актів України у зв'язку із проведенням реформи митних та податкових органів. Документом внесено зміни до Митного кодексу, Кодексу адміністративного судочинства України, Цивільного процесуального кодексу, Господарського процесуального кодексу, законів «Про центральні органи виконавчої влади», «Про державну службу», та деяких інших законів України.

Отже, на нашу думку, головне, щоб на практиці така система працювала так, як це передбачив законодавець.

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Митне право можна визначити як одну зі складних галузей права, що охоплює багато правових інститутів та правових норм, що регулюють суспільні відносини у митному законодавстві.

Митні органи України є одним з головних елементів в системі центральних органів державної виконавчої влади, які виконують функції у сфері митної справи відповідно до Конституції України, законодавства про зовнішньоекономічну діяльність, митного законодавства та інших нормативних актів. Одними з основних завдань митної служби є: забезпечення реалізації державної політики у сфері митної справи; захист економічних інтересів України; контроль за дотриманням законодавства України про митний бізнес; використання засобів митно-тарифного та нетарифного регулювання під час переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів; вдосконалення митного контролю, митного оформлення товарів та інших предметів, що переміщуються через митний кордон України; здійснення спільно з Національним банком України всебічного контролю за валютними операціями; здійснення разом з іншими уповноваженими центральними органами виконавчої влади заходів щодо захисту інтересів споживачів товарів та дотримання учасниками зовнішньоекономічних відносин державних інтересів на зовнішньому ринку; боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил; розвиток міжнародного співробітництва у митному секторі.

Повноваження митних органів - перелік конкретних прав та обов'язків, встановлених та закріплених у законах та інших нормативних актах, які необхідні для реалізації завдань та функцій митних органів. Повноваженням можна визначити - сукупність не тільки їх прав і обов'язки, а також цілі, завдання, функції, суб'єкти юрисдикції, територіальні межі цих суб'єктів юрисдикції та призначення митних органів. Що стосується такого елемента компетенції митних органів України, як «мету», слід зазначити, що в теорії права Призначенням виконавчих органів є управління, охоплює: виконавчу діяльність (реалізація прийнятих рішень законодавчими органами) та адміністративна діяльність (управління шляхом прийняття підзаконних актів та здійснення організаційних дій). Основною метою виконавчої влади є організація практичного впровадження Конституції та законів у процесі управлінської діяльності, що спрямована на задоволення суспільних інтересів, запитів і потреб населення.

Якщо аналізувати ст. 5 МК України можна зробити висновок, що призначенням митних органів у процесі забезпечення митної безпеки є безпосередньо захист внутрішнього ринку, забезпечення національних митних інтересів і т.д. Проте стаття 544 МК України встановлює, що призначенням митних органів є саме створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення безпеки суспільства, захист митних інтересів.

До основних завдань, котрі виконують митні органи України, реалізуючи державну політику у сфері державної митної справи та митної безпеки, відносять:

1) забезпечення правильного застосування, неухильного дотримання та запобігання порушенню вимог законодавства України з питань державних митниць;

2) захист національних митних інтересів України;

3) забезпечення виконання зобов'язань за міжнародними договорами України з державних митних питань, укладених у порядку, встановленому законом;

4) здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України, вдосконалення форм та методів їх здійснення у межах, встановлених Митним кодексом України;

5) забезпечення справляння митних платежів;

6) створення сприятливих умов для сприяння торгівлі, сприяння транзиту, збільшення торгівлі та пасажирських перевезень через митний кордон України;

7) запобігання та протидія контрабанді та порушення звичаїв, правил;

8) розвиток міжнародного митного співробітництва.

Отже, компетенція митних органів – це складова адміністративно-правового статусу митних органів, що являє собою сукупність їх прав та обов'язків, завдань, функцій, предмета, призначення, місця та ролі митних органів в системі митної служби України. Закріплені у законах та інших нормативних актах конкретні права та обов'язки дають можливість митним органам професійно виконувати основні завдання та функції.

УДК 349.2

Риженко А.О.

студ. гр. Ю-118 НУ «Запорізька політехніка»

ТРУДОВІ КНИЖКИ ТА ЇХ ПЕРЕВЕДЕННЯ В ЕЛЕКТРОННУ ФОРМУ

Для удосконалення електронної форми комунікації між громадянами, інститутами громадянського суспільства та державними органами, а також

уточнення окремих понять відбувається процес приведення положень деяких законів України у відповідність до Закону України «Про державну службу». У Кодексі про працю України планують передбачити статтю, яка наводитиме визначення письмової форми документа для цілей трудового законодавства. Письмовою формою документу вважатиметься документ, створений у паперовій або електронній формі (у тому числі в автоматичному режимі) з дотриманням вимог Законів України «Про електронні документи та електронний документообіг» та «Про електронні довірчі послуги», складення та/або подання, та/або надіслання якого буде передбачено у КЗпП України.

Десятого березня 2021 року було опубліковано Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обліку трудової діяльності працівника в електронній формі». Десятого червня 2021 цей закон набув чинності. Він запроваджує облік трудової діяльності працівників в електронній формі, використання цих відомостей для підтвердження наявного стажу роботи для укладення трудового договору, призначення пенсії тощо.

Ці зміни суттєво вплинуть на процедуру технічного оформлення трудових правовідносин при прийнятті на роботу, зміні умов трудового договору та при звільненні працівників. Норми закону встановлюють можливість внесення відомостей до електронної трудової книжки роботодавцем або безпосередньо застрахованою особою через веб-портал електронних послуг Пенсійного фонду України у вигляді сканованих чи оцифрованих копій передбачених законодавством документів (трудова книжка, довідок) з обов'язковим накладанням страхувальником або застрахованою особою кваліфікованого електронного підпису. На нашу думку, спрощення процедури ведення трудової книжки більш сприятливе для надомної праці.

Крім того, законом встановлюється, що оригінал паперової трудової книжки передається на зберігання працівнику як офіційний документ. Якщо в нього з'явиться бажання продовжити її ведення, то роботодавець на його вимогу буде зобов'язаний паралельно з електронним обліком трудової діяльності вносити до паперової трудової книжки записи про прийняття на роботу, переведення та звільнення.

Новий закон також врегульовує питання щодо автоматичного призначення пенсії за віком через особистий електронний кабінет особи на веб-порталі електронних послуг Пенсійного фонду України. За працівником зберігатиметься право вибору щодо покращення запропонованого розрахункового розміру: або особа надає відомості про отримувану заробітну плату за період до 2000 року; або відтягує свій вихід на пенсію для одержання підвищення до пенсії на 0,5 – 0,75% за кожний повний місяць

роботи після досягнення пенсійного віку; або використовує право на призначення пенсії.

Таким чином, електронна трудова книжка являє собою аналог паперових трудових книжок в цифровій формі. Після набрання чинності Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обліку трудової діяльності працівника в електронній формі» почнеться п'ятирічна перехідна фаза, під час якої роботодавці або працівники мають внести свої дані до Пенсійного фонду. Так як трудові книжки зберігаються в установах, підприємствах та організаціях, де працює особа, зрозуміло, що цей обов'язок покладається на них. Проте, застрахована особа може зробити це самостійно.

Отже, впровадження електронного варіанту трудових книжок є наслідком цифрового розвитку суспільства. Відтепер пенсія за віком буде автоматичного призначатися через особистий електронний кабінет особи, а роботодавці зможуть у спрощеному порядку отримувати інформацію про трудовий стаж працівників для призначення виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, та зменшать свої витрати на ведення паперового документообігу.

УДК 342.92

Руденко М. В.

студ. гр. Ю-119 сп НУ «Запорізька політехніка»

КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОНАННЯМ ПРАВИЛ МИТНОГО ОБІГУ ТОВАРІВ

Прийняття в 2012 році третього Митного кодексу України підняло сферу митного регулювання на інший якісний та новий рівень.

На сьогодні митне законодавство грає велику роль для всіх країн. Це спосіб отримувати країнам продукцію вищого сорту, продукцію, яку не випускають у її країні. Митний перебіг товарів позитивного впливає на зовнішньоекономічну діяльність країни, піднімаючи її економічний рівень, та забезпечує продукцією її громадян.

Але не менш важливим в даній сфері є контроль за обігом товарів через митницю. Задля регулювання митного обігу, законодавство регулюється Кодексом України про адміністративні порушення, Кримінальним кодексом України. Ці нормативно-правові акти передбачають санкції за порушення митних правил обігу товарів. Особи що порушують правила підлягають на казанню від штрафних санкцій до позбавлення волі.

Відповідно до ст. 544 Митного Кодексу України на митні органи покладаються завдання щодо здійснення контролю за додержанням вимог щодо виконання митних правил.

Так, особи порушують правила митного регулювання задля досягнення особистих цілей, які найчастіше зводяться до отримання грошових коштів після збуту даних товарів, що вдалося перевезти через митницю. Так, Кримінальний кодекс передбачив низку статей, що регулюють дане питання. Саме статті 201, 201-1, 203-1 чинного Кримінального Кодексу України передбачають предмет кримінального правопорушення та його санкції в сфері митного контролю.

Контрабанда, тобто переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї або боеприпасів (крім гладко ствольної мисливської зброї або бойових припасів до неї), частин вогнепальної нарізної зброї, а також спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації (ст. 201 ККУ). Найбільш зустрічний спосіб порушення законодавства відносно митного контролю.

На сьогодні незаконне переміщення через митний кордон найчастіше провадиться перевезенням тютюнових виробів. Найпоширеніше це перевищення допустимої кількості одиниць, та незаконне виготовлення тютюнових виробів без акцизних знаків. Так, п.1, ч.2, ст. 376 Митного Кодексу України передбачає допустиму кількість ввезення на територію України тютюнових виробів. Їх кількість не повинна перевищувати 200 сигарет або 50 сигар чи 250 грамів тютюну, або ці вироби в наборі загальною вагою, що не перевищує 250 грамів.

Також законом передбачено заборону ввезення на територію України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України. Така стаття передбачає схоронність природи, цінних порід дерев та інших матеріалів. Данні статті передбачають санкції у виді позбавлення волі, що є показником виду середньої тяжкості кримінально правопорушення, та заохочення до дотримання митних правил.

Менш санкціонованим правопорушенням є накладення штрафу та конфіскація товару через порушення митних правил. Накладення адміністративних стягнень за порушення митних правил є обов'язковим для митних органів. Штраф повинен бути сплачений особою, яка вчинила порушення митних правил, не пізніше 15 днів з дня вручення або надіслання їй копії постанови митного органу про накладення штрафу, а в разі оскарження постанови - не пізніше 15 днів з дня залишення скарги

(адміністративного позову) без задоволення. Сума штрафу вноситься особою, яка вчинила порушення митних правил, до державного бюджету у порядку, встановленому законодавством України.

Отже, дана проблема гостро постає в Україні. Особи порушують митні правила, в надії отримати вигоду у вигляді грошових коштів. Кожне правопорушення повинне суворо контролюватися як органами митниць, так і державою та бути обов'язковим до виконання. Митні органи повинні працювати в рази ретельніше задля чіткого контролю митних правил. Також, на нашу думку, необхідно підготувати законопроект, зібравши разом кодифіковані акти (КУПАП та ККУ), в якому будуть чітко прописані низки незаконності експорту та імпорту товарів, встановлені межі обов'язків суб'єктів митного регулювання та їх органів, чіткі правила щодо митного обігу товарів та порядку накладення санкцій, що в свою чергу покращить контроль за виконанням правил митного обігу товарів.

УДК 340 : 342.53

Безсонов Ю.К.

студ. гр. Ю–110 НУ «Запорізька політехніка»

ВИНИКНЕННЯ ПЕРШОГО ПАРЛАМЕНТУ ТА СТАНОВЛЕННЯ ЗАКОНОДАВЧОЇ ПРОЦЕДУРИ

Згідно із теорією поділу влади, яка в тій чи іншій мірі знайшла своє відображення у конституціоналізмі будь-якої демократичної країни, носієм верховної законодавчої влади виступає парламент. Як носій верховної законодавчої влади, парламент займає домінуюче місце у системі органів державної влади. У переважній більшості країн світу парламент має статус загальнонаціональної, виборної, законодавчої установи держави, що відображено у їхніх конституціях. Як орган, що увібрав у себе зазначені визначальні якості й характеристики, парламент втілює засади представництва інтересів різних груп і прошарків суспільства, а отже, виступає у якості однієї із провідних інституцій в державному механізмі кожної країни. На сьогоднішній день, за даними Міжпарламентського союзу, парламенти діють у понад 160 країнах світу. За змістом діяльності вони є насамперед органами законодавчої влади.

Таким чином, парламент – це найвищий загальнонаціональний представницький орган влади, який обирається народом країни – її громадянами (виборчим корпусом), а інколи частково призначається, і який здійснює визначені законодавством повноваження у різних сферах

суспільного і державного життя, провідними серед яких є повноваження законодавчого, установчого і контрольного характеру.

Термін «парламент» походить від латинського слова «parlare», буквально – говорити, розмовляти. Отже, цей термін вживається для найменування органу, в якому говорять, обговорюють. Парламент являє собою невід’ємний атрибут кожної демократичної держави, його наявність, поряд із іншими факторами, є показником, зокрема, свободи людини і суспільства.

Історія сучасного парламенту починається з епохи буржуазних революцій, після перемоги яких парламент зміцнив свої роль і значення, досяг статусу найважливішого органу держави в загальній структурі державного механізму. Повноваження парламенту розширювалися поступово, особливо ж важливим є те, що інституювався його контроль за структурами управлінської влади. Історично, сучасним парламентам передували станово-представницькі органи епохи феодалізму, коли монархи для боротьби з феодальною роздробленістю були змушені спиратись на торговельну і промислову буржуазію та інші стани. Історія свідчить, що здійснення контрольної функції було притаманно парламенту не з самого початку зародження цієї інституції.

Різні народні ради існували в усі часи, починаючи з V ст. до н. е. але всі вони виконували, по суті однакові функції: по-перше – всі ради допомагали (радили) правителям у мудрому вирішенні державних питань; по-друге – виконували волю суспільства, беручи до уваги вимоги громадян під час прийняття рішень. Поступове перетворення таких дорадчих органів у самостійні, незалежні законодавчі інституції, було пов’язано з підвищенням рівня загальної освіченості суспільства, з поширенням різних заходів комунікації, із розвитком виборчих систем, з посиленням ролі і значення політичних партій у суспільному і державному житті.

Деякі історики пропонують шукати коріння парламентаризму аж у V столітті до н.е. у Греції, де в часи Перікла була заснована еклесія – законодавчі збори. Римський сенат – класичний приклад становлення парламенту. У Європі – першою представницькою установою були іспанські кортеси (перекладається, як королівські зібрання), які виникли ще у XII ст. Першими парламентами були англійський парламент та іспанські кортеси. Але сам термін «парламент» з’явився в XIII ст. У Франції, коли королівська курія була поділена на дві палати. Однією з цих палат став парламент. Проте він не був ні законодавчим, ні представницьким органом, а займався лише судовими справами. Тільки на початку XIV ст. у Франції з’явився перший представницький орган – генеральні штати, які скликались королем. Проте вони виступали лише у якості дорадчого органу, а, отже, на той час про контрольну їх діяльність мова не йшла. З усіх парламентів феодального

періоду, лише англійський парламент діяв на постійній основі. тому прийнято вважати, що саме англійський досвід став першоджерелом для розвитку такого явища як парламентаризм.

Саме англійський парламент називають «матір'ю парламентів світу». В Англії представницька установа була утворена на основі Великої Хартії вільностей 1215 року, яка вважається першим актом конституційного значення. В 1275 році вперше рада королівства була названа парламентом. Але лише в середині XIV ст., коли англійський парламент став поділятися на палату лордів і палату громад, він розпочав законодавчу діяльність. спочатку англійський парламент, як і інші парламенти тільки подавав запити королю про необхідність видання тих чи інших законів, а король вже видавав закон. але на початку XVI ст. така практика була відкинута. Пропозиції парламенту, які називались біллями, ставали законопроектами, які король мав право тільки затвердити або відхили-ти. Право англійського парламенту подавати петиції королю розширилось у XV ст. – до права видавати закони та здійснювати певний контроль за діяльністю короля і уряду.

Важливим є те, що англійський парламент XIV ст. започаткував визначальні принципи діяльності, які стали братися за основу парламентами інших країн. серед них, зокрема, особливе значення мають контрольні повноваження парламенту над сферою державного управління; запровадження парламентом наприкінці XIV ст. процедури імпичменту прем'єр-міністра. Підсумовуючи, необхідно зазначити, що розвиток англійського парламенту відіграв велике значення в історії становлення парламентаризму у різних країнах. Законодавчий орган Англії на довгий час став взірцем для інших європейських парламентів.

УДК 349.41

Котегова А.В.

студ. гр. Ю-110 НУ «Запорізька політехніка»

СУСПІЛЬНА ПРАВОСВІДОМІСТЬ

Підвищення рівня правосвідомості громадян є вкрай необхідним та важливим чинником процесу інтеграції сучасного українського суспільства до європейського правового простору. Але головне, що існує прямий зв'язок наявного рівня духовності соціуму, правової освіченості із станом злочинності в ньому. Правосвідомість є вищим рівнем віддзеркалення соціально-економічних відносин людей, виражених у законах суспільства. Формування правосвідомості людини має актуальне значення для побудови

незалежної Української держави – з власним державним устроєм, соціальними відносинами і правовою системою.

Жодне явище не впливає на право, якщо попередньо не відбивається в правосвідомості. Право, як соціальне явище, викликає те чи інше ставлення до нього людей, яке може бути позитивним (людина розуміє необхідність і цінність права) або негативним (людина вважає право непотрібним).

Правосвідомість – своєрідний фільтр, через який пропускаються всі фактори, що впливають на право, це неминучий супутник права, і обумовлено це тим, що право – регулятор відносин між людьми, наділених волею і свідомістю, і тому процес втілення права в життя – зазвичай усвідомлена воляова діяльність людей.

Правосвідомість – це сукупність правових поглядів, що виражають ставлення людей до чинного права, його мети, завдань, способів та методів регулювання, до оцінки правомірності його норми та уявлення про майбутню правову систему чи окремі її елементи. Можна сказати, що це сукупність уявлень і почуттів, які виражають ставлення людей до права і правових явищ у суспільному житті. Правосвідомість зазвичай не існує в «чистому» вигляді, вона взаємопов'язана з іншими формами усвідомлення реальності і дійсності. Ставлення до права часто визначається політичними поглядами, але це не дає можливості повністю зрозуміти сутність і роль права в житті суспільства. На перший план виходить необхідність вдосконалення правосвідомості як умови нормального існування індивіда, групи або суспільства.

В тій чи іншій мірі вона присутня в усіх елементах механізму правового регулювання – нормах права, правовідносинах, актах реалізації права. Найбільш зриму роль відіграє правосвідомість на стадії реалізації права, в процесі втілення в життя юридичних прав і обов'язків. Завдяки їй в державі з'являються такі поняття як законність, правопорядок. Життя людини ясно демонструє, що свідомість, думка, образ, волюве зусилля дійсно керують поведінкою людей, ініціюють та регулюють їхні дії і вчинки у всіх сферах життєдіяльності, в тому числі правовій. В юридичній літературі почав вживатися термін «легітимність права», під яким розуміється визнання діючої системи права більшістю населення країни. Це визнання здійснюється через правосвідомість як на раціональному, так і на емоційному рівнях. Входить у вживання також термін «лояльність правосвідомості», під яким розуміється його якісна характеристика, властивість його окремих елементів забезпечувати правомірність поведінки учасників правового життя суспільства, активне використання і захист ними своїх суб'єктивних прав, усвідомлене виконання обов'язків, участь у соціальному контролі правової дійсності. Очевидно, що в сучасних умовах, коли здійснюється визначення та закріплення на законодавчому рівні принципу гуманізму, відбувається переорієнтація освіти на розвиток особистості, утверджується пріоритет

загальнолюдських цінностей, особливого значення набуває проблема правового виховання, формування правової культури. Саме правова освіта покликана забезпечити правову соціалізацію особи через систему правових знань і розвиток правового мислення, формування ставлення людей до правових норм як внутрішньої цінності. Процес формування правової культури передбачає свідоме сприйняття та засвоєння правових знань як особистісних цінностей і втілення їх у правову поведінку.

До правового виховання слід підходити з врахуванням його соціальної сутності, як необхідної виховної частини громадянина. Формування правосвідомості відбувається під впливом всіх аспектів суспільної діяльності і суспільних відносин. Поряд з цим існують і специфічні методи цілеспрямованого правового виховання. Вони включають різні форми вивчення права, інформування та пояснення права всіма засобами масової інформації, впливу на особу застосуванням правової практики, яку вона спостерігає, особисту участь у правоохоронній діяльності.

Звичайно, без ужиття комплексу заходів щодо вирішення різноманітних державних та суспільних проблем ефективність правового виховання буде невисокою, але саме ця робота покликана застерегти від деградації правової культури громадян, а також сприяти її підвищенню. Становлення демократичної держави, розвиток на основі духовності, моральності неможливі без високоосвіченого суспільства з розвинутою правовою культурою і глибокою правосвідомістю. Тому формування правової культури є одним з основних напрямків розвитку освіти. Таким чином, правосвідомість – це певна система почуттів, поглядів, ідей, теорій та традицій, які виражають ставлення громадян до чинного законодавства, юридичної практики, прав, свобод і обов'язків, а також до бажаного права. Правосвідомість є обов'язковою умовою формування громадянського суспільства і правової держави. Та соціально-політична й економічна ситуація, в якій опинилася сьогодні Україна, породила могутні соціальні, соціально-психологічні, економічні, соціально-побутові чинники дестабілізації правової свідомості всіх верств населення України. Українська держава повинна розробити державну політику щодо подолання деформації правосвідомості.

ПРОБЛЕМИ СПІВВІДНОШЕННЯ СУДОВОГО ТЛУМАЧЕННЯ ПРАВА І СУДОВОЇ ПРАВОТВОРЧОСТІ

Проблеми у співвідношенні судової правотворчості та судового тлумачення права дуже актуальні у сфері юриспруденції. Адже вони головним чином відносяться до однієї з гілок влади – судової влади. Суд – орган, що здійснює правосуддя у формі розгляду і вирішення цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних і інших категорій справ у встановленому законом конкретної держави процесуальному порядку. І у випадку виникнення проблем в цьому органі, під загрозою може опинитися держава у якій існує судова влада. Отже, треба перш за все розібратися в поняттях теми. Судове тлумачення норм права – це завжди офіційне тлумачення, що здійснюється суддями, ще однією особливістю якого є те, що результати такого тлумачення можуть бути обов'язковими як для необмеженої кількості випадків (нормативне тлумачення), так лише для конкретного судового спору (казуальне тлумачення). В свою чергу судова правотворчість – особливий вид правотворчості, який є процесом здійснення судовою владою правотворчої функції в поєднанні з її правозастосовною та інтерпретаційною функціями при розгляді конкретної справи. Дослідження правотворчої діяльності суду неможливо без звернення до питань тлумачення норм права, так як саме до тлумачення зводять таку діяльність противники визнання судового нормотворчості. Зазвичай в юридичній літературі правотворчість і тлумачення права розглядаються як два абсолютно самостійних види юридичної діяльності, можливість їх збігу або навіть часткового перетину звичайно не розглядається.

Під тлумаченням норм права в найзагальнішому плані зазвичай розуміється діяльність по встановленню змісту правових норм, часто позначається як інтерпретація. При цьому дана діяльність спрямована, з одного боку, на з'ясування змісту норми самим інтерпретатором, а з іншого – на роз'яснення цього сенсу третім особам. У контексті досліджуваної проблеми найбільшу актуальність представляють питання, пов'язані саме з роз'ясненням права органами судової влади. Функцію роз'яснення чинного законодавства здійснюють всі суди в процесі здійснення правосуддя, обґрунтовуючи в мотивувальній частині рішень, вироків, судових актів апеляційної, касаційної і наглядової інстанцій застосування тих чи інших нормативних положень для цілей вирішення справи. Судове тлумачення є різновидом офіційного тлумачення права, якому притаманні такі ознаки, як

владний характер і обов'язковість. При цьому в залежності від сфери дії судові тлумачення підрозділяють на казуальне і нормативне. Казуальне тлумачення здійснюється судом в рамках розгляду конкретної справи у вигляді викладу мотивів прийнятого рішення і направлено зазвичай на роз'яснення особам, які беруть участь у справі, змісту правових норм, застосованих судом щодо мали місце фактичних обставин. В процесі казуального тлумачення норми суд при необхідності здійснює і її конкретизацію. Так, наприклад, застосування норм, що містять оціночні поняття, до спірних правовідносин можливо лише за умови їх конкретизації судом. За відсутності конкретизації однакове розуміння навіть учасниками процесу таких фраз, що містяться в правових нормах, як «достатні підстави вважати», «у виняткових випадках» та ін.

Не можна обминути точку зору деяких учених про те, що особливим видом правотворчості є судова правотворчість. У романо-германській сім'ї правових систем діяльність верховних судів має конкретизуючий, а не правотворчий характер: вони виносять провідні роз'яснення щодо правильного застосування вже чинних правових норм і не містять нових норм права. Суд – правозастосовний, а не правотворчий орган. Слід визнати, що у певних ситуаціях у країнах романо-германської правової системи судді «черпали» право безпосередньо з життя, і навіть конкурували в цьому із законодавцем. Не виділяючи судової правотворчості як особливий вид правотворчості в країнах континентального права, відзначимо, що в них є тенденції до розвитку, хоча і скромному, елементів судової правотворчості. Будь-яке судові рішення, що ґрунтується, наприклад, на аналогії закону або на загальних принципах права, може сприйматися судами після проходження рішення через касаційну інстанцію як фактичний прецедент. Французький дослідник Р. Давид говорить про так звані «вторинні правові норми», утворювані суддями в процесі конкретизації норм права, сформульованих законодавцем. Він підкреслює, що зміст положень закону тлумачиться суддями у тому значенні, яке найбільшою мірою відповідає вимогам справедливості в момент застосування ними закону.

Отже, проблеми співвідношенні судової правотворчості та судового тлумачення права дуже актуальні у сфері юриспруденції. Тому досліджування цієї теми не втратить актуальності ще довгий проміжок часу.

СУДОВЕ ТЛУМАЧЕННЯ ПРАВА ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРАВОЗАХИСНОГО МЕХАНІЗМУ

Гарантування суб'єктивних прав людини правоохоронними органами проявляється у забезпеченні особистої безпеки громадян; у своєчасному запобіганні злочинам та адміністративним правопорушенням, швидкому і повному їх розкритті; охороні суспільного порядку та забезпеченні суспільної безпеки; захисті власності від протиправних посягань; наданні правової та організаційної допомоги громадянам, посадовим особам й іншим суб'єктам у здійсненні їх законних прав та інтересів.

Таким чином, можна стверджувати, що в нашій країні діє система захисту прав людини, подібна до тієї, що існує у розвинутих демократичних країнах.

Якщо розуміти «права людини тільки як природні домагання», «власивості», «потреби» людської істоти, заперечуючи їх обов'язкове державне санкціонування, то слід з рівною підставою визнати, що в разі порушення прав людини суб'єкт-порушник також діє у відповідності зі своїми природними якостями і нахилами. Таким чином, порушення прав людини, по суті, постає як зіткнення приватних свобод, конфлікт природних домагань, який не може бути вирішене інакше.

Особа, чії права виявилися порушеними, може спробувати відновити їх самостійно або вдатися до допомоги соціальних інститутів, що існують для цієї мети. Проте їм необхідно звірити свої дії з загальнозначущим соціальним стандартом колективного походження, який реалізований в системі правових норм. В цьому, полягає природа захисту суб'єктивних прав і її відмінність від захисту особистих інтересів. Захист інтересів сам по-собі не передбачає, що інтерес відповідає будь-яким об'єктивним вимогам і критеріям; захищатися можуть і асоціальні, осуджені суспільством інтереси.

Специфіка правового захисту полягає в тому, що вона надається лише тим соціальним інтересам, які легалізовані в офіційних текстах як «законні інтереси» або «суб'єктивні права». Тим самим завдання забезпечення соціального інтересу одночасно спрощується та ускладнюється. Спрощується воно тому, що самі норми, правила, на підставі яких здійснюється визнання і захист інтересу, носять, формально визначений, текстуальний характер, внаслідок чого відпадає проблема невизначеності, розпливчастості нормативного регулювання, яка досить часто виникає, наприклад, в ситуаціях морального вибору, коли сам зміст морального принципу, що застосовується

в тому чи іншому випадку, найчастіше залишається неясним, і не може бути встановлений з достовірністю.

Говорячи про місце судового тлумачення прав в механізмі захисту прав людини, слід перш за все розрізнати тлумачення в двох аспектах: як діяльність суб'єктів з розкриття змісту правової норми і як результат цієї діяльності, який виражається в інтерпретаційному акті. Необхідність такого розмежування пов'язана з тим, що саме інтерпретаційна діяльність судових органів, з одного боку, і акти судового тлумачення, з іншого боку, можуть виконувати в правозахисному механізмі неоднакові ролі.

Якщо звернутися до тлумачення права як особливої пізнавальної діяльності, що здійснюється носіями судової влади, і спробувати визначити її місце в раніше запропонованій моделі правозахисного механізму, то виявляються як мінімум три моменти, коли механізм захисту прав людини для свого подальшого функціонування вимагає здійснення юридичної інтерпретації.

По-перше, тлумачення необхідно для визначення самого змісту тих суб'єктивних прав, які підлягають захисту. Справа в тому, що обсяг і характер правомочностей, якими володіє конкретна особа, у всіх випадках є неочевидним і потребує уточнення. Перш за все, ці права можуть залежати від особливостей юридичного статусу їх носія, оскільки навіть загальні конституційні права мають певну специфіку в залежності від того, кому вони належать. Цілком природно, що одні й ті ж права можуть припускати різне наповнення стосовно до окремих категорій суб'єктів. Згідно зі ст. 24 Конституції України, громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками. Однак володіння іншими спеціальними статусами, – такими, як «громадянин України», «іноземний громадянин», «особа без громадянства», «неповнолітній», «військовослужбовець», «пенсіонер» і багато інших, – безумовно, впливає на загальний обсяг прав і обов'язків конкретної людини.

По-друге, тлумачення права необхідно для того, щоб встановити наявність або відсутність порушення прав людини. Захист прав людини має сенс лише за умови, що існують якісь перешкоди, що заважають суб'єкту вільно реалізувати власні права. Якщо питання стає предметом судового розгляду, то суд встановлює, чи мають місце самі факти, які власник права розцінює як порушення своїх прав, чи можуть дані факти піддаватися юридичній оцінці, дійсно вони вторгаються в сферу дії суб'єктивних прав даної особи і перешкоджають їх здійсненню, нарешті, є обставини неправомірних дій або ж, навпаки, мова йде про цілком про законні дії.

По-третє, тлумачення права необхідно для того, щоб визначити коло можливих заходів; які є юридично допустимими і застосовними для захисту порушеного права з урахуванням особливостей конкретної ситуації.

Отже, судовий орган, який бере участь в захисті прав людини, здійснює процедуру тлумачення права щонайменше тричі. Суд інтерпретує зміст норм, що закріплюють ті суб'єктивні права, які передбачаються порушеними, інтерпретує норми, що встановлюють права і обов'язки передбачуваного порушника; інтерпретує норми, що визначають його власну компетенцію. Від результату тлумачення безпосередньо залежить остаточний результат правозахисного процесу. З'ясування фактичних обставин справи, по суті, зводиться до того, чи дійсно мали місце ті дії, про які заявляє уповноважена особа. Якщо це підтверджується, і якщо вироблене тлумачення права показало, що суб'єктивне право дійсно існує, що виявлені акти перешкоджають його реалізації, що для цього немає правових підстав і що суд має владні повноваження для усунення цих перешкод – в цьому випадку судовий захист прав людини повинна бути надана. Якщо хоча б один з цих висновків не було зроблено, то підстави для судового захисту відсутні.

УДК 321.1

Чулісова Л.М.

студ. гр. Ю–110 НУ «Запорізька політехніка»

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Економічна глобалізація загострила напруженість між демократією як територіально вкоріненою системою реалізації влади та дією глобальних ринків і транснаціональних мереж корпоративної влади.

До головних проявів світових трансформаційних процесів сьогодні найчастіше відносять стрімке зменшення ролі національних держав – держави як традиційні актори міжнародних відносин стають усе менш ефективними й більш вразливими в конкуренції з новими акторами, у боротьбі зі зростаючими антидержавними тенденціями в сучасному світі.

Визначною формою світових трансформаційних процесів називають також розширення горизонтальних контактів і безпосередньої взаємодії між структурами громадянського суспільства різних держав, невідконтрольних національним урядам, але в той же час досить впливових і масових.

Трансформаційні процеси, що відбуваються у сучасному світі, призводять наразі до цілої низки істотних змін у всіх без виключення сферах життя світової спільноти, змінюючи існуючий міжнародний порядок, а також

безпосереднім чином відбиваючись на характері та спрямованості трансформаційних процесів в Україні.

У політичній сфері однією з визначальних тенденцій перетворення міжнародних відносин є поширення демократії та укорінення демократичних інститутів. У даному процесі відбувається нова тенденція загальносвітового та європейського політичного розвитку – глобальна «хвиля» демократизації. Принцип прав людини і невідворотності міжнародного правосуддя стає сьогодні одним із легітимних підстав обмеження державного суверенітету, глобальної «прозорості» державних кордонів.

Серед найбільш помітних трансформацій у правовій сфері, що характеризують процес формування нового загальносвітового (глобального) порядку, можна виділити такі, як: зміна змісту та принципів побудови міжнародного правопорядку, зниження ступеня його стабільності; поступове зародження нової політико-правової реальності – глобального порядку, що, на відміну від існуючого світового порядку, має такі властивості, як загальний характер, менший ступінь формалізованості за більшої відповідальності за порушення; підвищення впливу міжнародного права на розвиток і зміну внутрішнього права, що неминуче спричиняє уніфікацію національних правових систем, підсилює взаємозалежність між ними; право стає одним з основних каналів впливу глобалізації на державу, виступаючи своєрідною інфраструктурою, що забезпечує розширення простору глобалізації; криза управління міжнародними процесами, невизначеність рольових, нормативних і функціональних установок суб'єктів міжнародних відносин тощо.

Установи транснаціонального громадянського суспільства на міжнародних форумах стали інструментом артикуляції інтересів громадян і спільнот, а також способом формування умов, необхідних для того, щоб надати можливість людям самим контролювати своє життя й створювати співтовариства, засновані на ідеях рівності, суспільного блага і гармонії з природним середовищем.

Особливістю України як самостійного суб'єкта політичного процесу є те, що процес становлення та розвитку української державності відбувається під одночасним впливом тенденцій демократизації (розбудова нової демократичної політичної системи після розпаду радянської тоталітарної системи) та глобалізації (адаптація до глобальних змін у економічному, соціально-політичному, правовому та культурному житті сучасного світу).

У соціокультурній сфері одними з найбільш помітних трансформаційних процесів загальноєвропейського значення наразі є соціокультурна стандартизація та уніфікація, а також міграційні процеси та збільшення просторової проникності світу.

Глобальна суспільна революція, що знаходить свій прояв у значному розширенні діяльності неурядових організацій і транснаціональних правозахисних груп, профспілкових і релігійних асоціацій та багатьох інших груп і об'єднань, створює сьогодні інфраструктуру транснаціонального громадянського суспільства. Установи транснаціонального громадянського суспільства на міжнародних форумах стали інструментом артикуляції інтересів громадян і спільнот, а також способом формування умов, необхідних для того, щоб надати можливість людям самим контролювати своє життя й створювати співтовариства, засновані на ідеях рівності, суспільного блага і гармонії з природним середовищем.

Особливістю України як самостійного суб'єкта політичного процесу є те, що процес становлення та розвитку української державності відбувається під одночасним впливом тенденцій демократизації (розбудова нової демократичної політичної системи після розпаду радянської тоталітарної системи) та глобалізації (адаптація до глобальних змін у економічному, соціально-політичному, правовому та культурному житті сучасного світу).

Потенціал будь-якої сучасної країни полягає сьогодні саме у спроможності суспільства відповідати на нові виклики світових трансформацій. Тож зайняття Україною гідного місця у структурі міжнародного політичного процесу вимагає наразі органічного поєднання державної та суспільної активності.

УДК 340.13

Романцов Ю.І.

студ. гр. Ю-110м НУ «Запорізька політехніка»

ДОКТРИНАЛЬНЕ ПІДґРУНТЯ ДЛЯ ЗАКОНОДАВЧОЇ ПРОЦЕДУРИ

Як один з основних напрямів праворозуміння і самостійної наукової школи, природно - правова доктрина склалася в період буржуазних революцій XVII–XVIII ст. у працях таких мислителів, як Г. Гроцій, Т. Гоббс, Дж. Локк, Вольтер, Ш. Монтеск'є, Ж.-Ж. Руссо та ін.

У філософії права основоположником доктрини поділу влад вважають англійського мислителя Джона Локка, який у своїй праці «Два трактати про врядування» (1690) вперше обґрунтував необхідність відділення законодавчої влади від виконавчої.

Локк стверджує, що законне керівництво базується на ідеї поділу влади. Перш за все, це законодавча влада. Локк описує законодавчу владу як вищу, що має повну владу над тим, «як буде використовуватися сила для співдружності». Потім виконавча влада покладається на виконання закону, як

це застосовується у конкретних випадках. Цікаво, що третя сила Локка називається «федеративною владою», і вона складається з права діяти на міжнародному рівні відповідно до закону природи.

Локк вважає, що кілька установ може мати однакову силу. Наприклад, законодавча влада в його час була поділена між Палатою громад, Палатою лордів і королем. Оскільки всі три повинні погодитися на те, щоб стати законом, всі три є частиною законодавчої влади. Він також вважав, що федеративна влада та виконавча влада, як правило, знаходяться в руках виконавчої влади, тому одна і та ж особа може здійснювати більше однієї сили (або функції). Отже, не існує жодної кореспонденції між державами та установами.

Якщо порівнювати формулювання розподілу влади Локка з пізнішими ідеями Монтеск'є, ми бачимо, що вони не настільки різні, як спочатку вони можуть з'явитися. Хоча Монтеск'є дає більш відомий розподіл законодавчої, виконавчої та судової влади, оскільки він пояснює, що він має на увазі за цими умовами, він знову підтверджує перевагу законодавчої влади та описує виконавчу владу як зв'язок з міжнародними справами (федеративна влада Локка) і судова влада, пов'язана з внутрішнім виконанням законів (виконавча влада Локка). Це більше термінологія, ніж зміни.

У XX ст. в Європі поширилася практика формування доктрини вищими судовими інстанціями (передусім конституційними і верховними судами), що дало можливість поєднати фундаментальне теоретичне знання і значний практичний юридичний досвід.

В Україні важливим суб'єктом формування правової доктрини виступає Конституційний Суд України, який викладає власне розуміння духу Основного Закону України та поточного законодавства. Закріплені ним у правових позиціях доктринальні положення підсилюються завдяки загальнообов'язковості рішень органу конституційної юрисдикції. У свою чергу, Конституційний Суд при постановленні своїх рішень спирається на думки видатних учених-юристів, висновки провідних юридичних наукових установ та навчальних закладів.

Вплив доктрини на правозастосування виявляється, зокрема, у тому, що правозастосовні органи у своїй практиці спираються на доктринальне тлумачення актів законодавства. Його авторитет полягає не у формальній обов'язковості, а в переконливості запропонованих висновків та високій кваліфікації осіб, які здійснюють таке тлумачення. Правова доктрина також справляє істотний вплив на практичну юриспруденцію через науково-практичні коментарі до актів законодавства, які слугують важливими орієнтирами для правозастосовної практики.

Крім того, правова доктрина виступає вторинним, переконливим джерелом права, забезпечуючи додаткову юридичну аргументацію при

вирішенні конкретних справ. Так, в австрійському суді до цього часу посилаються на доктринальні погляди Г. Кельзена – автора понад 600 робіт, серед яких найбільш відомо «Чисте вчення про право» (1934), де сформульована доктрина нормативного ідеалізму, або нормативізму. Нормативний ідеалізм Кельзена заснований на очищенні закону і правової норми від їх соціальних передумов. Правова норма з формальних підстав і апіорно наділяється дійсністю (обов'язковістю), яка, по суті, не стикається з реальністю життєвих факторів і подій і може бути незалежна від цієї реальності.

Г. Кельзен зазначає, що «будь-який правовий порядок може бути визначений як несправедливий, якщо його розглядати як з позицій певної норми справедливості. Але те, що зміст чинного правового порядку може бути визначений як несправедливий, у жодному разі не може слугувати підставою, щоб не вважати його правовим».

УДК 342,922

Баєва Л.В.¹, Плетінь А.С.²

¹канд. юрид. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

²студ. гр. Ю-319 НУ «Запорізька політехніка»

НАПРЯМКИ ОПТИМІЗАЦІЇ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ У ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Актуальність проблеми громадського контролю за адміністративною діяльністю правоохоронних органів у вітчизняній адміністративно-правовій науці не досліджувались, хоча в цьому є гостра потреба як з теоретичних позицій, так і з позицій формування ефективних заходів удосконалення правового регулювання відносин, пов'язаних із реалізацією юридичних гарантій законності у правоохоронній діяльності.

Теоретико-правовий аналіз правової природи, значення, встановлення особливостей та формування засад громадського контролю за адміністративною діяльністю правоохоронних органів має спиратись на наукові напрацювання вчених, які досліджували, а деякі і продовжують досліджувати окремі аспекти, складові зазначеного соціально-правового явища.

Теоретична і практична значимість проблеми громадського контролю за адміністративною діяльністю правоохоронних органів обумовила вивчення наукових здобутків. Насамперед були опрацьовані роботи вчених-дослідників проблем розвитку теорії держави і права, зокрема О.

Аграновської, С. Алексєєва, В. Бабкіна, М. Вітрук, В. Головченко, В. Зеніної, Е. Зорченко, В. Копейчикова, М. Костицького, А. Крижанівського, М. Матузова, Є. Назаренка, М. Орзіха.

Оскільки проблема громадського контролю безпосередньо стосується забезпечення прав і свобод громадян у процесі реалізації адміністративної діяльності правоохоронних органів, було проаналізовано роботи О. О. Бандурки, І. Л. Бородіна, Б. А. Бор'яна, Ф. І. Бочковського, А. І. Єлістратова, С. Н. Гусарова, Ю. В. Дубка, М. Д. Загряцького, Л. О. Зайденмана, ці вчені у вивчали окремі аспекти дотримання прав і свобод громадян у процесі здійснення правоохоронної діяльності.

Згаданими вище й іншими вченими зроблені висновки у дослідженні проблем громадського контролю, правове регулювання правоохоронної діяльності, захисту прав і свобод людини та громадянина.

Проте деякі важливі теоретичні і практичні аспекти щодо сутності, адміністративно-правового та наукового забезпечення громадського контролю досліджувались фрагментарно, а тому потребують комплексного дослідження і вироблення концептуального підходу до адміністративно-правових засад громадського контролю за правоохоронною діяльністю в Україні.

Відносини між правоохоронними органами та інститутами громадянського суспільства в Україні щодо здійснення громадського контролю перебувають у стані, який можна назвати перехідним, невизначеним. Ця невизначеність виявляється в недостатній урегульованості таких відносин чинним законодавством, але головне – у низькому рівні усвідомлення як пересічними громадянами, так і працівниками правоохоронних органів необхідності здійснення громадського контролю, його дієвості з огляду на позитивний вплив результатів контрольної діяльності на розвиток демократії в Україні.

Для подолання поставлених проблем у оптимізації громадського контролю за правоохоронною діяльністю в Україні треба запровадити низку заходів: розширити оприлюднювану інформацію в мережі Інтернет; відкрити доступ до внутрішньої статистики правоохоронних органів, яка може становити емпіричну основу для дослідження функціонування правоохоронної системи загалом; розробити механізм юридично значимої участі громадян, зокрема членів громадських рад при правоохоронних органах, із приводу прийняття рішень; розробити більш деталізоване положення, яке визначатиме основи обробки персональних даних у правоохоронних органах, а також затвердити методичні рекомендації щодо оприлюднення таких даних у повній мірі чи частково як таких, які становлять суспільний інтерес; запровадити систему критеріїв оцінки діяльності правоохоронних органів, яка матиме положення оцінки ефективності

сприяння громадському контролю, а також основи для оцінювання діяльності працівників правоохоронних органів; запровадити інтерактивну карту звернень громадян до правоохоронних органів; Сукупність цих заходів слугуватиме організаційно-правовою основою механізму організації функціонування громадського контролю за правоохоронною діяльністю в Україні.

УДК 378.016: 329.09.5(477)

Баєва Л.В.¹, Носенко Я.Д.²

¹канд. юрид. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

²студ. гр. Ю-319 НУ «Запорізька політехніка»

КІБЕРБЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Ми живемо в епоху інформаційного суспільства, коли інформаційні технології та телекомунікаційні системи охоплюють усі сфери життєдіяльності людини, держави. Сьогодні ми все більше й більше використовуємо їх у своїй діяльності, жертвами кібератак можуть стати не лише люди, але підприємства, критична інфраструктура та цілі держави. За ефективністю та наслідками застосування кіберзброї а саме такий термін все частіше використовують ІТ спеціалісти можна порівняти до зброї масового ураження.

Кібербезпека включає в себе захист інформації, але не обмежується лише нею. Це захист від вірусів, хакерських атак, підробки даних, які можуть не тільки видалити/вкрасти дані, але і вплинути на роботу і продуктивність співробітників, використовувати інформацію проти людини або структури, а також зупинити виробництво. Кібербезпека сьогодні відповідає за три чинники: системи, процеси, люди.

Стрімке впровадження інформаційних технологій у всі сфери життя, глобалізація інформаційних відносин зумовлюють світову тенденцію до перенесення протиправної діяльності у кібернетичний простір. сьогодні комп'ютерна злочинність, чи кіберзлочинність, для якої не існує державних кордонів, загрожує не лише правам та майну громадян, а й посягає на національні інтереси. Спостерігається висока вразливість кібернетичного простору перед кібератаками, діяльністю злочинних угруповань, хакерів груп та осіб, допущених до роботи із системами в порядку здійснення службової діяльності (інсайдерів). Об'єктивно категорія «інформаційна безпека» виникла з появою засобів інформаційних комунікацій між людьми, а також з усвідомленням людиною наявності у людей і їхніх співтовариств інтересів,

яким може бути завдано збитку шляхом дії на засоби інформаційних комунікацій, наявність і розвиток яких забезпечує і задає інформаційний обмін між всіма елементами соціуму.

Запровадження закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», визначає правові та організаційні основи забезпечення захисту життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави, національних інтересів України у кіберпросторі, основні цілі, напрями та принципи державної політики у сфері кібербезпеки, повноваження державних органів, підприємств, установ, організацій, осіб та громадян у цій сфері, основні засади координації їхньої діяльності із забезпечення кібербезпеки. Закон також дає чіткі визначення понять «кібербезпека», а саме кібербезпека – захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави під час використання кіберпростору, за якої забезпечуються сталий розвиток інформаційного суспільства та цифрового комунікативного середовища, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних і потенційних загроз національній безпеці України у кіберпросторі. Інформаційна безпека є невід’ємною частиною загальної проблеми інформаційного забезпечення як людини, так держави і суспільства в цілому. Вона направлена на захист суб’єктів інформаційних ресурсів.

Побудова усталеної системи інформаційної безпеки держави в умовах глобалізації та розвитку інформаційних технологій і телекомунікаційних систем потребує з’ясування системоутворювальних основ і базових принципів системи забезпечення кібербезпеки як найважливішої складової інформаційної безпеки України. На підставі аналізу наукових публікацій можна стверджувати, що дослідження проблеми забезпечення інформаційної безпеки відбувається, як правило, за двома основними напрямками – інформаційно-психологічному, спрямованому на захист свідомості від негативного інформаційного впливу та інформаційно-технічному, в якому основним об’єктом захисту є інформаційні ресурси в інформаційно-телекомунікаційних системах.

Отже, інформаційну безпеку держави можна трактувати як стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, при якому запобігається нанесення шкоди через: неповноту, невчасність та невірогідність інформації, що використовується; негативний інформаційний вплив; негативні наслідки застосування інформаційних технологій; несанкціоноване розповсюдження, використання і порушення цілісності, конфіденційності та доступності інформації.

УДК 342.5+42,7:351.95

Баєва Л.В.¹, Довга І.О.²

¹канд. юрид. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

²студ. гр. Ю-319 НУ «Запорізька політехніка»

РОЛЬ ОМБУДСМЕНА В СИСТЕМІ КОНТРОЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Прийняття Закону України «Про Національну поліцію» , стало новою епохою розвитку системи правоохоронної діяльності нашої держави. Відповідно до зазначеного Закону України Національна поліція служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Омбудсмен – незалежна посадова особа, що виступає своєрідним посередником в адміністративних спорах, здійснює контроль за дотриманням прав людини та уповноважена з цією метою проводити розслідування щодо їх порушення. Омбудсмен є спеціальною посадовою особою, до його компетенції належить розгляд звернень громадян, іноземців та осіб без громадянства щодо порушення прав людини з боку державних органів та посадових осіб.

Сфера діяльності омбудсмана – відносини між громадянином і представниками державної влади (органами, посадовими і службовими особами). Справи, в яких громадяни взаємодіють між собою до компетенції омбудсмана не належать. Однією з важливих правових гарантій захисту прав людини в Україні є відповідальність тих хто їх порушив. Ефективність цієї гарантії визначається обсягом правової допомоги, який може бути наданий особі, і тим, як вона зможе користуватися своїми правами. В сучасний період обсяг правових засобів захисту прав людини значно розширено завдяки підключенню до національних і внутрішньодержавних 31 інститутів, а також органів системи міжнародної юрисдикції.

В Україні функції омбудсмана покладено на Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, що на постійній основі здійснює парламентський контроль за дотриманням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захист прав кожного на території України і в межах її юрисдикції. Виходячи з даного положення, на Уповноваженого покладено широке коло повноважень у різних сферах суспільного життя щодо контролю та захисту прав людини. Функціонування такого органу у державі є запорукою зміцнення законності та утвердження правової основи функціонування всієї системи державної влади на основі принципу визнання людини, її прав та інтересів головною соціальною цінністю.

Система контролю діяльності Національної поліції виступає в якості сукупності взаємопов'язаних та взаємодіючих елементів, діяльність яких упорядкована за допомогою комплексу організаційних заходів, на основі збору, аналізу й узагальнення інформації про організаційні та трудові процеси в органах (підрозділах) Національної поліції. Так, у статті 2 Закону України «Про Національну поліцію» визначено основні завдання поліції, а саме надання поліцейських послуг у сферах: забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидія злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Виходячи з правового статусу Управління та, безпосередньо Відділу уповноважених Голови з питань контролю за дотриманням прав людини в поліцейській діяльності (поліцейські омбудсмени), можна зробити наступні висновки.

Створення та функціонування інституту поліцейського омбудсмену є позитивними змінами у системі забезпечення захисту та охорони прав і свобод людини і громадянина, що відповідає загальній тенденції змін в Україні у даній сфері. Поліцейський омбудсмен є спеціалізованим омбудсменом в системі захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні, що функціонує у окремому підрозділі структури Національної поліції, а саме її Центральному органі управління (апараті).

Правовий статус поліцейського омбудсмену обумовлений завданнями, що нормативно покладені на Управління забезпечення прав людини. В той же час, інститут спеціалізованого омбудсмену передбачає певну незалежність в процесі здійснення своїх повноважень, що, в певній мірі, втрачається за визначенням правового статусу поліцейського омбудсмену, що наразі має місце в Україні.

УДК 351.82:336.1

Баєва Л.В.¹, Вінс В.Г.²

¹канд. юрид. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

²студ. гр. Ю-110м НУ «Запорізька політехніка»

МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ МІСЦЕВИМИ ЗАПОЗИЧЕННЯМИ В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Ефективність функціонування економічної системи залежить від стану державних і місцевих фінансів. Взагалі, управління фінансовою системою

України, яка склалася на сьогоднішній день, не відповідає завданням, що стоять перед країною, а саме – вона не сприяє створенню сприятливих умов для сталого економічного зростання та переходу до інноваційно-інвестиційного розвитку, не забезпечує досягнення соціальних пріоритетів фінансової політики. Зміни, які відбувалися останніми роками у сфері державних і місцевих фінансів, мали переважно епізодичний і фрагментарний характер, торкалися окремих вузькоспеціалізованих аспектів складної і багатогранної системи державного управління. Процес вдосконалення податкової, бюджетної, пенсійної, митної систем та інших складових державних фінансів як правило був спрямований суто на вирішення тих проблем, які накопичувалися в окремих ланках фінансової системи і не торкалися поліпшення державного господарювання загалом.

В сучасних умовах, коли стоїть завдання створення та зміцнення незалежної, соціально орієнтованої держави, формування інвестиційно-інноваційної моделі розвитку економіки, значення державних фінансів фінансовій системі суттєво зростає, що зумовлює необхідність їх постійного вдосконалення та модернізації в напрямі: створення ефективної системи управління державними фінансами та державними фінансовими ресурсами; ширшого використання ринкових принципів в організації державних фінансів (оплаті праці державних службовців, управлінні державним боргом та коштами державних цільових фондів тощо); демократизації, посиленні підконтрольності та прозорості державних фінансів та їх складових; обґрунтування та досягнення оптимального рівня бюджетної децентралізації.

Необхідність фінансової децентралізації не викликає заперечень, оскільки держава об'єктивно не в змозі ефективно управляти тими значними ресурсами, які акумулюються для суспільних цілей. Головне, що дає децентралізація – це поліпшення якості та розширення переліку послуг для населення за рахунок централізованих фондів та покладання відповідальності на державні та місцеві органи влади за їх надання.

Найбільш значимим кроком в напрямі фінансової децентралізації було прийняття в 2001 р. Бюджетного кодексу України.

Наступним кроком в напрямі зміцнення фінансових основ місцевого самоврядування, посилення впливу системи формування місцевих бюджетів на соціально- економічний розвиток територій та поліпшення добробуту громадян України, що безпосередньо і забезпечує зростання рівня фінансової децентралізації, було ухвалення в 2006 р. Концепції реформування місцевих бюджетів.

Крім того, положення Європейської хартії про місцеве самоврядування, які стосуються фінансових засад місцевого самоврядування в Україні, хоча і реалізовані в нормах зазначених вище законодавчих документів, проте все ще залишаються продекларованими.

Таким чином, розпочата бюджетна реформа забезпечила певний рівень зростання фінансової децентралізації, хоча поступово почала втрачати свої здобутки, накопичуючи низку проблем. Така ситуація певною мірою була наслідком того, що бюджетна реформа на той час випередила інші зміни в суспільстві, які неодмінно мали відбутися в регіональній політиці, а саме – реформа системи державного управління, місцевого самоврядування, адміністративно-територіального устрою, податкової системи.

У безпосередньому зв'язку з модернізацією державних фінансів повинно відбуватись вдосконалення місцевих фінансів України з метою створення необхідних умов для підвищення конкурентоспроможності усіх регіонів, забезпечення їх сталого розвитку, високої продуктивності виробництва та зайнятості населення.

Центральне місце у системі заходів з модернізації місцевих фінансів відводиться реформуванню місцевих бюджетів, як основи фінансової бази органів місцевого самоврядування. На сучасному етапі уряд визначив основне завдання – перетворити місцеві бюджети в ефективний інструмент соціально-економічного розвитку територій.

УДК 342.22:351

Бочарова А.О.¹, Купін А.П.²

¹ студ. групи Ю-310м НУ «Запорізька політехніка»,

² к.ю.н., доцент НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СПІВРОБІТНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Сучасна Українська держава перебуває на етапі перетворень, які стосуються діяльності всіх державних органів, установ, організацій та підходів до їх розуміння. Два пріоритетних та найбільш обговорюваних у суспільстві вектори здійснення державної політики – це реформа МВС України та запобігання корупції. Відповідно, у 2014 році були прийняті та введені у дію Закон України «Про запобігання корупції» та реформа МВС України, а у 2015 році – Закон України «Про Національну поліцію». Отже, одним із питань, які потребують свого вирішення в умовах сьогодення, є визначення особливостей адміністративної відповідальності поліцейських.

Вчинення правопорушень та злочинів у службовій діяльності працівників поліції, а так само допущення ними інших порушень законодавства вимагають невідкладної та посиленої реакції з боку держави. Адже такі дії зневіряють людей у авторитеті держави та її органів влади,

нівелюють зусилля з розбудови правової держави та призводять до правового нігілізму з боку окремих громадян.

Тому в кожному випадку вчинення правопорушення працівником поліції законодавство передбачає настання юридичної відповідальності.

Згідно статті 19 Закону України «Про Національну поліцію» у разі вчинення протиправних діянь поліцейські несуть кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну відповідальність відповідно до закону.

Дисциплінарна відповідальність працівників поліції сьогодні визначається Законом України «Про Дисциплінарний статут ОВС України» та полягає у виконанні норм Конституції, законів та підзаконних актів України. Невиконання чи неналежне виконання поліцейськими вимог службової дисципліни передбачає накладення дисциплінарного стягнення його керівником. Згідно статті 14 цього закону накладання дисциплінарного стягнення передую службове розслідування, яке має на меті встановити обставини проступку та ступінь вини працівника поліції.

Зазвичай разом із дисциплінарним стягненням винний працівник ОВС також втрачає преміальні виплати, що здійснює майновий вплив на нього.

Важливо відмітити додатковий характер дисциплінарних санкцій щодо інших видів юридичної відповідальності: працівники поліції, яких притягнуто до адміністративної, кримінальної або цивільно-правової відповідальності, водночас можуть нести і дисциплінарну відповідальність, якщо вчинення правопорушення також дискредитує поліцію України.

Слід відмітити змішаний характер відповідальності працівників поліції за адміністративні правопорушення. Так, стаття 15 Кодексу України про адміністративні правопорушення визначає, що працівники поліції несуть відповідальність за адміністративні правопорушення за дисциплінарними статутами. Органи та посадові особи, яким надано право накладати адміністративні стягнення, передають матеріали про правопорушення для вирішення питання про притягнення винних поліцейських до дисциплінарної відповідальності.

Разом з тим, за порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, санітарних норм, правил полювання, рибальства та охорони рибних запасів, митних правил, вчинення правопорушень, пов'язаних з корупцією, порушення тиші в громадських місцях, неправомірне використання державного майна, незаконне зберігання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації, невжиття заходів щодо окремої ухвали суду, ухилення від виконання законних вимог прокурора, порушення законодавства про державну таємницю, порушення порядку обліку, зберігання і використання документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію, ці особи несуть

адміністративну відповідальність на загальних підставах, як і інші громадяни. Виключенням із загальної адміністративної відповідальності працівників поліції є неможливість застосування таких адміністративних стягнень як громадські роботи, виправні роботи та адміністративний арешт.

З вище перерахованих порушень зі сторони співробітників Національної поліції, за яке передбачена адміністративна відповідальність особливим є питання пов'язане з корупцією.

Кримінальна відповідальність працівників поліції за вчинені злочини при виконанні службових обов'язків передбачена Кримінальним кодексом України. Відповідальність працівників поліції передбачена в Кримінальному кодексі України за окремі злочини в сфері службової діяльності.

УДК 342.9

Варяник М.М.¹, Купін А.П.²

¹ студ. групи Ю-319 НУ «Запорізька політехніка»,

² к.ю.н., доцент НУ «Запорізька політехніка»

СУБ'ЄКТИ, ЩО ЗАСВІДЧУЮТЬ ВАЖЛИВІ ДЛЯ ВСТАНОВЛЕННЯ ОБ'ЄКТИВНОЇ ІСТИНИ ФАКТИ, ДІЇ, ОБСТАВИНИ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Розвиток суспільства в напрямку розбудови правової держави в Україні обумовлює необхідність поглиблення демократичних тенденцій у відносинах між громадянином та державою. Ключове місце у вирішенні зазначених проблем юридичними засобами належить адміністративному процесу, в рамках якого важливе місце займає визначення правового статусу суб'єктів, які беруть участь в цьому.

Діючим Кодексом України про адміністративні правопорушення передбачено, що під час застосування заходів забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення з метою дотримання принципу законності при проведенні таких дій, в них повинні приймати участь поняті.

Обов'язковість залучення понять установлена й при огляді речей, у невідкладних випадках і при відсутності особи, у власності (володінні) якої вони перебувають. Таким чином, законодавцем передбачена участь понять на стадії порушення провадження.

Однак не виключена можливість участі понять і на стадії розгляду справи, де, вони можуть виступати в іншій якості - як свідки по обставинах правильності дій посадових осіб і складання процесуальних документів.

Але при вирішенні цього питання спостерігається певна нечіткість. Визнаючи необхідність участі понятих, законодавець в той же час не визнає їх учасниками провадження.

В главі 21 КпАП, встановлений перелік осіб, що беруть участь в провадженні у справах про адміністративні правопорушення. До нього не включено понятих, хоча вони як і інші особи, що беруть участь в провадженні у справах про адміністративні правопорушення, відносяться загалом до осіб, котрі сприяють здійсненню провадження. Одні з них (свідки та експерти) є джерелами отримання доказів, причому об'єкт дослідження складають не самі свідки та експерти, а лише ті дані, котрі вони повідомляють уповноваженому органу або посадовій особі. Інші, серед яких перекладачі та поняті - потрібні для закріплення доказів або забезпечення необхідних умов адміністративного провадження. Всі ці особи, в межах свого спеціального призначення в провадженні у справах про адміністративні правопорушення, користуються визначеними повноваженнями.

Відповідно до Закону України «Про виконавче провадження» виконавчі дії можуть провадитися у присутності понятих. Присутність понятих обов'язкова при вчиненні виконавчих дій, пов'язаних із примусовим входженням до нежилых приміщень і сховищ, в яких зберігається майно боржника, на яке звернено стягнення, або майно стягувача, яке має бути повернено йому в натурі; примусовим входженням до жилих будинків, квартир для забезпечення примусового виселення та вселення в них; примусовим входженням до будинків, квартир та інших приміщень, в яких знаходиться дитина, яка має бути передана іншим особам відповідно до рішення суду; при проведенні огляду, арешту, вилучення і передачі майна.

Як поняті можуть бути запрошені будь-які дієздатні громадяни, які не мають особистої заінтересованості в провадженні виконавчих дій і не пов'язані між собою або з учасниками виконавчого провадження родинними зв'язками, підлеглистю чи підконтрольністю.

Кількість понятих при вчиненні виконавчих дій не може бути менше двох. Понятий має право знати, для участі в провадженні яких виконавчих дій його запрошено, на підставі якого виконавчого документа вони здійснюються, а також робити зауваження з приводу вчинення виконавчих дій.

Обов'язком понятого є уважне спостереження за здійсненням процесуальних дій, які проводяться в його присутності. Після завершення процедури застосування тієї або іншої міри забезпечення провадження у справі про адміністративне правопорушення понятий зобов'язаний засвідчити своїм підписом у відповідному протоколі факт здійснення в його присутності процесуальних дій, зміст зазначених дій та їхні результати.

У протоколі про застосування конкретного заходу забезпечення провадження у справі в обов'язковому порядку робиться запис про участь понятних.

Якщо буде потреба, понятий може бути опитаний як свідок. Отже, він зобов'язаний з'явитися за викликом судді, органа, посадової особи, у провадженні яких перебуває справа про адміністративне правопорушення, і дати правдиві показання, повідомивши все відоме йому в справі й відповівши на поставлені питання.

УДК 342.22:351

Вінницький В.О.¹, Купін А.П.²

¹ студ. групи Ю-319 НУ «Запорізька політехніка»,

² к.ю.н., доцент НУ «Запорізька політехніка»

ПОНЯТТЯ ТА ПРАВОВА ПРИРОДА БУЛІНГУ

В результаті ускладнення ситуації в соціально-політичній, економічній, освітній та інших сферах суспільного життя, рівень насильства в суспільстві на сьогоднішній день збільшився в декілька разів. Підлітки є найбільш вразливою категорією суспільства. Оскільки саме в так званому перехідному віці активно формуються власна система сприйняття світу, система цінностей та пріоритетів, то діти переймають різні моделі поведінки дорослих, і, на жаль, насильство стає однією з таких моделей.

Однією з найпоширеніших проблем у дитячому середовищі сьогодні є булінг, який прийнято розглядати як небажану агресивну поведінку дітей шкільного віку, що призводить до цькування дитини іншою дитиною або групою дітей з метою приниження, залякування та демонстрації сили.

Термін «булінг» походить від англійського дієслова to bully – задиратися, знущатися, змушувати погрозами, а також англійського іменника a bully – хуліган, забіяка. Осередком, у якому найбільш яскраво представлений булінг, є школа – місце, де більшість часу проводить середньостатистичний підліток.

Перші публікації на тему шкільного приниження з'явилися ще в 1905 р. Дослідженням проблеми булінгу займалися переважно зарубіжні науковці, серед яких варто відмітити скандинавських вчених (Д.Ольвеуса, Е.Ролланда, П.Хайнеманна) та британських дослідників (Д.Лейна, В.Ортона, Д.Таттума). У США особливу увагу до булінгу почали виявляти на початку 90-х років ХХ ст.

В Україні проблема булінгу лише починає вивчатися. Вітчизняні дослідження, як правило, здійснюються у напрямку педагогіки й психології та ґрунтуються на закордонних розробках теорії булінгу.

Існують різні підходи до визначення поняття «булінг». Британські дослідники Д. Лейн та Е. Міллер визначають булінг як довготривалий процес усвідомленого жорстокого поводження, фізичного або психічного, з боку індивіда або групи по відношенню до іншого індивіда, який не здатен себе захистити в даній ситуації. Д. Ольвеус під булінгом розуміє умисну, систематично повторювану та агресивну поведінку, що включає нерівність соціальної влади або фізичної сили. Е. Роланд визначає булінг як соціальну систему, яка включає переслідувача, жертву, а також сторонніх спостерігачів. Л. Кішлі вважає, що основною характеристикою булінгу є емоційне приниження, образа почуттів людини, висловлювання принизливих оцінок щодо іншої людини, що призводить до виключення її з групи. Дослідниця виділяє сім ознак булінгу: 1) емоційне приниження, що включає вербальні і невербальні способи вираження; 2) продовження емоційно образливої і принизливої поведінки впродовж тривалого періоду; 3) непривільна і недовірлива поведінка; 4) втручання у приватне життя людини; 5) погіршення психологічного і фізичного стану людини, на яку спрямована агресія; 6) намір завдати шкоду іншій людині, що дозволяє чи сприяє, щоб ця людина пережила травмуючі події; 7) агресор займає вище становище, ніж його жертва, і відповідно дозволяє собі дії, що принижують гідність і завдають моральної або фізичної шкоди іншій людині.

На думку А. Король, усі дії, які утворюють булінг, попри їх різноманітність, мають спільні риси: 1) дисбаланс влади, тобто кривдник та жертва обов'язково різні за соціальним статусом, фізичною чи психологічною адаптованістю до середовища, різної статі, раси, релігії, сексуальної орієнтації тощо; 2) намір нашкодити, тобто кривдник навмисно викликає емоційний або фізичний біль у потерпілого, насолоджується спостерігаючи; 3) погроза подальшої агресії, тобто кривдник і жертва розуміють, що це не перший і не останній випадок знущання.

Булінг у середовищі неповнолітніх виявляється через різні акти фізичного або психологічного насильства та утисків, пережитих дітьми, з боку інших дітей. Це можуть бути: це систематичні глузування, що відображають якісь особливості зовнішнього вигляду або особистості потерпілих; псування їх особистих речей, заштовхування під парту, вимагання грошей; відверті знущання, що принижують почуття людської гідності.

Отже, виділяють кілька різновидів булінгу: фізичний, психологічний, економічний булінг, у рамках яких можливий кібербулінг як субформа булінгу, безпосередній та непрямий булінг тощо. Зважаючи на викладене

вище, ми пропонуємо розглядати окремі прояви булінгу як різновид катування серед неповнолітніх. Булінг – це негативна агресивна поведінка умисного характеру, яка має високий ступінь суспільної небезпеки. З огляду на спільність ознак таких діянь та особливу загрозу для життя, здоров'я, волі, честі та гідності особи як благ, які перебувають в Україні під кримінально-правовою охороною, окремі прояви булінгу можуть підпадати під ст. 127 КК України і кваліфікуватись як катування.

УДК 342.22:351

Грабова А.О.¹, Купін А.П.²

¹ студ. групи Ю-310м НУ «Запорізька політехніка»,

² к.ю.н., доцент НУ «Запорізька політехніка»

ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СПІВРОБІТНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

У питаннях забезпечення законності і дисципліни в органах Національної поліції юридична відповідальність відіграє важливу роль, оскільки за допомогою її заходів можна суттєво впливати на свідомість і поведінку працівників поліції, виховувати їх в дусі дотримання законів, відповідального ставлення до виконання наданих службових обов'язків.

Протиправна поведінка працівника Національної поліції, як правило, пов'язана з неналежним здійсненням ним своїх владних повноважень. Компетентний орган (посадова особа), вирішуючи питання про можливість застосування санкцій щодо працівника Національної поліції, який вчинив правопорушення, в першу чергу встановлює факт його перебування на службі в Національній поліції, у певних випадках визначає, чи пов'язана протиправна поведінка винного з його службовою діяльністю, окреслює обсяг та характер службових повноважень, наданих такому працівникові.

Дисциплінарна відповідальність – відповідальність робітників і службовців за порушення трудової дисципліни.

Крім того, у ст. 15 КУпАП зазначено, що за скоєння адміністративних правопорушень поліцейські несуть дисциплінарну відповідальність, окрім випадків передбачених цим кодексом.

Дисциплінарну відповідальність працівників Національної поліції можна визначити як особливий правовий стан суб'єктів правовідносин, що передбачає наявність у них нормативно закріплених і пов'язаних з перебуванням на службі прав та обов'язків, розуміння доцільності й необхідності дотримання відповідних правових приписів, а також можливість

настання несприятливих наслідків у випадку порушення таких приписів на підставі та у порядку, встановлених в законі.

Підставою для дисциплінарної відповідальності є дисциплінарний проступок, під яким слід розуміти шкідливе, протиправне, винне діяння, що полягає в невиконанні чи неналежному виконанні особою рядового або начальницького складу національної поліції службових повноважень, наданих їй відповідно до обійманої посади, чи інших нормативно закріплених обов'язків.

Спеціальним нормативно-правовим актом, який визначає сутність службової дисципліни в Національній поліції України, повноваження поліцейських та їх керівників з її додержання, види заохочень і дисциплінарних стягнень, а також порядок їх застосування та оскарження є Закон України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України».

За порушення службової дисципліни поліцейські незалежно від займаної посади та спеціального звання несуть дисциплінарну відповідальність згідно з цим Статутом.

Дисциплінарним проступком визнається протиправна винна дія чи бездіяльність поліцейського, що полягає в порушенні ним службової дисципліни, невиконанні чи неналежному виконанні обов'язків поліцейського або виходить за їх межі, порушенні обмежень та заборон, визначених законодавством для поліцейських, а також у вчиненні дій, що підривають авторитет поліції.

Дисциплінарне стягнення є засобом підтримання службової дисципліни, що застосовується за вчинення дисциплінарного проступку з метою виховання поліцейського, який його вчинив, для безумовного дотримання службової дисципліни, а також з метою запобігання вчиненню нових дисциплінарних проступків. Дисциплінарне стягнення має індивідуальний характер та не застосовується до поліцейського, вина якого у вчиненні дисциплінарного проступку не встановлена у визначеному порядку або який діяв у стані крайньої необхідності чи необхідної оборони.

Під час визначення виду стягнення дисциплінарна комісія враховує характер проступку, обставини, за яких він був вчинений, особу порушника, ступінь його вини, обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність, попередню поведінку поліцейського, його ставлення до служби.

Дисциплінарне стягнення застосовується не пізніше одного місяця з дня виявлення дисциплінарного проступку і не пізніше шести місяців з дня його вчинення шляхом видання дисциплінарного наказу.

Застосування всього комплексу заходів дисциплінарного впливу до особового складу керівниками всіх рівнів органів і підрозділів Національної поліції України дає змогу досягнути високого рівня службової дисципліни,

чим забезпечується ефективне функціонування Національної поліції України та виконання поставлених перед нею державою завдань.

УДК 342.9

Довга І.О.¹, Купін А.П.²

¹ студ. групи Ю-319 НУ «Запорізька політехніка»,

² к.ю.н., доцент НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ

Накладення адміністративного стягнення – це важливий юридичний факт. З моменту його виникнення особа перебуває у стані притягнення до адміністративної відповідальності і повинна виконувати звернені до неї вимоги, які передбачені законодавцем.

Виходячи з цього, законодавець не лише ретельно виписує і фіксує види стягнень, а й встановлює правила їх накладення. Ці правила у вигляді матеріальних норм наведені у главі 4 КУпАП «Накладення адміністративного стягнення».

Загальні правила накладення стягнення, які містяться у ст. 33, є нормами-принципами і визначають першопочаткові засади щодо переведення особи у стан притягнення до адміністративної відповідальності.

По-перше, законодавець встановлює, що стягнення за адміністративні правопорушення накладаються у межах, які визначені чинним законодавством (КУпАП та інші закони України).

По-друге, вимагає при накладенні стягнень враховувати: а) характер вчиненого правопорушення; б) властивості особи порушника; в) ступінь його вини; г) майновий стан; д) обставини, що пом'якшують відповідальність; е) обставини, що обтяжують відповідальність.

Врахування характеру вчиненого правопорушення, властивостей особи порушника, ступеня його вини і майнового стану правозастосувач здійснює на підставі об'єктивно встановлених фактів, керуючись законом і правосвідомістю.

Обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність, конкретизовані законодавцем і зафіксовані у статтях 34 і 35 КУпАП. Вони підлягають обов'язковому з'ясуванню при розгляді справи про адміністративне правопорушення (ст. 280 КУпАП) і врахуванню при накладенні стягнення.

Кодексом України про адміністративні правопорушення врегульовано накладення стягнень при вчій'єнні кількох (двох або більше) проступків

однією й тією ж особою. У відповідній статті (ст. 36) розглянуто два випадки щодо таких ситуацій.

Особлива увага приділяється питанням щодо строків, які об'єктивують факт накладення адміністративного стягнення.

По-перше, законодавець встановлює порядок обчислення строків (ст. 37). Обчислення строків здійснюється залежно від виду стягнення. Строк адміністративного арешту обчислюється добами, виправних робіт - місяцями або днями, позбавлення спеціального права - роками, місяцями або днями.

По-друге, встановлюються строки накладення адміністративного стягнення (ст. 38). За загальним правилом, воно може бути накладено не пізніше як через два місяці з дня вчинення правопорушення, а при правопорушенні, що триває, — через два місяці з дня його виявлення. Виключенням з цього правила є випадки, коли склад адміністративного проступку виявлено в разі відмови в порушенні кримінальної справи або закриття кримінальної справи. За таких обставин адміністративне стягнення може бути накладено не пізніше як через місяць з дня прийняття відповідного рішення.

По-третє, законодавець визначає строк, після закінчення якого особа вважається такою, що не була піддана адміністративному стягненню (ст. 39). Таким строком є один рік з дня закінчення виконання стягнення.

Остання стаття цієї глави (ст. 40) регламентує покладення обов'язку відшкодувати заподіяну майнову шкоду. Питання про відшкодування вирішується одночасно з накладенням адміністративного стягнення. Право на такі рішення мають: адміністративна комісія; виконавчий орган сільської, селищної, міської ради; суддя районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду.

Адміністративна комісія і виконавчий орган відповідної ради мають право прийняти рішення про відшкодування лише у разі, коли сума шкоди не перевищує двох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Суддя - незалежно від розміру шкоди, крім випадків, коли шкоду заподіяно неповнолітнім.

Коли шкоду заподіяно неповнолітнім, який досяг шістнадцяти років і має самостійний заробіток, а сума шкоди не перевищує одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян, суддя має право покласти на неповнолітнього відшкодування заподіяної шкоди або зобов'язати своєю працею усунути її.

В інших випадках питання про відшкодування майнової шкоди, заподіяної адміністративним правопорушенням, вирішується в порядку цивільного судочинства.

УДК 342.9

Євпак І.С.¹, Купін А.П.²

¹ студ. групи Ю-319 НУ «Запорізька політехніка»,

² к.ю.н., доцент НУ «Запорізька політехніка»

ОКРЕМІ КВАЛІФІКУЮЧИ ОЗНАКИ ДРІБНОГО ВИКРАДЕННЯ ЧУЖОГО МАЙНА

Юридичними ознаками майна як предмета дрібного викрадення є те, що, по-перше, таке майно повинно бути чужим для винного, по-друге, воно, як правило, має належати на праві власності іншому суб'єкту права власності, по-третє, воно не повинно виступати предметом злочинів, відповідальність за які передбачено розділами Особливої частини КК.

Об'єктивна сторона дрібного викрадення чужого майна проявляється у протиправних діях, спрямованих на заволодіння чужим майном шляхом крадіжки, шахрайства, привласнення чи розтрата, вчинених з корисливих мотивів із завданням незначної шкоди потерпілому. Найпоширеніший спосіб викрадення – крадіжка. Основна її ознака – це таємний спосіб розкрадання чужого майна. Таємно – значить непомітно для власника або третіх осіб

Такі викрадення трапляються на багатьох виробництвах: кондитерської, горілчаної, м'ясо-молочної промисловості тощо – у присутності співробітників, які бачать і усвідомлюють факт викрадення, що розуміє й винна особа. За таких обставин викрадення визнається таємним чи відкритим залежно від оцінки винним ставлення присутніх до його поведінки. Якщо винний вважає або безсумнівно знає, що присутні при цьому схвалюють його дії чи принаймні байдуже ставляться до них, то викрадення визнається таємним. Якщо ж винна особа не знає, як оцінюють присутні її дії, а тим більше коли знає, що присутні не схвалюють їх і все ж таки чинить викрадення, то воно визнається відкритим. У разі відкритого дрібного викрадення чужого майна настає кримінальна відповідальність за ст. 186 КК – «грабіж».

Викрадення визнається таємним і тоді, коли воно вчиняється в присутності будь-яких осіб, які не усвідомлюють факту викрадення через малолітність (діти 5–6-літнього віку), хворобу чи у зв'язку з іншими особливими обставинами. Вирішальним для розмежування таємного і відкритого викрадення є суб'єктивний фактор – думка, міркування винної особи, оцінка сприйняття присутніми її дій. Якщо винний сумлінно помилявся, вважаючи, що вчинене ним викрадення або ніхто не спостерігає, або ті, хто спостерігають його дії, не розуміють того, що дійсно відбувається, тобто не усвідомлюють факту викрадення, то воно визнається таємним.

Отже, таємним визнається викрадення, під час учинення якого винний не зустрічає ніяких психічних перешкод, бо впевнений у тому, що його дії ніхто не спостерігає, не бачить, не усвідомлює факту викрадення, а присутні при цьому сторонні особи не осуджують його дій або ставляться до них байдуже. Окремо слід звернути увагу на особливості кваліфікації такого способу крадіжки, як «кишенькова крадіжка». На жаль, ні в Кримінальному кодексі, ні в Кодексі про адміністративні правопорушення ми не знаходимо чіткої позиції законодавця щодо кваліфікації такого діяння. За відсутності чіткої позиції законодавця таке діяння слід кваліфікувати згідно зі ст. 51 КУпАП як дрібне викрадення чужого майна способом крадіжки. Кишенькову крадіжку незалежно від розмірів завданої шкоди та позиції потерпілого щодо її важливості для нього слід кваліфікувати за ст. 185 КК.

Деякі автори звертають увагу, що після внесення змін до ст. 51 КУпАП адміністративно караним діянням слід вважати викрадення чужого майна, в тому числі шляхом проникнення у приміщення чи інше сховище. Проте слід зауважити, що розкрадання, поєднане з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище, — це не основна ознака розкрадання, а кваліфікаційна ознака крадіжки як кримінально караного діяння, відповідальність за нього встановлена ч. 3 ст. 185 КК України. Тому однозначно, що у випадку розкрадання чужого майна шляхом проникнення в житло, інше приміщення чи сховище, незалежно від вартості викраденого, слід вважати кримінально караним діянням.

Шахрайство як спосіб учинення дрібного викрадення чужого майна полягає в заволодінні майном або придбанні права на майно шляхом обману чи зловживання довірою. Особливістю предмета шахрайства є те, що ним може бути як чуже майно, так і право на таке майно. Право на майно може бути закріплено в різних документах, наприклад цінних паперах, довіреностях на право розпорядження майном, заповітах тощо.

УДК 342.22:351

Загубипалець К.Є.¹, Купін А.П.²

¹ студ. групи Ю-319 НУ «Запорізька політехніка»,

² к.ю.н., доцент НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Адміністративна відповідальність за корупційні правопорушення передбачена главою 13-А КУпАП «Адміністративні корупційні правопорушення». Хоча адміністративно-юрисдикційна діяльність, в тому

числі органів внутрішніх справ, щодо адміністративних корупційних правопорушень здійснюється за загальними правилами провадження у справах про адміністративні правопорушення, існують певні особливості адміністративної відповідальності за корупційні правопорушення.

У разі вчинення одного або декількох адміністративних корупційних правопорушень накладається адміністративне стягнення. Адміністративне стягнення за вчинення корупційного проступку, передбаченого КУпАП, може бути накладено протягом трьох місяців з дня виявлення, але не пізніше одного року із дня його вчинення.

КУпАП за вчинення корупційного правопорушення передбачені два види стягнень:

- 1) штраф (статті 172-2; 172-3; 172-4; 172-5; 172-6; 172-7; 172-9).
- 2) конфіскація (статті 172-2; 172-4; 172-5).

У разі виявлення вчиненого корупційного правопорушення уповноважена особа складає протокол. У справах про вчинене адміністративне корупційне правопорушення протокол мають право складати: 1) уповноважені особи органів внутрішніх справ; 2) уповноважені особи органів Служби безпеки України; 3) уповноважені особи органів державної податкової служби; 4) уповноважені особи органів управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України (про корупційні правопорушення, вчинені військовослужбовцями, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів, а також працівниками Збройних Сил України під час виконання ними службових обов'язків); 5) прокурор або уповноважена ним особа з числа працівників прокуратури.

Після того, як протокол складений, уповноважена особа надсилає його органу (посадовій особі), уповноваженому розглядати справу про адміністративне правопорушення. Протокол про вчинення адміністративного корупційного правопорушення разом з іншими матеріалами у триденний строк з моменту його складення надсилається до місцевого загального суду за місцем вчинення корупційного правопорушення. У разі вчинення корупційного правопорушення службовою особою, яка працює в апараті суду, протокол разом з іншими матеріалами надсилається до суду вищої інстанції для визначення підсудності.

Особа, яка склала протокол про вчинення адміністративного корупційного правопорушення, одночасно з надісланням його до суду надсилає прокурору, органу державної влади, органу місцевого самоврядування, керівникові підприємства, установи чи організації, де працює особа, яка притягається до відповідальності, повідомлення про складення протоколу із зазначенням характеру вчиненого правопорушення та норми закону, яку порушено.

Розгляд справ про вчинені адміністративні корупційні правопорушення віднесено до компетенції районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів.

При розгляді справ про адміністративні корупційні правопорушення, передбачені статтями 172-2-172-9 КУпАП, присутність особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, є обов'язковою. У разі ухилення від явки на виклик органу внутрішніх справ або судді районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду, ця особа може органом внутрішніх справ (міліцією) піддана приводу.

Справи про адміністративне корупційне правопорушення розглядаються у п'ятнадцятиденний строк з дня одержання органом (посадовою особою), правомочним розглядати справу, протоколу про адміністративне корупційне правопорушення та інших матеріалів справи.

КУпАП передбачено випадки, коли строк розгляду адміністративних справ про адміністративні корупційні правопорушення може зупинятися.

Під час провадження у справі про вчинене адміністративне корупційне правопорушення, передбачене статтями 172-2-172-9 КУпАП, участь прокурора у розгляді справи судом є обов'язковою.

Після розгляду справи про вчинене адміністративне корупційне правопорушення виноситься постанова у справі. Постанова оголошується негайно після закінчення розгляду справи. Копія постанови протягом трьох днів вручається або висилається особі, щодо якої її винесено.

УДК 342.22:351

Івахненко А.О.¹, Купін А.П.²

¹ студ. групи Ю-319 НУ «Запорізька політехніка»,

² к.ю.н., доцент НУ «Запорізька політехніка»

ЮРИДИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕЗАКОННЕ ВИРОБНИЦТВО, ПРИДБАННЯ, ЗБЕРІГАННЯ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ АБО ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН БЕЗ МЕТИ ЗБУТУ В НЕВЕЛИКИХ РОЗМІРАХ

У теорії адміністративного права панує позиція, що предметом вказаного проступку є наркотичні засоби та психотропні речовини. І це дійсно так, оскільки предмет – це речі матеріального світу, відносно яких учиняються адміністративні правопорушення. Зазначимо, що чинне законодавство визначає наркотичні засоби як включені до Переліку речовини

природного чи синтетичного походження, препарати, рослини, які становлять небезпеку для здоров'я населення в разі зловживання ними.

У разі кваліфікації правопорушення за ст. 44 цього Кодексу поліцейські мають урахувати наявність ч.2 статті, яка звільняє від адміністративної відповідальності особу, що добровільно здала наркотичні засоби або психотропні речовини, які були в неї в невеликих розмірах і які вона виготовила, придбала, зберігала, перевозила, пересилала без мети збуту. Важливо, щоб особа зробила це самостійно, без вимоги видати зазначені речовини або застосування поліцейськими примусу.

Виробництво наркотичних засобів або психотропних речовин становлять усі дії, пов'язані із серійним одержанням наркотичних засобів або психотропних речовин із хімічних речовин або рослин.

Придбання (тобто отримання різними шляхами певною особою у власність) і здійснення інших операцій із психотропними речовинами та наркотичними засобами регулюються відповідними статтями Закону України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори». Громадяни мають право придбавати наркотичні засоби або психотропні речовини, включені до нормативно затвердженого Переліку, лише за рецептом лікаря.

Зберігання – це фактичне володіння наркотичними засобами, психотропними речовинами, їх перебування в певному місці.

Перевезення – переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів наркотичних засобів і психотропних речовин у межах території України.

Пересилання здійснюється за допомогою відправки наркотичних засобів, психотропних речовин поштою, багажем, якою-небудь людиною, іншим способом. В Україні пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів у поштових (зокрема міжнародних) відправленнях заборонено ст. 26 Закону України «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори».

Окремою приміткою до статті зазначено, що невеликий розмір наркотичних засобів та психотропних речовин визначає центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, протидії їхньому незаконному обігу. Цю функцію виконує Міністерство охорони здоров'я України, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 25 березня 2015 р. № 267.

Перелік наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 6 травня 2000 р. № 770, що містить Список особливо небезпечних наркотичних засобів, обіг

яких заборонено, та Список особливо небезпечних психотропних речовин, обіг яких заборонено.

Розміри наркотичних засобів визначено на підставі наявної практики боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів та з урахуванням міжнародної практики, що базується на визначеній добовій дозі.

Розміри невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які перебувають у незаконному обігу визначено в таблицях невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які перебувають у незаконному обігу, затверджених наказом МОЗ України від 1 серпня 2000 р. № 188 (у редакції від 19 червня 2015 р.).

УДК 342.22:351

Кульбачко В.В.¹, Купін А.П.²

¹ студ. групи Ю-319 НУ «Запорізька політехніка»,

² к.ю.н., доцент НУ «Запорізька політехніка»

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРОДАЖ ПОБУТОВИХ ПІРОТЕХНІЧНИХ ВИРОБІВ

Термін піротехнічні вироби побутового призначення вживаються як піротехнічні вироби, призначені для розваг (проведення феєрверків), які вільно продають населенню та поводження з якими не потребує спеціальних знань і навичок, а використання з дотриманням вимог інструкції з застосування, що додається до піротехнічних виробів або наноситься на їх споживчому пакуванні, забезпечує за межами небезпечних зон безпеку здоров'я та життя людей, не призводить до пошкодження майна і нанесення шкоди навколишньому середовищу.

Контроль за діяльністю, пов'язаною з обігом піротехнічних виробів, проводять відповідні служби МВС України, МНС України та інших центральних органів виконавчої влади у межах своєї компетенції. Винні за порушення порядку виробництва, зберігання, перевезення, торгівлі та використання піротехнічних виробів несуть відповідальність згідно з чинним законодавством.

Приміщення для продажу побутових піротехнічних виробів повинні бути обладнані системами пожежної автоматики згідно з вимогами Переліку однотипних за призначенням об'єктів, які підлягають обладнанню автоматичними установками пожежогасіння та пожежної сигналізації, і забезпечені первинними засобами пожежогасіння. Технічне утримування установок пожежної автоматики необхідно здійснювати відповідно до вимог

Правил пожежної безпеки в Україні та Правил технічного утримування установок пожежної автоматики.

Побутові піротехнічні вироби, що надходять у продаж, повинні бути з паспортом (формуляром, інструкцією з застосування), який засвідчує відповідність побутового піротехнічного виробу вимогам нормативної документації, а також із супровідними документами, передбаченими законодавством України: накладними, товарно-транспортними накладними, сертифікатами відповідності державної системи сертифікації УкрСЕПРО або свідоцтвами про визнання або їх копіями на бланках установленого зразка.

Продаж побутових піротехнічних виробів здійснюється за наявності інструкції із застосування (експлуатації), розташованій на споживчому пакуванні. Якщо текст інструкції не вміщується на споживчому пакуванні, то аркуш з текстом інструкції має додаватися до кожного побутового піротехнічного виробу або до кожної упаковки з виробами, якщо вироби продаються споживачу упаковками.

Забороняється продаж побутових піротехнічних виробів, що не мають або втратили ідентифікаційні ознаки, з простроченим терміном придатності або з простроченим гарантійним терміном, а також неякісних (забракованих) і без інструкції із застосування (експлуатації). Забороняється продаж побутових піротехнічних виробів за відсутності сертифікатів відповідності державної системи сертифікації УкрСЕПРО або свідоцтв про визнання або їх копій на бланках установленого зразка.

Продаж побутових піротехнічних виробів на ринках забороняється. Піротехнічні вироби для комісійного продажу не приймаються.

У штаті суб'єкта господарювання, який здійснює реалізацію побутових піротехнічних виробів, повинен бути співробітник, що пройшов спеціальну підготовку з питань продажу піротехнічних виробів у навчальних закладах МВС України, які мають затверджену програму підготовки, тематичний план і ліцензію на навчання фахівців з піротехніки або вибухотехніки. Цей співробітник повинен раз на місяць проводити інструктаж продавців побутових піротехнічних виробів, про що робиться відмітка в журналі проведення інструктажів. При цьому продавцю на робоче місце видається довідка про Проходження інструктажу.

А тепер нагадаємо, що згідно з Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі - КпАП) передбачена відповідальність. Так, відповідно до ст. 195-6 КпАП порушення порядку виробництва, зберігання, перевезення, торгівлі та використання піротехнічних засобів тягне за собою накладення штрафу в розмірі від 595 грн. до 1 020 грн. з конфіскацією піротехнічних засобів.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню, тягне за собою накладення штрафу в розмірі від 1 020 грн. до 1 700 грн. з конфіскацією піротехнічних засобів.

Але тимчасові правила обігу в Україні побутових піротехнічних виробів Наказа МВС України № 1649 від 23.12.2003 року втратили чинність від 19.01.2018 року.

УДК 342.9

Найдюк О.О.¹, Купін А.П.²

¹ студ. групи Ю-319 НУ «Запорізька політехніка»,

² к.ю.н., доцент НУ «Запорізька політехніка»

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ НЕПОВНОЛІТНІХ

Необхідною умовою побудови демократичної правової держави є забезпечення прав і свобод людини, особливо дитини, чітке правове визначення статусу неповнолітніх, як суб'єктів адміністративної відповідальності, підвищення ефективності заходів, спрямованих на надійне забезпечення їх правового захисту, підвищення ефективності діяльності державних органів щодо попередження правопорушень серед цієї категорії осіб.

Притягнення до адміністративної відповідальності неповнолітніх, як суб'єктів адміністративної відповідальності має певні особливості, які повинні бути відображені в законах. Неповнолітні як суб'єкти відповідальності повинні, з одного боку, знати і розуміти, що вони, як і всі громадяни, зобов'язані дотримуватись встановлених правил поведінки, поважати закони, тому що в разі їх порушення будуть відповідати згідно із законом. А з іншого боку, застосування адміністративного впливу до неповнолітніх повинно здійснюватися на засадах неухильного дотримання процесуальних норм, гуманного ставлення до їх духовного стану, забезпечення їх права на захист, справедливої оцінки скоєного проступку і невідворотного застосування заходів відповідного адміністративного примусу.

Визначаючи відповідальність за вчинене правопорушення, законодавець визнає діяння протиправним та вказує на обов'язковість понесення негативних наслідків за скоєне діяння. Відповідальність цієї категорії осіб зумовлена особливостями їхнього фізіологічного, біологічного і психологічного розвитку, а також специфікою реалізації принципів справедливості, гуманізму, економії кримінальної репресії щодо

неповнолітніх. Особа має досягнути певного психофізичного і соціального розвитку, який надасть їй можливість усвідомлювати свою поведінку та керувати нею, а отже, бути відповідальною.

Вагомим поштовхом щодо гуманізації становища неповнолітніх стало створення перших міжнародних норм, спеціальних судів щодо неповнолітніх та окремих громадських об'єднань і рухів, які захищають їхні права. Зокрема, розробляють стандарти праці неповнолітніх, їхні фізичні та особисті права, декларується принцип рівності незалежно від походження й соціального стану, особливу увагу приділено освітнім правам неповнолітнього. Міжнародне законодавство та більшість внутрішньодержавних правових норм з післявоєнних часів не тільки декларують, а реально забезпечують спеціальний статус неповнолітніх.

Спеціальні принципи правового статусу неповнолітніх – це ті, що властиві саме цій категорії суб'єктів права і слугують чинником розмежування неповнолітніх від інших категорій суб'єктів права. Передовсім це: принцип цінності неповнолітнього віку; принцип державної турботи, підтримки й захисту неповнолітніх як особливого фізичного, фізіологічного, психологічного, соціального і правового становища особи; принцип загальної міжнародної й посиленої охорони та захисту прав і законних інтересів неповнолітніх; пріоритет прав та законних інтересів неповнолітніх перед інтересами дорослих і державними інтересами; принцип пріоритету сімейного виховання неповнолітніх; комплексність правового регулювання питань правового статусу неповнолітніх.

Сучасний період розвитку українського суспільства характеризується змінами, що охоплюють усі сфери людського життя. На тлі цих змін саме діти перебувають у найтяжчому становищі внаслідок несформованості власної системи стійких моральних переконань, ціннісних орієнтацій, що нерідко викликають неадекватну реакцію на події навколишнього життя. Особливу тривогу викликають факти, що свідчать про зростання проявів агресивності серед загалом законотримувачих підлітків і юнацтва. З огляду на це суттєвого значення набуває проблема корекції негативної поведінки на ранніх етапах її вияву, зокрема в дітей підліткового віку. В цьому віці можна спостерігати досить чіткі симптоми негативних відхилень у поведінці, які за відсутності відповідної корекційної роботи поступово перетворюються в злочинні дії. Знання неповнолітніми певних законів, норм поведінки, своїх обов'язків перед суспільством, усвідомлення ними шкоди, відповідальності й вироблення у них правової свідомості зобов'язує поводитись у певних рамках, утримує від порушень правил поведінки.

КВАЛІФІКУЮЧИ ОЗНАКИ ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ.174 КУПАП

Об'єктивна сторона – досить складне правове поняття. Як правило, з ним пов'язують зовнішній бік протиправного посягання на суспільні відносини, охоронювані законом. Об'єктивну сторону фахівці з адміністративного права розуміють як систему передбачених адміністративно-правовою нормою ознак, що характеризують зовнішню сторону проступку.

До ознак об'єктивної сторони адміністративного правопорушення належать: діяння у формі дії або бездіяльності; шкідливі наслідки діяння, які іноді називають шкодою від посягання; причиновий зв'язок між діянням та його наслідками.

Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони цього правопорушення є місце його вчинення.

Згідно диспозиції вказаної статті, місцем вчинення адміністративного правопорушення може бути:

1) населений пункт, тобто частина комплексно заселеної території України, яка склалася внаслідок господарської та іншої суспільної діяльності, має сталий склад населення, власну назву та зареєстрована в порядку, передбаченому законом;

2) відведені для стрільби місця, де її здійснюють з порушенням встановленого порядку, зокрема стрільбища-комплекси, що складаються з декількох відкритих тирів; криті (закриті) тири з непробивними стінами і стелею, де поперечні і бокові перехвати не передбачені; напіввідкриті тири з куленепробивними стінами і поперечними перехватами зверху; відкриті ділянки місцевості, що мають кулеприйомні та бокові земляні вали й необхідні зони безпеки. Порушення стрільби можуть проявлятися у стрільбі з несправної зброї або при піднятому білому прапорці, не паралельно директрисі стрільбища, одночасно з різних видів зброї та положень тощо;

3) не відведені для стрільби місця (поза місцями розташування легальних тирів, стрільбищ тощо).

Кожна з перелічених кваліфікуючих ознак становить окрему складову об'єктивної сторони зазначеного адміністративного правопорушення.

Але зміст об'єктивної сторони адміністративного правопорушення не вичерпується лише діянням і результатом, що настав, він може також відбиватися у цілій системі ознак, до яких належать місце, час, спосіб, характер, знаряддя, засоби вчинення правопорушення.

Протиправне діяння у ст. 174 КУпАП визначене як «стрільба з вогнепальної чи холодної металюної зброї, пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металюними снарядами несмертьної дії, або пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду в населених пунктах і в не відведених для цього місцях, а також у відведених місцях з порушенням установленого порядку». Із наведеного зрозуміло, що диспозиція ст. 174 КУпАП є банкетною нормою, саме тому для тлумачення термінів, що в ній містяться, необхідно звернутися до ряду нормативно-правових актів.

Аналізуючи диспозицію ст. 174 КУпАП, можна переконатися, що зазначене правопорушення може бути вчинене шляхом дії у формі стрільби. Стрільба — це ведення вогню з різних видів зброї.

Диспозиція статті 174 КУпАП сконструйована як правопорушення з формальним складом, а отже встановлення суспільно шкідливих наслідків для нього є необов'язковим.

Як уже зазначалося, зміст об'єктивної сторони адміністративного правопорушення не вичерпується лише діянням і результатом, що настав, він може також відбиватися у цілій системі ознак, до яких належать місце, час, спосіб, характер, знаряддя, засоби вчинення правопорушення. Для адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 174 КУпАП, характерними ознаками об'єктивної сторони є факультативні ознаки, зокрема:

- знаряддя правопорушення (у цьому випадку це вогнепальна чи холодна металюна зброя, пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металюними снарядами несмертьної дії, або пневматична зброя калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду);

- місце (населений пункт, не відведені для стрільби місця, а також відведені для стрільби місця);

- спосіб: з порушенням установленого порядку.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕВИКОНАННЯ БАТЬКАМИ АБО ОСОБАМИ, ЩО ЇХ ЗАМІНЮЮТЬ, ОБОВ'ЯЗКІВ ЩОДО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ

Головною цінністю будь-якої демократичної соціальної держави, що турбується про гідне майбутнє своїх громадян, традиційно вважається сім'я, де основна увага приділяється дітям. Державна сімейна політика є важливим інструментом впливу на забезпечення умов для всебічного розвитку сім'ї та її членів, найповнішої реалізації сім'єю своїх функцій і поліпшення життєвого рівня, зміцнення й розвитку соціального інституту сім'ї загалом.

Відповідно до ст. 12 Закону України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 № 2402-III, виховання в сім'ї є першоосновою розвитку особистості дитини. На кожного з батьків покладається однакова відповідальність за виховання, навчання й розвиток дитини. Батьки або особи, які їх замінюють, мають право й зобов'язані виховувати дитину, піклуватися про її здоров'я, фізичний, духовний і моральний розвиток, навчання, створювати належні умови для розвитку її природних здібностей, поважати гідність дитини, готувати її до самостійного життя та праці.

Згідно з ч. 1 ст. 184 Кодексу України про адміністративні правопорушення, ухилення батьків або осіб, які їх замінюють, від виконання передбачених законодавством обов'язків щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання неповнолітніх дітей тягне за собою попередження або накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 150 Сімейного кодексу України передбачає, що батьки зобов'язані піклуватися про здоров'я дитини, її фізичний, духовний і моральний розвиток, батьки зобов'язані забезпечити здобуття дитиною повної загальної середньої освіти, готувати її до самостійного життя.

Аналіз приписів Закону України «Про освіту» й Закону України «Про охорону дитинства» дає змогу дійти висновку, що під невиконанням обов'язків щодо виховання та навчання дітей варто розуміти різні форми бездіяльності, у результаті яких відсутня належна турбота про виховання та навчання неповнолітніх. Ухилення батьків та осіб, що їх замінюють, від виконання своїх обов'язків може виражатися в тому, що вони не піклуються про моральне виховання, фізичний розвиток дітей і зміцнення їхнього

здоров'я, створення необхідних умов для своєчасного одержання ними освіти, успішного навчання, підготовки до трудової діяльності тощо.

Отже, правовою підставою для покладання відповідальності на батьків (законних представників), за ч. 1 ст. 184 Кодексу України про адміністративні правопорушення, є наявність ознак та елементів складу правопорушення, що полягає в невиконанні батьками чи іншими особами, які їх замінюють, обов'язків щодо утримання, виховання, навчання, захисту прав та інтересів неповнолітніх. З'ясування цих ознак і правильне застосування норми сприяють дотриманню принципів законності й презумпції невинності.

Можна зазначити, що недоліком законодавчої норми, закріпленої в ч. 1 ст. 184 Кодексу України про адміністративні правопорушення, є відсутність ознак, характерних для цього правопорушення. Законодавець у диспозиції ч. 1 зазначеної норми лише перераховує обов'язки батьків, невиконання яких тягне адміністративно-правові санкції.

Якщо аналізувати зміст указаної норми, то ухиленням від виконання батьківських обов'язків не повинна вважатися будь-яка дія, а вважатиметься невиконання обов'язків, чітко передбачених законодавством, і лише тих, які стосуються забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання дітей. А оскільки пояснення терміна «законодавство» в Кодексі України про адміністративні правопорушення не наведено, то можна використовувати його в значенні, вказаному в Рішенні Конституційного Суду України від 09.07.1998 у справі про тлумачення терміна «законодавство». Так, варто виходити з того, що ним охоплюються закони України, чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також постанови Верховної Ради України, укази Президента України, декрети й постанови Кабінету Міністрів України, прийняті в межах їхніх повноважень і відповідно до Конституції України й законів України. Тобто якщо вказані акти передбачають обов'язки батьків стосовно дітей, які стосуються забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання останніх, то за їх невиконання таких батьків мають притягувати до відповідальності згідно з ч. 1 ст. 184 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

ПАРЛАМЕНТСЬКА РЕСПУБЛІКА В УКРАЇНІ ЯК ОПТИМАЛЬНА ФОРМА ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ

У контексті пошуку оптимальної форми державного правління для України значного поширення набула ідея переходу до парламентської республіки, прихильниками якої нині є чимало вітчизняних політиків. Так, різні варіанти «парламентаризації» системи влади озвучувалися в програмах таких учасників президентських виборів-2019, як Р. Безсмертний, О. Вілкул, Ю. Кармазін, О. Мороз. Кандидат на посаду президента Ю. Тимошенко на старті своєї виборчої кампанії висловлювала намір побудувати в Україні республіку канцлерського типу. Серед кандидатів у президенти протилежну позицію – встановлення суто президентського правління з ліквідацією посади прем'єр-міністра – задекларував лише О. Ляшко.

Форма державного правління – спосіб організації верховної влади, який визначає систему її найвищих органів, порядок їх формування і особливості розподілу повноважень між ними, а також взаємовідносини з населенням держави.

Після прийняття Декларації про державний суверенітет України республіканська форма державного правління в країні зазнала такої еволюції (5 етапів): 1) парламентська республіка: від прийняття Декларації про державний суверенітет (16.07.1990) до всенародного референдуму, яким був схвалений Акт проголошення незалежності України та обрання Президента в Україні (до 1.12.1991); 2) парламентсько-президентська республіка: 1.12.1991 р. – 08.06.1995р. до підписання Конституційного договору між Верховною Радою і Президентом України; 3) президентсько-парламентська республіка: з червня 1995 р. до вересня 2005 року. Тобто, з моменту підписання Конституційного договору, після скасування якого з червня 1996 р. ця форма правління залишилась чинною на основі Конституції України, до початку вступу в силу прийнятих 8.12.2004 р. змін до Конституції України; 4) парламентсько-президентська республіка: відповідно до закону України «Про внесення змін у Конституцію України» (8.12.2004 р.) початком переходу до неї є вересень 2005 р., а завершенням – час набуття повноважень Верховною Радою, обраною 2006 року; 5) президентсько-парламентська республіка: згідно з рішенням Конституційного Суду України від 30 вересня 2010 року у справі за конституційним поданням 252 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону

України «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 року N 2222-IV.

До однієї з форм державного правління, яку ми наразі обговорюємо, належить парламентська республіка, що являє собою різновид республіканської форми правління, де парламент, виступаючи повновладним органом, формує політично відповідальний перед ним уряд і зазвичай обирає президента, який займає в системі державних органів символічну юридичну роль.

Предметом дослідницького інтересу українських державознавців неодноразово була проблематика республіканської форми правління й, зокрема, канцлерської республіки як особливого різновиду парламентського правління (В. Авер'янов, Я. Бариська, І. Коліушко, В. Шаповал, П. Шляхтун та ряду інших).

Критична позиція багатьох дослідників і періодичні заклики до реформування системи влади зумовлюються загальною незбалансованістю та іншими недоліками змішаної парламентсько-президентської моделі як продукту певного політичного компромісу. В умовах змішаного правління постійне відтворення інституціонального конфлікту в трикутнику «парламент – уряд – президент» часто є абсолютно природним і закономірним, оскільки два центри влади – Парламент і Президент – наділені електоральними мандатами (обираються на прямих загальнонаціональних виборах). Полярність цих двох політичних інститутів від початку закладено у змішані форми врядування як елемент системи стримувань і противаг. Змішані системи є складнішими за умовно чисті парламентські чи президентські моделі, проте передбачають існування більшої кількості запобіжників автократизації політичного режиму.

На перший погляд у межах так званої «змішаної моделі» можливе подолання недоліків обох класичних форм державного правління й синтез їх позитивних рис. Інколи її називають напівпрезидентською, проте доцільніше виділяти парламентсько-президентську і президентсько-парламентську республіки залежно від того, яка гілка влади займає пріоритетне становище під час формування уряду та як розподілено виконавчу владу між президентом та урядом. Глава держави тут не обов'язково є одноосібним носієм виконавчої влади, а, як правило, розділяє ці повноваження з прем'єр-міністром, який очолює уряд. Так виникає подвійна структура (дуалізм) виконавчої влади з двома лідерами.

Наявна парламентсько-президентська модель є причиною конкуренції та конфліктів між президентським і парламентсько-урядовим центрами влади. Протиріччя між ними можуть нівелюватися в разі належності президента, прем'єр-міністра й парламентської більшості до однієї політичної сили. Однак надійною запорукою стабільності влади може бути

лише усунення об'єктивних передумов суперництва. Такими передумовами є насамперед конфлікт легітимностей (і парламент, і президент обираються на загальних виборах) і можливість подвійного впливу на виконавчу вертикаль. Водночас політична культура українського суспільства, актуальна громадська думка та кризова ситуація в державі зумовлюють необхідність не лише сильної та консолідованої, а й високоперсоніфікованої влади. Отже, найбільш прийнятною для України серед демократичних парламентських форм правління на наш погляд є саме парламентська (канцлерська) республіка. Вона характеризується передусім особливим конституційним статусом глави уряду та виконавчої влади (прем'єр-міністра) як лідера політичної сили, що виграла парламентські вибори. За умови скасування загальних виборів глави держави, прем'єр-міністр фактично поєднуватиме президентську й парламентську легітимності. Одноосібно очолюючи виконавчу гілку влади, такий «сильний» прем'єр унеможливлуватиме ситуацію владного дуалізму. Проте, перехід до канцлерського правління, крім відповідних конституційних змін, вимагатиме також реформування виборчого законодавства та партійної системи. У кожному разі головною метою трансформації системи влади в Україні має бути усунення управлінського дуалізму з одночасним забезпеченням чіткої системи стримувань і противаг у дусі європейських стандартів демократії.

Таким чином, аналізуючи перспективи конституційного реформування української влади та оптимізації системи влади на користь інституту глави уряду, - лише запровадження парламентського обрання глави держави має покласти край конфліктові легітимностей і управлінському дуалізму. Збалансування державного механізму шляхом вирішального зміцнення парламентсько-урядового центру влади, безумовно, відповідало б задекларованому на найвищому рівні європейському демократичному вибору нашої держави.

Отже, логіка оптимізації системи влади в Україні, зрештою, має привести суспільство й політичний клас до остаточного вибору на користь канцлерської (прем'єрської) – із сильним прем'єром і, найімовірніше, «парламентським» президентом. Напевно європейській політичній традиції однозначно більше відповідатиме саме цей варіант. Нова система влади в Україні має насамперед покінути з президентсько-урядовим управлінським дуалізмом, забезпечивши натомість чіткий баланс стримувань і противаг.

ПРОБЛЕМАТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЦЕДУРИ ІМПІЧМЕНТУ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Ефективне функціонування влади при її поділі на законодавчу, виконавчу та судову можливе тільки за наявності чітко відрегульованого механізму стримувань і противаг, тобто коли одна гілка влади контролює іншу з питань, які мають загальнонаціональний характер і від яких залежить курс державної політики. Одним із таких механізмів контролю за діяльністю вищих посадових осіб є процедура імпічменту. Імпічмент в Україні не повністю ввібрав у себе кращі здобутки країн усталеної демократії. Адже ускладненість процедури майже повністю унеможливило проведення цієї процедури на практиці. Це, з одного боку, породжує зловживання главою держави своїми повноваженнями, з іншого – зумовлює імовірність неправового вирішення питання про відповідальність президента і можливість його зміщення в силовому порядку. Такі обставини зумовлюють необхідність оптимізації механізму конституційно-правової відповідальності Президента України та інших вищих органів державної влади, зокрема удосконалення процедури імпічменту глави держави. Успішність вирішення цього завдання залежить від повноти з'ясування правової природи імпічменту, його призначення і місця в структурі відповідальності, а також критичного опрацювання вітчизняного і врахування відповідного зарубіжного досвіду реалізації цієї процедури.

Дострокове усунення глави держави із займаної посади в порядку імпічменту слід розглядати як форму конституційно-правової відповідальності – специфічний вид юридичної відповідальності, що настає у випадках і порядку, передбачених в конституції держави, підставою настання якої є вчинення конституційного правопорушення.

Усунення Президента України з поста в порядку імпічменту є способом притягнення Президента України до конституційної відповідальності. Імпічмент є позасудовим конституційним процесом, за змістом якого Верховна Рада України у разі вчинення державної зради або іншого злочину Президентом України може достроково припинити його повноваження, усунувши з поста.

В нашій державі є багато проблем з реалізацією процедури імпічменту. Розглянемо усім відомий приклад дострокового припинення повноважень Президента України Януковича Віктора Федоровича у невизначений Конституцією України спосіб.

Причиною усунення Януковича В.Ф стала його зникнення з міста Києва, що призвело до прийняття Верховною Радою України Постанови «Про самоусунення Президента України від виконання конституційних повноважень та призначення позачергових виборів Президента України» 22 лютого 2014 року.

Противники усунення Віктора Януковича від влади заявляють, що його усунення є незаконним та неконституційним, покликаючись на 108, 109, 110, 111, 112 статті Конституції України, якими врегульовано дострокове припинення повноважень президента у разі його: 1) відставки; 2) неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров'я; 3) усунення з поста в порядку імпічменту; 4) смерті. Однак цими та іншими статтями Конституції та будь-яким іншим законами не передбачено процедуру відставки президента у випадку його самовільного незаконного самоусунення від виконання обов'язків президента та зникнення шляхом втечі з країни. В постанові Верховної Ради України «Про самоусунення Президента України від виконання конституційних повноважень та призначення позачергових виборів Президента України» від 22-го лютого 2014 року вказано, що В.Ф. Янукович у неконституційний спосіб самоусунувся від здійснення конституційних повноважень та є таким, що не виконує свої обов'язки. Постановою від 23-го лютого 2014 року «Про покладення на Голову Верховної Ради України виконання обов'язків Президента України згідно із статтею 112 Конституції України» Верховна Рада поклала на Голову Верховної Ради України Олександра Турчинова обов'язки президента. Верховна Рада, приймаючи ці постанови, діяла згідно юридичних концепцій аналогії закону та аналогії права і, таким чином, усунула прогалини в Конституції в ситуації, коли президент, порушуючи законодавство, самовільно ухилився від виконання покладених на нього законом президентських функцій шляхом зникнення з країни. Звертаємо увагу, що процедура імпічменту Януковича В.Ф. (яку частково намагалися реалізувати на практиці) так і не відбулася.

Проблема нереалістичності процедури імпічменту загалом спричинена відсутністю чіткого і юридично виваженого нормативно-правового механізму її врегулювання.

Коріння цієї проблеми на наш погляд закладено в самій конструкції процедури імпічменту, закріпленої статтею 111 Конституції України. Українська конструкція процедури імпічменту об'єднала дві різні моделі імпічменту, які існують у світі паралельно одна одній. Перша передбачає застосування до президента процедури імпічменту за злочин, який він нібито вчинив, і усунення його з посади або після винесення обвинувального судового вироку, або після отримання необхідного висновку щодо наявності в його діях складу злочину, котрий передусє судовому процесу. Друга

процедура має виключно політичний характер і передбачає усунення президента від займаної посади без суду або пред'явлення офіційних звинувачень. Вона може застосовуватися або у випадку вчинення президентом неконституційних, але не кримінально караних діянь, або у випадку низької легітимності президента. Лише в цьому випадку вимагається велика кількість голосів у парламенті для ухвалення імпічменту президенту країни.

Отже, процес має містити не більше двох-трьох кроків і забезпечувати баланс між захистом президента від політично вмотивованого зняття з посади і можливістю проведення ефективної процедури імпічменту. Для цього необхідно змінювати статтю 111 Конституції. Жодне законодавче регулювання без конституційних змін не вплине на можливість проведення імпічменту в Україні. Як варіант змінити конституційні положення та передбачити можливість реалізації процедури імпічменту:

— у разі порушення президентом Конституції (при виконанні повноважень президента);

— у разі вчинення ним діянь, що мають ознаки державної зради або іншого умисного злочину.

Конституційний Суд має надавати висновок щодо порушення Президентом Конституції. А тимчасова слідча комісія — щодо наявності в діяннях Президента ознак умисного злочину. Таким чином передбачаються дві альтернативні процедури імпічменту у разі порушення Конституції і вчинення злочину. Остаточне рішення щодо імпічменту мають ухвалити, щонайменше, 300 парламентаріїв.

УДК 342.7

Гавриш С. О.

студ. гр. Ю-119 НУ «Запорізька політехніка»

ПРАВО ГРОМАДЯН НА МИРНІ ЗІБРАННЯ: ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Право на мирні зібрання та демонстрації як одне із загальновизнаних прав людини проголошено основними міжнародними документами у сфері захисту прав людини: Загальною декларацією прав людини (ст. 20), Міжнародним пактом про громадянські та політичні права (ст. 21), Американською конвенцією про права людини (ст. 15) та Європейською конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод (ст. 11).

Свобода мирних зборів є однією з важливих можливостей публічної реалізації права на свободу висловлювань та права на свободу асоціацій.

Право на свободу мирних зібрань гарантується Конституцією України є невідчужуваним і непорушним правом, а саме ст. 39 встановлює, що громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування.

Обмеження щодо реалізації цього права може встановлюватися судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку - з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей». Їх невідчужуване і непорушне право, гарантоване Основним Законом України. Право на мирні зібрання має важливе значення для реалізації колективного вираження поглядів громадян. Основною метою мирних зібрань є вираження різноманітних, а не лише політичних, поглядів або їх формування. Під час здійснення права на мирне зібрання, громадяни можуть, крім поглядів, виражати і думки, переконання, уявлення, віру (особливо під час релігійних зібрань).

Кожна форма передбачених Конституцією України мирних заходів має свої особливості.

Збори – це мирний захід, що проводиться, як правило, у спеціально відведеному та пристосованому для цього місці з метою колективного обговорення і вирішення будь-яких професійних, організаційних, соціально-побутових та інших питань.

Мітинг – це мирний захід, що проводиться для підтримки вимог, резолюцій, інших звернень у заздалегідь визначеному відкритому місці.

Демонстрація – це специфічний вид мітингу, що проводиться, як правило, у виді організованого пересування учасників за заздалегідь визначеним маршрутом і передбачає використання плакатів, транспарантів та інших засобів наочної агітації.

Пікетування – це специфічний вид мітингу поблизу будинку, споруди чи іншого об'єкта, в яких розміщені підприємства, установи, організації, органи державної влади чи органи місцевого самоврядування, які, на думку учасників заходу, можуть сприяти вирішенню висловлених ними вимог.

Похід – це мирний захід у виді масового організованого руху вулицями та дорогами за заздалегідь визначеним маршрутом.

Нажаль, реалізація права громадян на мирні зібрання в Україні починаючи з 2004 року, незалежно від того, в якій формі задекларовано проведення мирного зібрання — на практиці переходить за рамки юридично встановлених конструкцій і проявляється у порушенні громадської безпеки та порядку, посяганні на здоров'я та життя населення.

У зарубіжних державах забезпечення порядку під час мирних зібрань і форми саме «мирного» зібрання не лише законодавчо покладається на

поліцію, але й законодавчо визначені механізми дії поліцейських щодо забезпечення безпеки і спокою під час таких зібрань.

Так, наприклад, в Ізраїлі провідна роль в охороні громадського порядку відводиться Департаменту правопорядку і громадської безпеки, який є найбільшим і найпотужнішим поліцейським підрозділом, що складається з ряду структурних підрозділів, в тому числі мережи чергових підрозділів (пунктів екстреного виклику), патрульної ділянки і патрульної служби. В Ізраїлі законодавчо передбачено, що поліція має право втручатися в хід демонстрації, якщо у організаторів немає дозволу на її проведення, або якщо демонстрація переросла в заворушення (або є можливість такого розвитку ситуації) [1].

На відміну від Ізраїлю, в США і Канаді організація дозвільної події - це відповідальність не поліції, а місцевої влади, як зараз в Україні. Тим не менш, більше п'ятдесяти відсотків роботи поліції США зайнято саме охороною громадського порядку, лівова частка яких закріплена за місцевою патрульно-охоронною службою поліції, основним завданням якої є запобігання злочинів або правопорушень і початкове розслідування злочинів по «гарячих ароматах». На патрульну службу територіальних органів покладено профілактичну роботу з населенням спецпідрозділами, крім того, в мегаполісах з районами де відбуваються заворушення громадського порядку, відбувається направлення більшої кількості патрульних [1].

В Україні досі не прийнятий спеціальний закон, який регулює реалізацію права на мирне зібрання. Верховна Рада України розглянула ряд законопроектів про реалізацію цього права, однак очікуваного результату - прийняття законопроекту - досягти не вдалося.

Проаналізувавши досвід поліції в забезпеченні громадської безпеки та порядку під час масових заходів країн Євросоюзу, українські науковці В.Пчелін, Л.Фоміна, Р.Максакова і І.Кубарієв, звертають увагу, що в цих країнах, щоб зупинити безлади, співробітникам правоохоронних органів (відповідно до закону про поліцію та ряду інших нормативних актів) дозволяють використовувати не смертоносну зброю. Крім того, законодавчо визначено, що особи, які порушили громадський порядок, вчинили хуліганські дії під час мирних масових заходів, можуть бути затримані поліцією і доставлені в суд без зволікання, і в таких випадках судова влада працює в будь-який час доби щоб з'ясувати істину по цій справі [2]. На наш погляд, законодавцю під час подальшої законопроектної роботи в цьому напрямку такий досвід слід врахувати.

Законодавство України про мирні зібрання потребує удосконалення відповідно до змін, котрі відбулися в суспільному та державному житті нашої країни, і відповідно до положень міжнародних документів з прав людини. Так, обов'язково має бути прийнято спеціальний Закон України, який б на

законодавчому рівні визначив би порядок реалізації права на мирні зібрання громадян, а також має бути законодавчо визначений механізм дій правоохоронних органів в разі, якщо мирні зібрання переходять в масові безпорядки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Міжнародний досвід діяльності патрульної служби у забезпеченні охорони громадського порядку від 2011 року [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://ipo.naiu.kiev.ua/documents/metoduchni_rek/miznar.doc
2. Vitalii Pchelin, Lina Fomina, Ruslana Maksakova, Ivan Kubariiev. Foreign experience in providing public security and order by police during mass events and the possibility of using it in Ukraine. // Asia life sciences. The Asian International Journal of Life Sciences. Supplement 21(2): 2019. С. 233-246 . URL: www.academia.edu/33138678/Asia_Issn_01173375_Life_Sciences.

УДК 324

Осовська Д.Д.

студ. гр. Ю–119 НУ «Запорізька політехніка»

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ НАРОДОВЛАДДЯ В УКРАЇНІ

Визначальне значення ідеї народовладдя для становлення незалежності України зумовлено змістом Декларації про державний суверенітет України, основою якої є саме народовладдя, а також Актом проголошення незалежності України, затвердженим Українським народом на референдумі 1 грудня 1991 року. Від імені Українського народу і керуючись Актом проголошення незалежності України було прийнято й Конституцію України, яка остаточно закріпила принцип народного суверенітету і народовладдя.

Згідно зі ст. 5 Конституції, носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ, який здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та місцевого самоврядування. Безпосереднє народовладдя (або «безпосередня демократія») – це участь громадян України у реалізації різноманітних форм влади, їх безпосередню владну діяльність, що спрямована на вирішення важливих державних та суспільних питань, прийняття рішень, а також втілення їх в життя. [1, с. 220]

Принципу народовладдя притаманні функції, серед яких основними є такі: установча, уповноважуюча, державно-організаційна та контрольна. Саме ці функції відображають головні сторони здійснення влади народу.

Так, установча функція народовладдя – суверенне право народу на створення власної держави та зміну Конституції; уповноважуюча функція народовладдя – суверенне право народу визначати персональний склад органів представництва шляхом виборів або призначення; державно-організуюча функція народовладдя – спрямованість діяльності державного апарату на здійснення народовладдя в країні; контрольна функція народовладдя – інформування народу щодо здійснення влади та подолання нелегітимних наслідків такої діяльності.

Конституція України в третьому розділі закріпила основоположні форми народовладдя — вибори і референдум, але таких форм значно більше. До них також належать: громадські та всенародні обговорення актуальних питань місцевого і загальнодержавного рівня; збори трудових колективів; збори громадян за місцем проживання; наради загальнодержавного й місцевого значення; мітинги і демонстрації; громадські слухання, звернення громадян (петиції). [1, с. 221]

Народовладдя – це одна з найголовніших форм виразу єдності та цілісності у суспільстві, а дієвість та сила цієї єдності прямо залежить від того, яким є народовладдя, тобто його дійсність та реалізація. Тож виникає питання чи реалізоване народовладдя саме в Україні?

Нажаль, на практиці принципи народовладдя, розподілу влад, верховенства права, пріоритету прав і свобод громадян, закріплені в розділі Конституції, не знаходять свого реального втілення.

Недосконалість механізмів виборів і референдуму, конфліктна практика формування державної влади, внутрішньо суперечлива конституційно-правова модель її організації, посилена недотриманням принципів її здійснення, блокування реалізації принципу народовладдя свідчать, що як ніколи гострою політико-правовою проблемою стає здійснення ефективної установчої влади, насамперед через конституційний процес. [2, с. 280]

До головних проблем народовладдя в Україні науковці ще в 2004 році відносили такі: конфліктність у політичній системі держави; відокремленість органів державної влади їх посадових осіб від своїх виборців; невиконання політичними партіями своїх обіцянок і недотримання передвиборчих програм; недостатня гласність і контроль за прийнятими рішеннями представницьких органів; прийнятих законів і рішень всупереч інтересам українського народу; відсутність відповідальності та механізму покарання депутатів різного рівня за порушення виборчих обіцянок і не відстоювання інтересів своїх виборців; зниження авторитету та поваги до представницьких органів влади; недостатній рівень демократичної політичної культури свідомості населення і прагнення до реальних дій та змін; недостатній рівень впливу громадян на здійснення контролю за органами державної та місцевої

влади за прийнятим ними рішень і механізму їх реалізації. [3] Нажаль, на сьогодні, через 7 років, – ці проблеми залишаються актуальними.

Для подолання цих проблем необхідно об'єднатися державі та громадянському суспільству, знайти спільні інтереси, ціннісні орієнтири, мати одну основу – український народ. Громадянське суспільство як суспільство громадян, що є рівними в своїх правах, суспільство, яке не залежить від держави, але взаємодіє з нею заради спільного блага, є базисом держави, де держава, в свою чергу, захищає демократичні принципи самоврядування всіх недержавних організацій, які безпосередньо формують громадянське суспільство. [4, с. 44]

Усвідомити ідеал народовладдя та його соціально-правову і політичну цінність має, передусім, саме громадянське суспільство, оскільки без творчої громадянської активності, без усвідомлення своєї соціальної самоцінності та політичної першості в системі взаємовідносин «людина — суспільство — держава» цей принцип втрачає своє визначальне значення та закладений в нього потенціал.

Усвідомити реальну цінність цієї основоположної ідеї має і держава та її органи, зрозумівши, нарешті, що Український народ має свою унікальну історичну мудрість, яка дозволяє робити правильний зважений вибір у будь-якій ситуації та дієво вирішувати будь-які проблемні питання загальнодержавного та місцевого значення.

Лише тісна співпраця органів державної влади та інститутів громадянського суспільства забезпечить становлення України як дійсно суверенної, демократичної, правової держави, що посідає провідне місце в сучасному державно-організованому світі.

Таким чином, можна дійти висновку, що сучасна Україна потребує стійку демократичну владу, яка має базуватися на довірі народу та його активній участі в здійсненні державної політики. Громадяни повинні в повній мірі реалізовувати принцип народовладдя не тільки через вибори, а й через контроль виконання обіцянок, що даються партіями та кандидатами на виборах. Необхідно сприяти зустрічам депутатів з виборцями, гласному обговоренню програм партій, включенню громадян в управління державними справами і вихованню у народі громадянської відповідальності.

Для того, щоб дійти таких змін потрібно розробити законодавчу базу, яка б забезпечувала практичну реалізацію народовладдя в Україні і створила реальні механізми участі громадян в політичному житті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституційне право України: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. В. П. Колісника та Ю. Г. Барабаша. – Х.: Право, 2008. – 416 с.

2. Конституційно-правові проблеми організації та реалізації установчої влади в Україні: монографія / Р.М. Максакова. – Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2012. – 436 с.

3. Політологія: курс лекцій: Навч. посіб. – Тернопіль: Магнолія плюс, 2004. –236 с.

4. Мірошниченко Ю.Р. Конституційно-правове забезпечення народовладдя в Україні. Монографія. Київ: Фенікс, 2012. 359 с.

УДК 324

Коряк В.Я.

студ. гр. Ю-119 НУ «Запорізька політехніка»

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОРЯДКУ ОРГАНІЗАЦІЇ І ПРОВЕДЕННЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО РЕФЕРЕНДУМУ

Особлива роль у системі народовладдя в Україні належить референдумові, як найбільш природній формі народовладдя. Такою його можна вважати тому, що рішення референдуму вказують на істинну волю народу.

Основний Закон України – Конституція України в розділі III «Вибори. Референдум» регламентує загальні фундаментальні норми щодо референдумів в Україні. Наприклад, стаття 69 Конституції України передбачає, що народне волевиявлення здійснюється через вибори, референдум та інші форми безпосередньої демократії.

Відповідно до статті 72 Конституції України встановлено головного суб'єкту ініціювання всеукраїнського референдуму — це громадяни України. Також з ініціативою щодо проведення всеукраїнського референдуму можуть виступити народні депутати України або Президент України. Всеукраїнський референдум проголошується за народною ініціативою на вимогу не менш як трьох мільйонів громадян України, які мають право голосу, за умови, що підписи щодо призначення референдуму зібрано не менш як у двох третинах областей і не менш як по сто тисяч підписів у кожній області.

Всеукраїнський референдум призначається Верховною Радою України або Президентом України відповідно до їхніх повноважень, встановлених Конституцією.

Також Конституція України у ст.73 зазначає, що лише всеукраїнським референдумом вирішуються питання про зміну території України. Прецедентів щодо зміни території України через всеукраїнський референдум історія України не знає, хоча відомо, що 16 березня 2014 року на території Автономної Республіки Крим було проведено неконституційний та

незаконний, не визнаний ні Україною, ні міжнародною спільнотою референдум «О статусе Крыма», предметом якого було приєднання всієї території Автономної Республіки Крим до складу Російської Федерації в якості суб'єкта федерації. При цьому в бюлетені неможливо було дати негативну відповідь. Цей так званий референдум було проведено всупереч українському законодавству, а тому його рішення не мають юридичної сили і не знайшли визнання ні з боку України, ні з боку країн-учасниць ООН.

Конституція України також має забороняючі норми по відношенню до всеукраїнського референдуму. Стаття 74 Конституції України наголошує: референдум не допускається щодо законопроектів з питань податків, бюджету та амністії.

Вихідні засади щодо організації референдумів в Україні визначені Розділом III Конституції України, а більш детально врегульовані Законом України «Про народовладдя через всеукраїнський референдум» який був прийнятий Верховною Радою України 26 січня 2021 року, та лише 08 квітня 2021 року підписаний Президентом України. Прийняття цього закону було довгоочікуваним в українському суспільстві, бо з 2018 року громадяни не мали можливості реалізувати проголошене Конституцією України право брати участь у референдумі, у зв'язку з тим, що механізм реалізації цього права не був законодавчо визначеним. Це пояснюється тим, що закон який визначав такий механізм: Закон України «Про всеукраїнський референдум» від 06 червня 2012 року було визнано неконституційним Рішенням Конституційного Суду України № 4-р/2018 від 26 квітня 2018 року.

Особливістю нового Закону «Про народовладдя через всеукраїнський референдум» є те, що він забороняє одночасне проведення двох найголовніших форм безпосередньої демократії — виборів і референдумів; Закон дозволяє виносити на всенародне обговорення лише одне питання. Також Закон передбачає можливість проведення електронного голосування, що з одного боку напевне є логічним в умовах проголошеної керівництвом країни диджиталізації, але може викликати питання з реалізацією принципу прямих виборів в разі неналежного законодавчого і технічного забезпечення процесу електронного голосування, а згаданий Закон не містить в собі жодних норм, які би регулювали цей процес .

Всеукраїнський референдум — безумовно є важливим і необхідним інструментом народовладдя в Україні. Цей інститут є потужним інструментом, який, при правильному підході, може дати народові України реальну можливість впливати на найважливіші процеси в державі. Проте, іншою стороною медалі цього потужного важеля впливу є неповоротність його дії. Рішення всеукраїнського референдуму за юридичною силою майже прирівнюються до Конституції України, бо саме український народ є носієм суверенітету і є єдиним джерелом влади в Україні.

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ: ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ КОНСТИТУЦІЙНОГО РЕФОРМУВАННЯ

Роль Глави держави у здійсненні конституційної реформи та статус Гаранта додержання Конституції України вимагають особливої уваги з огляду на перспективи конституційної реформи в Україні, одним із результатів якої має бути створення демократичного в загальному розумінні інституту Президентства.

Актуальною проблемою та одним із основних питань для реформування інституту Президентства є взаємовідносини з парламентом.

Відносини президента з парламентом – головний елемент державного механізму в країнах світу. Від ефективності взаємодії цих політичних інститутів багато в чому залежить стабільність всієї політичної системи. Зміни характеру відносин між президентом та парламентом обумовлені, як відомо, радикальними змінами в державних структурах, що пов'язані з формуванням практично нової форми держави. Саме відносини між президентом і парламентом багато в чому впливають на форму державного правління [1, с. 178].

Прикладом цьому є конституційна реформа в Україні, коли шляхом розподілу повноважень між Верховною Радою України та Президентом України в країні форма правління з президентсько-парламентської змінюється на парламентсько-президентську.

Реально Президент України може ефективно реалізувати свій конституційно-правовий статус лише за сприятливих політичних обставин: коли парламентська коаліційна більшість та утворений нею Уряд будуть партійними союзниками Глави держави, а ще краще – представлятимуть із ним єдину політичну силу.

За інших умов, тобто у випадку протистояння, реалізація конституційно-правового статусу Президента України зазнаватиме суттєвих ускладнень, якщо не буде в частині окремих повноважень зведена нанівець. Відтак, на поточний момент реалізація конституційно-правового статусу Президента України значною мірою детермінується політичними чинниками і виявляє недостатність конституційних гарантій цього статусу.

Сьогодні інститут Президентства в Україні дійсно потребує комплексного вдосконалення шляхом конституційного реформування, підвищення рівня законодавчої регламентації. Це сприятиме підвищенню

ефективності управління інституту Президентства, також передбачає здійснення системи заходів, серед яких пріоритетними напрямами є вдосконалення нормативно-правової бази та забезпечення впровадження президентських рішень на практиці [1; 37-40].

Досягненню цих цілей сприятиме уточнення процедури законодавчої ініціативи, ветоування та промугляції законів, регламентація звернень Президента України до Конституційного Суду України, конкретизація предметних меж президентських указів, порядок обрання Президента України та дострокового припинення його повноважень [2, с. 448].

Також, окрема увагу у конституційному реформуванні повинна відводитись перегляду та доопрацюванню підстав і процедури дострокового припинення повноважень Президента України, передусім, з позицій недопущення Главою держави порушення вимог до особи Президента України, забезпечення можливості волевиявлення народу з питань довіри главі держави та загальної оптимізації механізму усунення Президента України з поста в порядку імпічменту. Унормування взаємодії Глави Держави з парламентською більшістю та опозицією.

Важливу роль у підвищенні ефективності управління відіграє вдале здійснення Президентом України кадрових, адміністративних, нормотворчих повноважень. Останні мають бути спрямовані на забезпечення злагодженої роботи органів при Президентові України, запобігання корупції, сприяння децентралізації та демократизації управління.

Порядок діяльності апарату та інших допоміжних органів глави держави, має визначатись на засадах підконтрольності і підзвітності главі держави, його допоміжних органів та координаційного статусу Канцелярії Президента України у системі допоміжних органів Президента України [3, с. 450].

Названі завдання спрямовані на те, щоб оптимізувати взаємодії вищих органів держави. Вони передбачають прийняття законів, усунення суперечностей у функціонуванні парламентських коаліцій, Конституційного Суду України, інших інститутів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. О. Т. Волошук. Інститут президента у Франції, Росії та Україні: конституційні норми і політична практика: монографія / О. Т. Волошук. – Чернівці: Технодруk, 2009. – 260 с.
2. Н. В. Агафонова. Актуальні питання конституційного реформаційного процесу / Н. В. Агафонова / Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – 2016. – Випуск 4. – Том 1. – С. 37-40.

3. І. М. Старків. Історико-правові витоки інституту президентства в Україні та світі / І. М. Старків / Форум права. – 2012. – № 4. – 859 с.

УДК 342.5

Вінс В. Г.

студ. гр. Ю-110м НУ «Запорізька політехніка»

ЗАСАДИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ УКРАЇНИ

Єдиним джерелом влади у демократичній державі є народ. Структура влади теоретично побудована так, що легітимним джерелом влади в державі визнаються її громадяни. Оскільки пряме правління народу в сучасних умовах є практично неможливим, народ здійснює свою волю через представників, яких обирає за допомогою законодавчо закріпленої процедури виборів. Саме тому з'ясування ролі парламенту в демократичному суспільстві, статусу народного депутата України є не тільки політичною, але і правовою проблемою. Діяльність парламенту є надзвичайно важливою і суттєво впливає на діяльність виконавчої й судової гілок влади, оскільки він є основною владною структурою держави, що може протистояти виконавчій владі у її прагненні отримати якомога більше прав для реалізації власних повноважень.

Відповідно до Преамбули Закону України від 17 листопада 1992 року «Про статус народного депутата України» народні депутати України є повноважними представниками народу України у Верховній Раді України та відповідальними перед ним. Вони покликані виражати і захищати суспільні інтереси та інтереси своїх виборців, брати активну участь у здійсненні законодавчої та контрольної функції Верховної Ради України.

Статус народного депутата України – це його правове положення окреслене системою правових норм, які регулюють суспільні відносини пов'язані з депутатською діяльністю. Багатогранність правового статусу парламентарія України проявляється, насамперед, у тому, що: як повноважний представник всього народу України у Верховній Раді, народний депутат покликаний виражати інтереси українського народу; як член органу законодавчої влади, він зобов'язаний відстоювати загальнодержавні інтереси.

Законом України «Про статус народного депутата України» повноваження народного депутата України закріплено як окрема регламентація прав й обов'язків парламентаря: права народного депутата України визначені Розділом II «Права народного депутата України», а обов'язки – Розділом III «Обов'язки народного депутата України». Строк повноважень народного депутата України – п'ять років.

Головним завданням кожного парламентарія є участь в законотворчості та здійсненні парламентом інших його функцій, а основною метою депутатської діяльності є відображення інтересів народу в парламенті та забезпечення їх відповідності загальнодержавним інтересам.

Народний депутат має встановлені у законодавстві широкі права і можливості для здійснення повноважень обранця народу. Зокрема, такі: внесення змін до Конституції України; прийняття законів України; призначення всеукраїнського референдуму; затвердження Державного бюджету України і здійснення контролю за його виконанням; заснування державних органів; призначення чи обрання на керівні посади в органах державної влади, звільнення з посад і надання згоди на призначення і звільнення з посад осіб та інші.

Робота народного депутата України у Верховній Раді України здійснюється згідно з планом роботи сесії парламенту. Робочі дні поза сесійним часом і часом відпустки депутати використовують на свій розсуд для підвищення своєї кваліфікації, обміну досвідом, роботи у виборчому окрузі та іншої діяльності, пов'язаної з виконанням депутатських повноважень.

Верховна Рада України — це єдиний законодавчий орган державної влади України, який має колегіальну будову та складається з 450 народних депутатів України, обраних строком на п'ять років на основі загального, рівного та прямого виборчого права шляхом таємного голосування.

Верховна Рада України є єдиним органом законодавчої влади, що повноважений ухвалювати закони.

Діяльність народного депутата у Верховній Раді України включає в себе: участь у засіданнях Верховної Ради України; участь у роботі депутатських фракцій (груп); участь у роботі комітетів, тимчасових спеціальних комісій, тимчасових слідчих комісій, утворених парламентом, виконання доручень Верховної Ради України та її органів; участь у роботі над законопроектами; участь у парламентських слуханнях; звернення із депутатським запитом або депутатським зверненням.

У демократичній державі, якою прагне бути Україна, представницька функція парламенту є однією з ключових, що передбачає різноманітні формати комунікації народного депутата України з виборцями. Вона є невід'ємною складовою здійснення повноважень члена парламенту. Так, народні депутати зобов'язані постійно підтримувати зв'язки з виборцями, вивчати громадську думку, потреби і запити населення, а також інформувати виборців про свою депутатську діяльність через засоби масової інформації. Крім того, народні депутати, обрані в одномандатних виборчих округах, зобов'язані підтримувати зв'язок з виборцями своїх округів, а народні депутати, обрані в багатомандатному загальнодержавному виборчому окрузі,

здійснюють зв'язок з виборцями, які мешкають на території України, у порядку персонального представництва, визначеному депутатськими фракціями (групами) Верховної Ради України відповідно до закону.

Діяльність депутата у виборчому окрузі складається з таких форм: індивідуальний прийом громадян; зустрічі з виборцями, трудовими колективами; участь у роботі сесій місцевих рад та засіданнях їх органів; відвідування органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій; зустрічі з керівниками та іншими посадовими особами органів публічної влади, підприємств, установ, організацій (у межах реалізації права на невідкладний прийом).

Депутат має право на звернення та запит до органів державної влади і до посадових осіб всіх державних органів та користується правом невідкладного прийому керівниками та іншими посадовими особами державних органів та органів об'єднань громадян, підприємств, установ та організацій з приводу своєї депутатської діяльності, що повинно бути гарантом належного виконання народними обранцями своїх обов'язків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Закон України „Про статус народного депутата» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, N 3, ст. 17. В редакції Закону 2790-XII від 24.10.2020, ВВР, 2020, № 38, ст.279 (із змінами та доповненнями).

Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

Конституція України: Науково-практичний коментар / [редкол.: В. Я. Тацій (голова), О. В. Петришин (відп. секретар), Ю. Г. Барабаш та ін.]. – [2-е вид., перероб. і доп.]. – Харків : Право, 2011. – 1128 с.

Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні : підручник / І. І. Бодрова, С. В. Болдирев, В. О. Величко та ін. ; за ред. С. Г. Серьогіної. — 2-ге вид. переробл. та доповн. — Х. : Право, 2011. — 25 360 с

Депутат в українському парламенті (науково-практичний посібник). — К. : Парламентське видавництво, 2013. — 260 с

Діяльність народного депутата України у Верховній Раді України: Посібник для народних депутатів України/ Лінецький С. В., Крижанівський В. П., Крук О. І. — К.: Друкарський дім Олега Федорова, 2019. — 104 с.

Парламентський регламент: елементарний навчально-прикладний курс / Лінецький С. – К.: [ФОП Москаленко О.М.], 2017 – 281 с.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ СУДДІВ МІСЦЕВИХ СУДДІВ В УКРАЇНІ

На думку науковців, важливим завданням будь-якого дослідження є поєднати традиційні, фундаментальні методи пізнання з новими. Обираючи методи дослідження, потрібно також зазначити, що загальнонаукова методологія являється основою для методології всіх інших, уже спеціальних наук, у тому числі й юриспруденції [3, с.26-27]. Адже юридична методологія, як і всі інші методології різних наук, базується, перш за все, на загальнонауковій теорії про основні методи наукового дослідження.

Першим серед загальнонаукових методів потрібно розглянути формально-логічний. Цей метод, шляхом використання логіки, дає змогу виявити з наявних норм щось інше, певні приховані норми. Під час дослідження використовується один з прийомів формально-логічного методу, а саме дедукція, яка в загальному розумінні спрямовує думку від загального до приватного [2, с.20]. Так, завдяки дедукції, можна з'ясувати деталі та виявити основні фактори, котрі призводять до того, що судді нехтують і не звертають належної уваги на свої права та обов'язки тощо. Логічним з цього є висновок, який спрямовує думку від загального (особа чи все суспільство потерпає від того, щоб суд прийняв невірне рішення) до приватного – неякісно прописане законодавство дає змогу професійним суддям нехтувати деякими фактами та нормами, що в підсумку призводить до негативних, а інколи і катастрофічних наслідків.

Наступним загальнонауковим методом, який також використовується під час дослідження, є системний (системно-структурний). Цей метод передбачає дослідження того чи іншого явища в повному обсязі, з урахуванням різних обставин та сторін. Тобто, не можна спиратися лише на окремі випадки і, розглядаючи їх як фундаментальні, робити певні висновки, наприклад, можуть змінюватися складові конституційної основи правового статусу суддів в залежності від нових завдань та функцій, із змінами елементів, у свою чергу, набуває змін і система конституційно-правового статусу суддів. При цьому основною системою є та, що активно діє на частини, об'єднує їх відповідно до цілей, які у нашому випадку ставить держава, суспільство перед судовою системою та суддями. Потрібно звертати увагу абсолютно на всі погляди та ідеї, які наявні з того чи іншого питання, і тільки проаналізувавши їх всі, як цілісну систему, робити певні висновки. Так, досліджуючи проблемні питання конституційно-правового статусу

суддів, слід брати до уваги чинне законодавство, законодавчі акти, які втратили чинність, наукові напрацювання та судові прецеденти за останній період. І тільки спираючись на всі ці джерела, їх детальний та повний аналіз, можна виявити дійсно не вирішені проблеми та запропонувати обґрунтовані шляхи їх подолання[4, с. 48].

Не можна обійти стороною в будь-якому наковому дослідженні, а особливо при дослідженні статусу посадової особи, - метод моделювання, який відноситься до загальнонаукових методів. Даний метод дає змогу, шляхом моделювання, тобто уявлення певних явищ, зрозуміти те, яким чином ті чи інші зміни вплинуть на те, що досліджується тощо. Цей метод використовується на тих етапах дослідження, коли необхідно змодельовати, як запропоновані, до прикладу, реформи судової системи сприятимуть якісній новій системі суддів загальної юрисдикції та вдосконаленню порядку здійснення судочинства в Україні[1, с. 336].

Найбільш використовуваними методами являються спеціальні (правові) методи дослідження. Особливе місце серед спеціальних методів дослідження посідає порівняльно-правовий метод. Даний метод дає змогу шляхом порівняння певних систем і моделей виявити індивідуальну специфіку кожної з них та, відповідно, зробити висновки щодо того, яка з моделей є ефективнішою, якіснішою та доцільнішою, в залежності від того, що саме досліджується. В цілому, порівняльно-правовий метод використовувався, зокрема, у тих випадках, коли порівнювалися різноманітні судові рішення та реальні ситуації. Подібні процедури порівняння різноманітних, конкретно-визначених ситуацій дають змогу об'єктивно поглянути на принципи діяльності суддів місцевих судів, побачивши та проаналізувавши при цьому всі спірні та неоднозначні моменти.

Слід додати, що порівняльно-правовий метод має своєрідний різновид. С. Бостан виділяє кластерний метод (від. англ. cluster – згущення, пучок, група), суть якого полягає в класифікації об'єктів на основі порівняння їхніх конституційних характеристик та статистичної обробки отриманих даних. Процес дослідження за цим методом передбачає кілька етапів. На першому обирається група об'єктів, що підлягає класифікації і для вивчення конституційних характеристик котрих є необхідна нормативна база. Другий етап – це відбір перемінних показників, які виражають ті чи інші ознаки об'єктів. Наприклад, для такого об'єкта, як конституційні основи правового статусу суддів вносяться такі конституційно і законодавчо закріплені ознаки як: вимоги, що пред'являються для суддів; порядок призначення на посаду судді; правосуб'єктність суддів, права та обов'язки суддів, присяга суддів; підстави та порядок притягнення суддів до юридичної відповідальності; зупинення повноважень та звільнення з посади суддів та ряд інших[5, с. 276].

Отже, порівняльно-правовий метод, статистичний, загальні логічні методи (індукція, синтез, аналогія, аналіз тощо), методи системних досліджень (системно-структурний підхід, сходження від абстрактного до конкретного), перебуваючи між собою у взаємозв'язку, утворюють цілісну систему — методологію дослідження.

Вдосконалення методології та техніки дослідження Конституційно – правового статусу суддів місцевих судів в Україні істотно позначається на якості отримуваних даних і, тим самим, якості та точності прогнозів, що вкрай важливо для вдосконалення нормативно-правового масиву українського законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Балинська О. М. Семіотика права як філософсько-правова парадигма .? дис. на здобуття наук. ступ. доктора юрид. наук, спец. 12.00.12 філософія права. Львів . Льв. держ. унів. внутр. справ, 2013. 485 с.
2. Кельман М. С. Методологія сучасного правознавства: становлення та основні напрями розвитку . дис. на здобуття наук. ступ. доктора юрид. наук; спец. 12.00.01 теорія та історія держави і права, історія політичних і правових учень. Львів. Льв. держ. унів. внутр. справ, 2013. 445 с.
3. Проблемные ситуации в научное познании и их роль в развитии науки [Электронный ресурс]. Режим доступа . <http://www.kimkarus.ru/all-articles/57/173-2011-07-04-07-31-36>. Загл. с экрана. 10. Сырых В. М. Логические основания общей теории права . В 2 т. Т. 1 . Элементный состав. 2-е изд., испр. и доп. М. : Юридический Дом «Юстицинформ», 2001. 528 с.
4. Фарман И. П. Мониторинг как метод исследования и представления знания. *Эпистемологический анализ коммуникации. Философские науки*. М. . Институт философии РАН, 2012. Вып. 17. С. 256-269.
5. Ambrus M. Comparative law method in jurisprudence of the European Court of human rights in the light of the rule of law / M. Ambrus // *Law Review*, 2009. Vol. 02, Issue 03. P. 353-371.

УДК 336.226.3(477.4)

Галах М.О.

студ. гр. Ю-110 сп НУ «Запорізька політехніка»

ІСТОРИЧНА ТРАНСФОРМАЦІЯ АКЦИЗНОГО ПОДАТКУ

Ефективність реалізації економічної політики щодо забезпечення розвитку окремих галузей та регіонів, вирішення питань сплати податків в

умовах трансформації системи економічних відносин, дефіциту Державного бюджету України прямо залежить від здійснюваних державних заходів, направлених на побудову оптимальної податкової системи.

Проблема історії розвитку акцизного податку характеризується недостатністю наукових розробок і висвітлення в юридичній літературі. Різним аспектам історії розвитку податкового законодавства свої праці присвячували Н.В. Нечай, В.А. Бабич, Н.П. Кучерявенко, та інші вчені.

Акциз (від лат. *accido* – обрізую; англ. *excise duties*; фр. *accise*) – це непрямі податки, що включаються в ціну товару та оплачуються покупцем. Суми акцизу вносять у бюджет організації, які знаходяться на території України, а також філії, відділення й інші відособлені підрозділи підприємств, що реалізують зроблені ними підакцизні товари, а також при ввозі на територію України підакцизних товарів. Законодавчо поняття акцизного податку закріплюється у пп. 14.1.4 п. 14.1 ст. 14 Податкового кодексу України, де він визначається як непрямий податок на споживання окремих видів товарів (продукції), визначених цим Кодексом як підакцизні, що включається до ціни таких товарів (продукції). Механізм акцизних податків дуже схожий на механізм податку на додану вартість.

Платниками акцизного податку є суб'єкти підприємницької діяльності – виготовлювачі підакцизного товару (продукції), суб'єкти підприємницької діяльності, що імпортують підакцизні товари (продукцію), а також громадяни України, іноземні громадяни й особи без громадянства, що ввозять (пересилають) предмети (товари) на митну територію України відповідно до законодавства.

Основою для вирахування акцизу, як і для вирахування митних податків є митна вартість товарів, транспортних засобів і інших предметів. Акцизний податок вираховується по ставках у відсотках до обороту з продажу, а також у твердих сумах з одиниці реалізованого товару (продукції).

Сума акцизного податку із завезених на територію України товарів відраховується у державний бюджет, а з товарів, виготовлених в Україні, – у місцевий бюджет у співвідношенні, встановленому Верховною Радою України.

Суб'єкти підприємницької діяльності, що імпортують підакцизний товар (продукцію), в обов'язковому порядку при перетинанні кордону їх декларують і надають митним органам декларацію.

Вже у V-IV ст. ст. до н. е. у містах Причорномор'я існували митні порядки; знали про них і в Скіфській державі, що торгувала та воювала з Ольвією, Херсонесом та іншими містами. Здавна як норма звичаєвого права існувало правило стягувати «мит» або «мито» – збір за провіз товарів через застави. Було мито «сухе» – при провезенні товарів по суші й мито «водяне» – при провезенні по воді. Саме до цих понять належать збережені в

слов'янських мовах слово «митник» – збирач податків або «митниця» – місце збору мита. Товарний обмін між країнами, таким чином, існував здавна, але широкий розвиток міжнародного обміну явище відносно молоде. Принаймні, жодний народ або плем'я протягом свого історичного розвитку не обходились без обміну.

Податкова система в Україні розпочинає свою історію з VIII-XII ст. ст., з часів формування Київської держави – Русі. Найдавнішою системою прямих податків на утримання княжого двору та дружини була у Київській Русі данина, що сплачувалася звичайно продуктами сільського господарства та промисловості (хутром, воском, медом, хлібом, шкірами тощо). Збирали данину безпосередньо, виїжджаючи на так зване полюддя (від «ходіння по людях»), у вигляді різних дарів князю чи представникам його адміністрації («поклон», «почесть», «стан») чи «повозом», коли її привозили до Києва. Серед прямих податків виділяли дари (добровільне підношення підданих), данину (плату підданих), оброк (плату за користування певними земельними наділами, знаряддями праці тощо). Пізніше, а саме у XVI ст. Україна фактично увійшла до складу Речі Посполитої та відповідно податкова система була запроваджена за польським зразком. Характерною рисою цієї системи було те, що суспільство поділялось на два прошарки: один з яких не платив податки, але ніс військову службу (шляхта) та інший, який сплачував податки однак не ніс служби. Сплата податків здійснювалась, як і раніше у натуральній формі, данина була як правило медовою та хутряною.

Своєрідну форму акцизного податку було запроваджено запорізькими козаками: з перевізників вина та горілки, які приїздили на Січ, збирався податок по одному карбованцю за ємкість, у якій перевозились напої. На додачу до цього стягувався ще й натуральний податок – одне відро з продавця алкогольних напоїв та сім відер з покупця алкогольних напоїв. Лише ті хто сплачував такий податок могли торгувати на території Січі. Також цікавим фактом було те, що шинки, яких, за документами січового архіву, по володіннях запорізьких козаків налічувалося понад 370, давали чималий податок – 1120 крб. на рік.

Акцизи були відомі вже в Древньому Римі, де податки з внутрішнього споживання використовувалися досить широко. Поряд із прямими податками в Римі існувала система непрямих податків. Основу їх складали: «вектигаль» – по суті, транзитне мито з товарів, перевезених через римську державу; «порториум» – мито, стягнуте з відпущення рабів на свободу; податок із солі. У Західній Європі система акцизів уперше вводиться в Голландії під час війни з Іспанією, і в XVI ст. була настільки поширена, що деякі предмети оподатковувалися по п'ять-шість разів. Просування акцизів по Європі було складним, і їхнє введення сприймалося з недовірою, при цьому акциз і одержав другу назву – «голландського чорту».

Реформування економіки України, націлене на перехід до ринкових відносин, зумовлює зростання ролі податків і їхнього впливу на різноманітні сфери життєдіяльності суспільства й держави. Податки виступають основним джерелом прибутків бюджетної системи.

Таким чином, фахівці права багатьох держав стикаються з дилемою: збільшити дохідну частину бюджету за рахунок надходження податкових платежів при підвищенні ставок податку і, таким чином, скоротити дефіцит державного бюджету, або встановити середню оптимальну ставку, сформувати систему стійких стимулів для усіх виробників і забезпечити мінімізацію дефіциту в найближчому майбутньому та стабілізацію економічного положення в цілому.

УДК 340

Рибалко А.О.

студ. гр. Ю-119 НУ «Запорізька політехніка»

ЗЕМЛЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ

Земельне право являє собою самостійну галузь права в українському законодавстві. В широкому розумінні воно являє собою сукупність земельно-правових норм, які на засадах юридичної рівності форм власності на землю регулюють земельні відносини з метою її раціонального використання та охорони. Враховуючи перспективи розвитку української аграрної промисловості та можливості її реалізації питання земельно-правових відносин завжди будуть мати свою актуальність в нашому суспільстві. Особливо враховуючи політичні реалії земельних реформ виникають інші питання практичного характеру. Одним з яких є реалізація прав за земельним законодавством.

Згідно зі статтею 14 Конституції України земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави. Це положення Основного закону відображено в Земельному кодексі України, Законах України «Про охорону земель», «Про охорону навколишнього природного середовища» та інших нормативно-правових актах.

Вивченням цієї проблеми займалися: Лисанець О.С., Золотарьова Н.І., Вівчаренко О.А., Шульга В.М., та інші науковці у галузі земельного права.

Законодавець дає докладний перелік об'єктів правової охорони у статті 5 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», серед яких земля названа найпершим. Серед теоретичних підходів до визначення землі слід зазначити позицію В. В. Носіка. На думку науковця, в юридичному значенні земля (як об'єкт права власності Українського народу)

– це розташований над надрами, територіально обмежений кордонами України, цілісний, нерухомий поверхневий шар земної кори, який є основою ландшафту і просторовим базисом для гармонійного розподілу місць розселення, діяльності людей, об'єктів природно-заповідного фонду з урахуванням економічних, соціальних, екологічних та інших інтересів суспільства, належить народові на праві власності, і є національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави.

Як визначає Закон України «Про охорону земель», охорона земель - це система правових, організаційних, економічних, технологічних та інших заходів, спрямованих на раціональне використання земель, захист від шкідливого антропогенного впливу, відтворення і підвищення родючості ґрунтів, підвищення продуктивності земель лісового фонду.

В статті 1 Закону України «Про охорону земель» зазначено, що ґрунт – це природно-історичне органо-мінеральне тіло, що утворилося на поверхні земної кори і є осередком найбільшої концентрації поживних речовин, основою життя та розвитку людства завдяки найціннішій воївластивості – родючості, а охорона ґрунтів є системою правових, організаційних, технологічних та інших заходів, спрямованих на збереження і відтворення родючості та цілісності ґрунтів, їх захист від деградації, ведення сільськогосподарського виробництва з дотриманням ґрунтозахисних технологій та забезпеченням екологічної безпеки довкілля.

Проблема охорони земель є світовою, а в останні роки і дуже актуальною. За 10 тис. Років використання людиною земельних ресурсів для виготовлення сільськогосподарської продукції, площапридатних земель скоротилася на 2 млрд. га. Людство щорічно втрачало в середньому приблизно 20 тис. га. корисних земель. Як слушно зазначає Вівчаренко О.А., більша частина нинішніх пустель є наслідком сільськогосподарської діяльності людини: за останні 1,0 – 1,5 тис. Років площа пустель на нашій планеті збільшилася у тричі. Високопродуктивні земельні ресурси перетворювалися у не придатні, що характеризувалися зруйнованим ґрунтовим покривом, докорінно видозміненим рельєфом.

Виходячі з вищенаведеного, а також підсумовуючи праці вітчизняних науковців в сфері земельного законодавства, правова охорона земель є одним з найважливіших завдань сучасної світової законодавчої ініціативи в цілому, та українського законодавства в галузі земельних правовідносин зокрема.

СЕКЦІЯ «АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО, ЦИВІЛЬНОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА»

УДК 347.961

Надієнко О.І.

канд. юрид. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ДО ПИТАННЯ ПУБЛІЧНО-ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Перехід до ринкової економіки і конституційне проголошення будівництва демократичної, соціальної, правової держави зумовили появу нових наукових уявлень про предмет адміністративного права. Від 1990-х рр. до теперішнього часу провідні фахівці включають у предмет адміністративного права відносини: як державного, так і недержавного управління, охорони громадського порядку, забезпечення державним апаратом реалізації прав та інтересів громадян, публічного управління, діяльності органів виконавчої влади та адміністративних судів, застосування заходів адміністративного примусу, внутрішньої організації та діяльності апаратів державних органів; відносини адміністративних зобов'язань, що включають: відносини публічного управління, відносини адміністративних послуг, відносини відповідальності публічної адміністрації за неправомірні дії або бездіяльність; відносини суб'єктів суспільства за порушення встановленого публічною адміністрацією порядку і правил. Однак партнерська співпраця рівноправних і взаємно відповідальних суб'єктів – громадянського суспільства і демократичної правової держави – об'єктивує нову системно-функціональну реальність, в якій забезпечення громадського порядку виключно компетенцією органів державної влади вже неможливо. Тому предмет адміністративного права необхідно обмежити відносинами державного управління в рамках виконавчої влади та місцевого самоврядування, включаючи внутрішньоорганізаційну діяльність їх органів, а також адміністративним судочинством. При цьому юридичними підставами адміністративної відповідальності стають тільки правопорушення осіб, які перебувають на державній службі в органах державної влади та місцевого самоврядування при реалізації ними своїх повноважень, передбачені кодексом про адміністративні правопорушення. Інші правові норми соціального співжиття, іменовані зараз адміністративними правилами, доцільно розмістити в Кодексі публічного порядку. Суспільно шкідливі наслідки їх порушень дозволяють доповнити правову термінологію поняттями публічно-дисциплінарного проступку і публічно-дисциплінарної відповідальності. Запропоновані новації вимагають чіткого галузевого

розмежування дисциплінарних проступків і дисциплінарної відповідальності, що відносяться до предмету трудового права, із зазначеними правопорушеннями та юридичною відповідальністю в праві громадського порядку, виділеному в самостійну галузь. Пропозиції аналогічної спрямованості висловлені С. В. Петковим, який вважає за можливе упорядкування адміністративного права шляхом видання повноцінних кодексів у окремих сферах та інститутах адміністративно-правового регулювання: медичного, соціального, інформаційного, дорожньо-транспортного і т.п. Одночасно, Адміністративний кодекс України як джерело матеріального права регулюватиме компетенцію і діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, включаючи адміністративну відповідальність їх службовців за вчинення посадових (службових) проступків. Схожою є думка багатьох інших вчених.

Запропоноване виокремлення галузі права публічного порядку й утворення Кодексу публічного порядку потребує уточнень у співвідношенні термінів «публічний порядок» і «громадський порядок», які наразі одночасно присутні в адміністративному законодавстві України (зокрема, в Кодексі України про адміністративні правопорушення та Законі України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» зберігається термін «громадський порядок», тоді як у Законі України «Про Національну поліцію» вперше були закріплені терміни «публічний порядок» і «публічна безпека»). Останні імплементовані з норм ЄС в процесі уніфікації законодавства України із законодавством ЄС. Втім, українське слово «громада» є синонімом общини, що в етимологічному сприйнятті надає громадському порядку певної локальності. Що ж до публічного порядку, то латинським словом «publicum» позначаються суспільні відносини та інтереси національного рівня, що мають загальносоціальний характер. Воно ж, відповідно, лежить в основі термінів «публічне право» і «публічна влада». Остання здійснюється системою інститутів держави і громадянського суспільства, що є додатковим аргументом на користь терміну «публічний порядок».

Отже, становлення і розвиток громадянського суспільства, відповідно до принципу народного суверенітету, призводить до активізації об'єднань громадян як суб'єктів публічної влади, що взаємодіють у межах її системи з апаратом державної влади. Розвинений режим демократії, гарантуючи верховенство права, створює механізми здійснення публічної влади на засадах рівноважної участі громадських формувань і організацій, а також органів державної влади в забезпеченні правопорядку і публічного порядку. Відокремлення самостійної галузі права публічного порядку шляхом включення в її інститути адміністративних правил, що регулюють цей порядок, утворює систему норм публічної дисципліни, що включає дефініцію

публічно-дисциплінарних проступків, а також визначення та встановлення публічно-дисциплінарної відповідальності. Обмеження адміністративної репресії держави правопорушеннями службовців в системі управління сприятиме гуманізації юридичної відповідальності, поширенню застосування психолого-виховних заходів соціальної відповідальності, зміцненню публічної дисципліни добровільними самодіяльними цивільними об'єднаннями, вихованню самодисципліни громадян як складової індивідуальної правосвідомості.

УДК 343.8

Назаренко П.Г.

канд. юрид. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ В ЧАСТИНІ ПРИЗНАЧЕНОГО ПОКАРАННЯ У ВИГЛЯДІ ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ

Питання гуманізації окремих норм кримінального законодавства щодо застосування покарання у виді довічного позбавлення волі ставляться постійно, але не вирішуються.

Існування такого виду покарання, як довічне позбавлення волі, пов'язано з низкою серйозних проблем. Так, для утримання таких засуджених ще й досі не створено належних умов, а на відміну від усіх інших видів покарання, довічне позбавлення волі має характерну тільки йому властивість – постійне збільшення кількості засуджених.

Чисельність довічно ув'язнених осіб становила на 1 липня 2020 року 1524 особи, в тому числі 22 жінки [1].

Сприяє невинуватому зростанню чисельності засуджених до довічного позбавлення волі й каральна практика судочинства, в результаті якої названий вид покарання призначається навіть співучасникам, які безпосередньо не вчинювали злочину та не перебували у місці його вчинення.

Аналізуючи судову практику розгляду судами клопотань засуджених до довічного позбавлення волі, приходимо до висновку, що як правило засуджені у своїх клопотаннях ставлять питання про перегляд судового рішення в частині призначеного покарання, а саме приведення вироку суду у відповідність до міжнародних норм та вимог шляхом заміни невідбутої частини покарання більш м'яким, з довічного позбавлення волі на певний строк.

Однак це питання знаходиться поза межами повноважень, якими наділений суд першої інстанції на стадії виконання судового рішення, яке набрало законної сили.

Крім того, в порядку виконання судових рішень предметом судового розгляду є вирішення лише тих питань, які прямо передбачені законом, зокрема ст. 537 КПК України, а не вирішення кримінального провадження чи кримінальної справи по суті, у тому числі в частині вирішення питання про відповідність чи невідповідність призначеного судом покарання ступеню тяжкості злочину та особі засудженого.

Так, п. 3 ч. 1 ст. 537 КПК України встановлено, що під час виконання вироків суд має право вирішувати питання про заміну невідбутої частини покарання більш м'яким.

Відповідно до ч. 3 ст. 82 КК України заміна невідбутої частини покарання більш м'яким може бути застосована, якщо засуджений став на шлях виправлення.

Так, у Рішенні Конституційного Суду України від 26 січня 2011 року зазначено, що новий вид кримінального покарання, запроваджений Законом № 1483-III, довічне позбавлення волі є менш суворим видом покарання порівняно із смертною карою. Цей висновок Конституційного Суду України ґрунтується на тому, що при застосуванні довічного позбавлення волі забезпечується невід'ємне право на життя людини, яка вчинила особливо тяжкий злочин; у санкціях статей, що передбачали покарання за особливо тяжкі злочини, у тому числі умисні вбивства, вчинювані за обтяжуючих обставин, замість смертної кари встановлено довічне позбавлення волі як найбільш суворий вид покарання.

В національному законодавстві України відсутній механізм перегляду довічних вироків, на теперішній час в Україні існує тільки інститут Президентського помилування, передбачений ст. 87 КК України, згідно якого актом про помилування може бути здійснена заміна засудженому призначеного покарання у виді довічного позбавлення волі на позбавлення волі строком не менше 25 років.

Такий механізм звільнення засуджених від покарання у виді довічного позбавлення волі повністю відповідає вимогам Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практиці Європейського суду з прав людини.

За таких обставин, суди приходять до висновків, що підстави для задоволення клопотання про заміну покарання у вигляді довічного позбавлення волі більш м'яким відсутні, оскільки дана вимога не ґрунтується на вимогах чинного законодавства та не відноситься до компетенції суду.

Отже, є всі підстави констатувати, що встановлені міжнародні правові стандарти щодо довічного позбавлення волі та їх імплементація в рішеннях

ЄСПЛ вимагають існування реалістичної перспективи звільнення від цього покарання, необхідності вироблення механізму такого звільнення. Зазначені стандарти вже знайшли відображення у правових системах країн ЄС, які запровадили різні способи звільнення.

Україна має реформувати систему перегляду довічних вироків, щоб забезпечити в кожному випадку вивчення обставин того, чи є продовження утримання під вартою виправданим і законним, а також гарантувати ув'язненим можливість знати, що вони мають зробити для дострокового звільнення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кримінально-виконавча система України у першому півріччі 2020 року. Статистичний огляд. URL: <http://ukrprison.org.ua/articles/1597320340>.

УДК 343.97

Філей Ю.В.

канд. юрид. наук, доц., НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ВИДАЛЕННЯ ФЕЙКОВОЇ ПРОДУКЦІЇ З МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

В наш час завдяки мережі Інтернет у відкритому доступі на різних соціальних платформах накопичена величезна кількість цифрового фото та відео контенту, на якому можна знайти зображення майже будь-якої людини.

Існують комп'ютерні програми за допомогою яких, наприклад, обличчя людини накладається на будь-яке порнографічне фото та відео зображення причому для цього не потрібно мати жодних спеціальних знань, навичок чи якогось дорогого обладнання. Так, в безкоштовному додатку FakeApp завантажується цифрове зображення і штучний інтелект аналізує і змінює зображення обличчя однієї людини, а потім прикріплює його до тіла іншої людини. Тобто подібні технології стають загальнодоступними і не потребують жодних спеціальних навичок або освіти.

Так, нещодавно з метою шантажу або помсти, чи задля сенсації або рейтингів необхідно було вести таємну фото чи відео зйомку, наприклад, сексуального життя людини, або незаконно скачувати інформацію. Це потребувало значних матеріальних, технічних та людських зусиль, а результат був під питанням. Сьогодні за допомогою новітніх технологій достатньо натиснути лише декілька кнопок на смартфоні чи комп'ютері і створити реалістичний порнографічний контент із зображенням будь-якої

людини. Зображення буде настільки реалістичним, що відрізнити правду від брехні майже неможливо.

В процесі протидії стикаємось як з проблемою виявлення тих осіб, які розповсюджують порнографічні фейки, а саме з неможливістю їх ідентифікації, так і з видаленням цієї продукції з мережі Інтернет. Так, після появи в мережі видалити певне відео дуже складно, і якщо з певного сайту це все ж таки вдається зробити, то здебільшого воно вже скопійовано і далі розтиражоване, тобто остаточно про нього забути доволі складно.

Можливість анонімного розміщення робить процедуру виявлення таких осіб майже неможливою. Крім того, це явище не має кордонів. На жаль, необхідно констатувати, що труднощі в розслідуванні таких справ, не залишають майже ніякої надії потерпілим на справедливість. У процесі розробки профільного законодавства потрібно враховувати те, що, використовуючи лише санкційну систему впливу, не вдається досягнути бажаних результатів. Співпраця повинна базуватися й на організації дієвої взаємодії зі світовими інформаційними лідерами (Google, Facebook, Twitter тощо).

Як уже зазначалося, однією з основних проблем є видалення цієї продукції з мережі Інтернет. Для вирішення цієї проблеми рекомендуємо застосовувати позасудову процедуру, яка передбачена в статті 52-1 «Порядок припинення порушень авторського права і (або) суміжних прав з використанням мережі Інтернет» Закону України «Про авторське право і суміжні права». Так, заявник має право звернутися до власника веб-сайту та (або) веб-сторінки, на якому (якій) розміщена або в інший спосіб використана відповідна електронна (цифрова) інформація, із заявою про припинення порушення. Серед іншого така заява повинна містити гіперпосилання на електронну (цифрову) інформацію, розміщену або в інший спосіб використану на веб-сайті, а також вимогу про унеможливлення доступу до електронної (цифрової) інформації на веб-сайті. Відповідно до законодавства потерпілий не має права самостійно подати таку заяву, а виключно за посередництвом адвоката.

Адвокат заявника надсилає заяву про припинення порушень власнику веб-сайту з одночасним направленням її копії постачальнику послуг хостингу, який надає послуги і (або) ресурси для розміщення відповідного веб-сайту. Власник веб-сайту невідкладно, не пізніше 48 годин з моменту отримання заяви про припинення порушення, зобов'язаний унеможливити доступ до електронної (цифрової) інформації, щодо якої подано заяву, та надати заявнику і постачальнику послуг хостингу інформацію про вжиті заходи. У разі якщо власник веб-сайту, який отримав заяву про припинення порушення, не є власником веб-сторінки, на якій розміщена електронна (цифрова) інформація, щодо унеможливлення доступу до якої заявлено, то

він впродовж 24 годин з моменту отримання заяви про припинення порушення зобов'язаний направити її копію засобами електронної пошти власнику веб-сторінки. У разі якщо впродовж 48 годин з моменту направлення власнику веб-сторінки заяви про припинення порушення власник веб-сторінки не надав власнику веб-сайту відповіді, власник веб-сайту самостійно унеможливорює доступ до зазначеної у заяві про припинення порушення електронної інформації. Про вжиті заходи власник веб-сайту повідомляє заявника та постачальника послуг хостингу впродовж 72 годин з моменту отримання власником веб-сайту заяви про припинення порушення. Адвокат заявника має право звернутися безпосередньо до постачальника послуг хостингу, який надає послуги і ресурси для розміщення відповідного веб-сайту, із заявою про припинення порушення, допущеного власником веб-сайту.

Науково-технічна революція завжди значно випереджає розвиток правових норм. Ми повинні навчитися вчасно реагувати на наслідки технічного прогресу. Повільний рух законодавства не встигає за технічними розробками, які стають все складніше, але разом з тим доступнішими.

УДК 343.265.2

Шиян Д.С.¹, Шиян О.Ю.²

¹ канд. юрид. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² канд. юрид. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

НЕУЗГОДЖЕННЯ ПЕВНИХ СЛІВ ПО РОДАХ У ПОНЯТТІ ЗЛОЧИННОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ТЕРМІНУ «КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ» У КРИМІНАЛЬНОМУ КОДЕКСІ УКРАЇНИ

Згідно зі ст. 26 КК співучастю у кримінальному правопорушенні є умисна спільна участь декількох суб'єктів кримінального правопорушення у вчиненні умисного кримінального правопорушення.

У ст. 28 КК регламентується вчинення кримінального правопорушення групою осіб, групою осіб за попередньою змовою, організованою групою або злочинною організацією. Таким чином, у ст. 28 КК передбачено форми співучасті, виділені залежно від стійкості суб'єктивних зв'язків між співучасниками. Залежно від цього вирізняють такі форми співучасті: 1) вчинення кримінального правопорушення групою осіб; 2) вчинення кримінального правопорушення групою осіб за попередньою змовою; 3) вчинення кримінального правопорушення організованою групою; 4) вчинення кримінального правопорушення злочинною організацією.

Кримінальне правопорушення визнається таким, що вчинене групою осіб, якщо у ньому брали участь декілька (два або більше) виконавців без попередньої змови між собою.

Кримінальне правопорушення визнається вчиненим за попередньою змовою групою осіб, якщо його спільно вчинили декілька осіб (дві або більше), які заздалегідь, тобто до початку кримінального правопорушення, домовилися про спільне його вчинення.

Кримінальне правопорушення визнається вчиненим організованою групою, якщо в його готуванні або вчиненні брали участь декілька осіб (три і більше), які попередньо зорганізувалися у стійке об'єднання для вчинення цього та іншого (інших) кримінальних правопорушень, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи.

Відповідно до пп. 28 п. 2 розділу I Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» від 22 листопада 2018 р. № 2617-VIII у ст. 28 КК, зокрема, у ч. 4 слова «Злочин», «злочинної діяльності», «злочинних груп» замінено відповідно словами «Кримінальне правопорушення», «кримінально протиправної діяльності», «кримінально протиправних груп».

У зв'язку з цим згідно з ч. 4 ст. 28 КК «Кримінальне правопорушення визнається вчиненим злочинною організацією, якщо він скоєний стійким ієрархічним об'єднанням декількох осіб (п'ять і більше), члени якого або структурні частини якого за попередньою змовою зорганізувалися для спільної діяльності з метою безпосереднього вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів учасниками цієї організації, або керівництва чи координації кримінально протиправної діяльності інших осіб, або забезпечення функціонування як самої злочинної організації, так і інших кримінально протиправних груп».

Тобто таким чином у зв'язку із заміною у ч. 4 ст. 28 КК, зокрема, терміну «злочин» на термін «кримінальне правопорушення» у формулюванні вчинення кримінального правопорушення злочинною організацією законодавець допустив неузгодження слів по родах. Слово «злочин» – чоловічого роду, а слово «правопорушення» – середнього. У зв'язку з цим проста заміна слів призвела до неузгодження по родах слова «правопорушення» з наступними словами формулювання вчинення кримінального правопорушення злочинною організацією «він» та скоєний».

У цій кримінально-правовій нормі слова «він», «скоєний» необхідно узгодити по родах зі словом «правопорушення», замінивши відповідно словами «воно», «скоєне».

У такому випадку ч. 4 ст. 28 КК буде без помилок у наступному вигляді: «Кримінальне правопорушення визнається вчиненим злочинною організацією, якщо воно скоєне стійким ієрархічним об'єднанням декількох осіб (п'ять і більше), члени якого або структурні частини якого за попередньою змовою зорганізувалися для спільної діяльності з метою безпосереднього вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів учасниками цієї організації, або керівництва чи координації кримінально протиправної діяльності інших осіб, або забезпечення функціонування як самої злочинної організації, так і інших кримінально протиправних груп».

Таким чином, пропонується у ч. 4 ст. 28 КК виправити помилки: слова «він», «скоєний» узгодити по родах зі словом «правопорушення», замінивши відповідно словами «воно», «скоєне»; і викласти цю кримінально-правову норму у наступному формулюванні : «Кримінальне правопорушення визнається вчиненим злочинною організацією, якщо воно скоєне стійким ієрархічним об'єднанням декількох осіб (п'ять і більше), члени якого або структурні частини якого за попередньою змовою зорганізувалися для спільної діяльності з метою безпосереднього вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів учасниками цієї організації, або керівництва чи координації кримінально протиправної діяльності інших осіб, або забезпечення функціонування як самої злочинної організації, так і інших кримінально протиправних груп».

УДК 343

Леоненко Т.Є.¹, Бочарова А.О.²

¹ д-р, юрид. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Ю-310м НУ «Запорізька політехніка»

ДО ПИТАННЯ ПРО ПОНЯТТЯ СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Актуальність цієї теми полягає в практичному значенні кваліфікації злочинного діяння, тому що вона надає правову оцінку, визначення якості та характеристики певного юридичного факту (події, випадку, поведінки), пошуку, вибору і застосуванню до нього відповідної правової норми законодавства і саме через це кваліфікація є базовим поняттям у кримінально-правовій літературі та слідчо-судовій практиці при виділенні окремих видів складів злочинів. Поняття та види складів злочинів є центральним у будь-якій правовій системі. Кримінальний кодекс України не містить визначення поняття «склад злочину», хоча використовує цей термін у низці статей як Загальної так і Особливої частини, але в науковій літературі є місце для цього визначення.

Склад злочину – це сукупність об'єктивних та суб'єктивних ознак, що дозволяють кваліфікувати суспільно-небезпечне діяння як конкретний злочин.

Критеріями за якими класифікуються склади злочинів є: ступінь суспільної небезпечності, структура, спосіб описування ознак складу в законі, особливість законодавчого конструювання.

Для повного розуміння правильності застосування відповідних кримінально-правових норм, потрібно детальніше проаналізувати внутрішню класифікацію злочинів за кожним вищенаведеним критерієм.

1. Суспільна небезпечність злочину – це об'єктивно існуюча антисоціальна властивість, обумовлена всією сукупністю його негативних ознак, що свідчать про реальну можливість заподіяти шкоду охоронюваним кримінальним законом суспільним відносинам.

За наведеним критерієм склади злочинів можна поділити на:

а) основний, який не містить ні обтяжуючих, ні пом'якшуючих ознак. Наприклад, ч. 1 ст. 185 КК дається визначення крадіжки як таємного викрадення чужого майна;

б) склад із кваліфікуючими ознаками, тобто з такими, які обтяжують відповідальність і впливають на кваліфікацію. Наприклад, ч. 2 ст. 185 КК, тобто крадіжка, вчинена повторно або за попередньою змовою групою осіб;

в) склад злочину з привілейованими (пом'якшуючими) ознаками. Наприклад, умисне вбивство, яке вчинене в стані сильного душевного хвилювання – ст. 116, або вбивство при перевищенні меж необхідної оборони – ст. 118) відповідальність і впливають на кваліфікацію.

Така класифікація складу злочину важлива для кваліфікації злочину при конкуренції кримінально-правових норм, кваліфікації злочину у разі фактичної помилки суб'єкта злочину, кваліфікації злочину, вчиненого у співучасті.

2. За способом описання ознак елементів складу злочину виділяють:

а) простий склад злочину – склад злочину, що містить у собі ознаки одного суспільно небезпечного діяння, що посягає на один об'єкт. Прикладом простих складів є умисне вбивство (ч. 1 ст. 115 КК), грабіж (ч. 1 ст. 186);

б) складний склад злочину – склад злочину з двома об'єктами (розбій – ст. 187), двома діяннями (самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи, поєднане із вчиненням будь-яких суспільне небезпечних діянь – ст. 353), двома формами вини (умисне тяжке тілесне ушкодження, яке спричинило смерть потерпілого, – ч. 2 ст. 121).

Такий поділ складів злочинів дає змогу правильно кваліфікувати вчинене при конкуренції кримінально-правових норм, частини та цілого; відокремити одиничний злочин від множинності тощо.

3. Залежно від особливостей конструкції об'єктивної сторони складу злочину доцільно виокремлювати:

а) злочин з матеріальним складом – склад злочину, обов'язковими ознаками об'єктивної сторони якого є суспільно небезпечне діяння, суспільно небезпечний наслідок і причинний зв'язок між таким діянням та наслідком. Прикладом такого злочину є вбивство, що вважається кінченим лише з моменту смерті потерпілого (ст. 115). Сам по собі факт пострілу в жертву з метою її вбивства не утворює складу закінченого злочину, оскільки не настав передбачений кримінальним законом наслідок – смерть іншої людини. Такі дії повинні кваліфікуватися лише як замах на вбивство (статті 15 і 115);

б) злочин з формальним складом – склад злочину, обов'язковою ознакою об'єктивної сторони якого є лише суспільно небезпечне діяння (вважається закінченим з моменту вчинення такого діяння). Наприклад, ч. 1 ст. 189 встановлює відповідальність за вимагання.

Наведений поділ складів злочинів дає можливість при кваліфікації встановити момент закінчення злочину і, як наслідок, вид злочину (закінчений чи незакінчений), форму та вид вини, вирішити питання про добровільну відмову при незакінченому злочині тощо.

Таким чином, для правильної кваліфікації злочину необхідно вибрати і застосувати ту норму, яка найповніше описує ознаки вчиненого діяння. У

цьому і полягає юридична сутність кваліфікації злочинів. Визначити з багатьох подібних найнеобхіднішу норму буває складно, що призводить до помилок.

УДК 539

Леоненко Т. Є.¹, Грабова А.В.²

¹ д-р, юрид. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Ю-310м НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ ПРИ КОНКУРЕНЦІЇ ЗАГАЛЬНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ НОРМ

Конкуренція кримінально-правових норм на сьогодні є досить поширеним явищем при кваліфікації злочинів. Для того, щоб правильно здійснити кваліфікацію злочину, необхідно встановити місце у протиправному діянні кримінально-правових норм та їх співвідношення.

Конкуренція кримінально-правових норм відбувається тоді, коли одне діяння, що підлягає кримінальній кваліфікації в одній із статей Кримінального кодексу, підпадає за ознаками двох або більше пов'язаних статей (частин, пунктів статей) Особливої частини Кримінального кодексу, кожна з яких може бути застосована до конкретного діяння [1, с. 320].

Досить поширеним видом при кваліфікації злочинів є конкуренція загальної та спеціальної кримінально-правових норм. При даному виді конкуренції, загальна кримінально-правова норма охоплює певне коло злочинів (наприклад, умисне вбивство), а спеціальна – тільки частину злочинів, тобто такі злочини, котрі передбачені загальною нормою (наприклад, умисне вбивство з корисливих мотивів).

У Кримінальному кодексі України немає нормативного визначення концепції «конкуренція кримінально-правових норм» та не регламентуються правила кваліфікації злочину при конкуренції, хоча це явище досить поширене при застосуванні норм законодавства про кримінальну відповідальність.

Значний внесок у розробку вчення про конкуренцію кримінально-правових норм зробили такі науковці у галузі кримінально-правової науки, як А.В. Корнеева, А.В. Савченко, В. В. Кузнецов, В.І. Малихін, В.М. Кудрявцев, В.О. Навроцький, З.О. Незнамова, І.О. Зінченко, Л.В. Іногамова-Хегай, М.М. Свідлов, О.К. Марін, О.С. Горелик, С.Ф. Сауляк, та інші автори.

Порівняння загальної та спеціальної норми показує, що загальна норма є ширша за обсягом, ніж спеціальна. У випадку конкуренції загальної та

спеціальної норм чітко проявляється закон зворотного співвідношення обсягу та змісту.

Конкуренція визначається різницею кримінально-правових норм, прагненням диференціювати кримінальну відповідальність, посилюючи її в одних нормах і пом'якшуючи в інших, а також недосконалістю системи кримінального законодавства.

Кваліфікація злочинів вимагає дотримання особливих правил при конкуренції загальної та спеціальної кримінально-правових норм, а саме:

- 1) визначити, чи винна особа вчинила один або кілька злочинів;
- 2) визначити, що кримінальна відповідальність за вчинене суспільно небезпечне діяння передбачена двома або більше видами кримінально-правових норм;

- 3) встановити співвідношення двох кримінально-правових норм, щоб визначити, яка з них є загальною, а яка – спеціальною;

- 4) кваліфікувати вчинене злочинне діяння слід за спеціальною нормою.

Кримінально-правова кваліфікація є фундаментальною, ключовою, важливою частиною, основою застосування в слідчій та судовій практиці кримінального закону [2, с. 420].

Основою кримінально-правової кваліфікації є фактичні обставини вчинення особою кримінального діяння, яке було встановлено та доведено під час кримінального провадження, що має процесуальне закріплення та підлягає кримінально-правовій оцінці.

При конкуренції загальної та спеціальної норм права конкуренція вирішується за допомогою застосування спеціальної норми та повинно знайти своє нормативне відображення у чинному в Україні законі про кримінальну відповідальність. Відсутність такої норми нерідко призводить до неправильної кваліфікації злочинів та помилок при призначенні покарання [3, с. 320].

Невірне, неточне чи необ'єктивне встановлення та аналізування фактичних обставин вчиненого кримінального діяння є результатом неправильної кримінально-правової кваліфікації злочину.

Підставою кримінально-правової кваліфікації є тотожність між фактичними ознаками кримінального діяння або кримінальної поведінки особи та правовою підставою кваліфікації.

Саме тому необхідно дуже точно, обґрунтовано аналізувати усі фактичні обставини вчиненого кримінального діяння, кримінальної поведінки особи аби зробити порівняння їх з ознаками конкретних елементів видів злочину, що передбачені Кримінальним кодексом України, ознаками діяння, які не є злочинними, або елементами кримінальної поведінки особи та надати їм вірну кримінально-правову оцінку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кваліфікація злочинів : навч. посіб. / Г. М. Анісімов, О. О. Володіна, І. О. Зінченко та ін. ; за ред. М. І. Панова. Харків: Право, 2016. 356 с.
2. Кримінальне право України : Особлива частина : підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. проф. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид. переробл. і допов. Харків: Право, 2015. 680 с.
3. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Кримінальне право : Навчальний посібник / За заг. ред. М. І. Хавронюка. Київ: Ваіте, 2014. 944 с.

УДК 347.67(477)

Надієнко О.І.¹, Байрамова Д.А.²

¹ канд. юрид. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Ю-128 НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ЗАПОВІДАЛЬНОГО ВІДКАЗУ

Відповідно до ст. 1240 ЦК України заповідач має право передавати у спадок не лише матеріальні блага, а і певні права та обов'язки, якими сам був наділений за життя. Заповідач може зобов'язати спадкоємця до вчинення певних дій немайнового характеру, таких як розпорядження особистими паперами, визначення місця і форми ритуалу поховання тощо.

Говорячи про таке явище як заповідальний відказ (або як його ще іменують – «легат») розуміємо саме конкретне право або обов'язок, які заповідач передає у спадок спадкоємцю. Відповідно до ст. 1237 ЦК України заповідальний відказ – це право заповідача на надання визначеним безпосередньо ним особам певних прав у зв'язку з відкриттям спадщини, щодо якої складено заповіт. Коло осіб, які можуть бути відказоодержувачами, законом не обмежується, і ці особи можуть як входити, так і не входити до числа спадкоємців. Заповідальний відказ має місце лише у спадкуванні за заповітом. Головне в будь-якому заповіті – призначення спадкоємців. Заповідач може призначити одну особу своїм спадкоємцем, заповівши їй усе майно, а може призначити й кілька спадкоємців, розподіливши майно між ними. Також спадкодавець має право доручити одному чи кільком спадкоємцям виконати за рахунок спадкового майна певні дії на користь третьої особи, названої в заповіті.

За своїм характером заповідальний відказ є одностороннім фідуціарним правочином. Його довірчий характер підкреслює та обставина, що за змістом відказ може бути невизначеним і цілком залежати від добросовісності спадкоємця. Зробивши заповідальний відказ на користь особи, заповідач, по-

перше, реалізує надане йому законом право, по-друге, заповідальний відказ є складовою останньої волі заповідача.

Предметом заповідального відказу (легату) може бути передача відказоодержувачу (легаторію) у власність або відповідно з іншим речовим правом майнового права або речі, що входить чи не входить у склад спадку. Це може бути покладення обов'язку погасити борг, купити річ та передати її відказоодержувачу. Також це може бути покладення на спадкоємця, до якого переходить жилий будинок, квартира або інше майно, зобов'язання щодо надання відказоодержувачу права користування ними.

Наявність зв'язку між заповітним відказом і спадкуванням не означає, всупереч твердженням окремих юристів, що легат є особливим видом спадкового правонаступництва. Він надає певній особі майнову вигоду за рахунок спадкового майна, але не надає їй статусу спадкоємця.

У сучасному цивільному законодавстві України за допомогою конструкції легата спадкодавцю надається можливість покласти на спадкоємця за заповітом виконання будь-якого майнового зобов'язання на користь відказоодержувача, зазначеного спадкодавцем. Сам по собі заповідальний відказ стосується права третьої особи вимагати у спадкоємця задоволення зробленого на її користь заповідального відказу та покладає обов'язок на спадкоємця, який прийняв спадщину, виконати цю вимогу і одночасно здійснити волю заповідача. Вочевидь, заповідальний відказ є окремою складовою заповіту та є одним із розпоряджень заповідача на випадок його смерті. Оскільки заповідальним відказом покладається конкретно визначений обов'язок на спадкоємця, який прийняв спадщину, то в частині виконання цього обов'язку спадкоємець, який прийняв спадщину, не має права змінювати волю заповідача своїм рішенням спадкувати не за заповітом, а за законом. Суттєве значення в цьому випадку має заповідальний відказ саме щодо надання права проживання в успадкованому житлі особі, яка не є спадкоємцем, але для заповідача було важливо забезпечити її житлом хоча б на праві користування. Це право користування зберігає чинність і у разі наступної зміни їх власників. Право користування є таким, що не відчужується, не передається та не переходить до спадкоємців відказоодержувача. Право користування житловим будинком, квартирою або іншою будівлею, надане відказоодержувачеві, не є підставою для проживання у них членів його сім'ї, якщо у заповіті не зазначено інше.

Спадкоємець, на якого відповідачем покладено заповідальний відказ, зобов'язаний виконати його лише у межах реальної вартості майна, що перейшло до нього з відрахуванням частки боргів спадкодавця, що на нього припадають. Відказоодержувач має право вимоги до спадкоємця з часу відкриття спадщини.

Заповідальний відказ втрачає чинність у разі смерті відказоодержувача, що сталася до відкриття спадщини.

Виходячи зі змісту норм ст. 1238 ЦК України, в яких безпосередньо йдеться про предмет заповідального відказу, можна зробити висновок, що заповідач має право покласти обов'язок на конкретного спадкоємця, до якого переходить житловий будинок, квартира або інше майно, надати право користування ними іншій особі. І одночасно з цим зазначає, що таке визначене у заповіті право користування зберігає чинність у разі наступної зміни їх власника.

УДК 351.9(477)

Надієнко О.І.¹, Власюк І.П.²

¹ канд. юрид. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Ю-117 НУ «Запорізька політехніка»

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА НОТАРІАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УКРАЇНІ

Конституція проголошує Україну демократичною, соціальною, правовою державою. Підтримка такого статусу вимагає створення міцної та стабільної інституціональної системи забезпечення охорони прав і свобод людини в різних сферах суспільного життя. Важливим елементом, що входить до зазначеної системи, є нотаріат, значення якого обумовлене розвитком соціально-економічних відносин в нашій країні, затвердженням і забезпеченням базових демократичних принципів і цінностей, відродженням традицій латинського нотаріату, розвиток якого був перерваний в радянський період.

З моменту проголошення незалежності України нотаріат, як і більшість правозахисних інститутів, зазнає суттєвих змін. Їх основною метою є не просто вдосконалення правового регулювання порядку здійснення нотаріальної діяльності, але й пошук оптимального співвідношення державного впливу на цей інститут та його внутрішнього саморегулювання. Безспірно, що фундаментом побудови будь-якої моделі державного управління нотаріальною діяльністю завжди виступає контроль як одна з найважливіших його функцій. У сфері здійснення нотаріальної діяльності контроль є не лише функцією державного управління, що забезпечує дотримання законодавчого порядку організації нотаріальної діяльності, а й встановленої процедури вчинення нотаріальних дій. У першу чергу, він спрямований на запобігання, виявлення і припинення порушень встановленого у нормативних актах порядку організації та здійснення

нотаріальної діяльності, вжиття заходів щодо їх усунення, а також забезпечення ефективного функціонування і подальшого розвитку нотаріату як інституту позасудового захисту прав фізичних і юридичних осіб.

Очевидно, що прийнятий майже чверть століття назад Закон України «Про нотаріат» об'єктивно не відображає сучасну сутність і спрямованість контролю за нотаріальною діяльністю. Зокрема, з негативного боку слід відзначити відсутність належного законодавчого розмежування державного регулювання та контролю у сфері нотаріату; невизначеність системи суб'єктів, які наділені контрольними повноваженнями у сфері здійснення контролю за нотаріальною діяльністю, їх завдань і функцій; суперечливість законодавчого закріплення об'єкта та предмета контролю; недостатнє законодавче регулювання форм, методів і методики його здійснення. Ці та інші недоліки обумовлюють необхідність розроблення й вжиття заходів, спрямованих не лише на подальше реформування організаційних засад побудови вітчизняного інституту нотаріату, але також на удосконалення правових засад здійснення контролю за нотаріальною діяльністю.

Ефективність процесу реформування інституту контролю у сфері нотаріату залежить від його наукового супроводу. Виходячи із сутності контролю як функції державного управління, дослідження організаційно-правових засад здійснення контролю за нотаріальною діяльністю необхідно проводити в контексті комплексного багатомірного підходу. Удосконалення правового регулювання нотаріальної діяльності обумовило також появу нових актуальних проблем у сфері реалізації контрольних повноважень, які раніше не вивчалися. Формування національного механізму контролю за нотаріальною діяльністю має відбуватись з урахуванням таких вихідних постулатів латинського нотаріату: нотаріальна функція має публічний характер, визнається державною і здійснюється від імені держави; нотаріус є уповноваженою державою фізичною особою, що наділена державною владою, однак, здійснюючи нотаріальну функцію, є незалежною як особа вільної юридичної професії; держава зберігає за собою повноваження організаційно-правового регулювання нотаріату та здійснення контролю; державний контроль за нотаріальною діяльністю поєднується з корпоративним контролем; контроль за нотаріальною діяльністю багатоетапний, починаючи від допуску особи до професії нотаріуса й закінчуючи припиненням нотаріальної діяльності; держава суворо контролює дотримання законодавчо встановленої процедури призначення на посаду нотаріуса; основна роль у системі суб'єктів державного контролю за нотаріальною діяльністю відводиться адміністративним органам, зокрема Міністерству юстиції України та його територіальним органам; корпоративний контроль за нотаріальною діяльністю здійснюють незалежні від держави громадські професійні об'єднання нотаріусів, членство

нотаріусів у яких є обов'язковим, наприклад Нотаріальна палата України та її органи; високий ступінь розвитку професійного самоврядування нотаріусів.

3 метою удосконалення організаційно-правового регулювання державного контролю за нотаріальною діяльністю раціонально вжити заходи, провідними з яких є такі: розроблення та затвердження концепції реформування інституту нотаріату; прийняття Закону України «Про нотаріат», який би повною мірою відображав загальновизнані принципи латинського нотаріату; оптимізація та уніфікація правових актів у сфері контролю за нотаріальною діяльністю; забезпечення оптимального балансу державного контролю за нотаріальною діяльністю та внутрішнього саморегулювання нотаріального корпусу; чітке законодавче визначення основних напрямів, форм, методів і способів здійснення контролю, а також системи суб'єктів, наділених контрольними повноваженнями; максимальна законодавча деталізація напрямів, форм, методів і порядку реалізації механізмів контролю за нотаріальною діяльністю; розширення меж корпоративного і громадського контролю.

УДК 343.8

Назаренко П.Г.¹, Новосьолова А.С.²

¹ канд. юрид. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Ю-119сп НУ «Запорізька політехніка»

ВИКОНАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПОКАРАНЬ У ДЕЯКИХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Загальні підходи до виконання кримінальних покарань, вироблені міжнародним співтовариством і закріплені в міжнародних правових актах, що мали істотний вплив як на національні законодавства, так і на практику виконання покарань. При всьому різноманітті національних особливостей, пов'язаних з правовими та культурними традиціями, соціальним, політичним та економічним рівнем різних країн, можна виділити загальні тенденції розвитку сфери виконання кримінальних покарань.

Одним з головних напрямків роботи персоналу в'язниць в Англії та Уельсі, як і в інших західних країнах, є ресоціалізація ув'язненого. Державна програма постійної реабілітації правопорушників (1993) визначає принципи сприяння, що надається правопорушникам та їх сім'ям Тюремній і Виправній службами, а також іншими організаціями. Завдання системи реабілітації – забезпечити ув'язнених всім необхідним для реінтеграції в суспільство і допомогти їм знову влаштувати своє життя і роботу, не повертаючись до правопорушень. Підготовка до звільнення починається на ранніх стадіях

відбування будь-якого тюремного терміну. Зв'язку із зовнішнім світом повинні бути збережені і, по можливості, укріплені протягом відбування вироку за рахунок контактів з родиною і друзями, співробітниками Виправної служби та членами місцевої громади.

В останні роки у Великобританії набув поширення новий вид звільнення від відбування позбавлення волі – домашній арешт з комендантською годиною. Ця схема дозволяє більшості ув'язнених від 18 років і старше, які відбувають термін від трьох місяців до чотирьох років, бути звільненим максимум за два місяці до закінчення терміну вироку і перебувати під електронним контролем в умовах комендантської години або носити спеціальну бирку залишився термін. Ці ув'язнені повинні пройти оцінку представленої загрози, мати адресу для проживання та виконувати вимоги, визначені умовами комендантської години. Під цю схему не підпадають деякі ув'язнені, що скоїли злочини на сексуальному ґрунті. Невиконання умов комендантської години призводить до повернення у в'язницю.

«Перенаселеність» в'язниць в останні роки є однією з найбільш гострих проблем пенітенціарних систем різних країн. Одним із шляхів її вирішення є будівництво нових в'язниць, залучення додаткового персоналу, покращення ресурсного, насамперед фінансового забезпечення тюремної системи. Такі витрати величезні навіть для економічно благополучних держав, тому багато з них були змушені шукати інші способи зменшення чисельності тюремного населення.

Нетрадиційним способом проблему «перенаселеності» в'язниць намагаються вирішити в Швеції, Франції, Німеччині, Бельгії, Голландії, Швейцарії та інших державах. Окремі в'язні, засуджені до позбавлення волі, яким залишається відбувати покарання менше року, або укладені, потенційно не небезпечні для суспільства, переводяться під домашній арешт. До їх руці або нозі прикріплюють мініатюрний радіопередавач. Позбутися від нього практично неможливо, браслет щомиті повідомляє, де знаходиться піднаглядний. Коли засуджений не покидає свою квартиру на відстань більше 30 м або робить спробу позбутися від «електронного наглядача», прилад відразу ж подає сигнал потужному приймачу, пов'язаний з поліцейським або тюремним комп'ютером. Черговий наряд поліції негайно виїжджає але адресою порушника. Будинки засуджені можуть займатися будь-якими справами: браслет водонепроникний і жаростійкий. У Франції деяким ув'язненим дозволяється продовжувати свою трудову діяльність. Поліція в таких випадках прокладає конкретний маршрут від дому до роботи, відхилитися від якого браслет не допустить. По дорозі з роботи на засуджених покладається обов'язок пройти в найближчому відділенні поліції контроль або огляд на предмет алкогольного або іншого сп'яніння. Поліція

має право в будь-який час відвідати засудженого. Засудженим до позбавлення волі з відбуванням на дому дозволяється на годину ходити в магазин за покупками, а у вихідні можуть бути надані дві години вільного часу.

І все ж значне число країн Європи зробили зусилля з ліквідації проблем, пов'язаних з тюремним ув'язненням, за допомогою розвитку покарань, не пов'язаних з ізоляцією від суспільства (альтернативних покарань). Найбільш активно поширюється такий вид кримінального покарання, як громадські роботи. Вони вважаються успішно діючою санкцією, і у багатьох державах займають третє місце в списку альтернатив тюремному ув'язненню після штрафів, відстроченого виконання вироку або пробації.

Таким чином, зазначені загальні тенденції та проблеми, що існують у сфері виконання кримінальних покарань в зарубіжних країнах, схожі з вітчизняними. Тому вивчення досвіду виконання покарань у країнах як далекого, так і ближнього зарубіжжя має не тільки пізнавальне значення, але й практичне: при зваженому підході окремі шляхи вирішення що стоять перед органами виконання покарань проблем можуть бути використані і у вітчизняній законодавчій і правозастосовній практиці.

УДК 347.965.3

Назаренко П.Г.¹, Руденко М.В.²

¹канд. юрид. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

²студ. гр. Ю-119сп НУ «Запорізька політехніка»

ПОВЕДІНКА АДВОКАТА У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: МОРАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Кожний має право на захист, відповідно до свободи вибору свого захисника та в межах економічного стану особи. Діяльність захисника має певною мірою однобічний характер, оскільки вона обмежена рамками з'ясування лише обставин, які виправдовують обвинуваченого, або пом'якшують його вину, або виключають його кримінальну відповідальність. У кримінальній справі захисник не має особистого інтересу. Вся його діяльність спрямована на захист інтересів підзахисного, на надання останньому кваліфікованої юридичної допомоги.

Частіше всього адвокат зіштовхується з складними справами кримінального судочинства, що можуть вплинути на його особисті емоції, переживання та психічний стан. У простої людини такі справи викликають різне відношення до підозрюваної або обвинуваченої особи та частіше всього яскраво виражені емоції співчуття та жалю до потерпілої особи та

його сім'ї. Але адвокат повинен мати свого роду імунітет до даних осіб, які б могли створити суспільну небезпеку і захист яких він здійснює.

В даному випадку моральність поведінки адвоката зовсім не чіпають неписані правила моральності, відомі всім, вона має місце у його високих професійних якостях, які виражаються відношенням до свого клієнта в рамках його прав на захист та свободу, суду та інших учасників справи.

Беручи участь у вирішенні питань, пов'язаних із захистом особи, надаючи оцінку вчинкам і діям людей, розкриваючи їхній психологічний зміст, захисник повинен мати на це моральне право. Бути принциповим, чесним, непримиренним до порушення прав і законних інтересів своїх підзахисних, мати власну думку, не піддаватися сугестивності, уміти відстоювати свої переконання і позиції, а також не піддаватися власним людським переживанням.

Моральність професійної поведінки адвоката можна прирівнювати до правил адвокатської етики. Вони містять в собі принципи, що є фундаментом для становлення моральності поведінки адвоката. До влучного прикладу можна віднести п. 1, ст. 8 Правил адвокатської етики : «У межах дотримання принципу законності адвокат зобов'язаний у своїй професійній діяльності виходити з переваги інтересів клієнтів перед своїми власними інтересами, інтересам колег, партнерів, співробітників, законних представників клієнтів або їх опікунів, піклувальників та інших осіб, а також перед будь-якими іншими міркуваннями». З даного принципу до моральності поведінки адвоката можна віднести перевагу інтересів клієнта перед власними інтересами. Пояснюється тим, що насамперед адвокат виконує свою професійну діяльність, що базується на його обов'язках перед клієнтом, і ніяким чином не повинні виконуватись на поведи у своїх почуттів.

Будь-які обставини не повинні впливати на об'єктивність та неупередженість адвоката при виконанні ним своїх обов'язків перед клієнтом. У поведінці захисника повинні проявлятися незмінна стриманість і коректність стосовно всіх учасників судового розгляду, інтелігентність і висока моральність.

Професійний обов'язок адвоката – бути принциповим і послідовним у захисті. Для успішного здійснення своєї діяльності адвокату необхідно сформулювати власну правову позицію. Загальним правилом для захисника є відповідність здоровому глузду і бажанню свого клієнта. Захисник не має права здійснювати тиск на підзахисного щодо обрання тієї чи іншої позиції у справі. Однак, безумовно, треба визнати правильною практику роз'яснення підзахисному можливих варіантів перебігу подій при обранні тієї чи іншої позиції захисту.

Можна зробити висновок, що здійснення адвокатської діяльності в кримінальному судочинстві має певні емоційні моменти, що можуть прямим

шляхом виявитись у безпосередніх наслідках здійснення такої діяльності, але моральність, етика професійної поведінки адвоката не повинна цього допускати.

Адвокат повинен опиратися на правила адвокатської етики, що містить в собі перелік принципів, на яких базується моральність професійної поведінки. До змісту адвокатської етики можна внести норми моралі і моральності, що виражаються в певних правилах, створених і діючих у різних сферах професійної діяльності адвокатів і наповнюють принципи адвокатської етики змістом, конкретизують їх. Тобто етика містить в собі моральність поведінки, а ця моральність доповнює етику, вони залежать один від одного, створюючи фундамент задля їх тісного зв'язку.

Якщо сама адвокатська діяльність буде спрямована не на розуміння ситуації, в яку потратила особа, та вирішення шляхів тактики захисту, а спрямована на її співчуття, то так званий «синдром емоційного вигорання» (подібний стан розвивається у схильних до співчуття людей, частіше в професії в сфері взаємовідносин «людина – людина») нашкодить інтересам клієнта і унеможливить ефективність захисту.

Тому у своїй діяльності, адвокат повинен постійно підвищувати не тільки свій професійний рівень (знання чинного законодавства та судової практики), але й професійні (психологічні) навички.

УДК 343.97

Філей Ю.В.¹, Гнуча Т.В.²

¹ канд. юрид. наук, доц., НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ЮЗ-110 НУ «Запорізька політехніка»

ФЕЙКОВА ПРОДУКЦІЯ СЕКСУАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ ЯК ЗАСІБ ВЧИНЕННЯ ВИМАГАННЯ

Існують інтелектуальні системи, що імітують голос чи відео людини. З їх допомогою можна створювати аудіо- та відеозаписи для маніпуляції людьми. Тобто системи штучного інтелекту є не просто черговим комп'ютерним засобом вчинення злочинів, вони загрожують всьому існуючому громадському порядку, провокуючи «інформаційний апокаліпсис», в якому факт неможливо відрізнити від вимислу, і люди перестають намагатися зрозуміти різницю. Це підриває довіру до будь-якої інформації і може дестабілізувати суспільство.

Деякі інтелектуальні системи здатні до навчання і самонавчання. Вже сьогодні такі системи можуть активно застосовуватися для виявлення

слабкостей потенційних жертв шахрайства, а також імітації діяльності людини.

Американська дослідниця Ребекка Делфіно для позначення цього явища користується терміном «Deepfakes», що об'єднує дві концепції: *deep* – «глибокий», *deep learning* – «глибоке навчання» – аспект штучного інтелекту, що заснований на тих самих принципах, що і навчання людини, а також *fake*, *fake news* – «фейкові новини», тобто неправдиве або сенсаційне повідомлення, що створене з метою привернення уваги, введення в оману тощо. Іншими словами дїпфейк – це аудіо- та відеозаписи, створені або змінені таким чином, що запис помилково сприймається як автентичний запис реальної мови або дій індивідуума.

Фейкова продукція сексуального характеру може вважатися засобом вчинення, наприклад, вимагання (ст. 189 Кримінального кодексу України) або предметом виготовлення і розповсюдження порнографічних предметів (ст. 301 КК України). Жертви, а це в переважній більшості жінки, відчувають величезну емоційну, психологічну, моральну шкоду та довгострокові наслідки.

Так, однією з трьох можливих форм погрози під час вимагання законодавець виділяє погрозу розголошення відомостей, які потерпілий чи його близькі родичі бажають зберегти в таємниці.

Розголошення вказаних відомостей при характеристиці вимагання ще називають шантажем – це (франц. *chantage* – вимагання, від *faire chanter*, букв. – примушувати співати, шантажувати) погроза розголошення компрометуючих відомостей про особу. Термін «шантаж» у чинному кримінальному законодавстві не тлумачиться, хоча, поняття шантажу є доволі широко вживаним у теорії і являє собою засіб вчинення вимагання, а саме, погрозу розголошення відомостей, які можуть спричинити шкоду правам і законним інтересам потерпілого та його близьких.

В зарубіжному законодавстві привертає до себе увагу стаття 21.16 Кримінального кодексу штату Техас, що передбачає кримінальну відповідальність за «незаконне розкриття або поширення інтимних візуальних матеріалів». Так, особа притягається до кримінальної відповідальності, якщо: (1) вказане розкриття або поширення було зроблено умисно і без згоди жертви, (2) жертва мала підстави очікувати, що візуальний матеріал залишиться в приватному використанні, (3) розкриття заподіяло шкоду жертві і (4) розкриття дозволило ідентифікувати жертву «будь-яким способом». Поширення інтимних візуальних матеріалів відноситься до категорії «місдиніор класу А» і карається штрафом у 4000 доларів, позбавленням волі до одного року або й тим і іншим разом.

Федеративна Республіка Німеччина однією з перших на законодавчому рівні зробила кроки у напрямі протидії поширенню фейкової інформації. Закон «Про регулювання соціальних мереж» почав діяти з 1 січня 2018 року.

Удосконалюючи кримінальне законодавство, встановлюючи нові злочини, завжди необхідно пам'ятати, що кримінально-правові заходи є лише одними з численних ланок у процесі протидії злочинності, тобто кримінальний закон виконує службову роль у протидії злочинності. Загальновідомо, що профілактика злочинності включає заходи щодо оздоровлення і економічної, і соціальної, і політичної, і духовної сфер життя суспільства. Притому на першому плані завжди перебувають саме ці заходи, які хоча безпосередньо і не впливають на злочинність, але є основою, що сприяє її поступовому скороченню.

У процесі розробки профільного законодавства потрібно враховувати те, що, використовуючи лише санкційну систему впливу, не вдається досягнути бажаних результатів. Співпраця повинна базуватися й на організації дієвої взаємодії зі світовими інформаційними лідерами (Google, Facebook, Twitter тощо).

Отже, поряд з позитивною стороною в інтернет-просторі розвивається і кримінальна складова, наприклад, щодо розповсюдження порнографії. Технології так стрімко розвиваються, що розрізнити оброблені і справжні відео- та фотозображення вже майже неможливо. Вислів «не довіряй своїм очам» стає реальністю. Можливість анонімного розміщення робить процедуру виявлення таких осіб майже неможливою. Крім того, це явище не має кордонів. На жаль, необхідно констатувати, що труднощі в розслідуванні таких справ, не залишають майже ніякої надії потерпілим на справедливість.

Фейкова продукція сексуального характеру може вважатися засобом вчинення, наприклад, вимагання (ст. 189 КК України).

УДК 343.97

Філей Ю.В.¹, Гудименко Д.Ю.²

¹канд. юрид. наук, доц., НУ «Запорізька політехніка»

²студ. гр. ЮЗ-110м НУ «Запорізька політехніка»

ДЕТЕРМІНАЦІЯ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ

Економічна злочинність як самостійне поняття, що означає складне, внутрішньо суперечливе соціальне явище, з'явилося в кримінології порівняно недавно. В середині XX ст. під економічною злочинністю розуміли злочинність «білих комірців», а в наш час вона включає широке коло протиправних діянь щодо зловживання економічною владою.

Практично усі вчені, починаючи з Е. Сатерленда, займаючись вивченням економічної злочинності, намагалися сформулювати її поняття. Майже всі ці варіанти схожі між собою, проте кожен автор або додавав, або виключав якусь ознаку з попереднього відомого поняття. Таке різноманіття і привело до неможливості створення єдиного чіткого визначення даного феномену, яким могли б оперувати кримінологи.

Характерною особливістю всіх подальших (після Е. Сатерленда) визначень економічної злочинності є той факт, що з них повністю був виключений суб'єкт злочину, тобто особа, яка займає високе соціальне становище. Особливо яскраво це виявилось в 70-і роки. Пояснюється це, по-перше, тим, що був розширений круг діянь, що підпадають під економічні злочини, де суб'єктами стали особи, які стоять на середній сходинці соціальної ієрархії, а по-друге, була зроблена спроба відвернути увагу громадськості від представників вищих соціальних верств. Незмінною ж залишалася та ознака, що дані злочини вчинюються в процесі професійної діяльності. На думку А.П. Закалюка, критерієм виокремлення злочинів у сфері економіки є спрямованість на економічні відносини, а для певної їх частини також наявність економічного інтересу та мети отримання злочинним шляхом економічного результату через зміну економічних відносин у власних цілях.

При аналізі економічної злочинності необхідно враховувати особливо високий рівень її латентності. Реальні масштаби цієї прихованої злочинності непорівнянні з кількістю зареєстрованих злочинів. Більшість економічних злочинів з різних причин не знаходять віддзеркалення в офіційній статистиці – рівень їх латентності знаходиться в межах 70–95%. Результати досліджень свідчать, що вся зареєстрована економічна злочинність складає не більше за третину від її загального фактичного масиву. На значній латентності злочинів у сфері економічної діяльності позначається і пасивність населення.

Особи, що вчинюють ці злочини, відрізняються високою соціальною пристосованістю, добре орієнтуються у соціальних і правових нормах. Даний тип особи злочинця характеризує корислива мотивація. Як правило, це чоловіки і жінки, які досягли віку 30-и і більше років, мають вищу або середню освіту, працюють в державних або приватних економічних структурах.

Причини вчинення корисливих злочинів у сфері економіки носять як об'єктивний, так і суб'єктивний характер. Так, в детермінації злочинності беруть участь і біологічні, і соціальні особливості людини. Наприклад, не впливається у бійку фізично слабка особа, важко скоювати економічні злочини з низьким рівнем інтелектуального розвитку.

Виділяються наступні найбільш поширені види причин корисливих економічних злочинів, похідні від загальної деморалізації особи – алкоголізму, наркоманії, токсикоманії, паразитичного існування людей, внаслідок чого виникають спотворені потреби і труднощі в їх задоволенні, у тому числі унаслідок відсутності легальних джерел доходів; гонитва за надприбутками, що найчастіше визначає вчинення найбільш небезпечних форм економічних і службових злочинів; тіньових економічних і інших стосунків, що передбачають вирішення інколи повністю легальних завдань на основі позаправової винагороди контрагентів і використання таким чином не заснованого на законі порядку передачі і отримання грошей, матеріальних цінностей, несплати податків і інших платежів; безгосподарності, недоліків обліку і контролю, охорони майна, прорахунків в правоохоронній діяльності, внаслідок чого формується переконання в безкарності і допустимості вчинення нових майнових злочинів; бюрократизму, що приводить до прагнення за будь-яку ціну забезпечити видиме благополуччя і приховати факти розбазарювання державних і інших коштів, корисливий зловживання, хабарництво; прорахунків в управлінні економікою, що приводить до інфляційних процесів, зниження життєвого рівня населення, корисливих злочинів у сфері приватизації; порушень демократичних принципів управління суспільством, відсутності гласності, механізмів дієвого контролю за різними гілками влади, результатом чого буває корисливе використання державного апарату в особистих інтересах.

Отже, економічна злочинність обумовлена деструктивними тенденціями в розвитку ринкових відносин в економіці і соціальній сфері. Відсутністю реальної захищеності легітимних економічних відносин, відставанням правотворчої діяльності від потреб господарської практики; лібералізацією правового регулювання підприємницької діяльності і пом'якшенням відповідальності за правопорушення в даній сфері; безсистемним прийняттям правових актів стосовно окремих елементів економічної системи, у зв'язку з чим згадані акти не лише не співвідносяться один з одним, але інколи носять суперечливий характер. Недоліками в діяльності правоохоронних органів, відставанням організаційно-управлінських заходів реагування на зміну криміногенної ситуації у сфері економіки.

УДК 343.53

Шиян Д.С.¹, Бурлака О.В.²

¹ канд. юрид. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Юз-119сп НУ «Запорізька політехніка»

АКТУАЛЬНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА

Існування будь-якої господарської організації у сучасних умовах потребує постійних змін, пов'язаних із необхідністю підвищення власної конкурентоздатності, пристосування до нестабільного бізнес-середовища. Особливо це стосується акціонерних товариств, які є найскладнішою та наймасштабною формою ведення бізнесу, і внаслідок цього більше за інші організаційно-правові форми стикаються із необхідністю реформування своєї діяльності.

Акціонерне товариство є складним організмом, і його взаємодія з державою буде зрозуміла, якщо виходити з аналізу його сутнісних рис. По-перше, акціонерні товариства є об'єднанням капіталів, що перетворює їх у великі підприємства та корпорації, аж до транснаціональних об'єднань.

Економічна міць робить їх основними гравцями на ринку, які суттєво впливають на процес відтворення. Крім того, вони стають знаковими елементами суспільної системи. Від їхньої політики залежить, багато в чому, економічний стан національного господарства та вплив на соціальне і політичне життя країни. Як будь-який господарюючий суб'єкт, акціонерне товариство є організацією, що ставить за мету одержання прибутку.

Тому його дії на ринку полягають у тому, щоб, з одного боку, пристосуватися до ринку, а з іншої сторони, пристосувати ринок для себе. Ця спрямованість далеко не завжди збігається з інтересами суспільства і його найманих робітників. Виникає проблема сполучення інтересів акціонерного товариства з інтересами найманих робітників і суспільства в цілому. Цю функцію бере на себе держава.

Держава в цьому випадку не намагається підкорити діяльність акціонерного капіталу собі. Її завдання – збалансувати інтереси сторін так, щоб сторони не протистояли один одному, а були схильні до співробітництва. Для цього держава виробляє різні механізми регулювання – від інтелектуальних до правових, які б забезпечили баланс інтересів.

Дана структура не залишається незмінною й продовжує розвиватися. На стороні працівника тривають зміни у зв'язку з ростом органічної будови капіталу, тобто, засоби виробництва стають усе більш складними, вимагаючи підвищення кваліфікації робочої сили. Якщо спочатку працівник виступав як

її складова або обслуговуюча частина, то якісний ріст засобів виробництва вимагає працівника, який виступав би стосовно них як керуюча сила.

Відбуваються зміни й у зв'язці власник – управління. Власник засобів виробництва до здійснення загального управління виробництвом залучає до себе заступників, що здійснюють загальне керування по певних видах діяльності й створенню спеціалізованих керуючих структур.

Сам власник виступає як досить великий власник майна, що самостійно володіє, користується, й розпоряджається ним. Але ринкове господарство, що розвивається, усе більш виводить на перший план конкуренцію, тобто, до зіткнення інтересів власників засобів виробництва. Виникає дилема: боротьба до повного виснаження ресурсів або консенсус сторін. У другого напрямку більше перспективи, так як об'єднання капіталів забезпечує не тільки виживаність, але й відкриває нові перспективи на ринку.

Таке об'єднання перетворюється в корпорацію зацікавлених осіб. І тут відбуваються зміни на рівні власника, тому що, засоби виробництва належать декільком співвласникам і важливо правильно розв'язати питання їх взаємин між собою. Залежно від цих відносин виникають різні види корпоративних товариств. Якщо взаємини власників будуються на основі володіння цінними паперами, то виникає організаційно-правова форма у вигляді акціонерного товариства.

Укрупнення власності веде власників до нового стану. Вони ще більш віддаляються в управлінні своїм капіталом, визначаючи генеральну лінію керування суспільством, передаючи загальне управління господарською діяльністю найманому органу, яке звичайно називається правління. У цьому випадку складається дволанкова система управління власністю: рада засновників (власників) – правління (виконавчий орган керування власністю).

У такий спосіб власність і управління перетворюються в самостійні відособлені структури, які тісно взаємозалежні між собою. Цей процес ще більш підсилюється якщо власників засобів досить велика кількість.

Виходячи із цього, можна укласти, що акціонерне товариство як продукт розвитку ринкового господарства відокремлює власника від управління господарською діяльністю суспільства. Це якісно новий стан для ринкової економіки. Тут особистий інтерес і власність роз'єднані. Якщо завжди вважалося, що стимулом ринкового господарства була особиста зацікавленість власника у функціонуванні власника через його особисту участь шляхом керування приналежного йому майна, то в сучасних умовах цей «наріжний камінь» ринку перестає працювати.

Виникає перетворена форма єднання особистого інтересу власника у витягу доходу від його майна у вигляді акції. У даному процесі власник відходить від управління своєю власністю. Управління відокремлюється в окремий елемент функціонування власності капіталу. У свою чергу – це

говорить про трансформацію ринкової економіки й необхідності нових підходів до її регулювання, ґрунтуючись на сучасних тенденціях розвитку господарської діяльності й процесу виробництва.

УДК 681.527.2

Шиян Д.С.¹, Громико Р.Г.²

¹ канд. юрид. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Ю-119сп НУ «Запорізька політехніка»

ПРИВАТНЕ ТА ПУБЛІЧНЕ РОЗМІЩЕННЯ АКЦІЙ: СПІЛЬНІ ТА ВІДМІННІ РИСИ

Публічне акціонерне товариство може здійснювати публічне та приватне розміщення акцій. Відповідно, приватне акціонерне товариство може здійснювати лише приватне розміщення акцій. У разі прийняття загальними зборами приватного акціонерного товариства рішення про здійснення публічного розміщення акцій до статуту товариства вносяться відповідні зміни, у тому числі про зміну товариства з приватного на публічне.

Для більш детальної характеристики публічного та приватного розміщення акцій потрібно зазначити позитивні та негативні якості кожного з видів акціонування. Якщо вести мову про недоліки публічного розміщення акцій то до них відносять: існування значних витрат – передбачає витрати на послуги фінансового консультанта, юристів, аудиторів; існування бюрократичних процедур – ідеться про те, що до компанії висувається ряд вимог та правил лише із дотриманням яких вона зможе здійснити таку процедуру; за певних обставин існує загроза втратити контроль над компанією. Але необхідно додати, що така ситуація може виникнути лише у тому випадку, якщо буде здійснено продаж понад 50% акцій і вони будуть зосереджені у руках одного акціонера. Але якщо ці 50% будуть розподілені між кількома особами, то цієї проблеми можна буде уникнути; потреба розкриття інформації – тобто, у публічних підприємств виникає обов'язок опубліковувати відомості про свої фінансові показники і про власників, які володіють більше як 5% статутного капіталу – наявний високий ступінь ризику виникнення помилок при впровадженні а це, у свою чергу, може спричинити зменшення обсягу отриманих коштів у порівнянні із очікуваним.

Та не дивлячись на ряд недоліків, існування яких не можна не зазначити, все ж процедура має і свої переваги. До них належать: дає можливість вийти на фондовий ринок міжнародного рівня і провести залучення довгострокових інвестицій; зростання статусу компанії. Вона має значні переваги, пов'язані зі встановленням комерційних відносин, оскільки

вихід на міжнародну фондову біржу збільшує кількість потенційних партнерів; відсутність боргового тягара та можливість залучення довгострокового капіталу.

Згідно зі ст. 24 Закону України «Про акціонерні товариства» акції перебувають у біржовому обороті, тобто правочини з ними укладаються на біржі. Публічне акціонерне товариство зобов'язане пройти процедуру лістингу та залишатися у біржовому реєстрі принаймні на одній фондовій біржі. Укладання договорів купівлі-продажу акцій публічного акціонерного товариства, яке пройшло процедуру лістингу на фондовій біржі, здійснюється лише на цій фондовій біржі.

Лістинг – це сукупність процедур із включення цінних паперів до реєстру організації торгівлі та здійснення контролю за відповідністю цінних паперів і емітента умовам і вимогам, установленим у правилах організації торгівлі. Навпаки, акції приватного акціонерного товариства не можуть купуватися та/або продаватися на фондовій біржі, за винятком продажу шляхом проведення на біржі аукціону.

Частина 2 ст. 7 Закону України «Про акціонерні товариства» фіксує ще одну особливість обороту акцій приватного акціонерного товариства – з урахуванням переважного права акціонерів цього акціонерного товариства на придбання відчужуваних акцій, якщо це передбачено його статутом.

Процедура приватного розміщення акцій, так само як і процедура публічного розміщення акцій має декілька стадій. При прийнятті рішення про залучення додаткового капіталу, компанія звертається до організаторів розміщень – інвестбанків, аналітики яких досліджують бізнес клієнта, його місце на ринку, слабкі та сильні сторони, роблять приблизну оцінку вартості компанії. Розглядаючи результати тендеру, обирається один банк із найвигіднішими умовами».

На приватне акціонерне товариство, на відміну від публічного, не покладається обов'язок з опублікування його фінансової інформації та інформації про афілійованих осіб. Навпаки, публічне акціонерне товариство повинно щорічно публікувати в засобах масової інформації річний звіт, бухгалтерський баланс, рахунок прибутків та збитків тощо.

Річна звітність лише публічного акціонерного товариства підлягає обов'язковій аудиторській перевірці. Посадові особи товариства зобов'язані забезпечити доступ незалежного аудитора до всіх документів, необхідних для перевірки результатів фінансово-господарської діяльності товариства.

Важливим фактором, який надає перевагу на користь приватного розміщення акцій, є той, що вартість такої процедури є відчутно меншою по відношенню до публічного, а це дає можливість використовувати їх невеликим за розмірами компаніям. Також при застосуванні приватного

розміщення акцій у компанії відсутній обов'язок перетворюватися на публічну.

Отже, зіставивши та порівнявши між собою публічне та приватне розміщення акцій, ми можемо простежити наявність ряду відмінних рис, їх негативних та позитивних сторін, які беззаперечно повинні бути враховані суб'єктом, який постав перед вибором одного із цих способів. Варто відмітити, що до недавнього часу в Україні більшу популярність мало приватне розміщення акцій. Що ж стосується публічного розміщення, то воно почало набувати поширення в Україні лише в останнє десятиріччя.

УДК 349.2

Шиян О.Ю.¹, Романовський Р.Е.²

¹ канд. юрид. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Ю-119сп НУ «Запорізька політехніка»

ВПЛИВ КРИЗОВИХ ЯВИЩ В УКРАЇНІ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Ринку цінних паперів, як невід'ємному компоненту сучасного фінансового ринку, притаманна циклічність розвитку, що супроводжується періодичними кризами та піднесеннями.

Ринок цінних паперів є показником стану реального сектору економіки. Висока та циклічна волатильність фондового ринку зумовлена неефективністю ринків та значним рівнем спекулятивних операцій на ньому. Використання різних видів цінних паперів, хоч з метою отримання прибутку, хоч з метою участі в управлінні підприємств вимагає дієвих фінансових інститутів та прозорої законодавчої підтримки їх діяльності.

Перелік головних проблем, що значно ускладнюють використання цінних паперів хоч для отримання прибутку чи збереження вартості грошових одиниць хоч для участі у статутних фондах підприємств з метою їх управління, приведений нижче.

Першою проблемою є законодавча неврегульованість питань корпоративного урядування в акціонерних товариствах. Повсякчас виявляються численні порушення прав акціонерів щодо розподілу додатково випущених акцій, щодо прав акціонерів в управлінні акціонерним товариством тощо. Об'єктивно корпоративне управління є безперервним процесом узгодження інтересів і подолання суперечностей, що виникають. Втім, ці процеси мають бути чітко регламентовані.

Другою проблемою є регуляторна політика, що проводить Національна комісія з цінних паперів та фондових ринків (далі – НКЦПФР). Зокрема, потребують вирішення у корпоративному законодавстві проблеми з

розкриттям інформації про бізнес компанії, її власників, оприлюдненням фінансової звітності, розкриттям активів та перетворенням на публічні, відкриті компанії. Системи оподаткування емісійного доходу та дивідендів потребують нових підходів. Також потребує реформ політика, щодо зняття обмежень валютного, банківського законодавства при введенні в Україну грошових коштів, акумульованих за межами України.

Третьою гострою проблемою українського фондового ринку є формування депозитарно-клірингової інфраструктури. Українська депозитарна система на сьогодні не відповідає вимогам інвесторів та акціонерних товариств і практично не відповідає аналогічним системам розвинених країн. У останніх обслуговування 95% організованого ринку забезпечується центральними депозитаріями. Депозитарна система України абсолютно не відповідає сучасним вимогам ринку капіталів. Найбільше вона відстає в технологічному розвитку платіжної системи, таким чином відбувається гальмування обігу фінансових інструментів на українському ринку.

Шляхами вирішення двох вищезгаданих проблем можуть бути наступні кроки.

Для вирішення першої проблеми, а саме врегулювання питань корпоративного управління в акціонерних товариствах, в першу чергу, необхідно забезпечити захист прав інвесторів. Це можливо зробити шляхом: по-перше, суворого дотримання законодавства, вимог регулятора та стандартів ділової етики з боку професійних учасників ринку цінних паперів; по-друге, врегулювання конфліктів інтересів, зокрема через розподіл повноважень на законодавчому рівні; по-третє, захисту інвестора від маніпулювань цінами на фондовому ринку (законодавчо визначити види маніпулювань) та використання інсайдерської інформації.

Щодо розв'язання проблеми організації фондового ринку України, то можливості для формування ефективного регуляторного органу можна відновити за рахунок якнайшвидшого впровадження необхідних законодавчих норм, розширення повноважень та приведення НКЦПФР до вимог міжнародних стандартів. Значний крок до вдосконалення НКЦПФР може бути зроблено з прийняттям Закону України, що передбачатиме посилення інституційної та фінансової спроможності Комісії з метою приведення повноважень та статусу вітчизняного регулятора фондового ринку у відповідності до найкращих світових стандартів, зокрема принципів Міжнародної організації комісій з цінних паперів (IOSCO). Після прийняття цього закону НКЦПФР стане самостійним та незалежним органом, який буде фінансуватися, в основному, за рахунок сплати внесків на регулювання учасниками фондового ринку коштів, а також коштів, що надходять від

урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ, а також інших джерел.

Для вирішення третьої проблеми (формування депозитарно-клірингової інфраструктури) державою вже зроблені перші кроки. В промислову експлуатацію введена нова ІТ-платформа Центрального депозитарію DEPEND Q, що призведе до якісних змін у роботі системи депозитарного обліку українського ринку цінних паперів. В нову систему було переведено інформацію про 3 млн. рахунків, номінальна вартість яких складає 1,7 трлн грн. Нова платформа дозволяє депозитарним установам самим обирати альтернативне програмне забезпечення для обслуговування клієнтів.

До вищезазначених проблем додаються і загальноекономічні. Ринок цінних паперів відображає стан реальної економіки в країні та не залишається в стороні від перманентної фінансової, виробничої та економічної кризи в Україні.

УДК 349.2

Шиян О.Ю.¹, Яросевич А.І.²

¹ канд. юрид. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Ю-119сп НУ «Запорізька політехніка»

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ

В наш час ринок нашої держави набрав певних темпів розвитку і є одним із лідерів серед країн. Це підтверджують індекси найбільших фондових ринків в нашій країні, таких як «Фондова біржа ПФТС» та «Українська фондова біржа».

Сучасний ринок цінних паперів характеризується тим, що йому не вистачає прозорості та ліквідності, в його основі лежить такий специфічний характер, який дозволяє поширюватися спекуляції. Такому ринку не вистачає відповідних фінансових інструментів з гарними інвестиційними якостями. Торгівля похідними цінними паперами та ф'ючерсними контрактами практично відсутня.

Українські цінні папери, а саме переважна їх більшість випускається у документарній формі і тому вартість транзакційних витрат надто висока. Дуже низький відсоток (3%) становить торгівля цими цінними паперами на оформлених ринках. Така торгівля майже завжди відбувається віртуально, адже сама процедура реєстрації цих угод є формальною. Через таких спосіб торгівлі на організованому ринку деформує сам механізм, за якого визначається справжня вартість цих цінних паперів, як наслідок створюються

підпільні схеми, які роблять неможливим продаж акцій, за справедливою ціною.

Фондовий ринок можна перетворити на один з найважливіших механізмів, який буде фінансувати інвестиційні потреби наших українських суб'єктів господарювання. Для такого перетворення потрібна певна організованість та визначеність та структурованість спільної діяльності. Тобто для цього потрібне розроблення певної стратегії за якою можливий позитивний розвиток ринку цінних паперів в Україні. До складових такої стратегії потрібно віднести: Удосконалення нормативно правової бази, яка регулює функціонування ринку, державного регулювання та саморегулювання, поставити за мету збільшити конкурентоспроможність нашого вітчизняного ринку цінних паперів та його учасників, оновити або модернізувати, покращити торговельно-розрахункові інфраструктури, забезпечити відповідний сто відсотковий захист прав інвесторів та інших власників цінних паперів, добитися зниження ризиків інвестиційної діяльності, намагатися залучати якомога більше цінних паперів резидентів, та набагато зменшити частину капіталу, який набутий шляхом спекуляції.

Для досягнення зазначених цілей необхідно здійснити такі заходи: підвищити капіталізацію та ліквідність ринків емісійних цінних паперів; створити сприятливі передумови для підвищення платоспроможного попиту на українські цінні папери з боку внутрішніх інвесторів, насамперед інституційних інвесторів та домогосподарств, спростивши процедури виходу на ринок та запропонувавши інвестиційно привабливі фінансові інструменти та гарантії захисту інвестицій; підвищити рівень концентрації торгівлі на організованому ринку цінних паперів шляхом запровадження на існуючих торговельних майданчиках єдиних правил та стандартів, а також зосередження торгівлі цінними паперами емітентів, що мають стратегічне значення для економіки держави, на організованому ринку; забезпечити ефективну систему захисту законних інтересів інвесторів шляхом підвищення інформаційної прозорості ринку, гарантованого виконання укладених угод, удосконалення обліку прав власності щодо цінних паперів та запровадженні компенсаційних механізмів; запровадити зручні та маловитратні механізми доступу фізичних осіб на ринки державних цінних паперів; стимулювати залучення заощаджень населення в цінні папери вітчизняних емітентів шляхом встановлення ставок оподаткування доходів від володіння цінними паперами та операцій з ними, на рівні ставок оподаткування доходів від розміщення коштів на банківських депозитах, а також звільнивши від оподаткування емісійний дохід, отриманий від розміщення цінних паперів. Важливою складовою удосконалення функціонування фондового ринку України є подальший розвиток його ринкової інфраструктури, який має відбуватися відповідно до світового

досвіду. Вирішення цього завдання повинно здійснюватись шляхом створення високотехнологічних та максимально зручних для учасників фінансового ринку інфраструктурних інститутів, насамперед обліково-розрахункових та торговельних.

Отже, у результаті створення центрального депозитарію будуть знижені такі ризики на вітчизняному ринку цінних паперів, як ризики втрати права власності на цінні папери, ризики невиконання зобов'язань по операціях з цінними паперами, прискорені розрахунки по операціях з цінними паперами, полегшене розкриття інформації щодо їх власників. Ще одним кроком має стати створення технологічно оснащеної розрахунково-клірингової організації. Клірингова діяльність має бути відокремлена від біржової, а фондові біржі повинні наділятися широкими повноваженнями по роботі з емітентами і частково здійснювати такі функції, як нагляд за дотриманням законодавства на етапі розміщення цінних паперів на організованому ринку; нагляд за дотриманням емітентами, цінні папери яких перебувають в обігу на фондовій біржі, вимог, що стосуються розкриття інформації. Всі ці кроки вимагатимуть розробки відповідних законодавчих актів, а також координації роботи між регуляторними органами, саморегулюючими організаціями учасників фінансового ринку та інвесторами.

СЕКЦІЯ «АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПОЛІТИЧНИХ НАУК»

УДК 32:159

Арабаджиев Д.Ю.,¹ Сергієнко Т.І.²

¹ д-р політ. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»

² канд.політ.наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ГЛОБАЛЬНІ ПРОЦЕСИ І ФЕНОМЕН МАНІПУЛЯЦІЇ В СОЦІАЛЬНІЙ РЕАЛЬНОСТІ

Актуальність обраної теми, обумовлена тим, що з розвитком глобалізації у всіх сферах нашого життя, посиленням впливу трансконтинентальних корпорацій на економіку, науку, освіту, політику, інформаційне поле, гостро стоїть питання збереження самоідентичності, формування стійкого критичного мислення, як інструменту захисту. Процеси глобалізації, що відбуваються на сьогоднішній день в суспільстві, тісно пов'язані з розвитком інформаційних технологій, що, в свою чергу, призводить до появи нових джерел небезпеки.

Процес інформатизації суспільства, його державних та суспільних інститутів, розвивається стрімко і як правило непередбачено і некеровано. Щодо сучасного політичного процесу, то він безумовно характеризується використанням різноманітних форм впливу, і найбільш поширеним є саме маніпулювання свідомістю. Аналіз політичного маніпулювання, як прихованого управління політичною свідомістю і поведінкою людей реалізований у роботах В.Мальцева, О.Гуменюк, Б.Станкевича та ін.

Сьогодні маніпулювання особистістю, використання різних засобів і технологій інформаційно-психологічного впливу на людей стало досить звичайним явищем в повсякденному житті, економічній конкуренції та політичній боротьбі. Маніпуляція свідомістю людини це своєрідне панування над духовним станом людей, управління шляхом нав'язування їм ідей, установок, мотивів, стереотипів поведінки, вигідних суб'єкту впливу [1, с. 13]. Маніпуляція - це вид духовного, психологічного дії. Ця дія на психічні структури людської особистості є прихованою, і не має відчуватися об'єктом маніпуляції [2, с. 37].

Так, глобальні інформаційні потоки, поширюючись у внутрішньому інформаційному просторі держави, впливають на мислення людей, їх певні переконання, як наслідок, є своєрідним заклик до вчинення масових дій, які можуть мати не тільки конструктивний характер, а й деструктивний. Маніпулювання свідомістю відбувається здебільшого тими, хто контролює засоби масової інформації. Маніпулятивні технології засобів масової інформації є важливим інструментом впливу на свідомість як особистості так

і суспільства в цілому. Через «габітуацію» в інформаційному потоці здійснюється модифікація сприйняття інформації. Звикання в такому дискурсі нерозривно пов'язане з процесом «стереотипізації», за допомогою якої можна чинити тиск як на несвідомі, так і на усвідомлені аспекти людського життя.

Термін габітуація (habituation) означає звикання [5]. Тобто в результаті частого або тривалого впливу стимулу, мозок звикає до нього, і реакція, що викликається цим подразником, зникає зовсім або значно слабшає. Іншими словами, все, що мозок перестає вважати новим і потенційно небезпечним, перестає його цікавити і, як наслідок, викликати бурхливу реакцію [3]. Так, наприклад, Д. Зіглер дає сім характеристик габітуації: 1) при втраті сили стимулу з подальшим її відновленням, реакція буде аналогічна за силою з першим її сприйняттям (ефект відновлення); 2) послідовність, частоти і необхідність габітуації безпосередньо впливає на швидкість набуття стимулу або його згасання, при частому впливі ефект від габітуації збільшується, але виникає ризик її втрати; 3) неправильно використана сила стимуляції (штучна) може спричинити за собою уповільнення габітуації; 4) додатковий стимул, як правило, не шкодить і не перешкоджає продовженню і збереженню габітуації; 5) інтенсивний додатковий стимул здатний остаточно закріпити габітуацію, за умови, що він кардинально відрізняється від основного стимулу; 6) в рідкісних випадках схожі стимули позитивно впливають на габітуацію; 7) з плином часу габітуація закріплюється [4].

Саме на несвідомому рівні інтерпретуються візуальні і аудіальні дані. Образи, що створюють відхилення від цілісного сприйняття дійсності, не дозволяють сформувати неупереджену, об'єктивну думку про події які відбуваються. Таким чином, феномен маніпуляції в процесі глобалізації обумовлений такими зовнішніми факторами, як знання несвідомих механізмів суспільства і його можна віднести до керованого, зовнішнього впливу політичної системи. Це приховане управління політичною свідомістю і поведінкою людей з метою примусити їх діяти або не діяти в інтересах маніпуляторів, нав'язування волі маніпулятора в формі прихованого впливу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Арабаджієв Д.Ю., Сергієнко Т.І. Маніпулювання свідомістю суспільства в умовах інформаційної та гібридної війни в Україні. *Гілея: науковий вісник*. К.: «Видавництво «Гілея», 2019. Вип. 146 (№ 7). Ч. 3. Політичні науки. С.12-15.
2. Арабаджієв Д.Ю., Сергієнко Т.І. Політична маніпуляція та інформаційно-психологічна безпека в політичних відносинах. *Політикус: Науковий журнал*. Видавничий дім «Гельветика». №2. 2020. С.36-43.

3. Звикання (габітуація) (HABITUATION). URL: <http://psih.pp.ua/15936> (дата звернення 17.04.21)

4. Зиглер Д. Теории личности. СПб.: Питер, 2003. 609 с.

5. Севериновська О. В. Етологія: підручник для вищих навчальних закладів: Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту, 2010. 292 с.

УДК 008:323

Бабарикіна Н.А.

канд. політ. наук, доц. каф. ЗПН НУ «Запорізька політехніка»

ДІАЛЕКТИКА ПРОЦЕСІВ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Спершу проаналізуємо визначення категорій «глобалізація» та «децентралізація». В академічній літературі «глобалізація» визначається як перетворення певного явища на світове, планетарне. У суспільному значенні – це процес всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації [3]. В енциклопедичній літературі «децентралізація» визначається як процес розширення і зміцнення прав та повноважень адміністративно-територіальних одиниць при одночасному звуженні прав і повноважень центру [3].

Безпосередній взаємозв'язок глобалізації та децентралізації може бути яскраво продемонстрований на сучасному етапі соціо-політичного розвитку в Україні через процес європейської міждержавної інтеграції. Глобалізація є процесом цивілізаційним, що містить у собі економічний, політичний, соціокультурний, науково-технічний процеси. Це актуалізує потребу дослідження закономірностей розвитку суспільства та децентралізації влади в Україні в умовах глобалізаційних зрушень.

Глобалізація детермінує загальносвітові тенденції розвитку людської цивілізації, сприяє формуванню глобальної цивілізації як якісно нової структури суспільства. А вектор процесу децентралізації, орієнтований на локальну просторову площину – на субрегіональний рівень функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування.

Глобалізація зумовлює універсалізацію суспільно-демократичних цінностей, щоб створити загальний порядок, який наділений потенціалом для боротьби з глобальними проблемами, світовими кризами і всеосяжними викликами. Основний аспект вказує на процес зближення міжнародних і національних ціннісних норм, розширення процесу входження загальноновизнаних принципів і норм, стандартів міжнародних у внутрішні. Міжнародні стандарти в будь-якій сфері людського життя визнаються еталонами для держав, що декларують демократичні цінності та принцип

верховенства права. Що забезпечує уникнення міжнародної ізоляції та життєсправності держави [2, с. 380].

Процеси децентралізації та глобалізації є відмінними одне від одного в територіальному та функціональному аспектах, але помилково сприймати їх як взаємовиключні процеси. В умовах сучасної соціо-політичної модернізації національних інститутів влади, інтеграційних та трансформаційних процесів в сучасному українському суспільстві, стає очевидною діалектика глобального та субрегіонального, чим актуалізується необхідність дослідження особливостей взаємного впливу процесів глобалізації та децентралізації влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Упровадження децентралізації публічної влади в Україні: національний і міжнародний аспекти. [Г.Г. Динис, Т.О. Карабін, Я.В. Лазур, М.В. Менджул, Р.П. Натуркач, О.Я. Рогач, М.В. Савчин, 202 І.С. Сухан, П.А.Трачук, І.В. Хохлова]; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. М.В. Савчина. Ужгород: TIMPANI, 2015. 216 с

2. Щирба М. Ю. Ознаки трансформації прав людини в умовах глобалізації суспільства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки.* 2016. № 837. С. 378–382. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2016_837_62

3. Юридична енциклопедія: в 6 т. . Т. 2: Д–Й / НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького; редкол: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.); ред.: М.П. Зяблюк, В.П. Горбатенко. [б.м.]: Вид-во «Українська енциклопедія» імені М.П. Бажана, 1999. 744 с

УДК 008:323

Бабарикіна Н.А.¹, Лебедюк В.М.²

¹ канд. політ. наук, доц. каф. ЗПН НУ «Запорізька політехніка»

² канд. наук з держ. упр., доц. каф. політології та нац. безпеки НУ «Острозька академія»

РОЛЬ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ У ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Сучасне українське суспільство перманентно переживає процеси системної трансформації, які охоплюють практично всі сфери суспільного життя країни. В умовах демократії держава перетворюється на представницьку форму виявлення й організації волі та інтересів народу. Сучасний етап розвитку людства унеможливилює лише безпосереднє

здійснення влади народом, що зумовлює необхідність її делегування державі. Теорія і практика демократичного розвитку держави, пов'язані з ідеями рівності та свободи, є видатними досягненнями цивілізації людства.

Демократизація є типом політичної трансформації, що орієнтований на інституційні перетворення. Інституційні перетворення та розбудова нових демократичних інститутів є провідною метою процесу демократизації. Демократизація потребує налагодження ефективної системи контролю за органами державної влади з боку громадянського суспільства. Це обопільний процес, що висуває суворі вимоги як до влади, так і до громадян. Громадська участь є проявом суспільної демократизації.

Демократія є передумовою ефективного функціонування громадянського суспільства – сфери, яка максимально сприяє самостійній активності громадян і вільному розвитку особистості, пріоритету інтересів особистості й суспільства в цілому в їхніх відносинах з державою. Громадянське суспільство виступає спільним соціальним підґрунтям демократичної й правової державності, активність якого зумовлює не декларативність, а справжність демократичної форми держави.

Важливою умовою налагодження демократичної горизонталі між владою та суспільством з наявним зворотнім зв'язком є вплив суспільства через канали реалізації політичної участі на ухвалення політичних рішень. В країні революційні події підвищують суспільну увагу до рівня активності громадян у висловленні власної позиції щодо ситуації в державі та до політичних інститутів.

Демократизація в Україні неможлива без активізації діяльності громадянського суспільства. Реальна демократія визначається тим, як громадяни вміють процедурно утворювати інститути державного управління і наскільки вони спроможні підтримувати їх ефективне функціонування [1].

Демократизація створює необхідні умови для існування громадянського суспільства та забезпечує верховенство законів й гарантує забезпечення прав і свобод людини й громадянина. Громадянське суспільство може існувати тільки в демократичній політичній системі, оскільки вона є механізмом реалізації найважливіших прав і свобод людини і громадянина. Провідною рисою демократичної політичної системи є розвинута структура громадських організацій, органів місцевого самоврядування й державних органів управління, які забезпечують дотримання прав і свобод.

Розвинуте громадянське суспільство ґрунтується на ідеї обов'язкової участі громадян у прийнятті політичних рішень, яка характеризує успішність процесу демократизації. Свідомий громадянин, громадянська активність, здатність і бажання широких прошарків населення брати участь у прийнятті рішень, підвищення підзвітності урядів своїм громадянам з метою зміцнення державної політики й підвищення ефективності заходів у галузі суспільно-

політичного розвитку тощо [2] відображають сутність громадянського суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Медвідь Ф., Гордієнко М. Феномен «помаранчевої революції» в контексті розбудови громадянського суспільства. *Політичний менеджмент*. 2006. № 1. С. 44 – 55

2. Розвиток громадянського суспільства в незалежній Україні. Думки з приводу. Авторський проект Антоніни Колодій Available from. URL: http://political-studies.com/?page_id=186

3. Цокур Є. Г. Легітимність політичної влади: джерела, особливості, перспективи. К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова. 2009. 330 с.

УДК 327

Бекдамірова Л.З.

асп. каф.ЗПН НУ «Запорізька політехніка»

МОДЕЛЮЮЧА ГРА ЯК ЗАСІБ ВИРІШЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ТА ПРОФЕСІЙНИХ ЗАВДАНЬ

Дослідження, проведені в усіх частинах світу, доводять, що кращих результатів досягають ті публічні політики, які не покладаються на політичну інтуїцію, а володіють різнобічними і глибокими знаннями в політології.

Основною метою сучасної системи освіти є інтелектуальний і моральний розвиток особистості, формування творчого мислення та вміння працювати з інформацією. Отже, система освіти має бути побудована таким чином, щоб надавати майбутнім фахівцям можливість самостійно розмірковувати, співвідносити різні точки зору та формулювати свою власну, спираючись на знання фактів, законів, на власні спостереження. Таке розуміння сутності цілей і завдань освіти потребує пошуку нових, інноваційних засобів і технологій, які б забезпечували якісну підготовку фахівців відповідно до мінливих вимог суспільства. Саме тому актуальною проблемою сьогодні є формування нового підходу до активізації навчальної діяльності у вищих навчальних закладах та впровадження ігрових технологій у процес фахової підготовки майбутніх політологів.

В даний час різні розділи теорії ігор входять в програми обов'язкових і спеціальних курсів багатьох вищих навчальних закладів.

При формуванні необхідних для фахівця-політолога професійних і ключових компетенцій, саме ігрові технології дозволяють практично

закріпити й відпрацювати набуті теоретичні знання, перетворивши їх на необхідні кваліфікаційні та людські якості.

Ігрові технології не раз показували свою ефективність. За допомогою цих технологій можлива компенсація наступних недоліків традиційного навчання. Для традиційного навчання, перш за все, властивим є пасивний характер засвоєння знань більшістю студентів, адже викладач виконує роль передавача інформації. Це веде до формального засвоєння знань і не дає результату. Другою особливістю традиційного навчання є переважно вербальний характер, що недостатньо розвиває емоційну сферу, почуття студентів. Але ж відомо – інформація, яка не зачепила почуттів, не стає переконанням, не проявляється ні в поведінці, ні в професійній діяльності. Третя особливість традиційного навчання – масовість. Викладач працює з усіма студентами (з масою) і з кожним, але при цьому зрідка використовується колектив (гуманні спільноти) як засіб розвитку особистості. Однак, справжній цілісний розвиток індивідуальності можливий лише у спільноті людей – колективі. Завдяки імітаційним технологіям вдається уникнути у навчанні вказаних недоліків. Це забезпечує такі особливості імітаційних технологій навчання як навчання в діяльності (замість вербального навчання), організація колективної діяльності, мислення та використання групи як засобу розвитку індивідуальності. Спеціально організована навчальна діяльність розвиває у студентів вміння спілкуватися, мислити, розуміти явища, з'являється здатність до рефлексії та практичної дії. За допомогою рефлексії знання краще узагальнюються, закріплюються в схемах і знакових формах, які переходять із зовнішнього плану у внутрішній план дії студентів. Таким чином, сутністю імітаційних технологій навчання є побудова навчальної діяльності через формування й розвиток у студентів ціннісних орієнтирів, взаємин, культури спілкування, культури мислення, методів діяльності (планування, прогноз, аналіз, рефлексія). При цьому необхідною складовою є організація життєдіяльності груп (колективів), у процесі яких відбувається засвоєння культури, розвиток як особистості, так і груп.

Моделюючи ігри дозволяють більш детально досліджувати політичну ситуацію, уточнюючи оцінки і прогнози розвитку подій.

На відміну від традиційних форм навчання в політології, моделююча гра правильно співвідноситься з поняттями часу і місцем. Гра дозволяє моделювати рішення, які мають наслідки, віддалені в часі і просторі. Така побудова процесу навчання сприяє виробленню здатності до оцінки довгострокових наслідків своїх політичних рішень.

Метою імітаційних ігор, які застосовується на семінарських заняттях, є моделювання середовища, яке сприяє пошуку необхідної цікавої інформації

для реалістичного представлення свого політичного персонажу під час обговорювання програмних питань.

Крім поглибленого вивчення і практичного закріплення теоретичного матеріалу імітаційні ігри важливі як дієвий метод формування навичок роботи в команді, вміння спілкуватися, аргументовано і тактовно висловлювати свої думки, вести дискусію.

Використання моделюючих ігор в політології робить необхідним глибоке осмислення і узагальнення об'єктивних закономірностей функціонування і розвитку суспільства, які дають можливість отримати більш широкі форми організації науки і забезпечують міждисциплінарне дослідження актуальних соціальних і політичних предметів.

УДК 327:323.2

Венгер О.М.¹, Сергієнко Т.І.²

¹ канд.політ.наук, доц. Інженерний навчально-науковий інститут ЗНУ

² канд.політ.наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ

Перехід України до європейських стандартів суспільного життя та розвиток демократичної, правової держава не можливий без формування гнучкої, ефективної системи державного управління, яка б була взмозі адекватно реагувати та адаптуватися на виклики в політичному, економічному, соціальному житті суспільства. Саме аналізуючи такі категорії як ефективність та результативність державного управління, можна оцінити й стратегію розвитку держави, й ті рішення, що приймаються на різних рівнях державної влади, і ступінь та ефективність їх впровадження та охоплення тих проблемних ситуацій, що виникають у суспільстві. Неефективно побудована система публічного управління призводить до погіршення мікро- та макроекономічних показників держава, а також до збільшення недовіри громадян до органів державної влади. Саме тому особливої гостроти набуває проблема розробки теоретичних та практичних механізмів оцінки ефективності державного управління та визначення критеріїв за якими вона здійснюється [6, с. 125].

Дослідженнями ефективності публічного адміністрування займалися такі закордонні та вітчизняні дослідники, як: Г. Бухарт, Н. Гегедюш, П. Друкер, А. Крис, Е. Масленникова, М. Мокеев, К. Майк, В. Петти, Л. Сильченков, С. Синк, А. Смит, Т. Хачатуров, П. Хейне, Н. Энди, О. Біляк, Б.

Гаврилишин, С. Гайдученко, Т. Морщенок, Н. Нижник, Є. Стрілець, В. Сороко, С. Чернов, А. Чемерис, та інші.

Досвід розвинутих країн свідчить про те, що для сталого розвитку економіки країни потрібна висока ефективність державного й публічного управління, коли кожен громадянин через відповідні інструменти долучається до керування суспільними процесами. При цьому ефективність набуває публічності, тобто загальна управлінська ефективність належить до важливих цінностей суспільства [4].

Розглянемо основні тенденції і підходи до розуміння категорії «ефективність публічного управління», яка фактично виступає синонімом якості публічної влади. А.Мельник та О.Оболенський пропонують визначення ефективності публічного адміністрування через трирівневу модель: загальна соціальна ефективність (рівень держави та усієї системи державного управління), спеціальна соціальна ефективність (ефективність функціонування суб'єктів державного управління), конкретна соціальна ефективність (ефективність діяльності управлінських органів і посадових осіб) [3, с. 398-399].

Б.Гаврилишин вважає, що ефективність влади – це, насамперед, її прийнятність (аспект соціальної ефективності). Йдеться про те, що суспільство не байдуже до того, як здійснюється управління, воно зацікавлене в його високій якості [1, с. 50]. Крім ефективності значну увагу дослідники завжди приділяли поняттю «результативність». При чому одностайного бачення різниці між цими поняттями досі немає. За словами П. Друкера, результативність є наслідком того, що робляться потрібні та слушні речі; а ефективність – наслідок того, що правильно створюються ці самі речі. Як бачимо обидва ці поняття є однаково важливими [2]. В.Сороко [5, с. 21] на рівні держави виокремлюють чотири принципові типи результативності:

- соціальна результативність полягає перш за все у забезпеченні всім громадянам належного рівня соціального захисту, створенні рівних умов для розвитку особистості, подоланні безробіття, бідності, різкого розмежування між найбагатшими та найбіднішими прошарками суспільства, зниження територіальної та регіональної асиметрії тощо.

- економічна результативність – це насамперед створення умов для ведення бізнесу, залучення іноземних інвестицій, дієвої експортно-імпоротної діяльності та впровадження політики імпортозаміщення, подолання корупції як головного перепону для розвитку підприємництва тощо.

- політична результативність та результативність проведення державних рішень у житті. Перша зорієнтована на створення позитивного політичного середовища, яке повинно сприяти формування політичних еліт, зацікавлених у розвитку країни, що мають виступати основою формування політичних партій, коаліцій та об'єднань, діяльність яких суттєво впливає на роботу

органів публічного влади країни. Результативність проведення державних рішень у життя, відображає в якій мірі зазначені рішення дотримуються в суспільстві, і які наслідки мають. Виконавцями в даному розумінні є народ в цілому.

- системна результативність взаємодії всіх органів влади, враховуючи їх структуру та підпорядкованість на всіх рівнях при прийнятті та імплементації управлінських рішень, має забезпечувати найкраще провадження зазначених рішень в життя суспільства.

Але при аналізі ефективності та результативності державного управління слід пам'ятати про індивідуальну результативність, оскільки від рівня компетентності, відповідальності, працездатності, ступеня і якості виконання завдань конкретними державними службовцями залежить ефективність публічного управління загалом. Крім того, також важливо пам'ятати про вміння державних службовців працювати в команді, бо результативність в публічному управлінні це не лише сума окремих індивідуальних внесків та здібностей, але і спроможність окремого службовця досягати командної взаємодії, інтегрувати свій власний внесок для вирішення спільних завдань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гаврилишин Б. До ефективних суспільств. Дороговкази в майбутнє. Наукове видання. Доповідь Римському Клубові. [Третє українське доповнене видання]. Київ: Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2009. – 248 с.
2. Друкер П. Классические работы по менеджменту Москва: Альпина Паблишер, 2015. 349 с
3. Мельник А.Ф., Оболенський О.Ю., Васіна А.Ю. Державне управління: підручник. Київ: Знання, 2009. – 582 с.
4. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід: монографія / ред. С. Чернов, В. Воронкова, В. Банах, та ін.; ЗДІА. - Запоріжжя: ЗДІА, 2017. 603 с.
5. Сороко В.М. Результативність та ефективність державного управління і місцевого самоврядування: навчальний посібник. – Київ: НАДУ, 2012. – 260 с.
6. Сергієнко Т.І. Державне управління як один з чинників державотворення України. Збірник наукових праць *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Запоріжжя, ЗДІА. випуск №20. 2005. С. 125 – 137.

ФІЛОСОФІЯ ПОЛІТИКИ У ПИТАННІ ПРАВА І СВОБОДИ

В цих тезах ми хочемо довести зв'язок між правом та свободою, в момент відображення їх в політичній сфері, через розкриття функціональної особливості їх зв'язку.

Право взагалі може розглядатися лише як функція і ніяк інакше. Це виходить з самої деонтологічної природи права: саме по собі воно не існує. Право виникає як результат відносин у суспільстві, що в свою чергу забезпечує функціонування цього суспільства.

Право залишається функцією навіть, наприклад, якщо ми право розуміємо як позбавлення себе необхідності дії. Тобто, якщо ви є суб'єкт права – ви нав'яжете свою волю іншим, інші діють замість вас – в цей час ви вільні, це й є свобода. Причому – або її мить, або – її початок.

Таким чином, твердження, що право є функція, доведено.

В свою чергу, розглядаючи суспільство як цільове об'єднання індивідів, ми маємо право сприймати суспільство як умову матеріалізації тієї чи іншої потреби, або навіть запропонувати наступне визначення: суспільство – це матеріалізація потреби. Далі нам слід визнати, що задовольняючи якусь потребу суспільними діями (суб'єкта та об'єкта) в суспільстві в цей момент реалізується акт волі.

Та чи пов'язані між собою воля і свобода, коли в історії цього питання з'ясовано вже, що свобода і необхідність взаємовиключні? Позначимо, що ідеологічні переконання автора щодо цих проблем, пропонують наступне бачення взаємовідносин волі та необхідності: чим менше має людина, тим більші в неї кайдани, а звідси – зв'язок необхідності та волі є єдиним можливим вектором розвитку особистості, групи, людства взагалі.

Діалектично, воля і покура – все необхідність. Та, при уважному розгляді, – воля необхідна аби позбутися необхідності. Тобто, воля – шлях до свободи. Далі, аби відбулася воля, вона має стати правом. Таким чином доведено: право – функція свободи. Вільна людина, аби залишатися вільною, має позбуватися необхідності і нав'язувати свою волю (ідеально – через правову систему) домагаючись, отримуючи і поринаючи у свободу.

АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ ПОЛІТИЧНОЇ КОРУПЦІЇ

В політичному аспекті поняття корупція передбачає, що її сутнісною ознакою є зловживання державною владою, посадою та службовим становищем з метою отримання матеріальної винагороди, тому вона має характер злочинної дискредитації апарату державного управління: знижується довіра до влади, люди перестають вірити у процедуру її формування; спостерігається відчуження влади від суспільства та громадських інститутів; девальвується значення права та закону як інструментів регулювання громадського життя.

Вивчення суті політичної корупції, причин її виникнення і стійкого відтворення, форм прояву корупційних дій в сучасному українському суспільстві, а також обґрунтування на цій основі системи механізмів, сприяючих її подоланню, є важливою проблемою для соціально-політичного знання.

Сучасний стан корупції в Україні багато в чому обумовлений тенденціями, що давно намічалися, і перехідним етапом від тоталітарної форми правління до демократичної. Сьогоднішній стан цього антисоціального явища у державі є такий, що сфера корупції і організованої злочинності стає конкурентом держави у здійсненні управління суспільством, а сучасні організаційні норми і соціальний ефект корупції створюють загрозу національній безпеці країни.

Корупція – багатогранне поняття, що включає в собі безліч аспектів економічного, правового, політичного характерів, а тому його слід розглядати в міждисциплінарному контексті. Тому важливо відзначити, що до визначення корупції існує різноманіття підходів.

Якщо досліджувати корупцію в контексті наукового знання, то ми повинні звернутись до науковців, які досліджували це явище з різних поглядів. Багато хто з дослідників називають це явище кримінологічним, хоча є і така точка зору, що «корупція – поняття не стільки правове, скільки соціальне і моральне» [1, с.91]. З точки зору етимології термін «корупція» утворився від сполучення латинських слів «corrupte» – учасники сторін з приводу єдиного предмета і «impere» – ламати, ушкоджувати, порушувати, скасовувати. У результаті існує самостійний термін – «corruptimpere», що припускає участь у діяльності декількох людей, метою яких є «псування», «ушкодження» нормального ходу судового процесу чи керування справами суспільства [2, с.13]. Існує безліч визначень корупції. Можливо, найбільш

коротке і точне з них: «зловживання публічною владою заради приватної (особистої) вигоди» [3, с.21]. Аналогічні визначення зустрічаються в документах ООН. Більш повне з них міститься в документах 34-й сесії Генеральної Асамблеї ООН (1979): «Виконання посадовою особою яких-небудь дій чи бездіяльність у сфері його посадових повноважень за винагороду у будь-якій формі в інтересах людини, яка дає таку винагороду, як з порушенням посадових інструкцій, так і без їх порушення» [3, с.24].

Узагальнену позицію науковців, які досліджували поняття корупції в межах економічної теорії, визначено таким чином: корупція є продажем державними службовцями державної власності в приватних цілях, що є не просто функцією сукупності ресурсів, витрачених на нагляд і переслідування, а функцією відносин між державою та приватним сектором. Розвиток корупційних економічних відносин у системі взаємодії держави й суспільства виникає як результат неефективності діючих інститутів, що змушують індивіда шукати паралельні шляхи реалізації власних економічних інтересів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Большой толковый социологический словарь (Collins). Том 1 (А – О): Пер. с англ. М.: Вече, АСТ, 1999. 544 с
2. Верстюк С. Корупція: визначення, причини появи, вплив на економіку. *Економіка України*. 2001. №3. С. 66-74.
3. Гилинский Я. Коррупция, теория, российская реальность, социальный контроль. URL: <http://narcom.ru/ideas/socio/84.html>.

УДК 327:323.2

Рябінін Є.В.¹, Сергієнко Т.І.²

¹ канд.політ.наук, доц. Маріупольський державний університет

² канд.політ.наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Останнє десятиліття ХХ століття увійшло в історію з дуже значними геополітичними змінами. Серед нових політичних реалій - створення незалежної української держави серед інших країн пострадянського простору. Особливий інтерес викликають події 90-х років, адже саме тоді відбулися якісні зміни в суспільно-політичному русі.

Виникнення незалежної України на політичній карті світу призвело до глобальних трансформацій не лише як виникнення політичної одиниці, а й як знищення довготривалого панування Росії на підконтрольній їй території.

Після тривалого періоду перебування частини Російської імперії, а потім СРСР, Україна почала активно реалізовувати свій шанс приєднатися до міжнародного співтовариства безпосередньо як її повноцінне утворення. Підписання Україною Гельсінського Підсумкового акту на початку 1992 р. стало визнанням державності українського народу іншими країнами. Водночас це було початком діяльності України в європейських структурах як рівноправного партнера.

Як зазначають С. Віднянський та А. Мартінов, «період, що минув із моменту утворення незалежної України, переконливо довів, що одним із найскладніших напрямів українського державотворення виявилось формування зовнішньополітичної стратегії та реалізація адекватної національним інтересам міжнародної політики в динамічному і взаємопов'язаному глобалізованому світі, адже пошук оптимальних концептуальних підходів до зовнішньої політики нашої держави триває й досі» [3, с. 56].

Важливу роль у напрямку дослідження зовнішньої політики відіграють напрацювання Зб. Бжезінського, Г. Кіссінджера, Дж. Ная, К. Уолтса, російських науковців А. Богатурова, К. Гаджиева, М. Лебедєвої, О. Панаріна, Д. Треніна, А. Уткіна, Д. Фельдмана, М. Хрустальова, А. Циганкова, П. Циганкова, українських вчених Є. Камінського, В. Копійки, О. Коппель, В. Манжоли, Г. Перепелиці. Незважаючи на те, що проблема формування зовнішньої політики посідає важливе місце в міжнародній політичній науці як у вітчизняних, так і зарубіжних школах, сьогодні аналізу змісту та напрямів зовнішньої політики України потрібна додаткова увага.

Головною вимогою при здійсненні зовнішньої політики України є найбільш повне та ефективне забезпечення національних інтересів держави. Практична реалізація зовнішньої політики України забезпечується під керівництвом Президента України, Кабінету Міністрів України, Міністерства закордонних справ, інших центральних органів виконавчої влади на основі Конституції України [4, с. 99.]. Щодо національних інтересів України у сфері міжнародних відносин, їх поділяють на три основні групи:

- стратегічні та геополітичні інтереси, пов'язані із забезпеченням національної безпеки України та захистом її політичної незалежності;
- економічні інтереси, пов'язані з інтеграцією української економіки у світ;
- регіональні, субрегіональні, місцеві інтереси, пов'язані із задоволенням різних специфічних потреб внутрішнього розвитку Української держави.

Метою зовнішньої політики України є забезпечення сприятливих умов для реалізації її національних інтересів, захист прав та інтересів її громадян за кордоном та забезпечення національної безпеки та добробуту людей.

Щодо напрямків формування зовнішньої політики України, то І. Артьомов зазначає, що центральними напрямками зовнішньої політики є:

- плідна робота в ООН, в спеціалізованих органах, установах, структурах та міжнародних організаціях. Українська держава надає великого значення зміцненню ООН як центру багатосторонніх зусиль для вирішення складних завдань. Україна виходить з необхідності належного впровадження підсумкових документів Самітів ООН зі сталого розвитку, подальшого реформування ООН, підвищення ефективності її діяльності, забезпечення реформування Ради Безпеки ООН, посилення ролі Генеральної Асамблеї ООН як найбільш представницького політичного органу у світі;

- дипломатична та зовнішньополітична діяльність - спрямована на підтримку офіційних відносин між державами відповідно до міжнародного права та практики міжнародного спілкування [1, с.158];

- встановлення, підтримка та диверсифікація економічних, культурних, науково-технічних відносин з усіма країнами світового співтовариства, за винятком країн, яким Радою Безпеки ООН було оголошено економічну блокаду;

- участь держави у вирішенні глобальних проблем сучасного світу, в тому числі у сфері відносин між людиною та суспільством. Це проблеми війни та миру, забезпечення міжнародної безпеки, роззброєння та конверсії, зміцнення довіри до співпраці між народами, проблеми захисту освіти, культури, злочинності та інші.

- дотримання принципу невикористання сили, що є визначальною умовою для встановлення та підтримання добросусідських або принаймні нейтральних відносин а, отже, і мирного співіснування;

- участь України у вирішенні військово-політичних проблем [2 с. 62].

Отже, слід зазначити, що зовнішня політика України спрямована на створення та розвиток України як незалежної демократичної держави, збереження її територіальної цілісності та недоторканності кордонів, інтеграцію національної економіки у світову економічну систему та поширення іміджу України як надійного партнера.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Актуальні проблеми політичних процесів і міжнародних відносин країн світу: колективна монографія / За наук. ред. К. В. Балабанова. Маріуполь, 2019. 449 с.;

2. Артьомов І. Правові та зовнішньополітичні засади національної безпеки України: актуальні аспекти. *Геополітика України: історія і сучасність*. 2018. Вип. 1. С. 47-64;

3. Віднянський С.В., Мартинов А.Ю. Зовнішня політика України: еволюція концептуальних засад та проблеми реалізації. *Український історичний журнал*. 2011. № 4. С. 55-76;

4. Сіцинський Н. А. Концептуальні принципи зовнішньополітичної діяльності України та її нормативно-правове наповнення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 5. С. 97-104.

УДК 327

Ширшов Р.В.¹, Сергієнко Т.І.²

¹ студ. гр. Ю-210 НУ «Запорізька політехніка»

² канд.політ.наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТІВ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Досліджуючи сучасні уявлення про деструктивні явища, що відбуваються сьогодні в країні та призводять до політичних конфліктів, зауважимо, що вони є результатом тривалої еволюції уявлень про конфлікти у суспільному житті. Таким чином, актуальність обраної теми зумовлена збільшенням кількості та інтенсивності політичних конфліктів, які найчастіше діють із застосуванням збройної сили.

Особливий внесок у дослідження даної проблеми здійснили зарубіжні та вітчизняні вчені ХХ століття. Чимало уваги вивченню конфліктних ситуацій та їх подоланню приділяють українські вчені, такі як: Н.Грішина, О.Донченко, В.Воронкова, А.Ішмуратов, М.Пірен, Т.Титаренко, Н.Чепелєва. Також, значний внесок у розробку проблеми внесли В.Василюк, О.Калмикова, В.Зігерт, Л.Ланге, О.Леонтьєв, О.Лурія, Е.Мелібруд, В.Мясицев, Л.Петровська, А.Петровський, І.Пономарьов. Проте, не дивлячись на велику кількість наукових праць за даною темою, проблема політичних конфліктів потребує подальшого дослідження, так як не існує єдиного підходу до вирішення конфліктних ситуацій, особливо через їх різноманітність та непередбачуваність.

Політичний конфлікт може мати як негативні, так і позитивні функції [6, с. 52]. Одна з його негативних функцій полягає в тому, що в процесі розвитку і посилення боротьби за владу може бути реалізована політична система, в якій політичні сили конкурують, тобто ситуація може бути дестабілізована [4, с. 156]. Його основні риси - масштабні політичні перевороти та інші форми політичних конфліктів. Позитивна функція - проявляється в інформуванні громадськості про те, що конфлікт глибоко дозрів всередині політичної системи, і протиріччя і структури розбіжностей з боку окремих осіб та груп допомагають долати їх [2, с. 148].

У сучасній українській політиці політичні інститути вразливі до факторів, що породжують конфлікт:

- політична опозиція - через невизначений правовий статус та незавершений процес інституціоналізації;
- політична еліта - у зв'язку з проблемами політичної конкуренції;

- правоохоронні органи - через конфлікти, пов'язані з дублюванням повноважень та функцій;
- через незавершений процес децентралізації влади;
- інститут виборів, який все ще здатний знайти оптимальну модель виборчої системи [7, с. 81].

В.Бусленко наголошує на суперечливості відносин між владою та опозицією в Україні. Причиною цього є, по-перше, суперечливість самої опозиції, оскільки, з одного боку, вона не існує без влади, з іншого боку, певною мірою їй протистоїть. По-друге, необхідно враховувати звуження політико-правового поля опозиції, виведення її на периферію політичного життя шляхом мінімізації впливу на діяльність держави. За таких обставин опозиція часто вдається до неконструктивної критики виконавчої влади, не пропонуючи власної альтернативи [1]. Дійсно, нинішній етап інституціоналізації політичної опозиції досі не має у своєму порядку денному певного набору інструментів та механізмів політичної боротьби та захисту групових інтересів, який можна було б регулювати як у Верховній Раді, так і на законодавчому рівні.

Сучасні дослідники також зазначають, що існують такі суперечливі фактори, які лежать поза політичними інститутами та владою [5, с. 114]. Варто згадати ціннісні, інформаційні та етнонаціональні аспекти, що ведуть не лише до внутрішнього, а й до міжнародного протистояння. Таким чином, конфлікти цінностей та розбіжності в політичних ідеалах відбувались в Україні в період відходу від радянської моделі правління. Старші покоління не сприймали нововведень керівництва держави, а молоді покоління демонстрували обгортку сучасного управління, часто підмінюючи поняття або сприяючи соціальній діяльності, такий як «декомунізація». Інформаційні фактори пов'язані з недостатньою інформацією населення про зміни та політичні процеси в країні. Неінформоване суспільство є більш конфліктним через домінування маніпулятивного впливу. Експерти пояснюють цей аспект, наприклад, повільними темпами реформи децентралізації з точки зору створення єдиних територіальних громад. Обмеженість інформаційних каналів та низький рівень охоплення аудиторії призвели до того, що в деяких регіонах відсоток об'єднаних територій у громаді не досягав 10% [3, с.29].

З огляду на приклади конфліктів у політичній системі сучасної України, очевидно, що однією з основних передумов виникнення та перебігу політичних конфліктів та суперечок є, з одного боку, відсутність каналів комунікації між різними політичними інституціями, з іншого боку, відсутність ініціативи та незацікавленість. пошук цих каналів. Система стримувань та противаг, яка повинна забезпечити баланс повноважень та компетенцій державних установ, також вимагає законодавчого регулювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бусленко В. Конфліктний характер взаємовідносин між владою та опозицією в Україні: причини та політичні наслідки. *Studia Politologica UcrainoPolona*. 2015. Вип. 5. URL: file:///C:/Users/1/Downloads/Spup_2015_5_9.pdf
2. Даниленко О.Ю., Сергієнко Т.І. Політичний конфлікт як форма політичного розвитку. *Тиждень науки-2020*. Юридичний факультет. Тези доповідей науково-практичної конференції, Запоріжжя, 13–17 квітня 2020 р. [Електронний ресурс] / Редкол.: В. В. Наумик (відпов. ред.) Електрон. дані. – Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2020. С. 148-150;
3. Особливості політичних конфліктів у сучасній Україні та світі: монографія / Г.П. Щедрова, І.А. Сремєєва, Д.В. Прошин, Р.М. Ключник, Н.М. Волненко; за ред. Г.П. Щедрової. – Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 148 с.
4. Сергієнко Т.І. Генезис політичних конфліктів сучасності в контексті ноосферної концепції В.Вернадського. *Социальные и технологические аспекты ноосферы современного общества*. Сборник научных трудов. Материалы II Международной научно-практической конференции / Ж.Д.Малахова. - Москва-Киев - Запорожье -Желтые Воды: 2014. С.154-159.
5. Сергієнко Т.І. Особливості сучасних конфліктів в контексті ноосферної концепції В.Вернадського. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: Збірник наукових праць*, Вип. 68 / Гол. ред. В.Г. Воронкова; Запорізддержінж.акад. - Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2017. С. 111-121.
6. Сергієнко Т.І. Генезис політичних конфліктів в сучасну епоху. *Матеріали XX науково - технічної конференції студентів, магістрантів, аспірантів і викладачів ЗДІА*. Проблеми економічного розвитку сучасних умовах. Том IV / Запорізд. держ. інж. акад. Запоріжжя: ЗДІА, 2015. С. 52-53.
7. Series of monographs Faculty of Architecture, Civil Engineering and Applied Arts Katowice School of Technology Monograph · 5 The authors bear full responsible for the text, quotations and illustrations Copyright by Wyższa Szkoła Techniczna w Katowicach, 2016. P.69-77.

УДК 323.22

Слободіна В.Д.¹, Сергієнко Т.І.²

¹ студ. гр. Ю-210 НУ «Запорізька політехніка»

² канд.політ.наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ОБРАЗ ІДЕАЛЬНОГО ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРА У СПРИЙНЯТТІ СУСПІЛЬСТВА

Актуальність обраної теми обумовлена тим, що, лідерство в політиці як умова повсякденного буття суспільства є однією з вирішальних у перетворенні потенційних можливостей соціуму у практичну дію. Реалії сьогодення свідчать, що політичне лідерство в системі влади займає важливе місце та має великий вплив на суспільство [4, с. 141].

Проблему лідерства, розвитку лідерських якостей особистості висвітлено в дослідженнях вітчизняних дослідників, науковців близького (Д.Алфімов, В.Мороз, І.Пескова, В.Сбитнева, Л.Уманський, О.Уманський, В.Ягоднікова) та далекого зарубіжжя (М.Вебер, В.Врум, П.Друкер, М.Маскон, С.Сміт, Ф.Фідлер та ін.). Сучасні українські дослідники також багато уваги приділяють аналізу феномену лідера взагалі і політичного лідера зокрема (Д. Видрін, О. Горбач, О. Гришков, Л. Васильєва, М. Карпенко, Л. Кочубей, С. Кузнецова О. Петруненко, О. Покальчук, Г. Фесун, І. Юрченко та ін.).

Слово «лідер», згідно з Оксфордським словником англійської мови, виникло в XIII ст. Сьогодні проблема лідерства приковує до себе пильну увагу та потребує додаткового вивчення [5, с. 55]. Американський політик Е.Джон стверджував, що «лідерство - це вміння бачити напрям, створити команду і надихнути людей особистим прикладом і словом» [1, с. 19]. Серед різних видів лідерства особливе місце належить лідерству політичному, бо воно є найбільш помітним і значимим як в будь-якій суспільно-політичній структурі, так і в загальнонаціональному масштабі. Так, Н.Макіавеллі у своїй книзі «Государ» висвітлював політичного лідера, як володаря, який здатний використати всі засоби для збереження влади та для наведення порядку у державі [2]. Тож, політичний лідер повинен бути захисником своєї держави, він не повинен віддалятися від народу, але народ його повинен слухати, щоб не претендувати на його місце, адже, якщо всі почнуть боротися за місце політичного лідера, то в країні буде панувати хаос та розруха, бунти, мітинги, а саме це і підриває владу лідера над народом.

Платон у своїй книзі «Держава» описав лідера в кожній формі правління, наприклад, демократія, тиранія, аристократія, олігархія, тимархія. Найкращою формою правління він називає аристократію [3]. Також, він зазначав, що для управління державою не підходять як люди не освічені і не

обізнані в Істині, так і ті, кому все життя дано займатися самовдосконаленням, - перші тому що в їх житті немає єдиної мети, прагнути до якої вони повинні були б, щоб вони не робили приватного або суспільного життя, а другі тому що з доброї волі вони не стануть діяти, вважаючи, що вже за життя переселилися на Острови блаженних. З цього можна зробити висновок, що ідеальний політичний лідер повинен бути освіченим, щоб знати як діяти в тій, чи іншій ситуації. Лідер повинен бути охоронцем своєї держави, повинен мати чіткий курс своєї діяльності, саме такий, з яким країна буде самовдосконалюватися. Також, лідер повинен прислуховуватися до потреб суспільства. Таким чином, політичному лідерству повинні бути притаманні такі якості як: вплив лідера на суспільство, який має бути постійним і здійснюватися на всіх (на суспільство, групу, організацію).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Мануйлов Є.М., Толочко М.В., Український лідер: хто він? (філософський аналіз) / Є.М.Мануйлов, М.В.Толочко // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого № 2 (12) 2012. – С. 18-26.
2. Макиавелли Н. Государь. – М.: Планета, 1990. – 80 с. URL: <http://socioline.ru/book/nikkolo-makiavelli-gosudar> (дата звернення 11.03.2021)
3. Платон. Держава / Пер. з давньогр. Д. Коваль. - К.: Основи, 2000. - 355 с.
4. Сергиенко Т.И. Формирование концепции эффективного лидерства и управления как стратегии развития организации в условиях социальных изменений. *Mokslas ir praktika: aktualijos ir perspektyvos. Taptautinė mokslinė - praktinė konferencija 2018 m. gegužės 11-12 d., Marijampolė, Kaunas (Tezių rinkinys (internete))*, 2018. P. 141-142.
5. Сергиенко Т.И. Эффективное лидерство в процессе управления освітніми змінами. *Conference Proceedings of the 5th International Scientific Conference Modern Problems of Management: Economics, Education, Health Care and Pharmacy* (October 26-29, 2017, Opole, Poland). The Academy of Management and Administration in Opole, 2017. P. 54-56.

ТЕОРЕТИКО – КОНЦЕПТУАЛЬНІ ВИМІРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

Актуальність обраної теми обумовлена тим, що на початку ХХІ ст. деякі держави опинились на межі виживання саме завдяки розвитку постбіполярної міжнародної системи. Відповідно зросла кількість країн, економічна та соціальна системи яких характеризуються вкрай негативними показниками, що дало підставу називати їх «країнами, які не досягають успіху». Зростання внутрішніх та зовнішніх загроз стабільності національного розвитку для багатьох країн стало реальністю [2, с. 127].

Міжнародна безпека, як і національна безпека, все більше зазнає впливу глобалізації. Вони визначають основні тенденції у світовій економіці та політиці та призводять до радикальних змін у міжнародному середовищі безпеки, яке стає все більш динамічним та суперечливим.

Питання національної та міжнародної безпеки активно вивчаються І.Грицяком, А.Качинським, В.Ліпканом, В.Почепцовим, А.Падерінім, Г.Перепелицею, Т.Стародубом, Г.Ситником, А. Семенченком, О.Суходолієм, І.Храбаном, Л.Чекаленком, В.Чалим та ін. Поте, є ряд питань які потребують вдосконалення.Складність різних факторів, що діють у світовому міжнародному середовищі, вимагає створення нових концептуальних підходів до безпеки [4, с. 12]. Особливістю глобалізаційних загроз та викликів є те, що вони можуть походити з району, який не контролюється окремими державами, але на відміну від геополітичних загроз, формується недержавними суб'єктами, які набирають міжнародну вагу та прагнуть впливати на політику окремих держав.

Деякі дослідники визначають міжнародну безпеку як «стан міжнародних відносин, при якому створюються умови, необхідні для існування і функціонування держав при забезпеченні їх повного суверенітету, політичної та економічної незалежності, можливості протидії військово-політичному натиску і агресії, їх рівноправних відносин з іншими державами» [1, с. 129]. Щодо визначення категорії «національна безпека», то це «стабільність, яка може підтримуватися протягом тривалого часу, стан досить розумної динамічної захищеності особистості, суспільства і держави від найбільш істотних з реально існуючих загроз і небезпек, а також здатність розпізнавати такі виклики і своєчасно вживати необхідних заходів для їх нейтралізації» [3, с. 68].

Таким чином, зазначимо, що при порівнянні особливостей міжнародної і національної безпеки можна зробити висновок, що ці явища соціального життя відрізняються. Міжнародна безпека виражає стан міжнародних відносин, а національна безпека виражає стан держави. Крім цього національна безпека держави націлена перш за все на національні потреби і інтереси, а міжнародна безпека - на потреби і інтереси світової спільноти, які здатні вступати в протиріччя з національними. Саме тому поняття міжнародної безпеки не може ототожнюватися з поняттям національної безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексанян А.А. Структура понятий национальной и международной безопасности: общие черты и различие. *Право. Журнал Высшей школы экономики*. 2012. № 4. С. 126-133.
2. Арабаджиев Д.Ю., Сергієнко Т.І. Політична маніпуляція та інформаційно-психологічна безпека в політичних відносинах. *Політикус: Науковий журнал*. Видавничий дім «Гельветика». №2. 2020. С.36-43;
3. Косолапов Н.А. Национальная безопасность в меняющемся мире. *Мировая экономика и международные отношения*. 1992. № 10. С. 67–75.
4. Міжнародне безпекове середовище: виклики і загрози націо нальній безпеці України / Б. О. Парахонський, Г. М. Яворська, О. О. Резнікова; за ред. К. А. Кононенка. К. : НІСД, 2013. – 56 с.

УДК 316.772.32

Гришко Д.Д.¹, Сергієнко Т.І.²

¹ студ.гр. Ю-219 НУ «Запорізька політехніка»

² канд.політ.наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

КОМУНІКАЦІЯ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ІЗ СУСПІЛЬСТВОМ

Реалії сьогодення свідчать, що однією з найбільш важливих для держави та суспільства є форма комунікації між населенням країни та виконавчою владою місцевого, регіонального й центрального рівня спілкування. Проблема комунікації виконавчої влади із суспільством є вельми актуальною тому, що на її основі виникає та формується як загальний, так і конкретний практичний досвід різних верств і поколінь соціуму, закріплюються традиційні та формуються нові позитивні форми соціалізації людей. Дослідження цих форм комунікацій виступає принциповою умовою структурної оптимізації соціального й політичного життя в кожній країні.

Розвиток інформаційних технологій, зокрема соціальних мереж, дозволяє представникам ЗМІ та активним громадянам не лише негайно реагувати на контакти спілкування з державними органами, але також породжувати нові цінності. Це означає, що взаємодія між виконавчою владою та суспільством здійснюється в принципово нових умовах - формат відносин суб'єкт-суб'єкт.

Сукупність відносин і форм взаємодії, що складаються між класами, соціальними групами, націями, індивідами із приводу їхньої участі в здійсненні влади, виробленню й проведенні політики називаються комунікативною підсистемою політичної системи суспільства. Інформаційна політика в цілому розглядається як дієвий інструмент політичного впливу і ефективний засіб досягнення політичних цілей. Суб'єкти інформаційної політики здатні за допомогою інформації надавати вплив на свідомість, психіку людей, їх поведінку і діяльність як в інтересах держави і громадянського суспільства, так і в власних інтересах. Найсучасніша технологія нейтральна у ставленні до людських цінностей до тих пір, поки сама людина не визначить напрямком застосування такої технології. Тоді технологія знаходить ціннісні цільові орієнтири її людського творця.

Сьогодні існують різні форми, засоби та види комунікації влади і населення. Багато із способів спілкування пов'язані з різними засобами масової комунікації. Початкові комунікації між владою і суспільством полягали в особистому спілкуванні. У міру розвитку суспільства удосконалювалися і канали комунікації. Основним компонентом мережевого рівня комунікації влади і суспільства був і є офіційний сайт державної структури, тому що це один з найбільших каналів двосторонньої комунікації і єдине джерело офіційної державної інформації в Інтернет-просторі, найважливіше джерело формування іміджу як самої державної структури, так і її керівника.

Тож, зазначимо, що сучасний етап розвитку технологій призначених для спілкування в суспільстві призвело до появи особливого виду масової комунікації, який з'явився між суб'єктами соціально-політичних відносин, що мають на меті формування громадської думки і вплив на поведінку аудиторії. Якщо до XXI століття основними каналами комунікації виступали друковані видання та електронні засоби комунікації, такі як телебачення і радіо, то в даний час отримало активний розвиток інтернет-комунікації, що характеризуються високою швидкістю передачі і поширення інформації. Таким чином, поширювані повідомлення тепер можуть містити великий обсяг інформації, з короткими назвами збільшили силу впливу на аудиторію. Кожна частина повідомлення привносить свій елемент в формування думки, текст - у логічно вибудовані і завершенні доводи і обґрунтування, заголовок - робить новина такими які швидко запам'ятовують.

Отже, всім сучасним і популярним інтернет-ресурсам необхідно постійно оновлюватися і взаємодіяти з людьми отримуючи від них зворотний зв'язок, так звану реакцію на повідомлення, тим самим роблячи усе більший вплив на соціально-політичну сферу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кіслов Д.В. Пряма комунікація виконавчої влади із суспільством. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2014. № 3. URL: [HTTP://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2014_3_15](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2014_3_15) (дата звернення 07.04.21).
2. Мороховський В.О., Сергієнко Т.І. Сучасні комунікації в публічному управлінні. *Публічне управління та адміністрування у процесах економічних реформ: збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної конференції «19 листопада 2019 р.* Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2019. С. 325-327;
3. Сергієнко Т.І. Становлення інформаційного суспільства як чинник радикальних перетворень економічних, соціально-політичних і культурних відносин. «Формування концепції цифровізації як чинник розвитку креативності особистості та її вплив на розвиток людського й соціального капіталу». *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 26-27 листопада 2020 року* / Ред.-упорядник: д.філософ.н., проф., В. Г. Воронкова. Запоріжжя : ЗНУ, 2020. С. 228-231
4. Сергієнко Т.І. Політичні комунікації як інструмент подолання кризових явищ. *Проблеми управління економічним потенціалом регіонів: збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції: Запорізький національний університет*. Запоріжжя: ЗНУ, 2015. С. 180-182;
5. Contemporary Issues of Digital Economy and Society. Series of monographs Katowice School of Technology. Monograph 36. The authors bear full responsible for the text, data, quotations and illustrations Copyright by Katowice School of Technology, 2020. 293с.

УДК 321

Павелко М.С.¹, Сергієнко Т.І.²

¹ студ.гр. Ю-217 НУ «Запорізька політехніка»

² канд.політ.наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ ПАБЛІК РІЛЕЙШІЗ У СФЕРІ ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Актуальність обраної теми обумовлена тим, що політична PR-комунікація – важливий елемент сучасного політичного процесу й основний

інструмент конкуренції за владні ресурси. В органах політичної влади паблік рілейшнз виконують подвійне завдання: з одного боку, сприяють вираженню інтересів суспільства, стимулюють залучення громадян до процесу управління, запобігають і вирішують соціальні конфлікти, координують та гармонізують відносини влади й суспільства, з іншого – сприяють зміні самої політичної влади, роблячи її більш відкритою [3, с. 181].

Вивченням актуальності паблік рілейшнз у політичній сфері в своїх працях займаються такі науковці як: В.Рихлік, А.Джабалов, В.Королько, А.Акаймова, С.Дзеник, І.Купцов, Т.Кальна-Дубінюк та ін.. Проте, не дивлячись на доволі великий інтерес до даного питання, сьогодні проблема реалізації завдань паблік рілейшнз у сфері політичної комунікації потребує певної уваги.

Політичний PR має велике значення, як у період проведення передвиборчих кампаній, так і в самому процесі виборів. В конкурентній політичній боротьбі кандидати вкладають великі кошти на різноманітну рекламу (зовнішню, ЗМІ, Інтернет), а саме подають ту інформацію, яку хочуть почути виборці, і яка зможе ефективно переконати їх прийняти рішення на користь обранців [2, с. 100]. Найбільш традиційною і ефективною в паблік рілейшнз була і є робота із засобами масової інформації (ЗМІ або ЗМК). Відносини з ЗМК завжди носять двосторонній характер: вони взаємовигідні і постійно поновлюються [1, с. 37]. Ця взаємна потреба формує загальні принципи і стратегію відносин. Конфіденційність відносин мається на увазі надання чесної і відвертої інформації. Сенсаційність публікацій, що відносяться до діяльності політичних акторів, не завжди організовує громадську думку в тих напрямках, які відображають дійсні події, їх спрямовану оцінку, дійсний зв'язок з цільовою аудиторією. Сенсація необхідна масовим, популярним виданням; інші видання віддають перевагу точній і оперативній інформації. Ці видання постійно мають потребу в свіжих новинах, прес-релізах, що містять в обов'язковому порядку новину і виконаних як готовий інформаційний матеріал для друкованого видання.

Таким чином, політичні лідери перш за все повинні пам'ятати, що відносини з пресою - справа дуже відповідальна і непроста. Ці відносини повинні відповідати двом умовам: швидкості і точності. Потім необхідно провести аналіз (оцінку) всіх наявних ЗМІ: їх характеру, спрямованості, цільових аудиторій (груп), рубрик, найбільш часто освітлюваних проблем, політичних орієнтацій. Далі складається список ЗМІ, які потенційно можуть висвітлити певну подію; з'ясовується, які відділи редакції даних ЗМІ можуть зацікавитися певною подією, і хто з журналістів пише на цікаві для вас теми. Необхідно скласти картотеку і постійно вести її, зав'язати персональні контакти і підтримувати їх. Як правило, преса в обласних і районних містах недостатньо багата, в зв'язку з цим вона не може самостійно вибирати

інформацію. Характер інформації може бути різноманітним. Також, необхідно пам'ятати, що політичний лідер повинен регулярно інформувати пресу про свою діяльність.

Розглянемо організаційні основи спілкування з пресою. Деякі політичні лідери чи організації створюють свої прес-центри, які існують для надання сприяння пресі, де хто має окремого співробітника, відповідального за зв'язок з пресою. Прес-центр і відповідальний знаходяться в безпосередньому підпорядкуванні політичного лідера. Відповідальний за зв'язок з пресою, як правило, виступає як представник від певного політичного лідера чи організації, в тому числі у всіх конфліктних ситуаціях. Тобто завжди має діяти правило єдиного каналу зв'язку з пресою. До обов'язків відповідального за зв'язок з пресою, відносяться:

- чітке розуміння цілей і завдань;
- надання ЗМІ інформаційних матеріалів про діяльність;
- відповіді на запитання преси та надання інформаційних послуг за запитами преси;
- стеження за повідомленнями радіо, телебачення, преси;
- оцінка їх результатів;
- відбір матеріалів преси про діяльність, збір ксерокопій і нарисів для преси;
- підготовка статей і нарисів для преси;
- підтримка регулярних контактів з журналістами.

Таким чином, зазначимо, що від вдалого використання інструментарію публік рілейшнз залежить сприятливе висвітлення інформації про діяльність політичного лідера чи організації у ЗМІ, формування позитивного іміджу та створення умов для управління громадською думкою. Велике значення в роботі зі ЗМІ має людський фактор, тому налагодження та підтримка особистих стосунків з журналістами повинно стати необхідним та важливим напрямком діяльності піармена.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Арабаджієв Д.Ю., Сергієнко Т.І. Політична маніпуляція та інформаційно-психологічна безпека в політичних відносинах. *Політикус: Науковий журнал*. Видавничий дім «Гельветика», 2020. №2. С.36-43.
2. Сергієнко Т.І. Особливості формування інформаційного суспільства в Україні в умовах гібридного миру та війни. *Contemporary Issues of Digital Economy and Society. Series of monographs Katowice School of Technology*. Monograph 36. The authors bear full responsible for the text, data, quotations and illustrations Copyright by Katowice School of Technology, 2020.C. 99-108.

3. Сергієнко Т.І. Політичні комунікації як інструмент подолання кризових явищ. *Проблеми управління економічним потенціалом регіонів: збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції: Запорізький національний університет*. Запоріжжя: ЗНУ, 2015. С. 180-182.

УДК 339.138:32

Сафарова Г.Т.¹, Сергієнко Т.І.²

¹ студ. гр. Ю-217 НУ «Запорізька політехніка»

² канд.політ.наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО МАРКЕТИНГУ ТА ПОЛІТИЧНОГО РИНКУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Актуальність обраної теми обумовлена тим, що останнім часом економічні й соціальні системи мають багато спільних рис. Тому цілком природним є розгляд тих чи інших складових політичних систем за допомогою концепції маркетингу, яка успішно використовується в економіці, а саме: сегментування ринку, в тому числі політичного, проведення маркетингових досліджень [1, с. 74], впровадження комплексу маркетингу за допомогою визначення відповідних життєвих циклів, цінової політики, системи маркетингових комунікацій тощо [4, с. 221]. Пов'язано це з тим, що політика так само, як і економіка, має на меті реалізацію цілей та інтересів, які стосуються суспільства в цілому [6, с. 49].

Важливу роль в цьому напрямі відіграють напрацювання П.Бурд'є, Д.Ліндон, П.Парсонс, російських науковців С.Андреєв, А.Соловйов, українських вчених В.Полторах, В.Бебик та інші. Проте, не дивлячись на великий інтерес до зазначеної проблеми, сьогодні вивчення даного питання є актуальним.

Сутність маркетингового підходу в політиці полягає насамперед в ототожненні політичного процесу з ринком [3]. Політична діяльність за будь-яких умов, спрямована на завоювання й утримування контролю над ринком влади, а через нього — над політичною та іншими сферами суспільства.

Маркетинг у політиці означає орієнтацію всієї діяльності партії чи об'єднання на задоволення актуальних сподівань та політичних уподобань виборців. Ширина охопту потрібних електоральних груп визначається специфікою завдань, що стоять перед конкретною партією чи кандидатом. Наприклад, якщо сильна, масова партія бореться за можливість утворити велику та впливову депутатську фракцію у Верховній Раді України, то будуть задіяні одні маркетингові методи. А якщо у парламентських виборах приймає

участь нове чи маловідоме політичне об'єднання використовуються інші маркетингові прийоми й технології [7]. Важливий аспект розвитку політичного ринку-його цивілізованість. Він має включати такі елементи: конкурентоспроможних виробників політичних товарів, загальноприйняту систему цінностей, рівноправність політичних суб'єктів, проведення масового політичного просвітництва [2]. Політичний ринок України не є цивілізованим, адже держава втручається у його процеси, здійснюючи контроль, замість того, щоб створити легальні умови. Найвпливовіші гравці українського ринку - олігархи. Відповідно, найчастіше ведеться нечесна політична гра.

Взагалі, український виборець все менш зацікавлений у якісному політичному продукті, тому що багато людей хвилюють лише питання соціального добробуту, як результат: виборці ведуться на популістські обіцянки- поліпшити соціальну сферу.

Невиконані обіцянки, неправильна політична боротьба та інші сегменти політичного ринку призводять до песимізму і невіри мас у можливості державної влади. Перспективним методом підвищення ефективності дій влади є впровадження політичного маркетингу в державне управління України як дослідницько-управлінського механізму, здатного активно впливати на процеси, що відбуваються як у середині країни, так і на чинники зовнішньополітичного характеру [5, с. 295].

Отже, політичний маркетинг та політичний ринок останніми роками набули особливого значення. Серед політичних технологій вони є найпоширенішими і, на відміну від інших, вже доволі добре відомі навіть електорату. І це цілком зрозуміло, бо пов'язане, з одного боку, із актуальністю в суспільстві, що трансформується, з іншого — самий політичний процес у період виборчих кампаній являє собою певну послідовність операцій, стадій організації діяльності, що максимальною мірою піддається технологізації.

Таким чином, політичний маркетинг являє собою систему засобів і заходів для створення образу партії чи особи, який відповідав би очікуванням потенційного виборця й підкреслював відмінність від конкурентів. Визначальною рисою політичного ринку є те, що товаром тут є суб'єкти політичного процесу, споживачем — електорат, а грошовими надходженням — голоси виборців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гордієнко І.С., Сергієнко Т.І. Проблеми маркетингового дослідження. *Сучасний маркетинг: стратегічне управління та інноваційний розвиток [Текст]: матеріали Міжнар. наук.- практ. конф. до 90-річ. заснув.*

ХНТУСГ/ Харків. нац. техн. ун-т сіл. госп-ва ім. П. Василенка. - Харків: ХНТУСГ, 2020. С. 74-76.

2. Лікарчук Н.В. Політичний маркетинг: теорія та практика/ Н.В. Лікарчук. К.: Вид-во НПУ імені Н.П. Драгоманова, 2012. 356 с.

3. Луценко К.В. Політична реклама як іміджева технологія у системі комунікації та маркетингу: Автореф. дис... канд. політ. наук / Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича. Чернівці, 2006. 18 с.

4. Сергієнко Т.І. Інноваційні технології в системі маркетингових комунікацій. Сучасний маркетинг: стратегічне управління та інноваційний розвиток [Текст]: матеріали Міжнар. наук.- практ. конф. до 90-річ. заснув. ХНТУСГ/ Харків. нац. техн. ун-т сіл. госп-ва ім. П. Василенка. - Харків: ХНТУСГ, 2020. С. 220-223.

5. Сущенко В. Політичний маркетинг як чинник демократичного розвитку суспільства. *Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Політологія. Соціологія. Філософія* / редкол.: М. Вегеш (гол. ред.), В. Андрущенко, О. Бабкіна та ін. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2009. Вип. 13. С. 294–296.

6. Телетов О.С., Титаренко Ю.В., Шевченко О.Ю. Загальна концепція та інструменти політичного маркетингу. *Маркетинг і менеджмент інновацій*, 2013. № 2. С. 49-63.

7. Швидак О.М. Політологія. Практикум. Навч. посібник. К.: НМЦВО, 2001. 220 с.

УДК 324

Мороховський В.О.¹, Сергієнко Т.І.²

¹ студ.гр. Ю-210м НУ «Запорізька політехніка»

² канд.політ.наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ТИПОЛОГІЯ ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРА

Вивчення політичного лідерства займає центральне місце в політичній науці [7, с. 141]. Однак, реалії сьогодення свідчать, що у більш загальному плані існує, нагальна потреба інтегрувати фактор лідерства як в аналіз раціонального вибору, так і як «новий» інституціоналізм [8, с. 55]. Велика кількість досліджень лідерства спирається на типологію легітимного панування, розроблену М. Вебером, а саме:

1) традиційне лідерство, засноване на традиціях, звичаях і звичкою послідовників до підпорядкування. В рамках цього типу лідерства відносини між лідерами і послідовниками ґрунтуються на особистій відданості останніх

своєму керівнику частково в силу традиції. Безмежне шанування лідера - основа його легітимності;

2) харизматичне лідерство, що ґрунтується на вірі в незвичайні, видатні якості вождя. Як зазначає, М.Вебер, «харизмою» позначається певна якість особистості, що вважається надзвичайним, завдяки якому вона оцінюється як обдарована надприродними, надлюдськими або, щонайменше, особливими силами і властивостями, недоступними іншим людям. Така властивість особистості може розглядатися в якості божественного. Харизматичний лідерство виникає з потреби в одкровенні, шанування героїв і сподівання на вождя;

3) раціонально-легальне (бюрократичне) лідерство, що здійснюється на основі законів і в рамках законів. На відміну від двох попередніх типів, раціонально-легітимне лідерство в найбільшій мірою інституціалізоване. Воно підпорядковується офіційно встановленим нормам, правилам і процедурам [10, с. 68].

В основі класифікації можуть лежати й інші критерії, такі як зміст діяльності, стиль діяльності лідера, його авторитет та ін. Е.Берні розділяє лідерів на дві категорії: «перетворювачі» і «ділки» [5]. «Перетворювачі» діють у відповідності зі своєю концепцією суспільного розвитку. «Ділки» - зосереджують увагу на деталях, без формування глобального погляду на те, яким має бути суспільство в остаточному підсумку. Згідно Е.Берні, лідерство, що формується на основі партійно-політичної діяльності, веде до «ділового» типу. Тоді як лідерство, засноване на революційній діяльності, формує «перетворює» тип.

Польський політолог Е.Вятр по відношенню до ідеології виділяє тип лідера-ідеолога і лідера-прагматика [6]. Перший вірний ідеології свого руху навіть при загрозі втрати влади і впливу, другий здатний відмовитися від ідеологічних принципів в ім'я збереження влади. Залежно від ставлення до прихильників, Е.Вятр виділяє типи лідера-харизматика, формує волю інших, і лідера-представника, що виражає волю тих, хто за ним стоїть. По відношенню до противників, Е.Вятр виділяє тип лідера-угодовця, який прагне до пом'якшення конфлікту, і лідера-фанатика, який прагне до максимального загострення конфлікту. Залежно від ступеня, в якій політик здатний переглядати раніше сформульовані судження і враховувати чужі думки, Е.Вятр виділяє тип відкритого лідера і лідера-догматика.

В основу структурних класифікацій політичного лідерства покладені відмінності в його організаційних формах. точки зору А.Бентлі, відмінності між типами лідерства обумовлені відмінностями у відносинах, які існують між лідером і групою, а останні, в свою чергу, обумовлені характером групи [2]. А.Бентлі виділяє чотири типи лідерів:

1) лідируюча група,

- 2) бос,
- 3) демагог,
- 4) посередник або правитель.

У першому випадку керівництво групою здійснює якась інша група, ставлення якої до керованої групи аналогічно відношенню до групи індивідуального лідера. Бос як лідер характеризується тим, що за ним стоїть деяка «машина»; лише спираючись на неї, він може здійснювати владу над групою в цілому. В цьому відношенні лідерство боса носить двоякий характер: він виступає як лідер групи тому, що є лідером «машини». На відміну від боса демагог спирається на набагато більш широкий загаль. Відносини між демагогом і групою прямі і прості: він впливає безпосередньо на групу, волаючи в її пристрастях, граючи на її почуттях, а не «смикає за мотузки» з-за лаштунків. Лідерство цього типу недовговічне і рідко реалізує те, що проголошується його метою. Опинившись при владі, демагог зазвичай перетворюється в боса. Нарешті, четвертий, посередницький, тип лідерства зустрічається там, де дві групи вступають в конфлікт один з одним. В цьому випадку завжди виявляється, що посередник - це насправді не хто інший, як правитель, тобто лідер якоїсь вищої і більш сильної групи, що виступає від її імені і захищає її інтереси.

Типологія, побудована Р.Далем - результат емпіричного дослідження структури влади в американському місті (Нью-Хейвені) [3]. Типи, виділені Р.Далем, розрізняються за характером взаємовідносин лідерів і за способом, яким вони пов'язані зі спеціалізованими сферами впливу. З точки зору Р.Даля, таких способів, а отже - і типів лідерства, теоретично може бути як завгодно багато, але з них найбільш важливі п'ять:

- 1) прихована інтеграція, здійснювана економічно впливовими особами,
- 2) велика коаліція коаліцій, що склалася навколо відомого посадової особи,
- 3) коаліція кланових вождів,
- 4) незалежні «суверени» зі своїми сферами впливу,
- 5) конкуруючі «суверени».

Висловивши цю типологію в «термінах політичного лідерства», Г. Пейдж позначив ці типи як

- 1) маріонетка,
- 2) домінуюче впливова особа,
- 3) колеги по коаліції,
- 4) політичні лідери з непересічними сферами впливу,
- 5) конкуренти в боротьбі за владу.

Р.Аггер, Д.Голдріч і Б.Свенсон розрізняють лідерство явне і латентний [1]. Таке розрізнення обумовлено плинністю політичного лідерства, що розуміється як прийняття рішень: сьогодні в цьому процесі беруть участь

одні, завтра - інші. У роботі А.Етционі досліджуються, власне кажучи, не самі типи лідерства, а організаційні структури, які відповідають тому чи іншому типу розподілу нормативної влади (морального впливу), яке А.Етционі іменує харизмою [4, с. 59]. Харизма може концентруватися на вищому рівні організації, розподілятися більш-менш рівномірно між особами, які займають рівнозначні посади, або належати ряду видних членів організації, які не займають однак вищих посад.

Таким чином, зазначимо, що політичне лідерство належить до числа найбільш помітних і в той же час найбільш важких для вивчення соціально-політичних явищ [9, с. 904]. Історія вивчення політичного лідерства являє собою приклад дивного різноманітності підходів, концептуальних моделей і парадигм, але поки не увінчалася виробленням загальноприйнятою базовою теорією

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Agger R., D.Goldrich, B.Swanson. The Rulers and the Ruled, Belmont: Duxbury Press, 1979. XIII. 293 p.
2. Bently A. Process of Government. N.&Y., 1908.
3. Dahl Robert. Party Systems and Patterns of Opposition. *The West European Party Systems*. Oxford University Press, 1990. P. 296-302.
4. Etzioni A. Communitarianism: The New Golden Rule Basic Books, 1998. P. 127. Правильная ссылка на статью: Тимчук Д.А. Идеология диалога в коммунитаризме по Амиаю Этциони. *Социодинамика*. 2017. № 10. С. 59 - 70. URL: https://nbpublish.com/library_read_article.php?id=21641
5. Берн Е. Лідер і група: Про структуру і динаміку організацій і груп / Е. Берн; пер. з англ. К.: Літур, 2001. 320 с.
6. Вятр Е. Социология политических отношений: Пер. с польск. / Под ред. Ф. М. Бурлацкого. / Е. Вятр. М.: Изд-во «Прогресс», 1979. 462с.
7. Сергиенко Т.И. Формирование концепции эффективного лидерства и управления как стратегии развития организации в условиях социальных изменений. *Mokslas ir praktika: aktualijos ir perspektyvos*. Taptautinė mokslinė - praktinė konferencija 2018 m. gegužės 11-12 d., Marijampolė, Kaunas (Tezių rinkinys (internete), 2018. P. 141-142.
8. Сергиенко Т.И. Эффективное лидерство в процессе управления освітніми змінами. *Conference Proceedings of the 5th International Scientific Conference Modern Problems of Management: Economics, Education, Health Care and Pharmacy* (October 26-29, 2017, Opole, Poland). The Academy of Management and Administration in Opole. 2017. P. 54-56.
9. Сергиенко Т.І. Особливості розвитку сучасної політичної іміджології в контексті використання політичних, іміджевих та комунікаційних технологій.

The I International Science Conference on Multidisciplinary Research, January 19 – 21, 2021, Berlin, Germany. 2021. P. 903-907.

10. Фрейк Н.В. Понятие «харизма» в социологии политики Макса Вебера. *Новое и старое в теоретической социологии (Книга 2)* / Под ред. Ю.Н. Давыдова. М.: Изд-во Института социологии РАН, 2001. С. 67-81.

УДК 324

Скоркіна А.О.¹, Сергієнко Т.І.²

¹ студ.гр. Ю-210м НУ «Запорізька політехніка»

² канд.політ.наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ВПЛИВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА СТВОРЕННЯ ІМІДЖУ ПОЛІТИЧНИХ ЛІДЕРІВ

Реалії сьогодення свідчать, що найпотужнішим і ефективним каналом поширення політичного контенту є засоби масової комунікації. Багато в чому саме для ЗМІ створюється імідж політичного лідера, який має або позитивний, або негативний вплив на виборців. У сучасному світі поняття іміджу політичного лідера відіграє ключову роль у формуванні образу політика серед суспільства [1, с. 37]. Саме ж поняття «імідж» знаходиться на стику досліджень в області психології, соціології та політології, в рамках яких вивчаються специфічні особливості і аспекти іміджу [3, с. 903].

В наш час конкуренція серед політиків дуже висока, для того щоб зайняти місце при владі необхідно володіти високими професійними якостями і навичками. Політик може впливати на людину за допомогою слова. Політики використовують сильнодіючий стимулятор формування іміджу, такий як мова. Відома могутність слова, його влада над людьми, над їх настроєм. Одні повідомлення надають позитивний вплив на особистість, інші надають деструктивний вплив на неї.

Політичні лідери багато уваги приділяють формуванню свого особистого іміджу, але не всім вдається створити його таким, щоб він завоював симпатію виборців. Імідж сприяє позитивному ставленню до тієї чи іншої політичної особистості, партії, державним органам. Також виступають сполучною ланкою між політиком і його електоратом. Імідж формується, змінюється, удосконалюється для того щоб відповідати запитам суспільства [2, с. 142].

Щоб вивчити вплив політичних лідерів на суспільство, необхідно правильно сформулювати позитивний імідж лідера. ЗМІ є основним джерелом політичної інформації для громадян. Виборці досить рідко зустрічаються з політичними лідерами в реальному житті і формують свою думку про лідерів в основному на основі інформації в газетах, на телебаченні та в Інтернеті.

Навряд чи хтось заперечує загальну важливість позитивного політичного іміджу лідерів в сучасних засобах масової комунікації і вплив партійних лідерів на виборців. Однак в літературі немає остаточних висновків про кількість і характер лідерських характеристик, які мають значення для політичного лідерства [4, с. 55]. Більш того, незважаючи на масштаби досліджень політичного лідерства, мало що відомо про те, як імідж лідерів обговорюються в ЗМІ, що особливо дивно, оскільки ЗМІ є основним джерелом політичної інформації для громадян.

Загальноприйнятої системи лідерських якостей як і раніше не вистачає, оскільки різні точки зору на лідерські характеристики недостатньо інтегровані. Для формування позитивного іміджу політика, йому повинні бути притаманні шість основних лідерських рис характеру. По-перше, політична майстерність відноситься до навиків, необхідних для успішної роботи на політичній арені, включаючи загальну компетентність, політичний інтелект і стратегічну поведінку. По-друге, енергійність вимагає сильного характеру і сильного лідерства, впевненості і рішучої поведінки. По-третє, порядність означає чесність лідерів, зосереджується лідер на власні потреби або на потребах електорату. По-четверте, оперативність визначає, чи дослухається лідер громадської думки і чи знає його інтереси. По-п'яте, розрізняємо комунікативні дії, які відносяться як до надихаючих або далекоглядного лідерства, так і до медіа образу лідера, причому останній включає в себе те, чи виглядає лідер доброзичливим, ясным і привабливим. По-шосте, послідовність відображає стабільність поглядів і дій лідерів і включає в себе те, чи веде лідер передбачуваність, яка відноситься як до надихаючого або далекоглядного лідерства, так і до медіа іміджу лідера, причому останній включає в себе те, чи проводить лідер враження доброзичливого, ясного і чарівного. На основі цих якостей повинен формуватися позитивний образ політика.

Таким чином, на сьогоднішній день, в формуванні іміджу політичного лідера засоби масової інформації грають ключову роль. Імідж - формується як образ, створений в уяві виборця. В наш час, важко уявити політика без будь-якої піар компанії. Імідж проник в усі сфери повсякденного життя людини. Імідж, як штучно створений образ, має величезну підтримку засобів масової інформації. Без підтримки іміджу політика засобами масової інформації його швидко забудуть.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Арабаджиев Д.Ю., Сергієнко Т.І. Політична маніпуляція та інформаційно-психологічна безпека в політичних відносинах. *Політикус: Науковий журнал*. Видавничий дім «Гельветика», 2020 №2. С.36-43.

2 Сергиенко Т.И. Формирование концепции эффективного лидерства и управления как стратегии развития организации в условиях социальных изменений. *Mokslas ir praktika: aktualijos ir perspektyvos. Tapatutinė mokslinė - praktinė konferencija* 2018 m. gegužės 11-12 d., Marijampolė, Kaunas (Tezių rinkinys (internete), 2018. P. 141-142.

3. Сергієнко Т.І. Особливості розвитку сучасної політичної іміджології в контексті використання політичних, іміджевих та комунікаційних технологій. *The I International Science Conference on Multidisciplinary Research*, January 19 – 21, 2021, Berlin, Germany. 2021. P. 903-907.

4. Сергієнко Т.І. Ефективне лідерство в процесі управління освітніми змінами. *Conference Proceedings of the 5th International Scientific Conference Modern Problems of Management: Economics, Education, Health Care and Pharmacy* (October 26-29, 2017, Opole, Poland). The Academy of Management and Administration in Opole, 2017. P. 54-56.

УДК 324

Герман В.О.¹, Сергієнко Т.І.²

¹ студ.гр. Ю-210м НУ «Запорізька політехніка»

² канд.політ.наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРА

Становлення України як суверенної, соборної, демократичної держави - процес складний, довготривалий і далеко неоднозначний. Кардинальні зміни відбуваються в усіх без винятку сферах життя нашого суспільства, але найпомітніші з них ті, що стосуються свідомості громадян, їхньої життєвої позиції, участі у державотворчих процесах. Такі позитивні кроки багато в чому зумовлені розвитком соціально-політичних процесів, формуванням нової генерації політичних, державних, господарських діячів, підвищенням соціальної активності якомога більшої кількості наших співвітчизників. Перед нами постає питання формування громадянських компетентностей політичних лідерів. Інакше кажучи, нині потрібні люди не лише небайдужі до того, що відбувається в державі, потрібні активні учасники конструктивних економічних, політичних, духовних процесів, люди, які певною мірою володіють політичними технологіями.

Щодо набору критеріїв, які є необхідними елементами громадянської компетентності політичних лідерів, то зазначимо, що дане питання є достатньо розроблене та популярне в зарубіжних та вітчизняних напрацюваннях, особливо в контексті соціалізації та освітньої діяльності [3,

с. 141]. Загалом відзначають дві групи чинників, згідно яких визначають рівень політичної компетентності: в першому випадку, компетенції ототожнюються із існуючим рівнем знань на тему політики, історії, публічних справ (стосуються критерію знань); у другому – мова йде про сукупність пізнавального аспекту, міжособистісних навичок та дотриманням певних ціннісних підвалин [5, с. 44].

До подібних тверджень звертається і Європейська Спільнота, яка наголошує на необхідності оволодіння певним рівнем знань (знання про сучасні події, інституції та цілі європейської інтеграції, усвідомлення різноманітності та культурної ідентичності), умінь (можливість ефективно взаємодіяти з іншими громадянами, демонструвати солідарність, брати конструктивну участь у процесах прийняття рішень на всіх рівнях, від місцевих, національних та європейських) та громадянських характеристик (повага до прав людини, включаючи рівність як основу для демократії, відчуття прихильності до власного середовища, активне громадянство – не обмежуючись лише голосуванням, повагою до цінностей та дотриманням конфіденційності тощо). У підсумку сформовано спеціальний Комплексний індикатор громадянської компетенції як один із показників для вимірювання прогресу в галузі освіти та професійної підготовки [1].

Ці навички та уміння потрібно здобувати шляхом набуття громадянської освіти [4, с. 55]. Громадянська освіта – це навчання людей тому, як жити за умов сучасної держави, як дотримуватися її законів, але водночас і не дозволяти владі порушувати їхні права, домагатися від влади задоволення їхніх правомірних потреб, як бути громадянином демократичного суспільства [2, с. 4].

Відтак, можна зробити висновок, що для формування громадянських компетентностей політичного лідера пріоритетом має слугувати набуття громадянської освіти. А саме: повинні бути сформовані навички дискусії, рефлексійності та критицизму щодо суспільно-політичних процесів; потрібно розвивати комунікаційні компетентності (уміння управляти інформацією та знаходити компроміс) та зміцнення громадянських цінностей (толерантності, довіри, кооперації та залученості до публічних справ). Тобто інститути політичної соціалізації (сім'я, школа, місцева спільнота, громадські організації, партії та неформальні утворення) слід поєднати місією зміни свідомості людини *homo sovieticus* та виховання відповідального, активного громадянина, який виступатиме рушієм трансформаційних перетворень.

Підводячи підсумок, зазначимо, що сутність і структура громадянської компетентності політичного лідера, як учасника політичного процесу керується в своїй поведінці певними мотивами, цілями. В його політичній діяльності виявляються певні емоції та настрої. Враховуючи це, зазначимо, що для здійснення ефективної діяльності такого суб'єкта політики у сфері

державного управління мають значення не тільки об'єктивні умови: стан економіки, соціальної сфери, вплив політичних сил та роль їх у суспільстві, традиції політичної культури, а й суб'єктивні: стан політичної свідомості в суспільстві, сприйняття суб'єктом даних об'єктивних умов. Такий підхід дає змогу виокремити такі опорні категорії: мотиви участі в політиці, потреби, що задовольняються цією участю; цілі, цінності, ідеали, завдяки яким людина стає часткою якогось політичного цілого, ідентифікує себе з ним; емоції та настрої, які виявляються в її діяльності; знання, інформація, думки, якими вона володіє і які поширює.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Инглхарт Р. Модернизация, культурные изменения и демократия: Последовательность человеческого развития. М.: Новое издательство, 2011. 464 с.
2. Постанова президії Академії педагогічних наук України «Про концепцію громадянського виховання дітей і молоді» 19 квітня 2000 р. Протокол №1-7/4 – 49. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018>. (дата звернення 17.04.21).
3. Сергиенко Т.И. Формирование концепции эффективного лидерства и управления как стратегии развития организации в условиях социальных изменений. *Mokslas ir praktika: aktualijos ir perspektyvos. Taptautinė mokslinė - praktinė konferencija 2018 m. gegužės 11-12 d.*, Marijampolė, Kaunas (Tezių rinkinys (internete), 2018. P. 141-142.
4. Сергієнко Т.І. Ефективне лідерство в процесі управління освітніми змінами. *Conference Proceedings of the 5th International Scientific Conference Modern Problems of Management: Economics, Education, Health Care and Pharmacy* (October 26-29, 2017, Opole, Poland). The Academy of Management and Administration in Opole. 2017. P. 54-56.
5. Siatkowski A. Kompetencje obywatelskie a aktywność w sferze publicznej / Siatkowski Andrzej. Poznań: Wydaw. Fund. Humaniora, 2014. 240с.

УДК 328.18

Бабарикіна Н.А.¹, Сафарова Г.Т.²

¹ канд.політ.наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Ю-217 НУ «Запорізька політехніка»

ДОБРЕ ВРЯДУВАННЯ ЯК НОВІТНЯ МОДЕЛЬ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Нині, в час демократизації, держави починають інтенсивно застосовувати в своєму управлінні парадигму та принципи доброго

врядування. Добре врядування являє собою суму безпосередніх взаємовідносин громадян, публічного та приватного секторів, планування та управління спільними справами громади.

Даний перманентний процес дозволяє взяти до уваги протиріччя та різні інтереси, організовані спільні дії. Ці відносини включають як офіційні інституції, так і неформальні домовленості та соціальний капітал громадян. Добре врядування опікується політикою участі у прийнятті рішень та прозорості процесу їх прийняття.

Наприкінці XX сторіччя, в умовах глобалізації, авторитетні світові організації такі, як Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, ПРООН, ОЕСР, почали активно пропагувати ідеї та принципи доброго врядування як інструменту забезпечення досягнення державами цілей розвитку. Важливо, що вже у червні 1996 р. на II Конференції ХАБІТАТ у Стамбулі було задекларовано визначення та концепцію доброго врядування. З часом, резюльтом невинної роботи стало рішення Комітету міністрів Ради Європи, в рамках 1190 засідання, щодо необхідності на європейському, національному та місцевому рівнях вжити заходів та розглянути шляхи сприяння впровадженню 12 принципів доброго врядування.

Сьогодні терміну врядування («governance», англ.) надано багато значень. Так, на теоретичному рівні розуміється співпраця багатьох сторін, які беруть участь у процесі управління суспільними справами. Місцеві органи влади в ньому виступають як один, або кілька учасників процесу. Організації можуть працювати у ієрархічному, ринковому середовищі та з мережею громад. Врядування також можна розглядати як процес керування та координації зусиль. Остаточо врядування у літературі трактується як теорія, або аналітична система. Концепція доброго врядування також визначає рамки ефективності та результативності. Врядування - це процес поєднання влади та обов'язків у суспільстві. Це впливає та визначає публічну політику та рішення щодо суспільного життя [2].

Добре врядування необхідне для всіх рівнів публічного управління. На місцевому рівні це є фундаментально важливим, оскільки органи місцевого самоврядування є найближчим до людей рівнем влади та забезпечують їх основними послугами. Принципами доброго врядування на місцевому рівні є: чесне проведення виборів, представництво та зворотний зв'язок, чутливість, ефективність та результативність, відкритість і прозорість, верховенство права, етична поведінка, компетентність і спроможність, інноваційність та відкритість до змін, сталий розвиток та стратегічна орієнтація, раціональне управління фінансами, права людини, культурне різноманіття та соціальна згуртованість, підзвітність [3].

З метою інкорпорування доброго врядування в Україні слід розв'язати ряд суперечностей та реформувати місцеві державні адміністрації, в тому

числі запровадити реальні механізми для децентралізації влади та розподілу повноважень. Місцеве самоврядування є одним з ключових компонентів взаємовідносин між громадянином, суспільством та державою.

Головним завданням реформи є поєднання та розповсюдження інформації і найкращих практик на місцевому рівні, збільшення владних повноважень органів самоврядування. Імплементация доброго місцевого врядування вимагає сприяння політиці децентралізації в країні. Прийняття рішень через делегування влади та децентралізації обов'язків, завдяки участі та представництву, вимагає чіткої політичної стратегії [2].

Сталий розвиток, є основним завданням для імплементации доброго врядування. Головний фактор, який може загрожувати сталому розвитку - слабкі інституції, які проводять програми та заходи через непрозору систему прийняття рішень. Наслідком таких рішень є те, що пріоритети та використання ресурсів не відображають реальні інтереси мешканців громади. Якщо рівень схвалення міської політики мешканцями низький, то їх мотивація буде включена в процес прийняття рішень і, відповідно, буде мінімальною. Суттєві переваги досягаються завдяки побудові прозорості, підзвітності та участі всіх зацікавлених сторін у процесі прийняття рішень [4].

Отже, реалізація принципів доброго врядування залишається викликом як для органів державного управління та місцевого самоврядування, так і загалом для соціо-політичного дискурсу сучасної України. Їх запровадження в повсякденні управлінські та політичні практики уможливить стрімкий та потужний соціально-економічний поступ, суттєво підвищить довіру громадян до владних інституцій в нашій країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабарикіна Н.А. Децентралізація як детермінанта демократизації в контексті розвитку громадянського суспільства: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.01 / Бабарикіна Надія Анатоліївна; ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Одеса, 2019. 23 с.

2. Бейко А.В. Механизмы улучшения управления на местном уровне и приближения его к европейским стандартам URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej1/txts/Beyko.htm>

3. Бенчмаркінг доброго врядування: практичні посібники/за заг.ред.А.Гука. К.:ТОВ «Видавництво Юстон»,2018 60 с.

4. Європейська хартія місцевого самоврядування та розвиток місцевої і регіональної демократії в Україні: Наук.-практ. посіб. / Упоряд. А.К.Гук, О.В.Бейко, В.М.Князєв / За ред. М.О.Пухтинського, В.В.Толкованова. К.: Крамар, 2003. 400 с.

ПРОБЛЕМАТИКА АБСЕНТЕЇЗМУ В СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Починаючи з 1991 р., із розпадом СРСР, на політичній мапі з'являється багато нових, незалежних та амбіційних держав, в яких активного темпу набуває демократизація через розквіт ідей плюралізму, багатопартійності, незалежність ЗМІ. Новоутворені держави стають на шлях транзитної демократії, також й Україна. У деяких колишніх республіках СРСР, де ідеї комунізму та соціалізму не отримали підтримки більшості, а вступ до соц-лагеря був визнаний примусовим, або ж окупаційним, процеси трансформації після здобуття незалежності проходили швидко, із всебічним залученням громадськості, наприклад: Польща, країни Прибалтики, НДР. Країни, в яких соціалізм та ідеї Маркса отримали найбільшу підтримку – держави республіки колишнього Радянського Союзу, досі знаходяться в процесі транзиту, наприклад: Україна, Росія, країни ближнього Сходу, Білорусь. Одним з каталізаторів рівня розвитку демократії в країні є активність громадян в суспільно-політичному житті – участь у виборах, активна громадянська позиція, самоорганізація громадян.

Говорячи про абсентеїзм в суспільно-політичному просторі сучасної України, тобто однієї з форм свідомого байкотування громадянами виборів, відмови від участі в них, або пасивного протесту населення проти існуючої форми правління, політичного режиму, прояві байдужості до виконання людиною своїх прав та обов'язків, треба зазначити причини, які науковці найчастіше виокремлюють: відсутність віри громадян в ефективність політичних інститутів, відсутність політичної культури, боротьба за ситуативне задоволення інтересів. Доречним буде зазначити, що політична активність громадян України носить здебільшого синусоїдний, або ж хвилеподібний характер. Для прикладу можна згадати відсотки фактичної явки виборців під час виборчих кампаній 2019-2020 рр. :62% - президентські, 49.84% - парламентські, 36.88% - місцеві [2]. Залучення широких мас населення ймовірно лише за умови активної та агресивної політичної реклами, що націлена на переконання виборця в ідеї «останніх виборів (шансу на зміни)», неминучості обрання та його голосу як ключового у боротьбі між абстрактними «добром» та «злом», що, обрамленні у політичні інтереси даного виборця, протиставленні в ключових інтересах один іншому. Фактично виборець постає перед імплементацією власних потреб та

задоволенні власних інтересів керуючись інструментарієм «старої» або ж опозиційної до неї - «нової» влади. Проблематика такого рішення полягає в тому, що здебільшого виборець голосує не «За», а «Проти» одного з кандидатів, віддаючи свій голос іншому. За такої моделі голосування фактичний відсоток підтримки кандидата чи партії на виборах не відображає реального електорату, а виборець, що віддав свій голос таким чином часто лишається незадоволеним, або ж взагалі втрачає довіру до інституту влади в державі.

Отже, абсентеїзм є нагальною проблемою для сьогоденної української державності та маркером низького рівня політичної культури громадян, довіри до органів влади та боротьбі за ситуативне задоволення інтересів. Єдиним та безкомпромісним вирішенням або стимулом до поліпшення ситуації є чітке та поетапне формування політичної культури, всебічна освіченість та гуманізація населення, а також якнайширше залучення громадян до вирішення суспільно-політичних питань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабарикіна Н.А. Громадянська активність та її вплив на процес децентралізації. *Evropský politický a právní diskurz*, 2018. № 5. С.101–107.

2. Сайт Центральної виборчої комісії. URL: <https://www.cvk.gov.ua/dostup-do-publichnoi-informatsii.html>

УДК 352/354-1

Бабарикіна Н.А.¹, Важненко К.²

¹ канд.політ.наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Ю-219 НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Процес адміністративно-територіального реформування в Україні ставить на порядок денний необхідність уважного аналізу зарубіжного досвіду, особливо накопиченого в європейських країнах. Історія та специфіка окремих країн ЄС зумовлюють значну різноманітність систем їх державного управління та місцевого самоврядування. Ряд чинників обумовлює співвідношення різних форм місцевого самоврядування, а саме – національні та історичні особливості й традиції, особливий підхід до розуміння сутності та природи державної влади, розмежування адміністративно-територіальних одиниць на «природні» і «штучні».

Виділяють дві основні демократичні системи місцевого самоврядування – англосаксонську або англоамериканську та континентальну або європейську моделі, які в цілому відповідають англосаксонській та романо-германській політико-правовим системам. Англосаксонська модель зародилася в Англії, виростала з місцевих громад і парафій, а також з міст, управління якими поступово вбудовувалося у державну вертикаль управління країною.

Англосаксонська модель була запозичена багатьма країнами, перш за все колишніми колоніями Великої Британії (Австралія, Канада, Нова Зеландія, США тощо). Відповідно були сформовані два основні різновиди цієї системи: англійська і північноамериканська моделі. Для першої характерним є: визнання суб'єктами місцевого самоврядування муніципальних органів; відсутність на місцевому рівні розподілу влади; уніфікація правового статусу адміністративно-територіальних одиниць і органів місцевого самоврядування. Для північноамериканської диверсифікованої моделі характерні: визнання суб'єктами місцевого самоврядування населення, особливим чином організованого; різноманіття форм і методів діяльності муніципальної влади.

Територіальна організація державного управління та місцевого самоврядування в сучасній Британії в найбільш загальному вигляді визначається поділом країни на декілька компонентів: Англія, Шотландія, Уельс, Північна Ірландія та ряд невеликих островів (Нормандські острови, Мен, Арран та інші), а також «заморські» володіння (Гібралтар, Фолклендські острови, острів Святої Олени).

Вся Британія розділена на графства, унітарні формування та округи. Англія складається з 34 графств, 47 унітарних утворень та Великого Лондона (створеного в 1965 році як окремий адміністративний устрій). Графства поділяються на округи (238), які в свою чергу поділяються на парафії. Деякі округи називаються містами, що можна вважати даниною історичного минулого. Після реформи місцевого самоврядування в 1996 році весь Уельс був розділений на 22 унітарні утворення, які називалися графствами або міськими графствами, і ними керували унітарні ради. Шотландія розділена на 32 унітарні формування, в рамках яких діють унітарні ради. Північна Ірландія поділена на 6 адміністративних районів, які, в свою чергу, поділяються на 26 округів, ради яких мають досить обмежений набір повноважень.

У Великобританії місцева влада представлена органами місцевого самоврядування, до складу яких входять ради, обрані народом шляхом прямого голосування строком на чотири роки (у Шотландії на три роки). Закон про місцеве самоврядування від 2000 р. встановив, що ради можуть: 1) повністю оновлюватися кожні чотири роки; 2) поновлюватися наполовину кожні два роки; 3) оновлюватися 1/3 щороку (крім кожного третього року

відповідного чотирирічного циклу). Вибір того чи іншого варіанту конкретною радою повинен затвердити відповідний міністр, відповідальний за місцеве самоврядування.

Закон про місцеве самоврядування від 2000 р. встановлює три основні моделі організації місцевої виконавчої влади. Модель «мера та виконавчого кабінету» передбачає прямі вибори мера, який керує виконавчою владою і призначає двох або більше своїх помічників для формування так званого кабінету. Модель «лідер-кабінет» передбачає обрання глави виконавчої влади («лідер») від ради, тоді як помічників («кабінет») може призначати або лідер, або рада. Модель «мер та керівник від ради» – обраний мер поділяє повноваження виконавчої влади з керуючим, якого наймає рада з числа професійних менеджерів. Водночас за погодженням з міністром, відповідальним за місцеве самоврядування, можливі й інші варіанти організації місцевої виконавчої влади, наприклад, збереження традиційної моделі.

Головною особливістю організації британських муніципальних установ є поєднання у віданні рад та їх членів функцій загального управління та оперативно-виконавчої діяльності. Повноваження місцевих органів влади у Великобританії можуть регулюватися так званими адаптивними законами, які діють щодо певних муніципалітетів не автоматично, а лише на вимогу їхніх рад шляхом прийняття резолюції. Повноваження місцевого самоврядування можуть коригуватися актами уряду, міністерств та відомств, виданими відповідно до делегованого законодавства, у формі різних наказів, інструкцій та правил.

Отже, у Великій Британії в рамках адміністративно-територіального реформування вирішувалися актуальні завдання – оптимальне поєднання самоуправління з його автономією, самостійністю та державним управлінням на місцевому рівні; удосконалення діяльності органів місцевого самоврядування; створення можливостей для державної місцевої адміністрації забезпечити реалізацію і захист загальнонаціональних інтересів; підвищення ефективності, дієвості та підзвітності управлінських структур; децентралізація влади. Досвід формування системи місцевого самоврядування Великої Британії є інформативним для України, особливо в час євроінтеграційних реформ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабарикіна Н.А. Децентралізація як детермінанта демократизації в контексті розвитку громадянського суспільства: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.01 / Бабарикіна Надія Анатоліївна; ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Одеса, 2019. 23 с

2. Децентрализация : эксперименты и реформы / под ред. Т. М. Хорвата. Т. 1. Органы местного самоуправления в Центральной и Восточной Европе. Будапешт: Local Government and Public Service Reform Initiative, 2000. 494 с.
3. Загальні засади місцевого самоврядування в Україні: підручник/ авт.-упоряд.: В. М. Вакуленко, М. К. Орлатій, О. С. Ігнатенкотайн; за заг. ред. В. М. Вакуленка, М. К. Орлатій. К.: НАДУ, 2010. 400 с
4. Ткачук А. Місцеве самоврядування: світовий та український досвід / А. Ткачук, Р. Агранофф, Т. Браун. К.: Заповіт, 1997. 186 с.

УДК 328.18

Бабарикіна Н.А.¹, Слепко Ю.С.²

¹ канд.політ.наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Юз-210м НУ «Запорізька політехніка»

ДОБРЕ ВРЯДУВАННЯ ЯК НОВІТНЯ ФОРМА УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ У ЗДІЙСНЕННІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Система публічного адміністрування в сучасній Україні переживає період постійних спроб вдосконалення адміністративної системи, її структури, організації, функціонального насичення та процесів роботи з метою найбільш ефективного та дієвого задоволення інтересів громадян. Задля цього необхідне здійснення наукових розробок у сфері публічного управління, аналіз міжнародного досвіду та пошук шляхів впровадження. Враховуючи, що Україна розвивається за моделлю управління, яка містить значну кількість залишків, детермінованих радянським минулим. Тому в контексті євроінтеграційних процесів потрібен певний час і орієнтування на досвід Європейських держав. Більшість вітчизняних фахівців, котрі досліджують процеси реформування публічного адміністрування, погоджуються з ефективністю моделі доброго врядування і необхідністю впровадження принципів саме європейської моделі у сучасну систему державного управління та місцевого самоврядування України.

Під загальним поняттям «врядування» слід розуміти вироблення у колегіальний спосіб із залученням максимально можливої чи доцільної кількості членів конкретної громади життєво важливих рішень щодо впорядкування суспільного життя та делегування для їх реалізації обраним для цього особам певних повноважень [2, с. 50].

У програмі ООН «Врядування та стійкий розвиток людського потенціалу» стверджується, що «добре врядування» є учасницьким, прозорим і підзвітним, ефективним та неупередженим, сприяє забезпеченню законності та гарантує визначення політичних, соціальних й економічних пріоритетів на

основі широкого суспільного консенсусу, а також врахування думки найбільш вразливих верств населення при ухваленні рішень щодо розподілу ресурсів на цілі розвитку [4].

Добре врядування є моделлю побудови державного управління, що передбачає децентралізацію владних відносин, забезпечує належний рівень координації та співпраці таких елементів, як державна влада, муніципальна влада, економічна влада і народ чи громада. Врядування має «конкретний місцевий вимір, бо саме у конкретному місті, містечку, селі протікає життя кожної окремої людини, реалізуються її інтереси, вирішуються повсякденні проблеми» [3, с. 50].

Врядування нового типу забезпечує зміну природи владних відносин, встановлює доступність та відкритість влади, можливість її контролюваності, зменшує затрати ресурсів та коштів з державного бюджету, встановлює афективні відносини між владою і суспільством, демократизує публічну владу, робить державу інвестиційно привабливою, а отже, і економічно справною. В широкому розумінні впровадження системи доброго врядування є шляхом модернізації країни, новою, але найбільш адаптованою до вимог сучасності формою участі громадян.

Впровадження моделі доброго врядування комплексно вирішує питання реформування всієї публічно-владної сфери в бік демократизації та імплементації міжнародних стандартів державотворчої практики. Ефективне впровадження в Україні європейських принципів доброго врядування є можливим за умови системного реформування виконавчої влади. Отже, адаптація принципів доброго врядування повинна бути спрямована на розширення сфери участі громадянського суспільства в управлінні з гарантування максимального врахування економічних, соціальних і політичних пріоритетів всіх груп населення під час прийняття владних рішень. Така модель повинна бути багаторівневою, з механізмами зворотного зв'язку між владою, суспільством і людиною.

Без реформування місцевого самоврядування, здійснення процесів децентралізації неможливо подолати негативні процеси в соціально-економічному та культурному розвитку територіальних громад і регіонів, забезпечити суттєве підвищення рівня та якості життя більшої частини громадян України. Лише зміна підходів до управління державою, послідовне проведення реформування місцевого самоврядування, територіальної організації влади в Україні, вдосконалення існуючої системи управління на місцях, розширення повноважень органів місцевого самоврядування сприятиме побудові місцевої влади на засадах демократії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабарикіна Н. А. Роль і місце місцевого самоврядування в системі публічної влади в Україні. Соціальне прогнозування та проектування

майбутнього країни: ідеї миру та ненасильства у змінах глобального порядку: матеріали VII міжнародної наукової конференції, м. Запоріжжя, 2017. С. 72-74.

2. Олійник О. Традиції врядування у національному державотворенні: міфи й реальність. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*, 2012. Вип. 1. С. 49–56.

3. Сталій розвиток суспільства: навчальний посібник / А. Садовенко, Л. Масловська, В. Серeda, Т. Тимочко. 2 вид. К., 2011. 392 с.

4. Governance for sustainable human development: A UNDP policy document: United Nations Development Program (January, 1997). URL: <http://magnet.undp.org/policy/default.htm>

УДК 351/354

Бабарикіна Н.А.¹, Чернявський О.²

¹ канд. політ. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Ю-210м НУ «Запорізька політехніка»

ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ РЕФОРМУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ

Завдяки реформі децентралізації влади і зростанню впливу місцевої влади Україна поліпшила свої позиції в сфері демократичного розвитку. На початку 2017 року, реформа децентралізації влади в Україні увійшла в критичну фазу після того, як парламент прийняв ряд законів для підтримки подальшого об'єднання громад. Цей законодавчий успіх обумовлює продовження реального прогресу на місцях. Успішні зміни на місцевому рівні і реформа децентралізації влади кардинально змінять пострадянські відносини між українським суспільством і державою [3].

Сьогодні Україна на європейському просторі єдина країна, яка не має чітко визначеної процедури вирішення питань адміністративно-територіального устрою. Фактично ми користуємося ще чинним сьогодні Указом Президії Верховної Ради СРСР від 1981 року про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою Української РСР [4].

Перешкоджає вдосконаленню системи управління територіями, яка повинна закріпити позитивні досягнення децентралізації, незавершеність політико-правового забезпечення нової системи адміністративно-територіального устрою. Формування моделі адміністративно-територіального устрою субрегіонального рівня має відбуватися на основі моделі адміністративно-територіального устрою базового рівня, оскільки кордону одиниць адміністративно-територіального устрою субрегіонального

рівня (райони) повинні відповідати кордонам проектних укрупнених адміністративно-територіальних одиниць базового рівня (громади), а не кордонів існуючих адміністративних (сільських) районів.

На сучасному етапі розвитку України існують перспективи впровадження адміністративно-територіальної реформи. Серед основних засад реформи адміністративно-територіального устрою України можна назвати: – укрупнення масштабу адміністративно-територіальних одиниць з метою раціоналізації витрачання бюджетних коштів, зміцнення кадрового потенціалу місцевих органів влади, мобілізації та більш повного використання фінансово-матеріальних ресурсів; – урахування прогнозів розвитку й розміщення продуктивних сил для того, щоб адміністративно-територіальні утворення мали достатній потенціал для подальшого соціально-економічного розвитку; – урахування особливостей регіональних систем розселення та прогнозів їхнього розвитку; – комплексне врегулювання відносин між місцевими органами державної влади й органами місцевого самоврядування для забезпечення їхньої єдності у вирішенні питань місцевого значення; – поетапність проведення реформи, розпочинаючи з низової ланки і закінчуючи регіональною; – науково-методичне опрацювання всього комплексу питань адміністративно-територіальної реформи до початку її здійснення. Проте для цього необхідно здійснити належну інформаційну підтримку реформи, підготувати і затвердити необхідні нормативні документи, що регламентуватимуть її проведення, чого через відсутність політичного консенсусу досі не було зроблено [1].

Результатом проведення адміністративно-територіальної реформи має стати побудова оптимізованої моделі адміністративно-територіального устрою України, яка сприятиме покращенню та вирівнюванню економічного розвитку територій, розвитку місцевого самоврядування, децентралізації влади та підвищенню ефективності управління, підвищенню ефективності використання бюджетних коштів, упорядкуванню взаємовідносин органів влади різних ієрархічних рівнів, доступності та наближеності надання різного виду адміністративних, соціальних послуг населенню, призупинить деградацію малих і середніх міст, депопуляцію сільських територій тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Асоціація міст України та проект ПУЛЬС підтримують необхідність прийняття Закону щодо адміністративно-територіального устрою України URL: <https://www.auc.org.ua/novyna/asociaciya-mist-ukrayiny-ta-proekt-puls-pidtrymuyut-neobhidnist-pryynyattya-zakonu-shchodo>

2. Бабарикіна Н.А. Децентралізація як детермінанта демократизації в контексті розвитку громадянського суспільства: автореф. дис. ... канд. політ.

наук: 23.00.01 / Бабарикіна Надія Анатоліївна; ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Одеса, 2019. 23 с

3. Децентралізація: новий етап. Основні завдання на період до 2020 року, URL: https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/attachment/document/331/presentation_decentralization.pdf

4. Про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою Української РСР: Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 12 березня 1981 № 1654-X, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1654-10>

УДК 323

Попович Я.М.¹, Мальованна А.Є.²

¹ канд. філос. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Ю-218 НУ «Запорізька політехніка»

ПРОПАГАНДА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОЛІТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ТА МАРКЕТИНГУ

Політичний маркетинг налічує у своїй сфері достатню кількість видів просування політичних медіапродуктів, завдяки яким можна підвищити ефективність проведеної політики за рахунок залучення на свій бік більшості.

З кожними майбутніми виборами все гостріше стає політична боротьба в інформаційному просторі. Політики не тільки повинні хотіти здобути перемогу на виборах, а й, перш за все, повинні знати і вміти це робити.

Підвищення ролі політико-реklamних кампаній та інших маркетингових прийомів конструювання політичного простору все ще утримує місце пропагандистського дискурсу. Усе частіше політики вдаються до технологій та стратегій пропаганди.

Зараз під терміном «пропаганда» розуміють масове навіювання або вплив за допомогою маніпуляції культурними символами, гаслами, образами і законами сприйняття. Це поширення будь-якої точки зору, ідеї, призводить слухача до висновку, що це його власна точка зору і самостійне рішення. [1, с. 89-90].

Звернемо увагу на те, що у 20 столітті пропаганда стала найпотужнішим інструментом впливу на мислення людей, народів. Наприклад, до середини 1930-х років яскраво проявилася роль пропагандистської машини в зміцненні сталінського режиму. Пропаганда створювала культ особи Сталіна. Пропаганда могла робити з лиха подвиг, як це сталося із врятуванням пароплава «Челюскін» у 1934 р, коли усі льотчики, які рятували челюскінців,

стали першими Героями Радянського Союзу. Технології героїзації вимагали подвигу у вигляді загибелі або визначного трудового успіху, або номенклатурного знаходження на вершинах радянської ієрархії. В останньому випадку ті, хто досягав рівня члена політбюро, могли претендувати на вічне визнання.

Таким чином, пропаганда стає завуальовано, але достатньо вагомою зброєю політичного менеджменту та маркетингу політичного діяча та його політичної програми. Згадаємо вислів російського спеціаліста з реклами О.Лебедева-Любімова: «Пропаганда, умовно кажучи, має свої рекламовані товари – це думки, уявлення, стереотипи, образ життя, стиль поведінки і т.п. Пропаганда рекламує політику держав, урядів, партій, точок зору та поглядів на ті чи інші події, бере участь у формуванні іміджів, використовуючи традиційні переконання так і методи сугестивного впливу.» [2, с. 256].

Сутність вищевикладеного зводиться до того, що сучасний політичний менеджмент та маркетинг передбачають активне використання інформаційних технологій, одним з яких є пропаганда.

Пропаганда впливає як на емоції, так і на розум людей. Відповідно до цього, пропаганда, як і емоції може бути негативною та позитивною.

Пропаганда як потужний інструмент політичного управління відіграє особливу роль у формуванні суспільних думок та у значній ступені підвищує шанси політичного діяча на успіх.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вылегжанин Д.А. «Введение в политическую имиджологию» М., 2008, С.89-90.
2. Лебедев-Любимов А.Н. «Психология рекламы». М., 2004. 256 с.

УДК 37.035.6

Попович Я.М.¹, Перепелица В.С.²

¹ канд. філос. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Ю-218 НУ «Запорізька політехніка»

СУТНІСТЬ ПАТРІОТИЗМУ: ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ

В сучаснім світі патріотизм представляє собою досить складний, багатограний і мінливий феномен, який по-різному проявляє себе не тільки в різних культурно-цивілізаційних, політичних, правових системах, але й у часових параметрах розвитку кожної із них. Складний процес національного і державного будівництва країни неможливий без врахування особливостей і

динаміки змін патріотичних орієнтацій в системі держави та державного управління.

Енциклопедія державного управління дає наступне визначення патріотизму: «патріотизм (грец. *πατριότης* – співвітчизник, *πατρις* – вітчизна) – морально-етичний та політичний принцип, сутність якого полягає в почутті любові до рідного краю, Батьківщини, своєї країни» [1].

У філософському енциклопедичному словнику «патріотизм» тлумачиться як любов до батьківщини, відповідальність за її долю і готовність служити її інтересам, а в разі потреби самовіддано боронити здобутки свого народу; соціально-політичний і моральний принцип, що в загальній формі виражає вищезазначені почуття та емоційні стани [2].

На думку багатьох науковців - патріотизм є однією із базових світоглядно-ціннісних характеристик особистості, але стосовно до державного службовця він набуває особливого значення, оскільки останній виступає не тільки як громадянин, але й як активний ініціатор, носій і реалізатор державної політики практично в усіх сферах суспільного життя, що, з одного боку, відповідає типу держави як політичної організації суспільства, а з іншого – більш конкретного – визначає рівень її міцності як політичного утворення, ступінь зв'язку з громадянським суспільством, здатність бути гарантом захисту конституційних прав і свобод громадян, умови забезпечення високих соціальних стандартів тощо, – тобто усього того, що створює духовно-практичну основу національно-державних патріотичних настроїв у суспільстві. Якість зазначених показників, у свою чергу, впливає на внутрішній зміст патріотизму, а також на ступінь його активності чи пасивності.

Змістом патріотизму, з тлумачення теорії і права, є любов до Батьківщини (місця народження всіх поколінь предків і самої людини), відданість своєму народові, готовність заради нього на жертви», як одну з найбільш значущих, вічних цінностей, притаманних всім сферам життя суспільства і держави, яка є найважливішим духовним надбанням особистості [3].

З зазначеного, можемо сказати, що основними категоріями поняття патріотизм є Батьківщина, народ, нація, країна, держава, які набувають в системі світоглядних орієнтацій особистості статусу вищих цінностей, що не виключає наявності певних проблемних моментів у трактуванні патріотизму, які виникають як результат різних смислових акцентів як в межах кожного із названих понять, так і на стику їх змістовної взаємодії. Не дивлячись на формальну близькість різних підходів у трактуванні патріотизму в його найбільш узагальненому морально-етичному і ціннісно-функціональному визначенні, він залишається надзвичайно складним феноменом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Енциклопедія державного управління: у 8т. / Нац. Акад. держ. Упр. При Президентові України; наук.-ред. колегія: Ю.В.Ковбасюк (голова) та ін.–К.:НАДУ, 2011. Т.3: Історія державного управління / наук.-ред.колегія: А.М.Михненко (співголова), М.М.Білинська (співголова) та ін. 2011. 788с.
2. Івченко Ю.В. Сутність патріотизму: історія та сучасність / Ю.В.Івченко // Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. Вип. 6. Т. 3. С.150-153. URL: http://www.lj.kherson.ua/2015/pravo06/part_3/37.pdf.
3. Філософський енциклопедичний словник / за ред. В.І. Шинкарук; Ін-т філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України. К.: Абрис, 2002.

УДК 352.07

Трипольська М.І.¹, Зуб Д.О.²

¹ канд. юр. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Ю-210м НУ «Запорізька політехніка»

ПОЛІТИЧНІ РИЗИКИ ЗАВЕРШЕННЯ РЕФОРМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Реформа місцевого самоврядування та децентралізації влади відзначається значними успіхами та позитивною динамікою впровадження. Завершений перший етап реформи, сформований новий адміністративно-територіальний устрій базового та субрегіонального рівня. Разом з цим, існують великі ризики завершення даної реформи. Відсутність політичної волі до докорінної трансформації законодавства, в тому числі й Конституції України, можуть поставити під загрозу попередні позитивні напрацювання.

Сьогодні, як у експертного середовища, так і у представників органів місцевого самоврядування, викликає стурбованість законодавча невизначеність повного спектру повноважень та стабільних джерел фінансування районних рад, відсутність чіткого розмежування повноважень між районними державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування базового та субрегіонального рівня адміністративно-територіального устрою.

Новообрані районні ради представляють спільні інтереси новоутворених районів та є правонаступниками всього майна, прав та обов'язків районних рад, які представляли спільні інтереси територіальних громад ліквідованих районів. Сільські, селищні та міські ради перейшли на прямі міжбюджетні відносини з Державним бюджетом України. Фактично, ті джерела, які формували бюджети ліквідованих районів, тепер живлять

бюджети сільських, селищних, міських територіальних громад. Разом з цим, районні бюджети виключені із системи горизонтального вирівнювання та мають формуватися за рахунок власних доходів за умови їх наявності (податок на прибуток комунальних підприємств, які знаходяться в управлінні районної ради, орендна плата за користування майном районної ради), а також дотацій та субвенцій, які можуть спрямовуватися з інших бюджетів.

Разом з цим, деякі з нещодавно зареєстрованих законопроектів передбачають розширення повноважень районних рад, що не підкріплено відповідним фінансовим ресурсом. Таким чином, новообрані районні ради переважно не матимуть можливості виконувати покладені на них повноваження. Законодавче розширення таких повноважень не кореспондується підкріпленням фінансовим ресурсом для їх виконання. Ефективне функціонування субрегіонального рівня місцевого самоврядування нівелюється обмеженими фінансовими можливостями та відсутністю підтримки на рівні держави.

Проблемні аспекти впровадження реформи децентралізації влади стосуються не лише функціонування районного рівня адміністративно-територіального устрою. Великі розбіжності у основних показниках спроможності, зокрема, у чисельності населення, територіальних громад, які функціонують після проведення чергових місцевих виборів 25 жовтня 2020 року, ставить під питання можливість їх виконувати на належному рівні покладені законом повноваження. Уніфіковані вимоги до повноважень та різні умови функціонування новостворених територіальних громад обґрунтовує актуальність питання подальшого їх добровільного та адміністративного об'єднання, яке наразі також не передбачене законодавством.

Подальше невнесення змін до Конституції України, Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», Бюджетного кодексу України та інших законодавчих актів, пов'язаних з впровадженням реформи місцевого самоврядування та децентралізації влади, можуть потягнути за собою кризу функціонування районної ланки місцевого самоврядування, розбалансування повноважень сільських, селищних, міських та районних рад, районних державних адміністрацій, незабезпечення населення нових укрупнених районів якісними адміністративними та соціальними послугами.

КОНВЕНЦІЙНА ГРА ПОЛІТИЧНА

Визначення конвенційної гри співвідноситься з розумінням політики у його інституційному, нормативному еквіваленті «rolis» та з визначенням «ігор політичних» як вільної змагальності політичних сил на базі встановлених правил (Конституції), що сприяє створенню порядку в суспільстві і передбачає наявність високого рівня політичної культури, поза якою вільна участь в іграх політичних не можлива (А.Попов).

Конвенційна гра політична в реаліях української політики є квазі-конвенційною грою політичною, в основному з урахуванням трьох зауваг (поряд з іншими). По-перше, Україна як держава немає простору політичного (території з цілісними делімітованими та демаркованими кордонами) та політичного простору (соціокультурного, інформаційного, віртуального) у межах яких відбувається конвенційна гра політична. Це утверджує Україну у статусі гібридної, лімітрофної, буферної зони, своєрідного прикордонного регіону, що залишається «об'єктом геополітичної конкуренції» між Росією та ЄС. По-друге, в реаліях української політики переважає театральна-видовищна складова конвенційної гри політичної на рівні взаємодії політик-глядач (що загрожує перетворенням української політики на «авторитарно-тоталітарний театр одного актора»), у той час, як принцип конкурентного спортивного суперництва на рівні взаємодії політик-політик нівелюється порушенням останніми правил ігрової взаємодії. По-третє, правила конвенційної гри політичної піддаються постійній ситуативній зміні відповідно до індивідуальних чи вузькогрупових інтересів провідних політичних акторів.

З'ясуємо яким чином театральний тип конвенційної гри представлений в теоретичних розвідках щодо політики загалом. За аналогією політики із театральною сценою на якій кожен із учасників грає свою роль, як зауважує П.Шляхтун, в англійській політичній мові використовується слово «актор» (actor), що латинською мовою означає діяч, на відміну від слова «суб'єкт» (subject), що позначає підданого. Такими акторами як учасниками політики є не тільки індивіди, а й різні групи людей і політичні інститути. Науковий редактор книги Ю.Габермаса «Залучення іншого: студії з політичної теорії» Б.Поляруш зазначає, що термін «actor» - «актор» (на відміну від традиційного для української мови вживання цього слова з наголосом на другому складі) – у соціологічній літературі (Т.Парсонс та інші) означає того, хто виступає як

соціальний діяч, чинить соціальну дію (акт), що аналізується чи оцінюється. В «Політичній енциклопедії» зауважено: «Актор політичний – збірне поняття, яким позначають учасників політичного процесу – як колективних (партії політичні, блоки, органи влади та управління тощо), так і індивідуальних (партійні функціонери, представники влади, активісти громадських рухів та ін.)». Інше визначення: «Актор – суб'єкт конкретного політичного процесу».

Можливість конвенційної гри в українській політиці нівелюється (в основному, поряд з іншим) відсутністю: по-перше, власного «ігрового майданчику», тобто простору політичного з цілісними демаркованим і делімітованими державним кордоном; по-друге, конструктивного політичного простору; по-третє, сталого законодавчого регулювання суспільно-політичного життя. На цьому третьому положенні, ми хочемо окремо наголосити, оскільки саме воно, на нашу думку, найбільшою мірою заважає конкурентному суперництву, сприяючи перетворенню конвенційної гри політичної на квазігру політичну.

УДК 327

Бурцев О.С.¹, Бекдамірова Л.З.²

¹ студ.гр. Ю-210 НУ «Запорізька політехніка»,

² асп. каф. ЗПН, НУ «Запорізька політехніка»

ВПЛИВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА МОЛОДЬ

Досліджуючи статистику щодо кількості умовних вікових контингентів молоді в сьогоденній Україні, варто звернути увагу на низку чинників, які впливають на достовірність цієї інформації. З одного боку, пройшло 16 років з останнього Всеукраїнського перепису населення 2001 р., що позначилося не позитивно на якості обліку кількості та статевовікового складу населення. З іншого – пов'язані із важкою політичною та соціально-економічною проблемою процесів переміщення народу (як всередині Батьківщини, так і за її кордонами), зміни кількості громадян окремих адміністративних територій не завжди були зареєстровані.

За першими джерелами данні Державної служби статистики України, станом на 1 січня 2017 р. в країні мешкало 11530224 людей віком від 14 до 35 років (27,08% від усього населення), з них понад дві третини (69%) – міське населення.

Активна участь молоді у процесах прийняття рішень та розв'язанні проблем в громадах, де вони проживають, має важливе значення у процесі розбудови відкритого, демократичного, солідарного та квітучого суспільства.

Причому участь в демократичному житті та вирішення проблем будь-якої громади не має обмежуватись лише голосуванням або висуванням своєї кандидатури на виборах, хоча це вельми важливо. Участь в житті громади та активна громадянська позиція молоді передбачають наявність прав, засобів, простору та можливостей, а в разі необхідності – і підтримки для участі в процесі прийняття рішень та впливу на цей процес, а також участі в будь-яких формах діяльності з метою побудови кращого суспільства. Це є одним з головних стандартів, якими керується Молодіжна політика ЄС та Ради Європи. Проте Україна, заявляючи про європейські прагнення та будучи членом Ради Європи, не докладає зусиль для досягнення цих стандартів. Загальнодержавна програма підтримки молоді на 2004-2008 роки та інші нормативні акти не передбачають заходів з громадянської освіти молоді та залучення молодих людей до вирішення проблем на локальному рівні.

Рік тому ООН оприлюднила доклад, складену Робочою групою ООН з проблем молоді, іменований «Стан молоді в Україні». Звіт представляє вичерпний огляд молоді в Україні, проблеми, з якими вона зустрічається, та нотацій у сферах охорони здоров'я та добробуту, освіти, зайнятості, волонтерства, молодіжних хвилювань стосовно збройного конфлікту, а також питань участі в громадському та політичному житті. Лише третина української молоді думає, що правляча еліта адекватно підтримує молодь та їхню участь у громадському чи політичному житті. Однак більше 50% молоді мають ідеї щодо того, як поліпшити свої громади, а також готові брати участь у формуванні молодіжної політики у своїй країні. Отримані результати свідчать про те, що українській молоді може бракувати знань та підтримки з боку уряду, але, тим не менш, вона надзвичайно зацікавлена в участі у політичному житті. Ці показники значно вищі за відсотки участі у відповідних питаннях для дорослого населення України. Згідно з даними Загальнонаціонального опитування щодо громадського залучення від Програми «», проведеного у січні 2020 року, 61-79% українського суспільства (включаючи дорослих) зазначили, що не брали участі і не зацікавлені брати участь у громадських активностях на місцевому та регіональному рівнях. І підтримка цього інтересу та залучення молоді у момент їхнього перетворення з підлітків на молодих дорослих будуть ключовими для організацій громадянського суспільства. У звіті ООН також детально викладені деякі важливі висновки з цього приводу, що стосуються відносин між молоддю та організаціями громадянського суспільства.

Нині молодь України займається правою діяльністю та виступає проти шахрайства та діяльності корупції. Виступають переважно за Європейські стандарти.

Для кращого сприяння участі молоді в громадському житті Робоча група ООН з питань молоді рекомендує кілька кроків. По-перше, пріоритети

молодіжної політики повинні бути включені в державну стратегічну політику та концепції (такі як децентралізована реформа, громадянська освіта та розвиток громадянського суспільства). По-друге, законодавчі рамки мають бути оновлені для більш ефективного використання механізмів участі молоді. По-третє, слід розвивати потенціал національних та субнаціональних органів влади, щоб існуючі механізми громадянської участі молоді могли бути більш ефективними для покращення участі. І нарешті, цілі громадянської обізнаності повинні бути встановлені для формальної та неформальної громадянської освіти, щоб підвищити обізнаність про права та обов'язки участі. Постійні зусилля організацій громадянського суспільства, включаючи партнерів USAID / ENGAGE, продовжують забезпечувати реалізацію цих кроків із багатовимірним підходом до залучення до участі молоді в Україні.

УДК 327

Клименко В.С.¹, Бекдамірова Л.З.²

¹ студ.гр. Ю-210 НУ «Запорізька політехніка»,

² асп. каф. ЗПН, НУ «Запорізька політехніка»

ПОЛІТИЧНА КВАЗІГРА

Квазігра співвідноситься з визначенням гри політичної як метафоричного найменування політико-психологічного маневрування; інтриги, змови, закулісні домовленості, замисли, приховані за фасадом зовнішньобездоганих політичних відносин. Квазігра політична – тип політичної діяльності, що у публічній політиці подається як автентична та конвенційна гра політична, але де-факто, не відповідаючи характеристикам першої та другої, є псевдогрою, блефом, гібридною формою автентичної та конвенційної гри політичної.

Суб'єкти взаємодії. Нульовий рівень взаємодії. Опис та інтерпретація за допомогою ігрової моделі поза ігрової діяльності. (Ділові ігри (управлінські, дидактичні, експериментальні, військові ігри)).

Характер взаємодії. Взаємодія у ситуації, коли хоча б один учасник не знає про правила, що конституують взаємодію, у яку він включений. Така взаємодія немає ігрового характеру, оскільки перетворює «незнаючого гравця» гравця на «квазіігровий матеріал» для посвячених у правила гри.

Правила взаємодії. Взаємодія заснована на незнанні одним з її учасників правил гри.

Відзначено, що квазігра – це взаємодія, заснована на незнанні хоча б одним з її учасників правил гри (К.Сігов). «Квазі» є першою частиною складних слів, що значенням відповідає прикметникам несправжній, уявний

(В.Бусел). Таким чином, виявлено, що квазігра збігається з розумінням гри за Е.Берном як серії послідовних трансакцій, що зовні виглядають цілком правдоподібно, але насправді мають приховані мотивації. Крім того, квазігра співвідноситься з визначенням Д.Ольшанського, Ю.Шемшученка, В.Бабкіна, В.Горбатенка, О.Бойка, які зауважили, що «гра політична» – це метафоричне найменування політико-психологічного маневрування; інтриги, змови, закулісні домовленості, замисли, приховані за фасадом зовнішньообездоганих політичних відносин.

Також підкреслено, що квазігра взаємовідноситься з визначення політичної гри як гри без правил (Р.Гаріфуллін) та з псевдогрою як ігровим середовищем, що конструюється гравцями публічного рівня для глядачів з метою приховати істинні цілі влади, коли створюючи видимість рівної гри з іншими гравцями, маніпулятори рухаються до реалізації власних односторонніх цілей (О.Кершис, Б.Мотузенко).

Виходячи з усього вищезазначеного, з допомогою літературного прийому «інверсія», проведено розмежування ігрового аспекту політики на «гру в політиці» («гру політичну») та «гру в політику» («політичну гру»).

У першому варіанті словосполучного поняття на перша місце виноситься слово «гра», цим самим робиться смислове навантаження на поняття «чесна гра» у відповідності до ознак конвенційної та автентичної гри політичної. У другому варіанті словосполучного поняття на перше місце виноситься слово «політична», цим самим робиться смислове навантаження саме на це поняття для увиразнення політичної складової гри, що видозмінює останню до «анти-, псевдо-, напів-, квазігри». Отже, визначено, що розмежування ігрового аспекту політики на два спектри проходить по лінії понятійних розбіжностей термінів: «гра в політиці» (гра політична) як конвенційна та автентична гра політична; та «гра в політику» (політична гра) як квазігра політична.

УДК 327

Слісаренко В.М.¹, Бекдамирова Л.З.²

¹ студ.гр. Ю-210 НУ «Запорізька політехніка»,

² асп.каф.ЗПН, НУ «Запорізька політехніка»

АВТЕНТИЧНА ГРА У ПОЛІТИЦІ

Автентична гра корелюється з ірраціонально-процесуальною діяльністю у межах англійського «politics», що першопочатково пов'язана з суб'єктом (гравцем) такого роду дій у рамках організаційного нортівського «polity».

Автентичну гру політичну визначають як: по-перше, самоорганізаційну діяльність народу як колективного «ми» (громадянського суспільства), яке відповідно до засадничих прав людини, не погоджується з умовами існуючого суспільного договору, і прагне його розірвати заради становлення нового політичного ладу; по-друге, індивідуальну діяльність харизматичного лідера, який діючи відповідно до внутрішнього бажання чинити саме так (знову ж таки, у відповідності до засадничих прав людини), а не відповідно, навіть всупереч, офіційно встановленим правилам, з часом залучається колективною підтримкою-визнанням широких народних мас, що у легітимний спосіб перетворює його персональну автентичну гру на конвенційний гейм політичний для членів усієї країни. Автентична гра політична несподівано запалюється в непередбачувану «мить» кайрополітичного часу як часу змін та перетворень, а також є актом дій політичних акторів в «точці біфуркації» політичного процесу, що пов'язаний з топосом вуличної площі.

Автентична гра політична найяскравіше своє втілення мала в самоорганізаційній діяльності народу як колективного «ми» під час подій «Помаранчевої революції», що у свою чергу відбувалися у відповідності до карнавальної життєвої гри дослідженої М.Бахтінім та масових мирних акцій часів «Оксамитових» та «Кольорових революцій» (зокрема політичних геленінгів «Помаранчевої альтернативи» в Польщі). Основні положення праці М.Бахтіна «Творчість Франсуа Рабле і народна культура середньовіччя та Ренесансу» щодо карнавалу як життєвої гри, тобто автентичної, онтологічної гри колективного несвідомого було верифіковано при розгляді подій «Помаранчевої революції». Відзначено самоорганізаційну діяльність громадянського суспільства під час подій «Помаранчевої революції». Наголошено на визначальному місці в них не конспіративних міжнародних агентів, а широких народних мас, які на добровільних, безкорисливих, а не меркантильних засадах, слідуючи природним правам людини, у спосіб ненасильницького карнавально-театрального спротиву, визнали не легітимними як президентські вибори, так й існуючий політичний режим.

Натомість для реалій політичного життя України залишається рідкістю індивідуальна автентична гра політична. Під останньою розуміється діяльність харизматичного лідера, який діючи у відповідності до внутрішнього бажання (гри-play) та корелюючи з відповідними інтенціями широких народних мас, залучається їхньою підтримкою, та у легітимний спосіб перетворює автентичну гру політичну на конвенційний гейм політичний для членів всієї країни, що може мати як позитивні, так і негативні наслідки.

ІСТОРИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Питання держави досліджували дуже багато філософів: Платон, Аристотель, Гоббс, Макіавеллі та інші. Платон написав книгу «Держава», в якій висвітлив всі форми правління, яким є правитель при тій чи іншій формі правління, та навіть якою повинна бути держава. Якою ж повинна бути держава за вченням Платона? Він говорить, що людина не повинна бути схожою на інших, але брати приклад з попередньої людини має право, той, хто завжди витримує випробування, повинен бути правителем. «Існує пророцтво, що держава буде зруйнована тоді, коли її оберігатиме залізний або мідний охоронець». Громадяни повинні дбати і про державу, і один про одного. Правителі в хорошій державі повинні бути помічниками народу, в такій державі ніхто не має права мати приватну власність; не повинно бути осель куди не має доступу кожен; чиновники не повинні мати золото блюзнірством, тоді можливо зберегти державу, а якщо все навпаки, то і самі вони, і держава підуть до найшвидшої загибелі. З цього виходить, що державі завжди потрібен справедливий та розсудливий правитель, який не буде в своїй же державі проводити крадіжки коштів та інше. Він виділив такі форми правління: аристократія, демократія, тиранія, олігархія та тимархія. Аристократія - в такій державі щасливий і правитель, і його народ, це справедлива держава. Ні бідності, ні багатства немає в державі. Така держава: єдина, мудра, мужня, розсудлива і справедлива. Держава називається мудрою і розсудливою, коли у правителя є вміння стояти на стороні держави. Мужність це громадянська властивість. Розсудлива держава і людина це володарка над собою, втіхами і своїми бажаннями. Розсудливість це гармонія, вона повинна бути і у правителя, і у народа. Доброчесність - це справедливість. Справедливість - це коли кожен виконує свою справу і не лізе в чужу. В аристократії не важливо один правитель, чи їх декілька. Вони не порушують виховання і культуру. Це правління кращих. Олігархія - це влада багатих, у такій державі бідних зневажають. Держава складається з двох типів. Одна для бідних, а друга для багатих. Демократія - це правління народу. Вбогі здобувають перемогу. Одних багатих вбивають, а інших виганяють. Це людина багатогранна, сповнена різних характерів. Воля понад усе. Тиранія - в такій державі легко може бути переворот, таких людей вбивають, вони жорстокі. Тимархія - постійно тривають війни і хитрість. Там панує страх, щоб щирі і рішучі люди не прийшли до влади. Такі правителі

витрачають гроші на все, що хочуть, але такі люди заощадливі (зло перемішалось з добром). Людина жорстока, зневажає людей.

Н. Макіавеллі та його праця «Государ». В даній праці він дає повчання як получить владу і як її утримати, що є важливим, адже утримати не так легко, як отримати. Держави можуть бути унаслідкованні, або новими. Новою може бути або вся держава, або її частина, приєднана завоюванням. Монархію важко завоювати, але легко утримати. У державі обов'язково повинно бути військо.

Військо, як і держава має види: союзні, змішані та власні. Союзні - марні, це військо сильного правителя, котрі викликають для допомоги та захисту. Для найбільшого захисту в своїй державі правитель повинен знати місцевість своєї країни. Правитель повинен знати труди, помилки та видатні дії своїх попередників, цим ні за що не можна нехтувати. Правитель повинен покладатися на власні сили, адже якщо він покладатися на судьбу, тоді він не вистоїть проти її ударів. Фортуна є непостійною. Отже, якщо пощастило одного разу, то не є фактом, що пощастить і в інший раз, а в державі постійні промахи та помилки в майбутньому можуть стати початком розрухи та переворотів в державі.

На мою думку, в країні повинна бути демократія та парламентська республіка, тому що державу потрібно підняти «з колін». Держава не стає зразу найкращою, її найкращою робить розумний та справедливий правитель, який вміє розраховувати дії його ворогів та захистити державу від усіх проблем та війн. Правитель має бути розсудливим, адже він повинен мати чіткий та точний шлях, щоб йти вперед і вести державу до лідерів. Наприклад, США, це країна в якій обирають, навіть, суддів, в цій країні немає корупції, адже там чесні вибори. Цього шагу бракує в нашій країні. В Німеччині форма правління федеративна парламентська республіка. Там рушійною силою є парламент. Даний шаг теж потрібен нашій країні. Країні потрібен сильний правитель, який буде схожий на лева та лиса, такий же хитрий, як лис, адже якщо правитель є хитрим, він зможе обхитрити своїх ворогів та виграти попри будь-яку ситуацію. Отже, могутні держави, лідери, вони стали такими не самі, а їх підняла їх гілка правління.

УДК 327

Фльор М.О.¹, Бекдамірова Л.З.²

¹ студ.гр. Ю-210 НУ «Запорізька політехніка»,

² асп. каф. ЗПН, НУ «Запорізька політехніка»

ЕТНОНАЦІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ

Ми живемо у 21 столітті, де є свобода переселення, і майже кожний може переїхати в іншу країну для більших можливостей, але на це впливає етнонаціональна політика цієї держави.

Отже, розберемося що таке етнонаціональна політика – це діяльність, яка спрямована на регулювання відносин між етносами, на яку надає впливу держава та суспільні організації, конкретно на стабілізацію міжнаціональних та міжетнічних взаємовідносин.

Особи які надають впливу (суб'єктами етнополітики) виступають деякі політичні партії, державні органи та громадські організації, а особи які зазнають впливу, тобто об'єктами виступають нації етноси, етнонаціональні групи, міжнаціональні та міжетнічні відносини.

Більшість країн, особливо Європи, зараз намагаються реалізувати принцип демократичної-ліберальної етнонаціональної політики серед яких є рівність прав, від якої не залежить мова, нація та раса, також підтримка зі сторони держави – культури та мов нечисленних етносів. За цим же принципом держава повинна гарантувати права та перспективи в першу чергу титульної нації та суверенізацію особистості прав національних меншин та корінних народів. Вирішення спірних міжетнічних суперечностей мирним способом, для яких є вдалі механізми реалізації:

Автономію національної культури яка об'єднує етнокультурно людей певної етнічної групи, не зважаючи на їх місця проживання.(Угорці на Закарпатті)

Інтеграція національно-територіальної автономії, яка представлена регіональними органами державного управління та місцевого самоврядування. (Ескімоси)

Можемо з впевненістю сказати, що у багатьох випадках відсоток націй у країнах більш як на 90% складаються із представників титульної нації. Тому фундаментом національної ідеї етнічних націй виступає мовно-культурна єдність соціуму, етнокультурні та етноментальні характеристики, символи державотворчого етносу.

Сама концепція державної етнонаціональної політики України є система завдань та напрямів діяльності органів державної влади України. Формується «Українська нація», принцип чого полягає у незалежності громадян від

походження етносу, консолідуючі одним громадянством, єдністю території, а також юридичних прав.

Національно-етнічна сфера є невід'ємним виміром суспільно-політичних реалій на сучасному етапі розвитку України. У зв'язку з цим етнонаціональний розвиток українського суспільства потребує інші способи реалізації, тобто реального та правильного забезпечення політичними засобами і механізмами. Яким є почерговий список:

1. Переосмислення етнонаціональної самоорганізації, а також проблем національної державності й державного управління національною структурою, де треба взяти фокус на ліберальні принципи етнонаціональної політики

2. Формування соціально-політичних способів ліберального принципу мирного розв'язання суперечностей у сфері етнонаціональних відносин (що зараз є не досконалим).

3. Всебічний аналіз існуючих форм національного об'єднання і моделювання нових, їх реалізація в поєднанні з фундаментальними цінностями українського демократичного самовідродження.

Україна намагається реалізувати, та майже притаманні їй принципи визнання поліетнічності українського суспільства як головна цінність демократії, та обов'язковий її захист, також забезпечення державою прав української нації та національних меншин, де головним пріоритетом буде державна цілісність, та рівність прав і свобод, незалежно від нації, раси, мови і релігії(не є досконалим).

Отже, головною метою України є консолідація української нації, що передбачає збереження та обов'язково розвиток культурної та мовної самобутності української нації та особливо національних меншин та етнічних груп. Реалізація відбувається завдяки вдосконаленню законодавчої бази, яка спрямована на регулювання етнонаціональних питань щодо відносин та забезпечення зворотного зв'язку між українською нацією та національних меншин. Та важливим фактором є створення умов для відновлення прав представників народів які були депортовані у Радянську добу, як Кримських Татар.

ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МІЖ ГРОЮ ТА ПОЛІТИКОЮ

Проведемо дослідження взаємозв'язку між поняттями «політика» та «гра» з подальшим використанням знань в практичному здійсненні політики в Україні. Даний розбір присвячений розгляду внутрішньої політики України з боку «проблеми гри». Переформувавши слова Й. Гейзінги «Культура *sub specie ludi*» (лат. із погляду гри, під знаком гри) відповідно до нашого дослідження, ми отримуємо варіацію назви на приклад «Внутрішня політика України *sub specie ludi*». Необхідно зазначити, що лише в довідковій літературі можна знайти визначення таких понять як «гра політична», «ігри політичні», «політичні ігри». Через це у політичних дискусіях є звичні для нас слова: «гравець», «рейтинг», «стратегія» та інші. Ігрові технології інтегруються і зливаються із різноманітними процесами: «У випадку зі спортом, ми маємо гру, що зупиняється, переходячи в серйозне змагання, але все ще вважається грою; в іншому випадку - серйозне заняття, що вироджується в гру, але зберігає репутацію серйозного». У «Короткому енциклопедичному словнику-довіднику (політологія)» за редакцією Ю.С. Борцова подане поняття «гра політична», визначається як «форма діяльності в умовних політичних ситуаціях, спрямована на відтворення та засвоєння політичного досвіду в конкретному соціокультурному контексті». Далі інформація, що стосується структури вже «політичної гри», а не «гри політичної», як було зазначено першопочатково.

З метою розкриття феномену політики через ігрові процеси, розглянемо її з зазначених характеристик гри і, для візуалізації зв'язків між поняттями, почнемо із такої характеристики, як «Сенс гри уособлюється у ній самій, інші мотиви участі у ній є другорядними». Ця риса є характерною для політичних процесів, бо ні для кого не секрет, що матеріальне благополуччя для політиків вищого рівня не є проблемою, тобто утилітарна роль збагачення через політичну діяльність у міру розвитку кар'єри політика поступово нівелюється, але не часто ми спостерігаємо втрату інтересу до політичної діяльності. Слід долучити увагу на те, що визначення «політики» не несуть меркантильного, індивідуального або індивідуально-утилітарного характеру, а скоріше розкривають інтерес до самого процесу. Простір політики принципово відмінний від економічної сфери та від простору повсякденної господарської діяльності. Центральним поняттями, що об'єднує всі аспекти політичної гри, називається політична роль, сюжетом — відтворювана в ній

область політичної дійсності, змістом — те, що сприймається політиками як головний момент політичних відносин і політичної діяльності. Зазначимо також, що у політичній грі відбувається політична соціалізація людини й формується її довільна політична поведінка та погляди. У першому томі двотомної політичної енциклопедії за редакцією Г.Ю. Семігіна, зустрічаємо визначення поняття «ігри політичні» під авторством А.В. Попова. Вживається граматична форма множини, тому сподіваємось зустріти певну множину цих ігор, але насамперед зазначимо якраз протилежне. Тут «ігри політичні» визначаються як «вільні змагання різних політичних сил на базі встановлених правил. Вона сприяє створенню порядку в суспільстві і передбачає наявність високо рівневих політичних культур, поза якими вільна участь в іграх політичних не можлива. Виникнення політичних ігор означає згоду її учасників стосовно до правил гри, дозволених дій, засобів регуляції суперечок, механізмів визначення переможців і т.ін.

Загальною системою правил, за якою ведуться політичні ігри в демократичному суспільстві, є Конституція. Але дотримання правил у грі зовсім не гарантує її позитивний результат». Кардинально протилежним, визначається поняття «гра політична (або політичні ігри)» у політико-психологічному словнику. Воно трактується як «метафоричне найменування політико-психологічного маневрування; інтриги, змови, залаштуноків домовленості, замисли, приховані за фасадом зовнішньо бездоганних політичних відносин; іноді — застосування теорії ігор для моделювання можливих політичних процесів». На перший погляд, як тотожне, а при більш детальному вивченні, як тільки частково тотожне, подається визначення в Політологічному енциклопедичному словнику. На думку колективу авторів словників та політичних вчень, «гра політична — це метафора щодо деяких видів політичних дій (маневрування, інтриги, угоди, таємні переговори), основна мета яких — замаскувати справжні наміри, дійсні цілі та засоби їхнього досягнення». Стає зрозумілим, по-перше, що вищевказаним колективом політологів розглядається поняття гра політичні, тоді, як у деяких інших науковців фігурували контекстуальні синоніми гра політична/ігри політичні; по-друге, можливо, саме з огляду на це, в останньому визначенні відсутня вказівка 255 на застосування теорії ігор до моделювання можливих політичних процесів, що дає підставу називати останні іграми політичними. Також нібито у цьому ж ракурсі визначається поняття «гра політична» О.Бойко у Політичній енциклопедії Парламентського видавництва 2012 року випуску. Проте, випереджаючи саме визначення, зазначимо, що у ньому відсутня вказівка на метафоричний його характер. Гра політична тут вже не метафоричне найменування чи метафора щодо певних видів діяльності, бо вона є безпосередньою вказівкою на співвідношення слова до явищ з реальної політичної дійсності.

Виходячи з вищесказаного, можна зробити наступний висновок. У довідковій літературі, що покликана давати визначення понять, існують такі комбінаційні варіанти зв'язку в словосполучення як поняття «політика» та «гра», як «гра політична», «ігри політичні», «політична гра», «політичні ігри». Поняття «гра політична», із легкістю та без жодних пояснень, трансформується в «політичну гру» або ототожнюється з «політичними іграми», що викликає начебто подвійність, як категоріальної, так і понятійної «розгубленості». Категорії варіативності можуть бути пояснені такими стилістичними фігурами художнього мовлення як інверсія (лат. *inversion* — перестановка, перевертання), що полягають у незвичному, часто дивному розташуванні слів для смислового вираження, акцентування певного слова. Отже: можливість гри у внутрішній політиці України нівелюється порушенням двох основних вимог конвенційного гейму, а саме — відсутністю власного ігрового майданчика, тобто території демаркованої і делімітованої державним кордоном, та повсякчасним порушенням її ситуативними змінами основного закону України, коли гра політична відбувається не за конституційно встановленими правилами, а з повсякчасною можливістю їх ситуативної зміни. Це — підтверджує тезу, що гра у внутрішній політиці України насправді є грою у внутрішню політику України, оскільки можливо лише описувати її такою у межах дескредитивної квазігри, причому як за правилами, так і з їх порушенням.

УДК 327

Пивовар Д.О.¹, Бекдамірова Л.З.²

¹ студ. гр. Ю-210м НУ «Запорізька політехніка»,

² асп. каф. ЗПН, НУ «Запорізька політехніка»

МОВНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ

В багатьох відносинах мова виступає як політичний засіб - від риторики і політичної ідеології до формування та консолідації нації як актора політичного процесу. У зв'язку з цим мова не може бути не включена в політичну галузь людського життя, а, скоріше, навпаки - часто виступає об'єктом її впливу. Етномовна політика потребує різнобічного аналізу із залученням ресурсів різних дисциплін соціального знання - політології, економіки, культурології, юриспруденції, етнографії, демографії, історії і т.п. Однак, перш, ніж говорити, що вдає із себе етномовні політика, а також який вплив вона робить на політичні процеси в державі, необхідно визначитися з вмістом таких категорій як «мова» і «етнос». Без чіткого позначення даних

понять неможливо осмислення такої досить складної і багатоаспектної категорії як «етномовна політика» без ідеологізованості і софістики.

У деяких вчених викликає побоювання факт того, що в зв'язку з глобалізаційними процесами відбувається в посиленому темпі відмирання тих чи інших культур і мов, тому мовне регулювання стає важливим моментом в житті сучасних держав, адже воно має сприяти збереженню етномовної різноманітності, а також сприяти оптимізації міжнаціональних відносин. Ряд дослідників відзначає, що функціонування мови знаходиться в тісному зв'язку з розвитком суспільства як такого. Інші навпаки стверджують, що мовна політика може ставитися лише до культурної сфери, а політичні та соціальні заходи не мають до цього ніякого відношення. Ми вважаємо дану точку зору досить вузькою, так як в сучасному світі бачимо зворотну картину, коли етномовні проблеми стають важливими політичними питаннями, вирішення яких неможливо без залучення широких груп людей. Особливо це характерно для пострадянських країн, в частині яких етномовне питання до сих пір не вирішено відповідно до норм міжнародного права.

Одним з основних завдань внутрішньодержавної української політики став різнобічний розвиток мови титульної нації, зміцнення її статусу, а, отже, скорочення сфери використання російської мови. Громадський статус російської та української мов став зазнавати істотних змін.

Історично обумовленим є і широке поширення інших мов (більшою мірою сусідніх держав і народів). В етнічно змішаних районах, таких, наприклад, як Закарпаття, південний захід Одещини також поширені випадки двомовності (білінгвізму) і полілінгвізму. Більш ніж 4-х століття формується особлива форма змішаної україно-російської мови - так званий «суржик», який частіше використовується в східних і південних областях і більш поширений, ніж українська мова.

На початку 2017 року депутатами Верховної Ради було подано текст нового проекту «Закону про державну мову» України, базові статті якого наведені нижче:

1. Єдиною державною (офіційною) мовою в Україні є українська мова.
2. Статус української мови як єдиної державної мови не може бути підставою для заперечення мовних прав і потреб осіб, які належать до національних меншин.
3. Джерелом статусу української мови як єдиної державної є частиною національного самовизначення української нації.
4. Державний статус української мови є невід'ємним елементом конституційного ладу України як унітарної держави.
5. Статус української мови як єдиної державної мови в Україні визначається виключно Конституцією України.

6. Порядок функціонування і застосування української мови визначається виключно Законом і не може бути предметом регулювання підзаконними актами органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим або органів місцевого самоврядування.

7. Публічне приниження чи зневажання української мови є протиправним діянням, тототжним нарузі над державними символами України, і карається відповідно до Закону.

8. Створення перешкод і обмежень у користуванні українською мовою, навмисне спотворення української мови в офіційних документах і текстах, застосування української мови з порушенням стандартів української мови, що тягнуть за собою відповідальність, встановлену законом.

Отже, для поліпшення міжнаціональних відносин - а як наслідок, підвищення рівня етнополітичної стабільності, необхідно дбати про задоволення потреб окремих етносів. У ці потреби входить і забезпечення і збереження функціональності життєдіяльності рідної мови в кожній державі.

УДК 327

Холодєєва А.Р.¹, Бекдамірова Л.З.²

¹ студ. гр. Ю-210м НУ «Запорізька політехніка»,

² асп. каф. ЗПН, НУ «Запорізька політехніка»

ІГРОВИЙ АСПЕКТ ПОЛІТИКИ

Доречно звернутися до вже існуючих понять, що комбінуються, у нашому випадку «пов'язуються» в одне. Необхідно зазначити, що лише в невеликій кількості довідкової літератури, що за своїм призначенням покликана давати уніфіковані визначення понять, можна знайти визначення таких понять як «гра політична», «ігри політичні», «політична гра».

Лише формально (не з'ясовуючи змісту понять), поглянувши на вищезазначені комбінації, можна поставити два проблемних питання. Перше питання: «Якщо поряд з поняттям «гра політична» (форма однини), фігурує також поняття «ігри політичні» (форма множини), то чи може це означати, що існує певна кількість таких ігор»? Друге питання – стилістичного характеру: «Чи має принципову відмінність синтаксичний ряд «гра політична», «ігри політичні» (коли на перше місце винесено іменниковопонятійну частину на позначення самого явища, тобто слово гра/ігри) від «політична гра» (з акцентуванням прикметникової (якісної) характеристики поняття), або ж це аналогія з математичним правилом за яким «від перестановки доданків, сума не змінюється»? Отже, на ці проблеми-питання необхідно знайти теоретичні відповіді.

Центральним поняттями, що об'єднує усі аспекти політичної гри, є політична роль, сюжетом – відтворювану в ній область політичної дійсності, змістом – те, що сприймається політиками в якості головного моменту політичних відносин і політичної діяльності. Зазначається також, що у політичній грі відбувається політична соціалізація людини і формується її довільна політична поведінка.

У політичній грі, з одного боку, відтворюються норми політичної життєдіяльності, засвоєння і підпорядкування яким забезпечує її учасників можливістю пізнання політичної реальності та адаптації до неї, сприяє їхньому інтелектуальному, емоційному та моральному розвитку. З іншого боку, політична гра є формою самовиявлення політичного суб'єкта, що передбачає реальну відкритість її учасникам політично можливого.

Важливо наголосити на такій характерній особливості політичної гри як двоплановість, що притаманна і театральному мистецтву. З одного боку, той, хто грає, виконує реальну діяльність, здійснення якої вимагає політичних дій, пов'язаних з вирішенням цілком конкретних, часто не стандартних задач, з іншого боку – низка моментів цієї діяльності має умовний характер, що дозволяє відволіктися від реальної політичної ситуації з її відповідальністю і багатоманітними обставинами.

Важливо наголосити на необхідності відрізнати незумисну, імпровізовану гру від гри організованої на основі обмеженої кількості жорстких правил, що надають її учасникам «ілюзію свободи», відмежовуючи від реальної політичної дійсності.

Узагальнюючи вищезазначене, можна констатувати, що політична гра зводиться до діяльності, пов'язаної з виконанням умовної політичної ролі, що з одного боку сприяє процесу політичної соціалізації особистості, проте з іншого – не передбачає жодної політичної відповідальності.

УДК 323.2

Доценко М.О.¹, Волобуєв В.В.²

¹ студ. гр. Ю-219 НУ «Запорізька політехніка»,

² канд.іфілос.наук, доцент НУ «Запорізька політехніка»

SALUS POPULI SUMMA LEX, АБО ПРИЧИНИ УКРАЇНСЬКОЇ БІДИ

Вивчення комплексу політологічних дисциплін в НУ «Запорізька політехніка» змушує і надихає шукати відповідь на таке риторичне для більшості громадян питання, як: чому Україна, найбільша за площею країна в Європі, що має величезний економічний, промисловий і сільськогосподарський потенціал; колосальний запас природних ресурсів і

працьовите населення є найбільш корумпованою країною в Європі, з одним з найвищих показників неорганізованої злочинності. На нашу думку, відповідь на це питання хоч і складна, та все ж – можлива; а пропонуючи структуровану відповідь, можна сподіватися на те, що це питання нам вдасться позбавити принаймні риторичності. Тож:

1) в Україні відсутня ефективна, комплексна, прозора влада і ефективна, працездатна держава, як сукупність інститутів. На сьогоднішній день влада в країні представляє із себе сукупність комерційних корупційних пірамід, що являють собою джерело інкасації країни на користь інтересів їх бенефіціарів та за рахунок прав і можливостей громадян. Останні, у свою чергу, перебувають не в державному середовищі, а отримують лише ілюзію держави, державних інститутів, політичних партій, громадських організацій і рухів в оточенні чужорідного комплексу позитивного права;

2) в країні відсутнє стратегічне мислення на декілька кроків вперед. Ця проблема має детермінантом попереднє зауваження. Складається враження, що навіть революційного рівня події в Україні завершуються метою якомога скоріше поновити коло влада-гроші-влада. Через цю жадібність і короткозорість Україна не має великих проєктів, програм та, навіть, - концепцій подальшого розвитку. В нашій владі майже не має візіонерів - людей які працюють на довгу не бізнесову, а функціональну перспективу;

3) країна перебуває в зоні зовнішнього впливу двох конфліктуючих на рівні світогляду систем. Консцієнтального рівня вплив позбавляє Україну як зовнішнього, так і внутрішнього суверенітету. Треба мати державну волю, щоб відсікати рішення які нам абсолютно не вигідні, і - приймати потрібні, керуючись нашими національними інтересами.

4) наш політичний клас - олігархат. Політичний клас – це правлячий клас, він формується з тієї частини суспільства, що на даний момент відіграє найважливішу роль у суспільстві. Таким класом в Україні є олігархи. Природньо будучи малочисельною, ця група в своїй функціональності та заради збереження свого становища використовує свої партії, свої рухи, свої ЗМІ, призначає своїх «лідерів суспільної думки» та, навіть, - свої приватні армії. Той комплекс проблем, що гальмує гармонію розвитку більшості населення країни, а саме - війна, бідність і корупція, - виявляється для олігархів комфортним середовищем;

5) відсутність еліти, кращих у своїй справі. Еліта підтримує цілісність народу, до якого належить, та одночасно бере участь у формуванні його духовної сфери і розвитку. Україна - постколоніальна країна. У нашій країні цей факт проявляється особливо гостро. Ми маємо тільки фінансову еліту (олігархат). Тому групи людей, що відносяться до культурної, наукової, технічної і, навіть, військової еліти (зауважимо: 7 рік поспіль йде війна), - займають другорядні позиції в житті країни. В Україні криза еліти

проявляється не тільки в співвідношеннях значущості груп еліт і у відсутності конструктивних взаємозв'язків між ними, а і у процесі злиття політичної еліти з бізнесом, коли еліта формується не ціннісним шляхом, а функціональним, ще й на засадах «шляху крові».

6) низький рівень політичної та фінансової культури населення;

7) задавлене положення малого та середнього бізнесу. Економіка - це основа всіх основ будь-якого суспільства, все інше вторинне. По індексу економічної свободи від авторитетної газети Wall Street Journal ми знаходимося на 150 місці між Камеруном і Сьєра-Леоне. Цей індекс включає в себе : 1) свобода бізнесу; 2) свобода торгівлі; 3) податкова свобода; 4) свобода від уряду; 5) свобода інвестицій; 6) фінансова свобода; 7) захист прав власності. І знову ж таки , чи вигідно нашому політичному класу створення комфортних умов для розвитку малого та середнього бізнесу, середнього класу в цілому? Питання риторичне.

І, врешті решт, проаналізувавши ці причини, бачимо, що головною проблемою є наш правлячий клас - олігархат, який не зацікавлений в зміні ситуації в країні, в припиненні війни, подоланні бідності, та знищенні корупції; другою - низький рівень не тільки фінансових і політичних знань населення, а і професіоналізму менеджменту в усіх сферах діяльності. Що ми маємо робити? Ну, спершу, перестати сподіватись, що в цій країні десь є поклади порядних і компетентних людей. Тому – слід починати розвивати власні, індивідуальні компетентності та вчитися домовлятися один з одним не вертикально, а горизонтально, вчитись слухати один одного, вчитись поважати один одного, і врешті решт вчитись об'єднуватись один з одним, з своїми однодумцями. Тільки командно ми можемо зробити якісь системні зміни, кращі зміни для нас та нашої країни.

УДК 324

Кікош М.А.¹, Волобуєв В.В.²

¹ студ. гр. Ю-218 НУ «Запорізька політехніка»,

² канди.філос.наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

РОЗВИТОК ЦИФРОВОГО УРЯДУВАННЯ У СИСТЕМІ УРЯДОВОЇ СЛУЖБИ

Цифрова індустрія торкнулася багатьох галузей, в тому числі і сфери державного управління. Діяльність в цьому напрямку торкається як життя окремого індивіда так і означених за різними показниками соціальних груп, робить їх, так чи інакше, залежними від електронної індустрії, при цьому – звільняючи від таких вад як суб'єктивність та корупція.

Отже, для початку нам потрібно розглянути, що таке електронне урядування. Електронне урядування - форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян. З огляду на це робимо висновок: розвиток електронного урядування є одним з основних факторів забезпечення успішності реформування системи управління, що в свою чергу і в кінцевому результаті слугує підвищенню конкурентоспроможності країни.

Зауважимо, за умов пандемії, яка триває з 2019-го року і по теперішній час, у світі спостерігається збільшення ролі цифрових технологій в житті людини.

Рейформа будь-якої галузі в сучасних умовах спрямована на широке використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для досягнення необхідного рівня ефективності та результативності. Адже саме інструменти е-урядування здатні забезпечити значне покращення якості обслуговування фізичних і юридичних осіб та підвищення відкритості, прозорості та ефективності діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Також, в демократичних процесах громадяни та організації залучаються до державотворення та державного управління, до місцевого самоврядування шляхом широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій, що дає змогу посилити участь, ініціативність та залучення громадян на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівні до публічного життя; поліпшити прозорість процесу прийняття рішень.

Для реалізації цієї ідеї необхідно мати єдиний центральний портал, де будуть знаходитися веб-ресурси різних міністерств і підприємств, чия діяльність повинна буде описана на сайті, завдяки такій інформації людина буде поінформована і, в разі потреби, безпосередньо буде мати можливість звернутися в потрібний йому орган. Такий метод певної централізації спростить розміщення веб-ресурсів, можливо - заощадить бюджет і час. Однак, такий підхід має певні вади в питаннях захисту та технічної підтримки такого обсягу інформації.

Підсумовуючи, вважаємо за корисне означити переваги електронного урядування та можливі недоліки і труднощі на шляху його запровадження. До переваг відносимо наступне:

- державний сервіс стає прозорим та зручним;
- скорочення вивільнених кадрів;
- зменшення корупції;

у людей з'явиться можливість контролювати все, що пов'язано з їх даними, громадянин буде мати прямий доступ до своїх документів як і держава;

економія часу, та ресурсів;

можливість цілодобового отримання адміністративних послуг;

підвищення рівня демократизації суспільства: за демократії управління державою здійснюється народом, а таким чином це керування і наблизиться і спроститься.

За можливі недоліки, або труднощі слід врахувати необхідність працевлаштування скорочених робітників бюрократичного апарату, організацію дієвої кібер-безпеки та стан комп'ютерної компетенції населення.

УДК 327.5

Белов О.М.¹, Волобуєв В.В.²

¹ студ. гр. Ю-210м НУ «Запорізька політехніка»,

² канди.філос.наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ЕТНІЧНА ЕМОЦІЯ ЯК ЗАХИСТ У КОНСЦІЄНТАЛЬНІЙ ВІЙНІ

Руйнування світової двополюсної системи міжнародних відносин є наслідком глобалізації, якій на даний час виявилось не під силу застерегти світові процеси від створення чергових і - в більшій кількості, - центрів політичного, економічного та культурного впливу, тепер вже переплетених завдяки тій же глобалізації. Спектри нових світоглядних концепцій мають глобальні претензії і вимушено конфліктують між собою.

Саме в такому невідбувшомуся бутті українська політична нація намагається збудувати та захистити свою самостійність та державність, стикаючись в своїх змаганнях з інтересами головних акторів та зазнаючи з їхнього боку ворожого за змістом, консцієнтального за рівнем, впливу.

Пропозиція розглянути емоцію в якості інструменту захисту свідомості в контексті консцієнтальної війни на рівні етнічної емоції ґрунтується на аналізі теорії емоцій та на досвіді переживання можливо саме такої, за обсягом – етнічної, емоції.

Теоретично, емоція не є складною за формуванням (див. формулу П.Симонова), але є максимально дієвою акцією свідомості за рахунок того, що лімбічний мозок швидше реагує на все, що відбувається. Тож, якщо у визначенні емоції, наприклад, американського фізіолога У. Кеннона під словом організм розуміти соціальний організм чи етнос, то перспектива вивчення емоції в такому контексті стає зрозумілішою.

Стосовно українського досвіду переживання загальної емоції ми пропонуємо розглянути подію, якій судилося стати визначною віхою в новітній історії українського державотворення.

22 січня 1919 року на Софіївській площі у Києві було урочисто проголошено об'єднання Української і Західно-Української народних республік. Наступного дня Всеукраїнський трудовий конгрес - найвищий представницький орган УНР - затвердив Акт злуки, здійснивши у такий спосіб його легітимацію.

Нами обрано саме цей момент нашої історії через його схожість за змістом, важливістю, впливом на майбутнє з сьогоднішнім. Соборність тоді постала як форма етнічного державотворення у відповідь на «неісторичність» української нації та була детермінована низкою міжнародних і внутрішньополітичних причин: це і одвічне прагнення українства до соборного життя всупереч тривалому бездержавному існуванню; і актуалізація соборницької ідеї в умовах розпаду Російської та Австро-Угорської імперій; потреба об'єднаного військового захисту від зовнішніх посягань; необхідність скоординованих дипломатичних зусиль на світовій мирній конференції.

Безперечно, проголошення Акту злуки було потужною політичною маніфестацією соборницьких устремлінь українців; навіть не зреалізований, цей акт залишався упродовж багатьох десятиліть яскравим символом і мобілізуючим фактором боротьби українства за суверенну соборну державу.

Останніми роками Акт злуки виразно не артикулюється на державному рівні. Проте, вивчення українського соборництва могло би корелюватися з вирішенням проблем вітчизняної регіоналістики: наш український регіоналізм породжений саме тривалою бездержавністю. Також, вважаємо необ'єктивним і не правильним сучасне ставлення до радянської доби, коли відбулося формування територіального тіла Української РСР як підґрунтя творення незалежної держави.

По-справжньому визначна дата – це фіксація потужної емоції; звідси - намагання цю емоцію зберегти, пережити її знову і знову. Точка зору на емоцію рівня етносу, доказ її онтологічного буття та значення ми знаходимо у «Спогадах» Надії Суровцової (1896–1985). 1917 р. вона була службовцем біженецького департаменту генерального секретарства внутрішніх справ УНР.

«Секретаріат, а з ним і наш департамент містилися на Хрещатику. Разом з нами двома в кабінеті містилися ще галичани, які мали напівнезалежну власну біженецьку організацію. Там я вперше познайомилася з галичанами. Мене вабила їх мова, українська, але не наша, їх європейські манери, а головне те, що вони були справжніми українцями, тобто мова у них, хоч і не надто гарна, а була тою мовою, що нею вони не тільки розмовляли, але й

училися, думали, відчували, хоча поза нею знали мови польську та німецьку. У нас воно було навпаки - інтелігенція наша своєю мовою розмовляла, писала, але для хатнього, родинного вжитку панувала таки мова російська, діти виростали спочатку росіянами, а потім уже їх обертали чи вони самі оберталися на «свідомих» і починали вживати у певних нагодах свою мову. Або й ні. Мною керував не націоналістичний шовінізм, а мені просто було гірко від цієї свідомости. А тут я вперше побачила те, про що тільки мріяла та теоретично міркувала, що воно можливе і нормальне».

Емпірика нинішнього інформаційного контенту протистояння гібридним методам консцієнтальної війни проти України до сього часу наповнена, здебільшого, емоціями скорботи, жалю, очікуванню труднощів, або – реакцією на емоції агресора; необхідні інші емоції, такі, що звеличують дух нації і концентрують сили нації у здобутті перемоги. До речі, приблизно такі ж слова лунали століття тому на київських майданах.

Наукове електронне видання
Можна використовувати в локальному та
мережному режимах

ТИЖДЕНЬ НАУКИ-2021

Юридичний факультет

Збірник тез доповідей щорічної
науково-практичної конференції серед студентів,
викладачів, науковців, молодих учених і аспірантів 19–23
квітня 2021 року

Один електронний оптичний диск (DVD-ROM);
супровідна документація.
Тираж 100 прим. Зам. № 355

Видавець і виготовлювач
Національний університет «Запорізька політехніка»
Україна, 69063, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 64 Тел.:
(061) 769–82–96, 220–12–14

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6952 від 22.10.2019.